

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΠΟΙΗΣΗ / ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΚΡΙΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ



Τα σκόρπια χαρτιά της Πηνελόπης

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΑΓΓΕΛΑΚΗ-ΡΟΥΚ. Ποιήτρια, μεταφράστρια. Γεννήθηκε το 1939 στην

Αθήνα. Σπούδασε Αγγλική Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας και συνέχισε τις σπουδές της στο Πανεπιστήμιο της Γενεύης, παίρνοντας δίπλωμα της Σχολής Μεταφραστών και Διερμηνέων για την αγγλική, τη γαλλική και τη ρωσική γλώσσα. Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1956 με τη δημοσίευση ενός ποιήματός της στο περιοδικό *Καινούρια Εποχή*. Το σύνολο του ποιητικού της έργου είναι συγκεντρωμένο σε τρεις τόμους.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Η συλλογή *Τα σκόρπια χαρτιά της Πηνελόπης* (έκδ. «Εγνατία/Τραμ, Θεσσαλονίκη, 1977) είναι μία από τις κορυφώσεις στην ποιητική πορεία της Κατερίνας Αγγελάκη-Ρουκ. Συναντά κανείς σ' αυτήν αναπτυγμένα και καλλιεργημένα σε αξιοζήλευτο βαθμό τα στοιχεία εκείνα που την καθιέρωσαν ως μία από τις πιο ενδιαφέρουσες ποιητικές μορφές του μεταπολέμου. Κατανοεί τον ρόλο που διαδραματίζει, ως σύμβολο και ως υλική πραγματικότητα, στην ποίησή της το σώμα. Με το οποίο η ποιήτρια ακατάπαυστα συνδιαλέγεται, ενώ συχνά μιλάει ως εκπρόσωπός του ή καταφεύγει σ' αυτό –σαν σαν προστατευτική μήτρα– όταν αισθάνεται ότι απειλείται από τις επίβουλες επιθέσεις του έξω κόσμου. Το σώμα και ο έρωτας, ο οποίος εν προκειμένω λειτουργεί ως η λυδία λίθος, που επάνω της επαληθεύονται η γνησιότητα και οι αντοχές των στοιχείων που συνθέτουν το αληθινό πρόσωπο του ανθρώπου.

Ο έρωτας, για την Αγγελάκη-Ρουκ, αποτελεί τη μοναδική ένδειξη-μαρτυρία ότι πίσω από την αδιάκοπα φθίνουσα ύλη καιροφυλακτεί το αιώνιο, με την ευεργετική δύναμη του οποίου αναστέλλεται, έστω για λίγο, η διαβρωτική εξάπλωση της φθοράς.

Κ.Π.

Τα ποιήματα του δολοφόνου μου

ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ. Ποιητής, μεταφραστής. Γεννήθηκε στον Πειραιά το 1940 και πέθανε στην Αθήνα το 1991. Σπούδασε Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας, Αγγλική Φιλολογία και Ιστορία της Τέχνης στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1960 με ποίημά του που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Εστίας*. Εξέδωσε τα ποιητικά βιβλία: *Ομιλίες του Θεού και της θάλασσας* (1962), *Ο πρίγκιπας των κρίνων* (1964), *Οι προτάσεις της αθωότητας* (1967), *Ποιήματα χαρισμένα στον ποιητή Κόντε Διονύσιο Σολωμό* (1971), *Το πύον. Είκοσι ποιήματα* (1973), *Οι εφιάλτες* (1974), *Το δωμάτιο* (1977), *Η οδός Θρασυβούλου* (1979), *Ερωτικό σώμα* (1981), *Η μεταφυσική της μιας νύχτας* (1982), *Καβάφης καθ' οδόν* (1984), *Τα ποιήματα του δολοφόνου μου* (1986), *Ο μακρύς διάλογος της Μαρίας Πολυδούρη* (1989).

Τα ποιήματα του δολοφόνου μου (εκδόσεις «Νεφέλη», Αθήνα 1986). Ο ποιητής με τρόπο ωμό, απροσχημάτιστο, διεκδικεί από την υποκριτική, σεμνότυφη και εθελουφλούσα κοινωνία τα απαράγραπτα δικαιώματα της ελευθερίας της αυτοδιάθεσης του σώματός του. Θέλει να το ορίσει ως μαχόμενη και ανεκτίμητη οντότητα που ξέρει καλά ότι η μάχη παίζεται ακόμα, παρά τις αντιξοότητες αυτής της ζωής, παρά την έλλειψη κρυφών και φανερών συμμάχων. Η ποίηση του Αγγελάκη στα *Ποιήματα του δολοφόνου μου* είναι μια ποίηση σκληρά ερωτική, με την έννοια ότι ο έρωτας, πραγματωνόμενος ή όχι, δεν είναι λυτρωτικός· απεναντίας συμβάλλει στην επαλήθευση και στην επιβεβαίωση της μοναξιάς και του ανεργάτιστου των ερωτικών σωμάτων. Κι ακόμα, ο έρωτας, στην ποίηση του Αγγελάκη, είναι ένα επίφοβο παιχνίδι, η συμβολή στο οποίο επιφυλάσσει πολλούς και απρόσμενους κινδύνους.

Κ.Π.

Δοκίμια (1980-1995)

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ. (Φιλολογικό ψευδώνυμο του Ευάγγελου Γ. Ιωάννου). Ποιητής, κριτικός, μεταφραστής. Γεννήθηκε στη Καλαμπάκα το 1899· σύντομα όμως ο εκπαιδευτικός πατέρας του μετατέθηκε στην Αθήνα, όπου ο ποιητής σπούδασε Νομικά. Για ένα διάστημα εργάστηκε στο Υπουργείο Γεωργίας και το 1927 διορίστηκε στην Εθνική Βιβλιοθήκη. Τραυματίστηκε την τελευταία μέρα της Κατοχής από μια αδέσποτη σφαίρα και πέθανε ύστερα από ένα μήνα νοσηλείας στον Ευαγγελισμό στις 12 Νοεμβρίου 1944.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1912, με τη δημοσίευση ποιημάτων του στο περιοδικό *Παναθήναια*. Παραγωγικότατος, συνεργάστηκε με δοκίμια και κριτικές μελέτες του με τα σημαντικότερα λογοτεχνικά περιοδικά της εποχής του (*Αλεξανδρινή Τέχνη*, *Βωμός*, *Γράμματα*, *Ελληνική Επιθεώρησης*, *Δελτίο του Εκπαιδευτικού Ομίλου*, *Νέα Εστία* κ.ά.). Τα διάσπαρτα σε διάφορα λογοτεχνικά περιοδικά σημαντικότερα κριτικά και δοκιμιακά κείμενα του Άγρα συγκεντρώθηκαν και ταξινομήθηκαν με ιδανικό τρόπο από τον Κώστα Στεργιόπουλο, συγκροτώντας τέσσερις τόμους *Δοκιμίων* (1980-1995)· με τη φιλολογική επιμέλεια του τελευταίου εκδόθηκε και μία ανθολογία του έργου του (1996).

Αναμφίβολα ο ποιητής Τέλλος Άγρας αποτελεί μια από τις πιο ενδιαφέρουσες και χαρακτηριστικότερες φωνές του μεσοπολέμου· αναμφίβολα συνέβαλε με κάποιους συνοδοιπόρους του (πρωτίστως τον Καρυωτάκη, αλλά και τους Κλ. Παράσχο, Μ. Παπανικολάου, Ι.Μ. Παναγιωτόπουλο κ.ά.) στην ανανέωση της ποιητικής θεματογραφίας, προετοιμάζοντας το έδαφος για την επερχόμενη γενιά του '30. Η συμβολή του ωστόσο στην κριτική και στο δοκίμιο υπήρξε, κατά γενική ομολογία, πολύ δραστικότερη. Το αντιλαμβάνεται κανείς ξεφυλλίζοντας τους τέσσερις τόμους των *Δοκιμίων* του· εκεί είναι που μένει έκπληκτος από την κριτική του οξυδέρκεια, ευαισθησία και βαθιά γνώση των θεμάτων με τα οποία καταπιάνεται.

Κ.Π.

Πανθέοι

(3 τόμοι, 1948-1961)

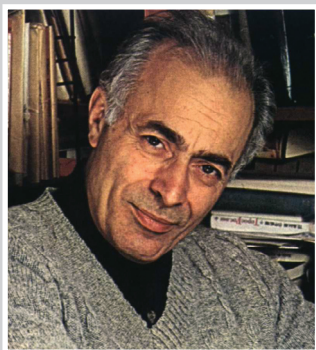


ΤΑΣΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε στο Σαλιχλί Μικράς Ασίας το 1913 και πέθανε στην Αθήνα το 2006. Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, όπου σπούδασε Νομικά και για ένα διάστημα εργάστηκε ως δικηγόρος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Η επίσημη εμφάνισή του στα Γράμματα ανάγεται στα 1936, οπότε και δημοσιεύτηκε ένα μελέτημά του για τον Φώτο Πολίτη. Εξέδωσε συλλογές διηγημάτων, μυθιστορήματα, μυθιστορηματικές βιογραφίες και δοκίμια.

Πανθέοι: Το σημαντικότερο και, αναμφίβολα, το πιο φιλόδοξο μυθιστόρημα του Τάσου Αθανασιάδη. Πρόκειται για μια μεγαλόπνοη μυθιστορηματική σύνθεση κατά το πρότυπο του κλασικού ρεαλιστικού μυθιστορήματος, όπου ο συγγραφέας με επίκεντρο μια οικογένεια, αυτή των Πανθέων, αναπλάθει ιστορικά, κοινωνικά και ψυχολογικά την Ελλάδα των πρώτων σαράντα χρόνων του 20ού αιώνα με ρεαλισμό. Για την υλοποίηση αυτού του μεγαλεπίβολου και ιδιαίτερος απαιτητικού σχεδίου χρειάστηκε να συνθέσει έναν τεραστίων διαστάσεων πίνακα, στην έκταση του οποίου ζωντανεύουν και δρουν πολλοί ήρωες, τις περιπέτειες του βίου των οποίων παρακολουθεί ο αναγνώστης με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, έστω και αν πολλές φορές ψυχογραφούνται ανεπαρκώς. Πίσω από τα μυθιστορηματικά δρώμενα, ωστόσο, πίσω από τα περιφερόμενα πάθη και συμφέροντα των προσώπων της ιστορίας, εύκολα μπορεί να διακρίνει κανείς την πρόθεση του αφηγητή να ασκήσει κριτική στην ελληνική αστική κοινωνία σε μια δύσκολη ιστορική συγκυρία για τα διεθνή και, πολύ περισσότερο, για τα ελληνικά δεδομένα. Να επισημάνει την άμβλυνση των ηθικών της κριτηρίων, την ουσιαστική έλλειψη ιδεολογικών ερεισμάτων, την ελαφρότητα που χαρακτηρίζει ανθρώπους καλοζωισμένους, που άλλο δεν επιζητούν παρά τη μεγιστοποίηση του πλούτου τους και την ηδονή.

Κ.Π.



Μικρό όργανο για τον επαναπατρισμό

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ. Πεζογράφος, μελετητής. Γεννήθηκε το 1924 στην Αμαλιάδα και πέθανε στην Αθήνα το

2008. Φοίτησε στη Νομική Σχολή του ΠΑ χωρίς να περατώσει τις σπουδές του. Πήρε μέρος στην Εθνική Αντίσταση και μετά το τέλος του Εμφυλίου έζησε στη Ρουμανία και στη Σοβιετική Ένωση (Τασκένδη και Μόσχα).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το 1979 τιμήθηκε με το Διεθνές Λογοτεχνικό Βραβείο Gorkii, το 1981 με το Κρατικό Βραβείο μυθιστορηματικής βιογραφίας και το 2001 με το Κρατικό Μεγάλο Βραβείο Λογοτεχνίας για το σύνολο του έργου του. Το *Μικρό όργανο για τον επαναπατρισμό* (Αθήνα 1980) είναι ένα μυθιστόρημα «πικρής αισιοδοξίας», όπως χαρακτηρίστηκε εύστοχα από την κριτική, βασισμένο επάνω στα σκληρά, τραυματικά κι ωστόσο μυητικά σε τρόπους ζωής βιώματα του συγγραφέα: στα βιώματα της Κατοχής, της Αντίστασης, του Εμφύλιου, της ήττας και της προσφυγιάς.

Ήρωές του δύο ξαδέρφια· ο ένας αριστερός, πολιτικός πρόσφυγας στη Σοβιετική Ένωση, και ο άλλος συντηρητικός που παρέμεινε στην Ελλάδα. Ο δεύτερος ενεργεί τα δέοντα για τον επαναπατρισμό του πρώτου, ως τη στιγμή που αισθάνεται με οδύνη ότι αν κάποιος είναι χωρίς πατρίδα και χρειάζεται επαναπατρισμό στον ίδιο του τον τόπο είναι αυτός· συνειδητοποιώντας ταυτόχρονα ότι ο πολιτικός πρόσφυγας εξάδελφός του ποτέ δεν έπαψε να έχει πατρίδα.

Κ.Π.

Το Κιβώτιο



ΑΡΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Ποιητής, πεζογράφος, μεταφραστής. (Φιλολογικό ψευδώνυμο του Αριστοτέλη Βασιλειάδη). Γεννήθηκε το 1922 στο Λένινγκραντ και πέθανε στο Παρίσι το 1978. Στην Ελλάδα ήρθε με τους γονείς του το 1928· αρχικά εγκαταστάθηκαν στη Θεσσαλονίκη και στη συνέχεια στην Αθήνα. Τον Δεκέμβριο του 1944 συνελήφθη από τις αγγλικές στρατιωτικές αρχές και εστάλη στο στρατόπεδο Ελ Ντάμπα, όπου έμεινε ως τον Απρίλιο του 1945. Το 1948, επειδή αρνήθηκε να αποκηρύξει τις ιδέες του εστάλη διαδοχικά στα στρατόπεδα Μούδρου, Μακρονήσου και Αγίου Ευστρατίου (Ιούλιος '48-Οκτώβριος '51).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Κορυφαία στιγμή του *Το Κιβώτιο* (εκδόσεις Κέδρος 1975). Ένα συνταρακτικό μυθιστόρημα, στις σελίδες του οποίου μπορεί κανείς να ψαύσει και να κατανοήσει τις πληγές της Αριστεράς στην πιο κρίσιμη περίοδο της ιστορίας της. Αφηγητής είναι ο μοναδικός επιζήσας από μια ομάδα ανδρών του επαναστατικού στρατού, η οποία το καλοκαίρι του 1949 είχε αναλάβει τη μεταφορά ενός κιβωτίου από μια πόλη σε κάποια άλλη. Η αφήγησή του αποτελείται από 18 γραπτές καταθέσεις απευθυνόμενες σε έναν απόντα ανακριτή, τη θέση του οποίου καταλαμβάνει εντέλει ο αναγνώστης του μυθιστορήματος. «Η επιχείρηση “Κιβώτιο” είναι, βέβαια, μια φανταστική ιστορία», γράφει ο Αλέξανδρος Κοτζιάς. «Μήτε τα συστατικά της στοιχεία μήτε οι ημερομηνίες της ανταποκρίνονται στην ελληνική πραγματικότητα της εποχής εκείνης. Ο επαναστατικός στρατός δεν ήταν ποτέ εγκατεστημένος σε πόλεις μήτε οι περιοχές που κρατούσε είχαν σιδηροδρομικό δίκτυο. Όμως ο Άρης Αλεξάνδρου δεν είναι ρεαλιστής. Και αν ποιητική αδεία παραμορφώνει την πραγματικότητα τόσο στις γενικές διατάξεις της όσο και στους υπερτονισμούς κάποιων κυρίως σατιρικών ευρημάτων [...] κατορθώνει να ζωντανέψει πιστότερα και ουσιαστικότερα τη ζοφερή μας πραγματικότητα εκείνης της εποχής...».

Κ.Π.

Γ' Χριστιανικόν Παρθεναγωγείον

ΕΛΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε στο Ηράκλειο Κρήτης το 1894 και πέθανε το 1988 στην Αθήνα. Ήταν το τέταρτο παιδί της οικογένειας του Στυλιανού Αλεξίου, ιδιοκτήτη και διευθυντή εκδοτικού οίκου. Το 1905 εισήλθε στο Σχολαρχείο Ηρακλείου και το 1910 αποφοίτησε από το Ανώτερο Παρθεναγωγείο. Το καλοκαίρι της ίδιας χρονιάς εστάλη στην Αθήνα για να εξεταστεί μαζί με άλλες μαθήτριες του Αρσακείου, από το οποίο αποφοίτησε το 1913. Ένα χρόνο αργότερα διορίστηκε δασκάλα στο Γ' Χριστιανικόν Παρθεναγωγείον στο Ηράκλειο και γρήγορα προήχθη σε δασκάλα του Προτύπου Διδασκαλείου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το μυθιστόρημα *Γ' Χριστιανικόν Παρθεναγωγείον* (Αθήνα, 1934) είναι το ευτυχές αποτέλεσμα της καταγραφής των εμπειριών που η πεζογράφος αποκόμισε εργαζόμενη στο ομώνυμο παρθεναγωγείο, ένα ασήμαντο σχολείο μιας εξίσου ασήμαντης φτωχογειτονιάς του Ηρακλείου. Πρωταγωνιστές του μυθιστορήματος είναι οι μαθητές της πρώτης τάξης δημοτικού και η φτώχεια τους. Ηρωίδα είναι η ίδια η αφηγήτρια και χρονική διάρκεια της απλούστατης –πλην όμως καθόλου απλοϊκής– ιστορίας είναι η διάρκεια ενός σχολικού έτους. Η προσπάθεια της δασκάλας-ηρωίδας να δημιουργήσει μια σωστή επαφή με το κάθε παιδί χωριστά, προκειμένου να δημιουργήσει οικειότητα και να γνωρίσει τον ψυχικό του κόσμο προσκρούουν στην απειρία της και στη σχολαστικότητα της πειθαρχικά υπεύθυνης του Παρθεναγωγείου.

Πρώτιστο μέλημα της αφηγήτριας είναι, εν προκειμένω, η στηλίτευση και η καταγγελία, γι' αυτό και τα περιστατικά δεν εκτίθενται περιβεβλημένα με τον μανδύα της αφηγηματικής τεχνικής αλλά με τη συναισθηματική-συγκινησιακή ένταση του ανθρώπου που αισθάνεται μια βαθιά δόνηση μπροστά στη θέα της κοινωνικής αδικίας.

Κ.Π.



"Ελλη 'Αλεξίου

Σκίτσο Γιάννη Τσαρούχη

Ισορροπία τρόμου

ΠΕΤΡΟΣ ΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε το 1931 στην Αθήνα όπου και πέθανε το 2004. Μετά το τέλος της γερμανικής κατοχής τέλειωσε τις γυμνασιακές του σπουδές και εργάστηκε στην Ηλεκτρική Εταιρεία Αθηνών-Πειραιώς, απ' όπου συνταξιοδοτήθηκε πρόωρα το 1966 για λόγους υγείας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το 1969 έλαβε τη χορηγία του Ιδρύματος Φορντ, ενώ το 1973 του χορηγήθηκε η υποτροφία του Διεθνούς Προγράμματος Συγγραφέων του Πανεπιστημίου της Αϊόβα, γεγονός που του έδωσε τη δυνατότητα να επισκεφτεί πολλές πόλεις των Η.Π.Α.

Η νουβέλα *Ισορροπία τρόμου* (Αθήνα 1964), το δεύτερο βιβλίο του Πέτρου Αμπατζόγλου, είναι ενδεικτικό του τρόπου με τον οποίο το παράλογο που χαρακτηρίζει τις δύο πρώτες δεκαετίες του μεταπολέμου αρχίζει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη μεταπολεμική μας πεζογραφία. Πρόκειται για μία νουβέλα με μύθο απλό, χωρίς ιδιαίτερες εξωτερικές αλλαγές και διακυμάνσεις. Το δράμα, στην ουσία, ξετυλίγεται στη συνείδηση του ήρωα, ο οποίος αποφασίζει στα πενήντα του χρόνια να ανατρέψει την έως τότε ήσυχη ζωή του, αλλάζοντας επάγγελμα και, βέβαια, την καθημερινότητά του.

Όπως σε όλο σχεδόν το αφηγηματικό του έργο έτσι και εδώ ο Αμπατζόγλου δεν διστάζει να δείξει, με ανατρεπτικό τρόπο, πτυχές της καθημερινής ζωής· γεγονός που, κατά τον Άγγελο Φουριώτη, «μας υποχρεώνει ν' αγαπήσουμε τον ήρώα του, που θέλει να κερδίσει το χαμένο καιρό, που ερευνά, που δοκιμάζεται, που τινάζει από πάνω του την πρόληψη, που προτιμά από τον πλούτο της έχθρας τον πλούτο του καινούργιου, που αγωνίζεται να ζήσει κάτω από την επιφάνεια, δηλαδή να δέσει τη φαντασία με την αλήθεια, το αίσθημα με το συναίσθημα και να φθάσει στην ανάγκη της παρηγοριάς».

Κ.Π.



ΠΕΤΡΟΣ ΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ

**ΣΗΜΕΙΑ
ΚΑΙ ΤΕΡΑΤΑ**

ΚΕΔΡΟΣ



Η Κασέτα

ΛΟΥΛΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗ. Θεατρική συγγραφέας. Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1934. Αδερφή του Μανόλη Αναγνωστάκη και σύζυγος του Γιώργου Χειμωνά. Σπούδασε Νομικά στο Α.Π.Θ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εμφανίστηκε το 1965 με τρία μονόπρακτά της (*Η διανυκτέρευση*, *Η πόλη*, *Η παρέλαση*) που παίχτηκαν στο «Θέατρο Τέχνης» του Κάρολου Κουν με τον γενικό τίτλο *Η πόλη* (έκδοση 1971). Το 1967 παρουσιάστηκε στο Εθνικό Θέατρο το πρώτο τρίπρακτο έργο της, *Η συναναστροφή*. Ακολούθησαν: *Αντόνιο ή Το μήνυμα* («Θέατρο Τέχνης», 1972), *Η Νίκη* («Θέατρο Τέχνης», 1978), *Η κασέτα* («Θέατρο Τέχνης», 1982), *Ο ήχος του όπλου* («Θέατρο Τέχνης», 1987) κ.ά.

Η Αναγνωστάκη μοιάζει με το πρόσωπο που κρατάει την κασέτα στο ομώνυμο έργο της (*Κασέτα*). Μέσα στην καθημερινότητα κι όμως αποκομμένη απ' αυτήν, κρατώντας μian απόσταση ασφαλείας από τους άλλους αλλά και από τον εαυτό της, όση χρειάζεται για να μπορεί να «εγγράφει» τους ήχους που την περιβάλλουν χωρίς να γίνεται αισθητή η παρουσία της, και όση πρέπει για να μην «εγγράφεται» η ανάσα της. Συλλαμβάνει τους ήχους του παρόντος αλλοιωμένους από τους απόηχους του παρελθόντος, που ακατάπαυστα τους διαπερνά και τους προσδίδει μian άλλη διάσταση· τους κάνει επίφοβους και δραματικούς, πραγματικούς και ονειρικούς, αδιόρατους και συγκεκριμένους, έτσι καθώς απορρέουν από μia καθημερινότητα ζυμωμένη με τη λογική, το παράλογο και το όνειρο.

Κ.Π.

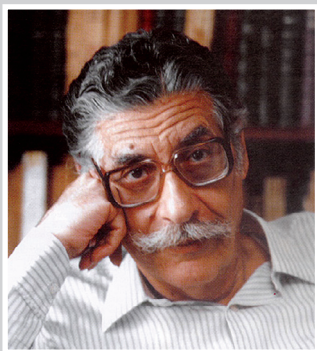
Μαγικές εικόνες

ΝΟΡΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗ. Κριτικός λογοτεχνίας, δοκιμογράφος, μεταφράστρια. Γεννήθηκε το 1930 στην Αθήνα. Σπούδασε Νομικά χωρίς ωστόσο να ασχοληθεί περαιτέρω με τη Νομική.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Απεναντίας, ασχολήθηκε συστηματικά με την κριτική της λογοτεχνίας, δημοσιεύοντας τα κείμενά της στο περιοδικό *Κριτική*. Εξ αρχής ενήμερη για τα νεότερα λογοτεχνικά ρεύματα, ασχολήθηκε με τους σημαντικότερους εκπροσώπους της μεταπολεμικής μας ποίησης με τρόπο διεισδυτικό, επισημαίνοντας ιδιαίτερες πτυχές του έργου τους. Εκλεκτική και ολιγογράφος, εξέδωσε τα βιβλία: *Μαγικές εικόνες. Επτά δοκίμια 1960-1965* (1973), *Η κριτική της παντομίμας* (1977), *Πνευματικές ασκήσεις. Τάκης Σινόπουλος, Νάσος Βαγενάς, Γιώργος Βακαλό* (1988), *Διαδρομή. Δοκίμια κριτικής (1960-1995)* (1995) κ.ά., ενώ ανέπτυξε και αξιολογή μεταφραστική δραστηριότητα.

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει για το βιβλίο της *Μαγικές εικόνες. Βακαλό, Σαχτούρης, Παπαδίτσας, Κύρου, Σεφέρης. Νεώτερες τάσεις στην πεζογραφία*. Έναν τόμο κριτικών δοκιμίων, όπου η συγγραφέας «ψαύει» και συνομιλεί με τη γλώσσα και το ύφος του εκάστοτε προσεγγιζόμενου έργου. «Η απουσία θεωρητικών δεσμεύσεων και η εκδήλωση της συμπάθειάς της για τα κρινόμενα είναι δύο από τους βασικούς άξονες του εγχειρήματός της», σημειώνει ο Αλέξης Ζήρας, «αν και εξίσου βασική προϋπόθεση της αξιολόγησής της υπήρξε η πηγαία ποιητική της διάθεση».

Κ.Π.



Εποχές

ΜΑΝΟΛΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ. Ποιητής, δοκιμιογράφος. Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1925 και πέθανε στην Αθήνα το 2005. Σπούδασε Ιατρική στο ΑΠΘ και μετεκπαιδεύτηκε στη Βιέννη. Ως φοιτητής ανήκε στην εκδοτική ομάδα του περιοδικού *Ξεκίνημα* (1944). Πήρε μέρος στην

Αντίσταση και για την πολιτική του δράση, κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου, δικάστηκε, φυλακίστηκε (1948-1951) και καταδικάστηκε σε θάνατο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εξέδωσε τα ποιητικά βιβλία: *Εποχές* (1945), *Εποχές 2* (1948), *Εποχές 3* (1951), *Η συνέχεια* (1954), *Τα ποιήματα, 1941-1956* (1956, συγκεντρωτική έκδοση, μαζί με τις *Παρενθέσεις* και τη *Συνέχεια 2*), *Η συνέχεια 3* (1962). Ο Μανόλης Αναγνωστάκης είναι ο χαρακτηριστικότερος, ο αντιπροσωπευτικότερος και ο δραματικότερος ποιητής της πρώτης μεταπολεμικής ποιητικής γενιάς. Όλη η ποιητική του πορεία χαρακτηρίζεται από την επώδυνη προσπάθειά του να συζεύξει τον λόγο και τη σιωπή, προκειμένου να καταθέσει τα πολλαπλώς τραυματικά βιώματά του. Από τις *Εποχές* ως το *Υ.Γ.* η πορεία του τείνει προς την οργανική ένωση αυτών των δύο εκ πρώτης όψεως αντίθετων μεταξύ τους στοιχείων. Όσο ο λόγος του είναι συμπαγής, χτισμένος από το υλικό των επώδυνων προσωπικών, ιστορικών, κοινωνικών και ιδεολογικών βιωμάτων του, η σιωπή, αθέατη στο γυμνό μάτι, μοιάζει να εισχωρεί μέσα από κάποιες δυσδιάκριτες ρωγμές των ρημάτων, δημιουργημένες από τον βαθύτατο, συγκρατημένο ωστόσο, ψυχικό κραδασμό του ποιητή. Αργότερα, όταν στην πικρή διάψευση του οράματος έρχεται να προστεθεί η αδυσώπητη ανάγκη προσαρμογής στην απάνθρωπη μεταπολεμική πραγματικότητα, και η συνακόλουθη από μέρους του συνειδητοποίηση ότι στο εξής θα είναι υποχρεωμένος να ζει σε έναν κόσμο με τον οποίο τίποτα απολύτως δεν τον συνδέει, η σιωπή όχι μόνο γίνεται εμφαντικότερη, αλλά είναι και το ζητούμενο από τον ίδιο τον ποιητή: *Γράφοντας ποιήματα χωρίς ήχους και λέξεις ή: Και, θε μου, τι λυρισμός μέσα στο ανέκφραστο.*

Κ.Π.

Μανοῦσος Φάσσης

Ο ΚΑΤΗΦΟΡΟΣ

μπαλάντα



Ἐκδόσεις AIDS

1986



Σφυρίγματα του αλήτη

ΤΕΥΚΡΟΣ ΑΝΘΙΑΣ. (Λογοτεχνικό ψευδώνυμο του ποιητή Ανδρέα Παύλου). Ποιητής. Γεννήθηκε στην Αμμόχωστο Κύπρου το 1903 και πέθανε στο Λονδίνο το 1968. Το 1927 εγκαταστάθηκε στην

Αθήνα, όπου έμεινε ως το 1930, οπότε επέστρεψε στην Κύπρο και συμμετείχε στην ίδρυση του ΑΚΕΛ· εκεί συνελήφθη από τους Άγγλους για την πατριωτική δράση του και αφορίστηκε από την Εκκλησία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε σε πολύ νεαρή ηλικία, έχοντας εκδόσει ως το 1918 επτά ποιητικές συλλογές. Το βιβλίο ωστόσο με το οποίο καθιερώθηκε στα ελληνικά Γράμματα, κάνοντας ιδιαίτερη αίσθηση, ήταν η ποιητική συλλογή *Σφυρίγματα του αλήτη* (Αθήνα, 1929). Μία ποιητική συλλογή απολύτως ενταγμένη στο κλίμα της εποχής. Οι συνέπειες της Μικρασιατικής Καταστροφής είναι ακόμα προφανείς σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής και της πνευματικής ζωής. Η πολιτική αστάθεια που προκαλούν τα αλλεπάλληλα στρατιωτικά κινήματα, οι εξαθλιωμένοι πρόσφυγες, συνθέτουν μία τραυματική και δύσμορφη εικόνα, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για την εμφάνιση της λογοτεχνίας που χαρακτηρίστηκε του περιθωρίου.

Όλ' αυτά επιδρούν στη διαμόρφωση του αισθητικού προτύπου του Ανθία και συμβάλλουν στο να αναδειχθεί, μολοντί Κύπριος, σε μια χαρακτηριστική φυσιογνωμία στην ποίηση της Αθήνας του Μεσοπολέμου, παρά το γεγονός ότι δεν έζησε στην πρωτεύουσα του κλυδωνιζόμενου ελληνικού κράτους περισσότερο από τρία χρόνια (1927-1930), «τριγυρίζοντας φτωχός κι έρημος στους δρόμους και δοκιμάζοντας κάθε είδους στερήσεις και απογοητεύσεις». Τρία χρόνια μιας αλήτικης ζωής, που τα πέρασε σαν ζωντανός ήρωας των μυθιστορημάτων της εποχής, χωρίς μόνιμη στέγη, υποχρεωμένος να κοιμάται όπου να 'ναι.

Κ.Π.

Θέλετε να χορέψουμε Μαρία;



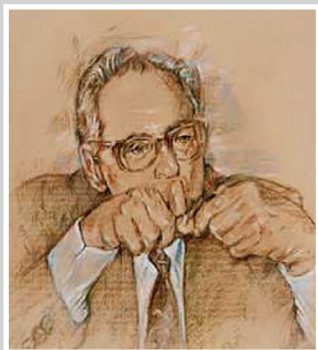
ΜΕΛΠΩ ΑΞΙΩΤΗ. Πεζογράφος, ποιήτρια.

Γεννήθηκε το 1905 στην Αθήνα όπου και πέθανε το 1973. Κόρη του Μυκω-
νιάτη συνθέτη Γεωργίου Αξιώτη. Τέλει-
ωσε τις εγκύκλιες σπουδές της ως εσω-

τερική στη Σχολή Ουρσουλινών Τήνου (1918-1922). Το 1930 εγκαταστά-
θηκε οριστικά στην Αθήνα. Άνοιξε στούντιο ραπτικής για ένα χρόνο
(1934). Μέλος του Κ.Κ.Ε. (1936), κατά τη διάρκεια της Κατοχής συνεργά-
στηκε με τον παράνομο τύπο και συμμετείχε σε διάφορες πολιτιστικές
δραστηριότητες. Το 1947 κι ενόσω διαρκούσε ο Εμφύλιος κατέφυγε στη
Γαλλία, όπου ανέπτυξε έντονη πολιτική δραστηριότητα ως το 1950, οπότε,
ύστερα από αίτηση της ελληνικής κυβέρνησης, απελάθηκε και οδηγήθηκε
στην Ανατολική Γερμανία. Το 1964 επισκέφθηκε με ειδική άδεια την Ελ-
λάδα όπου παρέμεινε ως τον θάνατό της.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το αφήγημά της *Θέλετε να χορέψουμε Μαρία;* («Πυρσός», Αθήνα
1940, β' έκδοση «Κέδρος», Αθήνα 1967) η Αξιώτη εκμεταλλεύεται στο
έπακρο τις δυνατότητες του πλάγιου λόγου, την τεχνική του συνειρμού
και, συνδυάζοντας κατά τρόπο εντελώς πρωτότυπο τα δεδομένα της
πραγματικότητας και του ονείρου, καταφέρνει να δημιουργήσει ένα άκρως
νεωτερικό και γοητευτικό αφήγημα. Έχοντας μετουσιωμένα και προσαρ-
μοσμένα στην ιδιοσυγκρασιακή της ιδιαιτερότητα τα διδάγματα του υπερ-
ρεαλισμού, καταφέρνει να ξετυλίξει την πλοκή των έργων της όχι κατά
τρόπο ευθύγραμμο, αλλά έτσι ώστε η αφήγησή της να μεταβάλλεται σε
ένα αληθινό, γοητευτικό αραβούργημα. Το *Θέλετε να χορέψουμε Μαρία;* εί-
ναι μία ερωτική ιστορία αφηγημένη με νεανική θέρμη και με ακραία νεω-
τερικό τρόπο, με συνέπεια τη μυθοποίηση του πραγματικού, όμως μια μυ-
θοποίηση που δεν βασίζεται στο υλικό της φαντασίας αλλά στο υλικό ή,
αλλιώς, στο αποταμίευμα της μνήμης της αφηγήτριας.

Κ.Π.



Πυραμίδα 67

ΡΕΝΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ. Πεζογράφος, δημοσιογράφος, κριτικός. Γεννήθηκε το 1924 στην Αθήνα όπου και πέθανε το 2004. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του ΠΑ και πήρε το πτυχίο του το 1940. Στρατεύθηκε κατά τη διάρκεια του Εμ-

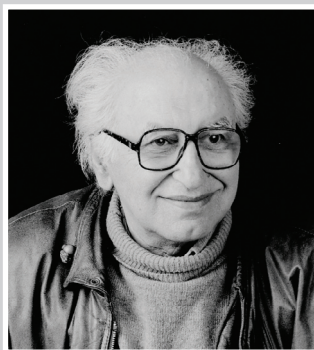
φυλίου Πολέμου και πήρε μέρος ως απλός οπλίτης του κρατικού στρατού σε σημαντικές, για την εξέλιξη των πραγμάτων, μάχες (Γράμμο-Βίτσι, Ρούμελη-Άγραφα, Πελοπόννησο και Δυτική Μακεδονία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ξεχωριστή θέση στο έργο του αλλά και στη μεταπολεμική μας πεζογραφία κατέχει η *Πυραμίδα 67* (προσωπική μαρτυρία του εμφυλίου πολέμου '47-'49, Αθήνα 1950). Άμεση κατάθεση των όσων έζησε ο συγγραφέας συμμετέχοντας στις πιο αιματηρές συγκρούσεις και επιχειρήσεις του Εμφυλίου. Στρατευμένος παρά τη θέλησή του, συμμετέχοντας σε ένα μακελλειό χωρίς συγκεκριμένο ιδεολογικό έρεισμα, σχεδόν αδιάφορος για το τι πρεσβεύουν οι δύο αντιμαχόμενες εχθρικές παρατάξεις, ζει και ερμηνεύει τα γεγονότα σαν ένας αντιηρωικός παρατηρητής.

Η *Πυραμίδα 67* «δεν είναι μονογραφία ηθών ή αποτίμηση της συμπεριφοράς των “ανθρώπων εν καιρώ πολέμου”», σημειώνει ο Βαγγέλης Χατζηβασιλείου. «Ο συγγραφέας μεταχειρίζεται το υλικό του ως άμεση μαρτυρία του αίματος και του θανάτου. Υποδεικνύει τη βάση της εξωτερικής απειλής (ατελέσφορες πορείες, άξενη φύση, μόνιμο ενδεχόμενο οργανικού αφανισμού) και αποκαλύπτει το βάθος του προσωπικού κενού (υπαρξιακή δόνηση, που αγγίζει την επαναξιολόγηση του θανάτου ως θεραπευτικού μέσου). Ο Ρένος Αποστολίδης δε δημιουργεί γεγονότα. Δεν τον ενδιαφέρει ο μύθος. Εντάσσει στην αφήγηση το συγκεκριμένο, πραγματικό συμβάν και, αμέσως μετά, προβαίνει στον μακροσκελή σχολιασμό των γεγονότων από τη δική του, προσωπική πλευρά».

Κ.Π.

Ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας



ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ. Φιλολογικό ψευδώνυμο του κριτικού και ιστορικού της λογοτεχνίας Αλέξανδρου Κουμπή. Γεννήθηκε το 1921 στην Αλεξάνδρεια Αιγύπτου και πέθανε στην Αθήνα το 2009. Σπούδασε πολιτικός μηχανικός στο ΕΜΠ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Άρχισε να δημοσιεύει κριτικά κείμενα στο περιοδικό *Ελεύθερα Γράμματα* το 1947, και αναδείχθηκε σε κορυφαίο λογοτεχνικό κριτικό του μεταπολέμου, ο Αλέξ. Αργυρίου, συνέβαλε όσο λίγοι στη χαρτογράφηση της λογοτεχνικής έκτασης ενός ολόκληρου αιώνα (του 20ού), η μεγαλύτερη συμβολή του ωστόσο εντοπίζεται στη δεύτερη μεσοπολεμική δεκαετία, αυτήν του 1930 και, βέβαια, στις τρεις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες (1945-1975). Ο θάνατός του, σχεδόν συνέπεσε με την ολοκλήρωση του πλέον φιλόδοξου έργου του: *Ιστορίας της ελληνικής λογοτεχνίας* (8 τόμ.). Πρόκειται για μια ιστορία εντελώς διαφοροποιημένη από όλες όσες προηγήθηκαν, όπου ο Αργυρίου επιθυμεί –και επιτυγχάνει– να περιορίσει το ιστορικό-ερευνητικό ενδιαφέρον του σε ένα μικρότερο, πλην όμως δραματικότερα φορτισμένο, χρονικό άνοιγμα, ώστε να έχει τη δυνατότητα, ελέγχοντας με επάρκεια το υλικό του, να εξετάσει σε βάθος τις ιστορικές, κοινωνικές και τις ευρύτερα νοούμενες πολιτισμικές συνιστώσες. Αν οι προγενέστεροι ιστορικοί περιορίζονταν στους κορυφαίους δημιουργούς, ο Αργυρίου, κινούμενος από την πεποίθηση ότι το σώμα της λογοτεχνίας είναι, εντέλει, συλλογικό και, ως εκ τούτου, για τη συγκρότησή του συμβάλλουν, ο καθένας με τις δυνάμεις του, τόσο οι μέγιστοι όσο και οι ελάχιστοι συγγραφείς, επιδιώκει και δημιουργεί μια ιστορική και συγκριτική εικόνα των ρευμάτων, των σχολών, των συνειδήσεων, των νοοτροπιών και των ιδεών, όπως όλα αυτά εμφανίζονται και μετασχηματίζονται μέσα στον χρόνο.

Κ.Π.

Ο δύσκολος θάνατος (1946-1974)

ΝΙΚΟΣ-ΑΛΕΞΗΣ ΑΣΛΑΝΟΓΛΟΥ. Ποιητής, μεταφραστής. Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1931 και πέθανε στην Αθήνα το 1996. Αποφοίτησε από το Πειραματικό Σχολείο του ΑΠΘ. Σπούδασε Γαλλική Φιλολογία στα Πανεπιστήμια Καΐρου, Αιξ-αν-Προβάνς και Θεσσαλονίκης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1952 με το πολυγραφημένο θεατρικό μονόπρακτο *Θάλασσα και συγχρονισμός*. Εξέδωσε τα ποιητικά βιβλία: *Δύσκολος θάνατος* (1954), *Ο θάνατος του Μύρωνα* (1960), *Ποιήματα για ένα καλοκαίρι* (1963), *44 Ποιήματα. Επιλογή 1946-1964* (1970), *Νοσοκομείο εκστρατείας. Ποιήματα 1964-1972* (1972), *Αργό πετρέλαιο. Ποιήματα 1971-1974* (1974), *Ο δύσκολος θάνατος (1946-1974)* (1978, συγκεντρωτική έκδοση) κ.ά.

Δύσκολος θάνατος (1954). Μία συλλογή με ποιήματα ιδιαίτερα φορτισμένα συναισθηματικά, απόρροια της προσπάθειας του ποιητή να φαντασιωθεί κορυφαίες ερωτικές καταστάσεις του παρελθόντος. Όλη η ποίηση, εξάλλου, του Ασλάνογλου είναι, άμεσα ή έμμεσα, ποίηση ερωτικών αποχρώσεων και βασισμένη σε συγκεκριμένα ατομικά βιώματα· «μια προσωπική εξομολόγηση», όπως παρατηρεί η Άντεια Φραντζή, «που μεταγράφεται με τρόπο έμμεσο και υπαινικτικό. Η κρυπτική αυτή επιλογή συγκροτείται στο ιδεολογικό πεδίο ως ηθική στάση, ενώ στο αισθητικό πεδίο επιτελείται με τη συνεχή επανεξέταση του έργου, διόρθωση και τελείωσή του ωςάν έργο σε συνεχή πρόοδο. Υπ' αυτή την έννοια, ο Νίκος-Αλέξης Ασλάνογλου είναι ένας ποιητής-τεχνίτης, που εισηγείται με την πρακτική του την αέναη ζήτηση της τέλει μορφής, η οποία συστοιχίζεται με την ανάλογη ζήτηση της τέλει ζωής. Είναι, λοιπόν, ένας βιωματικός ποιητής που αντιστέκεται στην υλικότητα και στη φθορά και αποδίδει στην αισθητική μορφή το ηθικό περιεχόμενο της μεταφυσικής τελείωσης».

Κ.Π.

Πού πάει, πού με πάει αυτό το ποίημα



ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΑΒΟΥΡΗΣ. Ποιητής. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1925-2008). Σπούδασε Φιλολογία και εργάστηκε στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1944, με τη δημοσίευση ενός ποιήματός του στο περιοδικό *Νεανική Φωνή*, ενώ την πρώτη ποιητική συλλογή του (*Εδώ φαντάσου καλπασμούς και κύματα*) την εξέδωσε το 1952. Στα πρώτα ποιήματά του ήταν εμφανείς οι καθαφικές επιδράσεις, ιδίως στις περιπτώσεις κείνες που επεδίωκε να εκφράσει, με δραματικό τρόπο, την αβεβαιότητα του έρωτα και το τραύμα που προκαλεί η απώλεια. Από το 1980 και ύστερα, ωστόσο, πραγματοποιεί μία εντυπωσιακή στροφή, μιλώντας αιχμηρά και με ειρωνεία για τη ματαιότητα του έρωτα και το ανέφικτο της πραγματικής ευτυχίας.

Η στροφή αυτή αρχίζει και γίνεται αισθητή από τη συλλογή *Στον αστερισμό των εγκλίσεων και των χρόνων του ρήματος «έρχομαι»* (1980), για να οριστικοποιηθεί στη συλλογή *Πού πάει, πού με πάει αυτό το ποίημα* (1985), όπου το ποιητικό υποκείμενο δοκιμάζεται στα όρια της οδύνης, μιλώντας για την ανατρεπτική δύναμη του έρωτα, αποφεύγοντας ωστόσο να αναφερθεί στις ιδιαίτερες ερωτικές του επιλογές. Αυτό είναι κάτι που θα τολμήσει –κάποτε με οργή, ειρωνεία και σαρκασμό– στα ποιήματα των τελευταίων είκοσι χρόνων της ζωής του.

Κ.Π.



Το δάσος

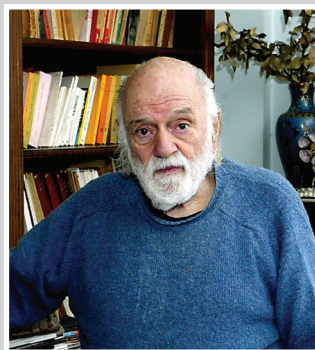
ΕΛΕΝΗ ΒΑΚΑΛΟ. Ποιήτρια, κριτικός εικαστικών και ιστορικός τέχνης. Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1921 και πέθανε στην Αθήνα το 2001. Σύζυγος του ζωγράφου και σκηνογράφου Γιώργου Βακαλό.

Το 1922 η οικογένειά της εγκαταστάθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε Φιλολογία στο ΠΑ και Ιστορία της Τέχνης στη Σορβόνη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1944 δημοσιεύοντας ποιήματά της στο περιοδικό *Τα Νέα Γράμματα*. *Το δάσος* (Αθήνα, 1954) είναι η συλλογή από τη οποία ξεκινάει η απολύτως προσωπική ποιητική γραφή της Ελένης Βακαλό, που υπήρξε η περισσότερο προβληματισμένη επάνω σε θέματα ποιητικής ποιήτρια της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς. Τίθενται ζητήματα πραγματογνωσίας και αναζητούνται, με άκρα νηφαλιότητα, οι σχέσεις και οι αντιστοιχίες ανάμεσα σε πτυχές του μικρόκοσμου που την περιβάλλει με στοιχεία του συμπαντικού όλου. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει εν προκειμένω, εκτός από τη θεματική πρωτοτυπία, ο τρόπος με τον οποίο η Βακαλό μετέρχεται μεθόδους με τόλμη επιλεγμένους από το οπλοστάσιο του μοντερνισμού, με τον οποίο οι σχέσεις της υπήρξαν πάντοτε αγαστές και, απ' ό,τι αποδείχτηκε, γόνιμες. «Ο λόγος της Βακαλό», σημειώνει η Μαρία Κακαβούλια «συνδέθηκε με τον μοντερνισμό, προοικονόμησε, ωστόσο, τη σύνδεσή του με το μεταμοντέρνο. Η συγγραφέας υποστήριξε πως ακόμη και η κοινή γλώσσα σε οριακές στιγμές και χρήσεις έχει το χάρισμα της ποίησης, με την έννοια ότι μπορεί να διεκδικήσει τη βιωματική αμεσότητα. Απέρριψε τη θεώρηση της τέχνης ως αποκλειστικά “αισθητικού” φαινομένου· μίλησε, απεναντίας, για την τέχνη ως ενέργημα και ως πεδίο αλληλεπιδράσεων, ενώ μετατόπισε ολοκληρωτικά τη συζήτηση στο ζήτημα της υποδοχής και στην εμπλοκή του θεατή, αναθεωρώντας ταυτόχρονα τα όρια και τους ορισμούς της ίδιας της τέχνης».

Κ.Π.

Ανώνυμο ποίημα του Φωτεινού Αηγιάννη

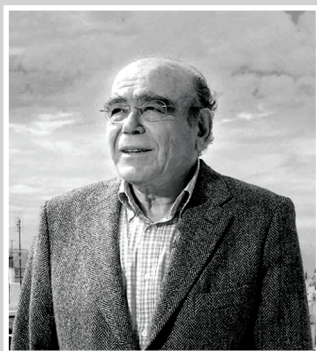


ΝΑΝΟΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ. Ποιητής, πεζογράφος, δοκιμιογράφος. Δισέγγονος του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη. Γεννήθηκε στη Λοζάννη το 1921. Φοίτησε στη Νομική Σχολή του ΠΑ και στη συνέχεια σπούδασε Αγγλική Φιλολογία στο Λονδίνο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1939, δημοσιεύοντας ποιήματά του στο περιοδικό *Τα Νέα Γράμματα*. Με το *Ανώνυμο ποίημα του Φωτεινού Αηγιάννη* (1974, με το ψευδώνυμο Φωτεινός Αηγιάννης και αργότερα, το 1977, με το όνομά του), ο «ορθόδοξος» υπερρεαλιστής Βαλαωρίτης πραγματοποιεί μια αξιοσημείωτη απομάκρυνση από τα υπερρεαλιστικά θέσφατα, υπακούοντας στις συγκεκριμένες απαιτήσεις του θεματικού υλικού του, δηλαδή, στις ιδιαίτερες αξιώσεις του θεματικού πυρήνα του συνθετικού «ανωνύμου ποιήματός» του, που σχετίζεται άμεσα με την εξέγερση του Πολυτεχνείου του 1973.

Πράγματι, οριοθετώντας το θέμα-σύμβολο «Πολυτεχνείο» ιστορικά, συναισθηματικά, συγκινησιακά, συμβολικά κ.λπ., και συνδέοντάς το, σαν γεγονός, με άλλες, ιδιαίτερα σημαντικές, μνημειακές στιγμές της παλαιότερης και της νεότερης ιστορίας μας· κι ακόμη, με τη συνείδηση ότι τέτοιες οριακές στιγμές, όταν εισβάλλουν στον χώρο της ποίησης, επιβάλλουν τους δικούς τους κανόνες και τρόπους, πείθεται να απεκδυθεί το πρόσωπο –όχι το προσωπίο– του υπερρεαλιστή και να βυθιστεί στην ανωνυμία του επιλεγμένου «δέκτη»-«ενδιάμεσου» και «πομπού». Έτσι, μόνο σύμπτωση δεν είναι που η πρώτη έκδοση του *Ανωνύμου ποιήματος*, στο Σαν Φραντσίσκο της Αμερικής, το 1974), έγινε χωρίς να αναγράφεται το όνομα του ποιητή, ο οποίος θέλησε, ανωνύμως, να εκφράσει όλα όσα τον διακατέχουν και όλα όσα οραματίζεται εξαιτίας αυτού του συγκλονιστικού γεγονότος.

Κ.Π.



Συναξάρι Αντρέα Κορδοπάτη

ΘΑΝΑΣΗΣ ΒΑΛΤΙΝΟΣ. Πεζογράφος, σεναριογράφος. Γεννήθηκε στην Κυνουρία το 1932 και ήρθε στην Αθήνα όπου

παρακολούθησε μαθήματα στην Πάντειο. Συμμετείχε στην έκδοση των *Δεκαοχτώ κειμένων*. Διετέλεσε Γενικός Διευθυντής της ΕΡΤ (1989-1990) και Πρόεδρος του Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1958, δημοσιεύοντας ένα διήγημά του στο περιοδικό *Ταχυδρόμος*. Εξέδωσε τα βιβλία: *Συναξάρι Αντρέα Κορδοπάτη* (1972), *Η κάθοδος των εννιά* (1978), *Τρία ελληνικά μονόπρακτα* (1978), *Μπλε βαθύ σχεδόν μαύρο* (1985) κ.ά.

Το *Συναξάρι Αντρέα Κορδοπάτη* (Εκδόσεις «Κέδρος», Αθήνα 1972) Είναι συγκλονιστική αφήγηση ενός ορεσίβιου Πελοποννήσιου ο οποίος, για να γλυτώσει από τις τραγικές συνθήκες διαβίωσης στον τόπο του, λαθρομεταναστεύει στη «γη της επαγγελίας» των αρχών του εικοστού αιώνα: στην Αμερική, όπου τον περιμένουν νέες περιπέτειες για την αντιμετώπιση των οποίων θα τον συνδράμουν οι απόδημοι πατριώτες του, θα χρειαστεί όμως να επιστρατεύσει και τεράστιες εσωτερικές δυνάμεις –άλλες απολύτως προσωπικές και άλλες αποδιδόμενες στο «δαιμόνιο της φυλής»– που έως τότε αγνοούσε την ύπαρξή τους. Το στοιχείο που προσδίδει την ιδιαίτερη λογοτεχνική βαρύτητα και σημασία στο εν λόγω αφήγημα δεν είναι τόσο τα, ομολογουμένως δραματικά, κάποτε συγκλονιστικά, περιστατικά της ζωής του Κορδοπάτη, όσο η γλώσσα· η γραφή του. Μια γλώσσα λιτή, αδιαμεσολάβητη, μικροπερίοδη, χωρίς καλλιλογίες και προθέσεις εντυπωσιασμού, που ασυναίσθητα παραπέμπει τον αναγνώστη σε κείμενα-κειμήλια της ελληνικής γλώσσας, όπως των λαϊκών παραμυθιών, του δημοτικού τραγουδιού, του Μακρυγιάννη κ.λπ.

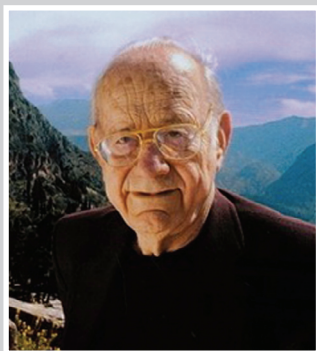
Κ.Π.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΒΑΛΤΙΝΟΣ

ΣΥΝΑΞΑΡΙ
ΑΝΤΡΕΑ ΚΟΡΔΟΠΑΤΗ



ΚΕΔΡΟΣ



Η γέννηση των πηγών

ΤΑΚΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Ποιητής, μεταφραστής. Γεννήθηκε και πέθανε στη Θεσσαλονίκη (1916-2011). Σπούδασε Νομικά στο ΑΠΘ και δικηγόρησε

(1940-1968) στη γενέτειρά του. Συνεργάστηκε με τα περιοδικά *Κοχλίας*, *Μορφές*, *Νέα Εστία*, *Νέα Πορεία* κ.ά. Υπήρξε αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας Αθηνών και ανακηρύχθηκε επίτιμος διδάκτωρ στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας (1999).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1937 με τη δημοσίευση ποιημάτων του στο περιοδικό *Μακεδονικές Ημέρες*.

Η *Γέννηση των πηγών* (Θεσσαλονίκη 1959) υπήρξε σταθμός στην ποιητική του πορεία και μια από τις πιο ενδιαφέρουσες στιγμές της μεταπολεμικής μας ποίησης. Στη συλλογή αυτή κορυφώνεται η προσπάθειά του να βιώσει, μέσω της ποίησης, καταστάσεις μυστικής-πνευματικής ενόρασης του κόσμου, αποδίδοντας το σκοτεινό, το απροσδιόριστο και το ανέκφραστο με γλώσσα λιτή και διαυγή. Επιβεβαιώνοντας την άποψη ότι το κύριο χαρακτηριστικό του έργου του είναι εντέλει η, με μian έντονη αίσθηση παιδικότητας, συνύφανση της υλικής με την άυλη εκδοχή των πραγμάτων που τον περιβάλλουν, με απώτερο στόχο τη δημιουργία και τη διάχυση μιας μουσικής. «Για τον Βαρβιτσιώτη», σημειώνει ο Γιώργος Θέμελης, «δεν υπάρχει παρά μονάχα η Ομορφιά. Αυτή είναι η ουσία του κόσμου, έκπτωσή της η Ασχήμια. Δεν υπάρχει καλό και κακό, αληθινό και ψεύτικο. Τα πάντα καταμερίζονται στο ωραίο και το άσχημο. Στένεμα και απλοποίηση, μα το ίδιο τούτο φρασμένο στο απόλυτο. Ο έμφυτος αισθητισμός από όψη κ' επιφάνεια πάει ν' αποβεί αυτή η ίδια η ουσία. Τ' ακάθαρτα κι άσχημα γι' αυτόν γύρω πράγματα, τα εχθρικά, τ' ακατανόητα, τ' αρνιέται, έτσι, ολοκληρωτικά, τα καταδικάζει σε πλήρη ανυπαρξία».

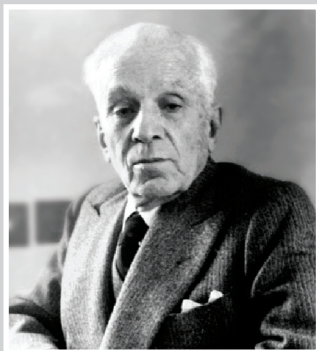
Κ.Π.

Η μεταπολεμική μας λογοτεχνία

ΒΑΣΟΣ ΒΑΡΙΚΑΣ. Κριτικός λογοτεχνίας, δοκιμογράφος. Γεννήθηκε το 1912 στο Αϊδίني της Μικράς Ασίας και πέθανε στην Αθήνα το 1971. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του ΠΑ και στη συνέχεια Αισθητική και Ιστορία της Τέχνης στο Παρίσι· εκεί ξεκίνησε και τη δημοσιογραφική του σταδιοδρομία ως ανταποκριτής της εφημερίδας *Καθημερινή*. Από το 1945 άρχισε να δημοσιογραφεί στην εφημερίδα *Τα Νέα*, αναλαμβάνοντας τη στήλη της βιβλιοκρισίας από το 1947 και συνεχίζοντας από το 1954 στο *Βήμα*. Παράλληλα με τη θητεία του στις εφημερίδες διετέλεσε για αρκετά χρόνια προϊστάμενος του δελτίου ειδήσεων καθώς και συνεργάτης σε πολλές εκπομπές πολιτικού και φιλολογικού περιεχομένου στο Ε.Ι.Ρ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ο Βάσος Βαρίκας υπήρξε ένας από τους δραστηριότερους και σημαντικότερους κριτικούς της λογοτεχνίας, από τη δεκαετία του 1930 ως τον θάνατό του, παρακολουθώντας με κριτική οξυδέρκεια, συνέπεια και συστηματικότητα το σύνολο της λογοτεχνικής παραγωγής επί σαράντα περίπου χρόνια. Εμφορούμενος από τις αισθητικές αντιλήψεις της Αριστεράς του Μεσοπολέμου, επισήμανε και φώτισε με πρωτότυπο τρόπο πτυχές της ζωής και του έργου δύο εκ διαμέτρου αντίθετες περιπτώσεις δημιουργών, του Βάρναλη και του Καρυωτάκη. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ιστορική μελέτη του *Η μεταπολεμική μας λογοτεχνία* (Αθήνα, 1939), όπου μπορεί να διακρίνει κανείς μια μετατόπιση των κριτηρίων του, καθώς –όπως επισημαίνει ο Αλέξης Ζήρας– «το ερμηνευτικό του σύστημα [του Βαρίκα] άλλαξε άρδην με τη διαμονή του στο Παρίσι και την επίδραση που είχαν στο στοχασμό του οι απόψεις του J. Guéhenno για έναν επικείμενο, μέσω του πολέμου, μεσαίωνα».

Κ.Π.



Το φως που καίει

ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΝΑΛΗΣ. Ποιητής, πεζογράφος, δοκιμιογράφος. Γεννήθηκε στον Πύργο της Ανατολικής Ρωμυλίας το 1884 και πέθανε στην Αθήνα το 1974. Σπούδασε στα Ζαρίφεια Εκπαιδευτήρια (1898-1902) και διορίστηκε δάσκαλος

στον Πύργο Βουλγαρίας. Το 1902 ήρθε στην Αθήνα για να σπουδάσει Φιλολογία (1902-1908). Εργάστηκε ως εκπαιδευτικός (ελληνοδιδάσκαλος) στην Αμαλιάδα και εν συνεχεία σχολάρχης στην Αργαλαστή Βόλου, στα Μέγαρα και στην Κερατέα Αττικής. Το 1959 του απονεμήθηκε το Βραβείο Λένιν.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1904 με τη δημοσίευση ποιήματός του στο περιοδικό *Ο Νουμάς*. Εξέδωσε τα ποιητικά βιβλία: *Κηρήθρες* (1905), *Ο Προσκυνητής* (1919), *Το φως που καίει* (1922, με το ψευδώνυμο Δήμος Τανάλιας), *Σκλάβοι πολιορκημένοι* (1927, με το ψευδώνυμο Κώστας Γιαβής) κ.ά. *Το φως που καίει* (α' έκδοση Αλεξάνδρεια, 1922, β' έκδοση επεξεργασμένη, Αθήνα 1933) είναι μία ποιητική σύνθεση-σταθμός στα ποιητικά μας πράγματα, δηλωτική μιας ιδεολογικής μεταστροφής του Κώστα Βάρναλη, αν σκεφτεί κανείς ότι η αμέσως προηγούμενη ποιητική σύνθεσή του (*Προσκυνητής*) εντάσσεται απολύτως στην ιδεαλιστική του περίοδο, αποτελώντας συγχρόνως και απόδειξη ολοκλήρωσης των δυνατοτήτων του μέσα στα ιδεαλιστικά πλαίσια. Μετά τον *Προσκυνητή* ο Βάρναλης θα βρεθεί στα ακραία φυλάκια του μαρξισμού. Θα αποδεχτεί και θα υπηρετήσει –έξω από κομματικές κατευθυντήριες γραμμές– με ειλικρίνεια και πάθος, τις αρχές του «ιστορικού υλισμού», όπως χαρακτηριστικά του άρεσε να λέει. Το καλοκαίρι του 1921, θα γράψει στην Αίγινα *Το φως που καίει*· το πρώτο, χρονολογικά, έργο της αριστερής, της στρατευμένης λογοτεχνίας στην Ελλάδα. Από τη χρονιά αυτή και ύστερα ό,τι γράφει κινείται με άκρα συνέπεια γύρω από το ίδιο ιδεολογικό κέντρο. Και οτιδήποτε καταθέτει διακατέχεται από μια διάθεση μαχητική, προασπιστική των νέων ιδεολογικών του θέσεων.

Κ.Π.

ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΝΑΛΗΣ

ΤΟ ΦΩΣ ΠΟΥ ΚΑΙΕΙ



ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΚΕΔΡΟΣ,"



Το φύλλο, Το Πηγάδι, Τ' αγγέλιασμα

ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε στην Καβάλα το 1933. Φοίτησε στη Νομική του ΑΠΘ, στη Δραματική

Σχολή του Πανεπιστημίου Yale και στη Σχολή Τηλεσκοινοθεσίας της RCA στη Νέα Υόρκη (1959-1960). Ένα χρόνο μετά την επιστροφή του από την Αμερική (1961) εκδόθηκε η τριλογία του *Το Πηγάδι*, *Το φύλλο*, *Τ' αγγέλιασμα*, για την οποία και βραβεύτηκε από την Ομάδα των Δώδεκα. Σε όλη τη διάρκεια της δικτατορίας (1967-1974) έζησε αυτοεξόριστος σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1949 με ποιήματά του που δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα *Μακεδονία*. Εξέδωσε: *Η διήγηση του Ιάσονα* (1953), *Θύματα ειρήνης* (1956), *Οι φωτογραφίες* (1964), *Z, φανταστικό ντοκυμανταίρ ενός εγκλήματος* (1966), *Εκτός των τειχών* (1966) κ.ά. Αρχή και σταθμός στην πορεία του υπήρξε *Το φύλλο*, *Το Πηγάδι*, *Τ' αγγέλιασμα* (τριλογία, 1961). Τρία αυτοτελή αφηγήματα που αρχικά εκδόθηκαν ξεχωριστά και στη συνέχεια σε έναν τόμο, απαρτίζοντας τριλογία. Πρόκειται για ένα έργο ενδεικτικό των πρώιμων νεωτεριστικών τάσεων του συγγραφέα, ο οποίος από τις πρώτες κιόλας λογοτεχνικές του καταθέσεις εκφράζει την ανάγκη αλλά και την αγωνία του να εκπροσωπήσει τον αγωνιόντα μεταπολεμικό άνθρωπο και ιδίως τον νέο. Όχι βέβαια οποιονδήποτε νέο, αλλά αυτόν που με οδύνη συνειδητοποιεί ότι τα μέχρι πρότινος θεωρούμενα σταθερά ιδεολογικά, κοινωνικά και άλλα παρεμφερή ερείσματα δεν είναι πλέον παρά κενά σχήματα. Ότι οι μεταπολεμικές συνθήκες γενικά και ειδικότερα στη μετεμφυλιακή Ελλάδα είναι διαμορφωμένες κατά τέτοιον τρόπο, που επιδρούν αρνητικά στον ευαίσθητο και ευάλωτο ψυχισμό των νέων που διατηρούν μέσα τους κάποια ψήγματα ευαισθησίας και, κυρίως, κάποιες αρχές ανεξαρτησίας.

Κ.Π.

Βασίλης Βασιλικός
Μιά ιστορία αγάπης



ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", Ι.Δ.ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.

Το δάπεδο και άλλα ποιήματα

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΣ. Ποιητής, δοκιμιογράφος. Γεννήθηκε στη Γευγελή το 1903 και πέθανε στη Θεσσαλονίκη το 1996. Κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο εγκαταστάθηκε πρώτα στην Έδεσσα και στη συνέχεια στον Φανό και στη Γουμένισσα του νομού Κιλκίς και τέλος στη Θεσσαλονίκη, όπου έζησε ως τον θάνατό του. Το 1923 γράφτηκε στη Μαθηματική Σχολή του ΠΑ και αργότερα (1951) παρακολούθησε μαθήματα Βιβλιοθηκονομίας στο Λονδίνο. Εργάστηκε ως προϊστάμενος της Δημοτικής Βιβλιοθήκης της Θεσσαλονίκης, την οποία ίδρυσε ο ίδιος το 1939.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1921 δημοσιεύοντας ποιήματά του στα περιοδικά *Σφαίρα* και *Ο Νουμάς*. Το στοιχείο που πρωτίστως διέκρινε την πρώτη ποιητική συλλογή του Βαφόπουλου (*Τα ρόδα της Μυρτάλης*) ήταν ένα ασυγκράτητο ερωτικό πάθος, με έντονα, ωστόσο, και ευδιάκριτα τα ίχνη μιας έντονης αίσθησης θανάτου.

Το ερωτικό αυτό πάθος, χωρίς να εξαφανιστεί, στη μεταγενέστερη ποίησή του υποχωρεί αισθητά και μοιάζει να επικαλύπτεται, όλο και περισσότερο από συλλογή σε συλλογή –με αποκορύφωμα τη συλλογή *Το δάπεδο και άλλα ποιήματα*– από την αίσθηση του θανάτου, αν και θα ήταν λάθος να ισχυριστεί κανείς ότι η ποίηση του Βαφόπουλου είναι μια ποίηση πεισιθάνατη. Τα ποιήματα της εν λόγω συλλογής συνθέτουν έναν ιδιαιτέρως σημαντικό σταθμό στην πολύχρονη ποιητική και ευρύτερα νοούμενη πνευματική πορεία του θεσσαλονικιού συγγραφέα, δεδομένου ότι συναντάμε σ' αυτήν τα στοιχεία που επανέρχονται σε όλη σχεδόν τη μεταγενέστερη ποίησή του: το εκτεθειμένο στις σκοτεινές δυνάμεις του νου και της φύσης άτομο, τις προφανείς και τις υποδόριες πτυχές του θανάτου, τη μοναξιά.

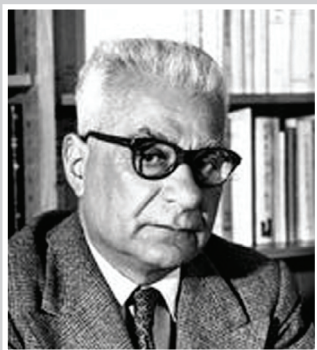
Κ.Π.

ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΠΟΙΗΤΙΚΑ



Γ.Θ. ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΣ

παρατηρητής 



Γαλήνη

ΗΛΙΑΣ BENEZIS. (Φιλολογικό ψευδώνυμο του Ηλία Μέλλου). Πεζογράφος. Γεννήθηκε στο Αϊβαλί Μικράς Ασίας το 1904 και πέθανε στην Αθήνα το 1973.

Κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου η οικογένειά του αναγκάστηκε να καταφύγει στη Λέσβο και από εκεί επέστρεψε στο Αϊβαλί το 1919. Τον Σεπτέμβριο του 1922, με τη Μικρασιατική Καταστροφή, πιάστηκε αιχμάλωτος από τους Τούρκους και υπηρέτησε επί δεκατέσσερις μήνες στα «τάγματα εργασίας» στο εσωτερικό της Μικράς Ασίας. Μετά την απελευθέρωσή του πήγε στη Λέσβο, όπου ανέπτυξε πλούσια λογοτεχνική δραστηριότητα, αρθρογραφώντας από το 1925 σε τοπικές εφημερίδες και περιοδικά.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εξέδωσε τα βιβλία: *Ο Μανώλης Λέκας και άλλα διηγήματα* (1928), *Το νούμερο 31328* (χρονικό), *Μυτιλήνη* 1931, *Γαλήνη* (μυθιστόρημα, 1939), *Αιγαίο* (διηγήματα, 1941), *Αιολική γη* (μυθιστόρημα, 1943), *Ακήφ* (διήγημα, 1944), *Άνεμοι* (διηγήματα, 1944), *Ωρα πολέμου* (διηγήματα, 1946), *Φθινόπωρο στην Ιταλία* (ταξιδιωτικό, 1950), *Έξοδος* (χρονικό της Κατοχής, 1950), *Οι νικημένοι* (διηγήματα, 1954) κ.ά.

Γαλήνη («Πυρσός», Αθήνα 1939· β' έκδοση, Αθήνα 1940· γ' έκδοση αναθεωρημένη, «Άλφα», Αθήνα 1943. Από το 1954 και εντεύθεν εκδίδεται από το Βιβλιοπωλείον της «Εστίας»). Περιγράφονται σ' αυτήν, με τον πλέον ιδιότυπο ρεαλισμό –ιδιοτυπία που οφείλεται στον έντονο λυρισμό που χαρακτηρίζει τον λόγο του αφηγητή– τα πάθη και η αγωνία των Μικρασιατών προσφύγων προκειμένου να αποκατασταθούν στην Ελλάδα. Με προφανή την πρόθεση του αφηγητή να εξάρει την πίστη του στην αξιοπρέπεια του απλού ανθρώπου, να δείξει την αγάπη του και την κατανόησή του γι' αυτόν που ερήμην του βρίσκεται στη δίνη της ιστορίας.

Κ.Π.

Γαλαξείδι.

Η μοίρα μιας ναυτικής πολιτείας

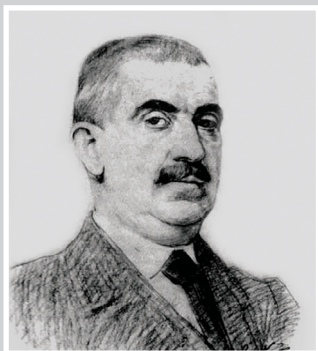


ΕΥΑ ΒΛΑΜΗ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε στον Πειραιά το 1914 και πέθανε στην Αθήνα το 1974. Καταγόταν από παλιά ναυτική οικογένεια του Γαλαξιδιού. Παρακολούθησε μαθήματα πιάνου στο Ωδείο του Πειραιά. Ήταν σύζυγος του ιστορικού-εθνολόγου Παναγή Λεκατσά.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε ως μεταφράστρια, δημοσιεύοντας στο περιοδικό *Φιλολογικά Χρονικά* (1944) αποσπάσματα της μυθιστορηματικής βιογραφίας του Μ. Brion *Μιχαήλ Άγγελος*. Εξέδωσε τα βιβλία: *Γαλαξείδι. Η μοίρα μιας ναυτικής πολιτείας* (1947), *Σκελετόβραχος* (1949), *Τα όνειρα της Αγγέλικας* (1958), *Στον αργαλειό του φεγγαριού* (1963).

Γαλαξείδι. Η μοίρα μιας ναυτικής πολιτείας (1947). Όπως προκύπτει και από τον τίτλο, την κεντρική θέση σ' αυτό το βιβλίο της κατέχει η ιδιαίτερη πατρίδα της. Συνδυάζοντας μνήμη, προσωπικά και συλλογικά βιώματα και ιστορία ιστορεί τη μοίρα του Γαλαξιδιού, με την πρόθεση να δώσει με ανάγλυφο τρόπο τη σύγκρουση του παλιού, του παραδοσιακού προσώπου της γαλαξιδιώτικης κοινωνίας με την απρόσωπη πραγματικότητα που δημιούργησαν τα καινούργια κοινωνικά και οικονομικά ήθη. Το *Γαλαξείδι* είναι ένα χρονικό· δεν έχει συγκεκριμένη μυθιστορηματική υπόθεση. Εκείνο που επιθυμεί η πεζογράφος είναι να αναπλάσει τη ζωή του τόπου της και μάλιστα όχι τη ζωή γενικά, αλλά πτυχές της που συνέβαλαν στη διαμόρφωση του ιδιαίτερου χαρακτήρα του τόπου και του ψυχισμού των κατοίκων του. Έτσι, είναι φυσικό να φωτίζεται η θαλασσινή του μοίρα: η κατασκευή των караβιών, τα ακατάπανστα ταξίδια, οι συνεχείς αποχωρισμοί, η μοναξιά και η αγωνία των γυναικών, οι ειδήσεις για τα ναυάγια, οι χαρές των επιστροφών.

Κ.Π



Απομνημονεύματα του Μακρυγιάννη

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ. Πεζογράφος, ποιητής, ιστοριοδίφης, εκδότης μνημείων της νεότερης ελληνικής ιστορίας. Γεννήθηκε στη Ναύπακτο το 1867 και πέθανε στην Αθήνα το 1945. Μεγαλώ-

νοντας σε ένα περιβάλλον με άσβεστες τις μνήμες του '21, από πατέρα Ρουμελιώτη και μητέρα Σουλιώτισσα, διαμόρφωσε μια ιδιαίτερη πνευματική προσωπικότητα, που τον ώθησε από νωρίς στην έρευνα και στη μελέτη χειρογράφων, εγγράφων και εντύπων του Αγώνα. Ως λογοτέχνης εμφανίστηκε το 1893 με τις *Ιστορίες του Γιάννη Επαχτίτη*, προκαλώντας τον θαυμασμό των ομοτέχνων του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ιδιαίτερα εκτιμήθηκαν από την κριτική τα *Μεγάλα χρόνια* (1930) και *Τα παλικάρια τα καλά* (1931), δύο βιβλία που εκδόθηκαν με την ευκαιρία του εορτασμού των εκατό χρόνων της Ανεξαρτησίας, ενώ το πάθος του για την ιστορία και το εντονότατο ιστοριοδιφικό ενδιαφέρον του τον ώθησαν στη συστηματική συγκέντρωση αρχαιακού υλικού που αναφερόταν στον Αγώνα.

Έτσι, συγκρότησε ένα τεράστιο αρχείο, διασώζοντας από την καταστροφή πολύτιμα στοιχεία της νεοελληνικής ιστορίας, δημοσιεύοντας κάποια απ' αυτά ο ίδιος σε μνημειώδεις εκδόσεις, όπως λ.χ. μία σειρά εγγράφων σχετικών με την ιστορία των Αθηνών στα χρόνια της Επανάστασης, τη βιογραφία του στρατηγού Καραϊσκάκη από τον γραμματέα του Δημήτριο Αινιάνα (1903), *Το Χιακόν Αρχείο* (1910, 1924), τα απομνημονεύματα του Σπυρομήλιου από τη δεύτερη πολιορκία του Μεσολογγίου (1926), τα απομνημονεύματα του Μακεδόνα αγωνιστή Κασομούλη (1940-1942) και, βέβαια, το αρχείο του στρατηγού Μακρυγιάννη σε δύο τόμους (1909), εκ των οποίων ο δεύτερος περιλαμβάνει τα περίφημα *Απομνημονεύματά* του.

Κ.Π.

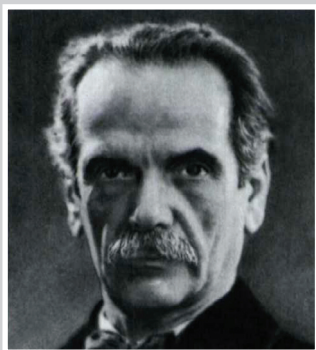
Προμήνυμα

ΑΝΤΩΝΗΣ ΒΟΥΣΒΟΥΝΗΣ. Πεζογράφος, εκδότης. Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1918 και πέθανε στην Αθήνα το 1980. Σπούδασε Νομικά, χωρίς όμως ποτέ να δικηγορήσει· το 1960 ίδρυσε με την Ελ. Βλάχου τις εκδόσεις Γαλαξίας και λίγο αργότερα τις εκδόσεις Κεραμεικός.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1933 με στίχους του στο περιοδικό *Η Παιδική Εγκυκλοπαιδεία*, αλλά το είδος που ταίριαζε στην ιδιοσυγκρασία του και, εντέλει, καλλιέργησε ήταν αυτό της αφήγησης και, συγκεκριμενικά, του μυθιστορήματος. Απόδειξη τα μυθιστορήματα *Γαλάζιες ώρες* (1939), *Προμήνυμα* (1943), *Ο Άγιος Αντώνιος* (1944), *Το μεγάλο διάλειμμα* (1961), *Η παλίρροια* (1978) και *Η επιστροφή της Άλκης* (1978). Από αυτό ξεχωρίζει αναμφισβήτητα το *Προμήνυμα* που, σύμφωνα με την κριτική, καθορίζει το έργο του Βουσβούνη, συνδέοντας τον μεσοπολεμικό λυρισμό με το μεταπολεμικό μυθιστόρημα της εφηβικής μνήμης.

Πρόκειται για ένα γοητευτικό αφήγημα, όπου ζωντανεύουν τα πρώτα ερωτικά ξυπνήματα του κεντρικού ήρωα της ιστορίας. «Αλλά το *Προμήνυμα* δεν είναι μόνο το ερωτικό ξύπνημα της εφηβείας», γράφει ο Απόστολος Σαχίνης, «είναι και η εξοχή, η φύση, η θάλασσα, το καλοκαίρι, που οργανώνουν στο μυθιστόρημα· είναι αυτά τα κύματα της ανεμελιάς και της πρόσχαρης αφροντισιάς, που μας καλύπτουν διαδοχικά και μας κατακλύζουν ολοένα, από σελίδα σε σελίδα· είναι αυτή η ελευθερία της ψυχικής και συναισθηματικής άφεσης· είναι η χαρά της ζωής και των αισθήσεων στην εξοχή, η υγεία του σώματος που χαίρεται τον εαυτό του».

Κ.Π.



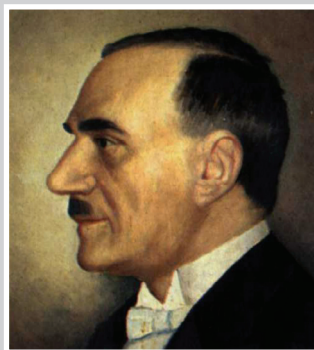
Σύντομη Ιστορία της Νεοελληνικής λογοτεχνίας (1000-1930)

ΗΛΙΑΣ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ. Γραμματολόγος, ιστορικός της λογοτεχνίας. Γεννήθηκε το 1874 στον Σουλινά της Ρουμανίας και πέθανε το 1941 στην Αθήνα. Το 1878 η οικογένειά του εγκαταστάθηκε στην Πάτρα και το 1889 στην Αθήνα, όπου φοίτησε στη Φιλοσοφική Σχολή. Πήρε μέρος σε όλους τους εθνικούς αγώνες της εποχής, διετέλεσε σύμβουλος της «Νέας Σκηνής» του Κ. Χρηστομάνου (1901) και πρωταγωνίστησε στην υπόθεση του Δημοτικισμού.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εξέδωσε ποιητικές συλλογές, μυθιστορήματα και μελέτες, μερικές από τις οποίες ανατυπώθηκαν και παρέμειναν για πολλά χρόνια βασικά φιλολογικά βοηθήματα. Το βιβλίο του ωστόσο που διαδραμάτισε σοβαρό ρόλο και εξακολουθεί να είναι σημείο αναφοράς, είναι η *Σύντομη Ιστορία της Νεοελληνικής λογοτεχνίας (1000-1930)* (1933). Το ενδιαφέρον της εν λόγω *Ιστορίας* έγκειται στο γεγονός ότι ο συγγραφέας, ως μαχητικός δημοτικιστής, δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη δημόδη παράδοση και, βέβαια, στη δημοτική γλώσσα, στην ιστορία και στα «πάθη» της οποίας αφιερώνει ιδιαίτερο κεφάλαιο. «Μπορεί να ειπεί κανείς», γράφει, «χωρίς να ξεμακραίνει καθόλου από την αλήθεια, ότι η ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας είναι μαζί κ' η ιστορία της ελληνικής γλώσσας. Τούτο αληθεύει και για την αρχαία και για τη νέα. Η ελληνική γλώσσα από την αρχαιότατη ιστορική εποχή δεν έπαψε να παθαίνει εξακολουθητικά αλλαγές, που την εκάνανε να παρουσιάζεται κάθε τόσο με νέα μορφή, ενώ πάντα ήταν η ίδια. Οι αλλαγές αυτές είναι το αποτέλεσμα της θέλησης του ελληνικού λαού, που τη μιλούσε, να τηνε φέρνη σε απλοποίηση και να την κάνη όργανο ικανό να υπηρετή τις πνευματικές ανάγκες του».

Κ.Π.

Λεωνίδας Λαγκάς

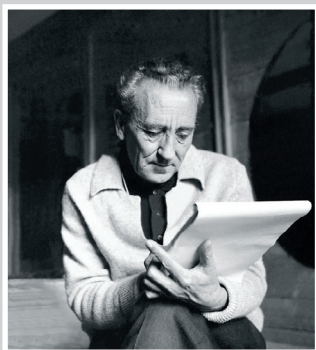


ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΒΟΥΤΥΡΑΣ. Διηγηματογράφος. Γεννήθηκε το 1872 στην Κωνσταντινούπολη και πέθανε το 1958 στην Αθήνα. Η οικογένειά του εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα το 1875, πρώτα στα Μεσολόγγι και ύστερα στον Πειραιά, όπου ο πεζογράφος έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε γύρω στα 1900, με κείμενό του που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Χρονογράφος* του Πειραιά. Εν συνεχεία συνεργάστηκε με τα περιοδικά *Το περιοδικόν μας*, *Ο Καλλιτέχνης* κ.λπ., δημοσιεύοντας διηγήματά του. Το πρώτο αυτοτελές πεζό του, η νουβέλα *Λεωνίδας Λαγκάς*, εκδόθηκε το 1903. Ο Βουτυράς υπήρξε ο συνεπέστερος και, ταυτόχρονα, ο δημοφιλέστερος ίσως διηγηματογράφος κατά την πρώτη εικοσαετία του 20ού αιώνα. Το αφηγηματικό του έργο διακρίνεται για την ομοιομορφία των θεμάτων του, αλλά και για τη συνεπή ιδεολογική στάση του συγγραφέα στην αντιμετώπιση των άμεσα ή έμμεσα θιγόμενων κοινωνικών ζητημάτων. Οι ήρωες των ιστοριών του είναι, κυρίως, κάτοικοι φτωχών συνοικιών της Αθήνας και του Πειραιά, άνθρωποι βασανισμένοι από τις συνθήκες της ζωής, εργάτες, άνεργοι, θύματα των περιστάσεων.

Από το πρώτο του κιόλας βιβλίο (*Λαγκάς*, α' έκδοση Αθήνα 1903, τελευταία έκδοση εκδόσεις «Δελφίνι-Στάχυ, Επιμέλεια-εισαγωγή Β. Τσοκόπουλος, Αθήνα 2000) δημιούργησε μεγάλη αίσθηση στους φιλολογικούς κύκλους, αποτελώντας, κατά τον Πέτρο Χάρη, «μια εισβολή στην καθιερωμένη τάξη της εποχής». «Η έκδοση του *Λαγκά*», γράφει ο Β. Τσοκόπουλος, «έφερε στο λογοτεχνικό προσκήνιο της Ελλάδας ένα εντελώς νέο ύφος, νέα δομή στην αφήγηση και ένα νέο, τελείως καινοφανή, ήρωα. Ουσιαστικά πρόκειται για την πρώτη επιτυχημένη παραγωγή πρωτότυπου νεωτεριστικού έργου που βγαίνει κατευθείαν από την εμπειρική επισκόπηση της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας».

Κ.Π.



Πλούμιτσα

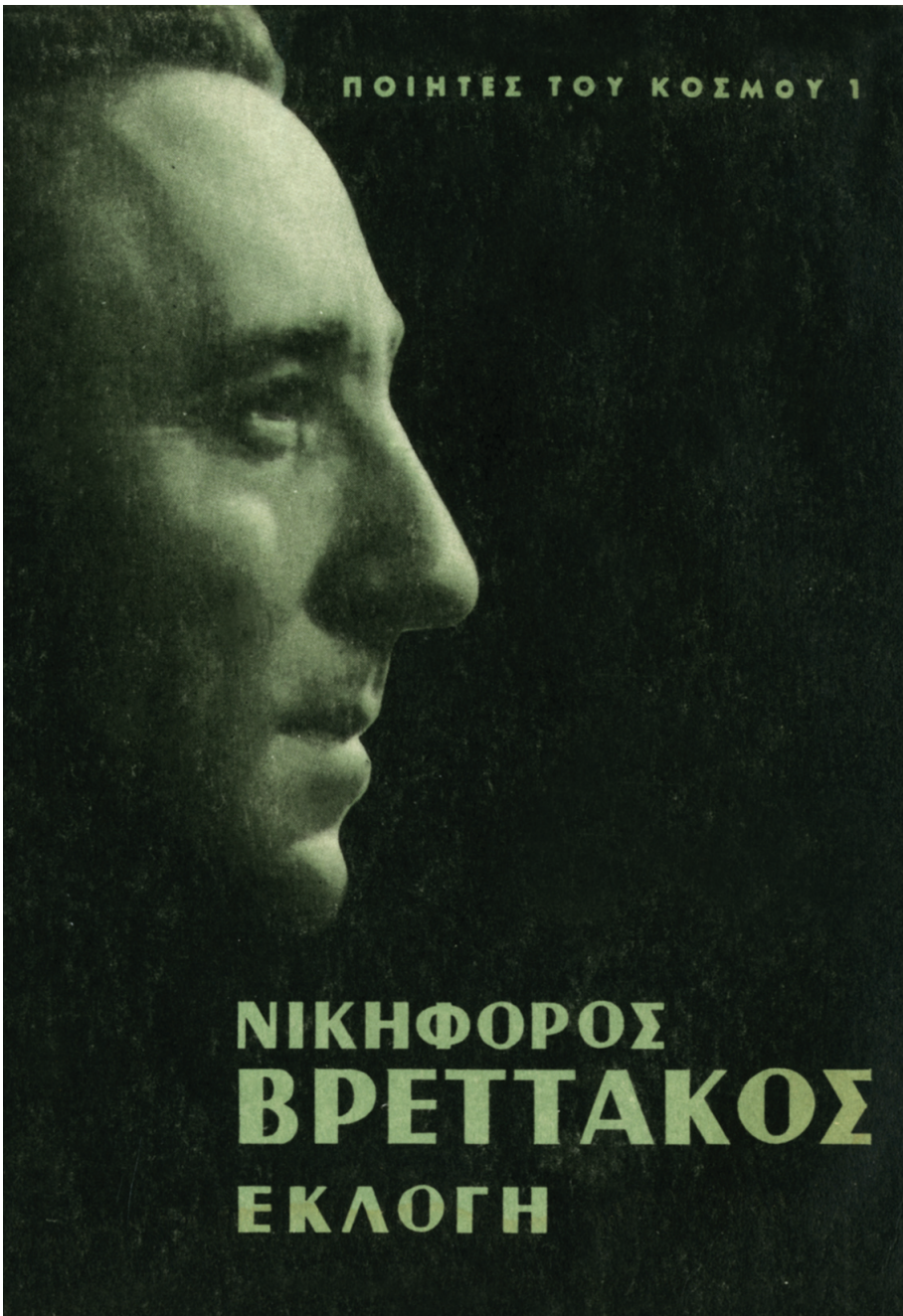
ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ. Γεννήθηκε το 1912 στις Κροκεές Λακωνίας και πέθανε στην Πλούμιτσα Λακωνίας το 1991. Το 1929 ήρθε στην Αθήνα, όπου το 1938 διορίστηκε στο Δημόσιο. Πήρε μέρος στον πόλεμο του 1940 και στην Εθνική Αντίσταση, ενώ το 1945 απολύ-

θηκε από την εργασία του για πολιτικούς λόγους.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1929 με την ποιητική συλλογή *Κάτω από σκιές και φώτα*. Ακολούθησαν τα ποιητικά βιβλία: *Κατεβαίνοντας στη σιγή των αιώνων* (1933), *Οι γκριμάτσες του ανθρώπου* (1935), *Η παραμυθένια πολιτεία* (1947), *Ο Ταΰγετος και η σιωπή* (1949), *Τα θολά ποτάμια* (1950), *Τα ποιήματα* (1981-1991, 3 τόμοι, συγκεντρωτική έκδοση) κ.ά.

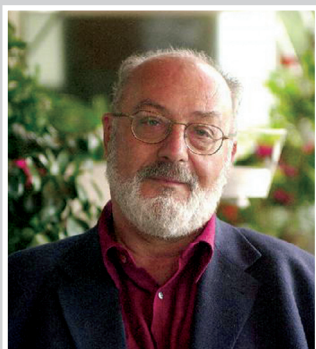
Παρά την πρώιμα επιδειχθείσα ποιητική του αξία και ιδιαιτερότητα, χρειάστηκε περίπου μία δεκαετία για να ξεπεράσει τη μουντή και καταπιεστική ατμόσφαιρα της δεκαετίας 1920. Ο πόλεμος, στη συνέχεια, και η Αντίσταση ύστερα, θα προκαλέσουν μια τομή στην ποίησή του· μια στάση που εκδηλώνεται στη μετέπειτα ποιητική του παραγωγή με τη διόγκωση του δραματικού στοιχείου και την ταυτόχρονη απλότητα και αμεσότητα της γραφής του. «Μετά την *Πλούμιτσα* (1950), ποίημα στο οποίο κορυφώνεται αυτή η περίοδος ως προς τη δραματική της ένταση», σημειώνει ο Αλέξανδρος Αργυρίου, «η *Έξοδος με το άλογο* (1952) ανοίγει μια Τρίτη και ώριμη περίοδο της παραγωγής του Βρεττάκου, που χαρακτηρίζεται από μια βαθύτερη επικοινωνία με τους άλλους, η οποία εστιάζεται από την πλευρά της επέμβασης στα πράγματα με το συνθετικό ποίημα *Στον Ρόμπερτ Οπενχάιμερ* (1954). Από τότε η ποίησή του μετακινείται ισότιμα από το δραματικό στο λυρικό στοιχείο, ενώ το ηθικό πρόβλημα, που ανέκαθεν αποτελούσε σημείο αναφοράς στην ποίησή του, αποκτά μεγαλύτερη σαφήνεια. Μέσα από τη σύνθεση των στοιχείων αυτών καταρτίζεται μια ώριμη στάση ζωής: ο άνθρωπος μέσα στη φύση και ο άνθρωπος μέσα στην κοινωνία.

Κ.Π.



ΠΟΙΗΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ 1

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ
ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ
ΕΚΛΟΓΗ



Κλειδιά και κώδικες του θεάτρου

ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ. Κριτικός Θεάτρου, μεταφραστής, ποιητής, στιχουργός. Γεννήθηκε στη Λαμία το 1937.

σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του ΠΑ και στη Δραματική Σχολή του Ωδείου Αθηνών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ποιητής (εξέδωσε την ποιητική συλλογή *Αμήχανον τέχνημα*, 1971 και την επανεξέδωσε με την προσθήκη νέων ποιημάτων το 1980 με τον τίτλο *Παράβαση*). Μετέφρασε αρχαίους τραγικούς και διετέλεσε αντιπρόεδρος του Δ.Σ. του Εθνικού Θεάτρου (1981-1983). Η μέγιστη πνευματική-καλλιτεχνική προσφορά του, ωστόσο, εντοπίζεται κυρίως στον χώρο του θεάτρου και, συγκεκριμένα, στην κριτική του, την οποία άσκησε με συνέπεια, σπάνιο ήθος και ειλικρίνεια, συχνά δημιουργώντας εντάσεις και αντιπαραθέσεις. Τις κριτικές που δημοσίευσε επί σειρά ετών στις εφημερίδες *Το Βήμα* και *Τα Νέα* τις συγκέντρωσε σε δύο τόμους με τον γενικό τίτλο *Κλειδιά και κώδικες του θεάτρου* και με τους υποτίτλους «Ι. Αρχαίο Δράμα» (1982) και «ΙΙ. Ελληνικό Θέατρο» (1984).

Τόσο στον ένα όσο και στον άλλο τόμο διακρίνει κανείς τη βαθύτατη, θεωρητική και βιωματική, σχέση του Γεωργουσόπουλου με τα μυστικά της τέχνης του Θεάτρου· ο αναγνώστης εντυπωσιάζεται από την άνεση και την ευαισθησία που επιδεικνύει προσεγγίζοντας τους συντελεστές και ρίχνοντας φως στις επιμέρους πτυχές της εκάστοτε κρινόμενης θεατρικής παράστασης, αναφερόμενος στο θεατρικό έργο, στην εικαστική και στη σκηνοθετική εκδοχή του, στον τρόπο με τον οποίο ερμηνεύτηκε από τους ηθοποιούς κ.λπ.

Κ.Π.

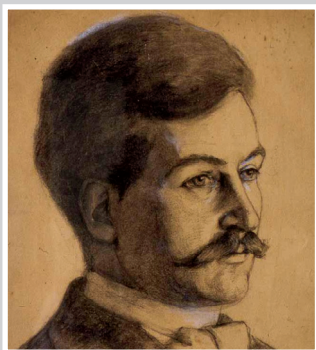
Κεφάλια στη σειρά

ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ. Πεζογράφος, ποιητής, θεατρικός συγγραφέας και κριτικός. Γεννήθηκε το 1896 στην Αθήνα όπου και πέθανε το 1981. Το 1906 η οικογένειά του εγκαταστάθηκε στο Μιλάνο, ενώ το 1924 βρίσκεται στη Θεσσαλονίκη, όπου εργάζεται στην Εθνική Τράπεζα ως το 1932. Διετέλεσε Πρόεδρος της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών και τιμήθηκε με το Α' Κρατικό Βραβείο Διηγήματος το 1963 και το 1975.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα ελληνικά γράμματα παρουσιάστηκε το 1932, δημοσιεύοντας ένα ποίημά του στο περιοδικό *Μακεδονικές Ημέρες* με το ψευδώνυμο Αλκγιάν. Το πρώτο κιόλας βιβλίο του, *Κεφάλια στη σειρά* (Έκδοση *Μακεδονικών Ημερών*, Θεσσαλονίκη 1934 και «Γαλαξίας», Αθήνα 1971), θεωρήθηκε από τα πρώτα έργα του ελληνικού αφηγηματικού λόγου που σχετίζονται άμεσα με τα νεωτερικά ευρωπαϊκά κινήματα του Μεσοπολέμου, γεγονός που επισημάνθηκε από την κριτική της εποχής.

Η γραφή του Γιαννόπουλου διαφοροποιείται εξ αρχής αισθητά από την κρατούσα ρεαλιστική παράδοση της ελληνικής πεζογραφίας. «Τα νεωτεριστικά στοιχεία των διηγημάτων αυτών», σημειώνει η Αγλαΐα Κεχαγιά-Λυπουρλή, «επικεντρώνονται στην κατάργηση της ρεαλιστικής αναγκαιότητας, στην κυριαρχία του αφηγητή απέναντι στο αφηγηματικό υλικό, στην ειρωνική αντιμετώπιση των συμβάσεων της ρεαλιστικής γραφής, στη διαρκή ανατροπή μιας υποτυπώδους πλοκής, στην αυτοαναφορικότητα του αφηγηματικού λόγου, η οποίου έγκειται στην αποκάλυψη των αφηγηματικών τεχνασμάτων, στην προϋπόθεση δημιουργικής συμμετοχής του αναγνώστη, στην καινούργια αντίληψη του χρόνου (ανίχνευση του ψυχολογικού χρόνου, του χρόνου που βιώνουμε εσωτερικά). Όλα αυτά τα νεωτεριστικά στοιχεία επανέρχονται, βέβαια, με μεγαλύτερη επιτυχία και στα κατοπινά διηγήματά του».

Κ.Π.



Το ελληνικόν χρώμα

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ. Πεζογράφος, μεταφραστής, δοκιμιογράφος. Γεννήθηκε στην Πάτρα το 1869 και πέθανε (αυτοκτόνησε) το 1910 στον Σκαρामαγκά Αττικής. Παρακολούθησε μαθήματα Ια-

τρικής στο ΠΑ και συνέχισε στο Παρίσι. Με την επιστροφή του στην Ελλάδα γράφτηκε στη Νομική Σχολή, και διέκοψε τις σπουδές του, αναπτύσσοντας μία λαμπρή δραστηριότητα ως δημοσιογράφος και δοκιμιογράφος.
ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εξέδωσε: *Η σύγχρονη ζωγραφική* (1902), *Προς την ελληνική αναγέννησιν* (1903), *Η ελληνική γραμμή* (1903), *Προς τους καλλιτέχνας μας* (1903), *Το ελληνικόν χρώμα* (1904), *Το νέον πνεύμα* (1906), *Ἐκκλησις προς το πανελλήνιον κοινόν* (1907).

Ὅ,τι προσπάθησε στη σύντομη ζωή του να συνθέσει ο Περικλῆς Γιαννόπουλος, στηριγμένος στη γνώση και στην εμπειρία του, ήταν η μορφή μιας Ελλάδας ακέραιης, βασισμένης στο πνεύμα της, στην ιστορία της και στις φυσικές ομορφιές της: «Παντού φως, παντού ημέρα, παντού τερπνότης, παντού ολιγότης, άνεσις, αραιότης», έγραφε το 1903· «παντού ευταξία, συμμετρία, ευρυθμία· παντού ευγραμμία, ευστροφία Οδυσσέως, λιγυρότης παλληκαριού· παντού ημερότης, χάρις, ιλαρότης· παντού παίγνιον ελληνικής σοφίας, διάθεσις γελαστική, ειρωνεία σωκρατική· παντού φιλανθρωπία, συμπάθεια, αγάπη· παντού ήμερος, πόθος άσματος, φιλήματος· παντού πόθος ύλης, ύλης, ύλης· παντού ηδονή Διονύσου, πόθος φωτομέθης, δίψα ωραιότητος, λίκνισμα μακαριότητος· παντού πέραςμα αέρος θουρίου, ορμής, αέρος αλκιμότητος, σφριγηλότητος και παντού μαζί πέραςμα αέρος μελαγχολίας καλλονής, λύπης καλλονής, θρήνου θνήσκο-ντος Αδώνιδος. Και παντού αήρ φωτεινού θουρίου δένων τα μέλη και μαζί αήρ φλογέρας λύων τα μέλη με ηδυπάθειαν. Και παντού πέραςμα αέρος φέρον ολοφυρμούς Αφροδίτης και μαζί δυνατόν σατιρικόν οξύ».

Κ.Π.

ΤΑ ΝΕΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ

ΠΕΡΙΚΛΗΣ
ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΡΓΑ

Τηλεφωνήματα. — Μία περίεργος κριτική. — Πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀναγέννη-
σιν. — Ἑλληνικὴν μουσικὴν ἐμπρός! — Ἡ ξενομανία. — Ἡ σύγχρονος ζω-
γραφική. — Ὅχι ἀττικὸς ἀὴρ ἀλλὰ ἀττικὸν χῶμα. — Πρὸς τοὺς καλλιτέχνας
μας: ζωγράφους, γλύπτας, ἀρχιτέκτονας καὶ μουσικοὺς. — Ἡ ἑλληνικὴ
γραμμὴ καὶ τὸ ἑλληνικὸν χρῶμα. — Τὸ ἑλληνικὸν θέατρον. — Καὶ περὶ
ἑλληνικῆς μουσικῆς τίποτε;

ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Β. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ — Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ — Γ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ — Δ. ΚΑΜΠΟΥΡΟ-
ΓΛΟΥ — Α. ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ — Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗ — Κ. ΠΑΛΑΜΑ — ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑΣ — Γ.
ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΥ — Π. ΝΙΡΒΑΝΑ — Α. ΚΑΜΠΑΝΗ — Σ. ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ — Π. Δ.
ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ — Ι. ΔΡΑΓΟΥΜΗ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γ. Κ. ΚΑΤΣΙΜΠΑΛΗ: Βιβλιογραφία Περικλῆ Γιαννόπουλου.

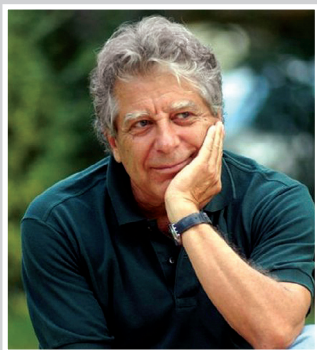
ΧΡΟΝΙΚΑ

ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ: Τὸ τεῦχος μας γιὰ τὸν Περικλῆ Γιαννόπουλο. —
Ἡ βιογραφία του. — Ἡ ἐπίδρασί του. — Τὰ κείμενα.

1-3

ΣΕΛΙΔΕΣ 296

ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 30



Ιστορία

ΓΙΩΡΓΗΣ ΓΙΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗΣ. Πεζογράφος, μελετητής, πανεπιστημιακός. Γεννήθηκε το 1940 στη Ζαρό Ηρακλείου Κρήτης. Σπούδασε Φιλολογία στο ΠΑ και συνέχισε τις σπουδές του στο Λονδίνο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την

ελληνιστική περίοδο, καθώς και με το έργο σημαντικών δημιουργών της νεοελληνικής λογοτεχνίας (Εμπειρίκου, Σεφέρη, Σικελιανού, Ρίτσου κ.ά.), μετέφρασε έργα σημαντικών συγγραφέων, αυτό που πρωτίστως συνέβαλε, όμως, στην καθιέρωσή του στον χώρο των Γραμμάτων ήταν η ενασχόλησή του με την πεζογραφία, όπου πρωτοεμφανίστηκε το 1974 με το μυθιστόρημα *Λειμωνάριο*, το οποίο στάθηκε αρκετό για να θεωρηθεί ως ένας από τους γνησιότερους εκπροσώπους του μεταπολιτευτικού αφηγηματικού λόγου. Ακολούθησαν *Η αρραβωνιαστικιά* (1979) η *Ιστορία* (1982), *Ανωφελές διήγημα* (1993) κ.ά.

Μάλιστα η *Ιστορία*, που, σημειωτέον, βραβεύτηκε με το Α' Κρατικό Βραβείο μυθιστορήματος και έχει ως θέμα της μία βεντέτα στην Κρήτη κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου, θεωρήθηκε από την κριτική ένα από τα πρώτα μεταμοντερνιστικά δείγματα ιστορικού μυθιστορήματος στην Ελλάδα. «Το κλίμα της εποχής», σημειώνει ο Γ. Περαντωνάκης, «τίθεται μόνο ως φόντο μιας κατάστασης που παρεκκλίνει από το νομικό δίκαιο και αναδεικνύει το εθιμικό δίκαιο και τη μεταφυσική διάσταση της αντίληψης».

Κ.Π.

ΓΙΩΡΓΗΣ ΓΙΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

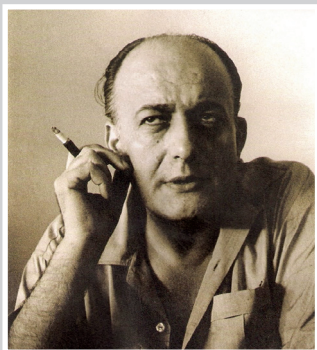
Η ΑΡΡΑΒΩΝΙΑΣΤΙΚΙΑ



ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ



ΚΕΔΡΟΣ



Αμοργός

ΝΙΚΟΣ ΓΚΑΤΣΟΣ. Ποιητής, στιχουργός, μεταφραστής. Γεννήθηκε στην Ασσέα Αρκαδίας το 1911 και πέθανε στην Αθήνα το 1992. Τελείωσε το Γυμνάσιο στην Τρίπολη και ήρθε στην Αθήνα, όπου σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχο-

λή· παράλληλα έμαθε ξένες γλώσσες. Ανήκε στην ομάδα του περιοδικού *Τα Νέα Γράμματα* και συνεργάστηκε με τα περιοδικά *Καλλιτεχνικά Νέα*, *Φιλολογικά Χρονικά* και *Τετράδιο*.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Διατηρώντας ζωντανή τη σχέση του με την δημόδη και τη λαϊκή παράδοση, ο Νίκος Γκάτσος, πρωτοτύπησε τόσο στη μεταφραστική του ενασχόληση, όπου μεταφράζοντας τον *Ματωμένο γάμο* του Λόρκα συγκρότησε ένα συγκεκριμένο τρόπο μετάφρασης όλων των έργων του Ισπανού συγγραφέα, ενώ η μοναδική ποιητική σύνθεσή του *Αμοργός* (1943), θεωρήθηκε ως ένας συνδετικός κρίκος ανάμεσα στον ευρωπαϊκό μοντερνισμό και τα αρχέτυπα του νεοελληνικού πολιτισμού. «Το ποίημα αυτό», έγραφε ο Οδυσσέας Ελύτης το 1944, «γραμμένο σύμφωνα με τις ποιητικές αρχές του André Breton και τις φιλοσοφικές θεωρίες του Husserl [...] έχει ωστόσο το μεγάλο καλό να μην απαιτεί καμιά γνώση των παραπάνω θεωριών για μιαν απρόσκοπτη τουλάχιστον κατανόησή του. Όσο για μένα χαίρομαι όχι μόνο γιατί το βρίσκω πολύ κοντά με τις αισθητικές μου αντιλήψεις, αλλά και γιατί βλέπω μέσα του ρίζες ουσιαστικά ελληνικές, ρίζες μάλιστα Μωραϊτικές, πράγμα που πρώτη φορά [...] συμβαίνει στον τόπο μας».

Κ.Π.

Σπασμένος καιρός

ΘΩΜΑΣ ΓΚΟΡΠΑΣ. Ποιητής. Γεννήθηκε το 1935 στο Μεσολόγγι και πέθανε στην Αθήνα το 2003. Ήρθε στην Αθήνα το 1954 και άσκησε πολλά διαφορετικά μεταξύ τους επαγγέλματα (δημοσιογράφος, εργάτης, λογιστής, παλαιοβιβλιοπώλης, επιμελητής εκδόσεων, βιβλιοπώλης, εκδότης και καθηγητής σε σχολή θεάτρου). Υπήρξε υπεύθυνος σύνταξης (1960-1961) στο *Ρουμελιώτικο Ημερολόγιο*, ενώ στο διάστημα 1975-1980 έζησε στο Παρίσι.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ο Θωμάς Γκόρπας αποτελεί μian εντελώς ξεχωριστή περίπτωση ανάμεσα στους κοινωνικά και ιδεολογικά προβληματισμένους ποιητές της Β' Μεταπολεμικής γενιάς. Μπροστά σε μια πραγματικότητα τουλάχιστον νοσηρή, σε μian Αθήνα ψυχροπολεμική, φιλόξενη, με νωπά τα τραύματα του Εμφυλίου, θυμώνει και γίνεται επιθετικός. Στις δύο πρώτες ποιητικές συλλογές του (*Σπασμένος καιρός*, 1957 και *Παλιές ειδήσεις*, 1966) καταθέτει με αμεσότητα τα όσα εισπράττει βιώνοντας, με την ψυχολογία του πρόσφυγα, στη σχεδόν εχθρική πρωτεύουσα της δεκαετίας του '50, την εξουθενωτική μοναξιά του κοινωνικά περιθωριοποιημένου και δυσπραγούντος οικονομικά νέου ανθρώπου, τη θλίψη της καθημερινότητάς του, τα συνειδητοποιημένα και τα ασυνείδητα αδιέξοδά του.

Στη συνέχεια της ποιητικής του πορείας, παραμένοντας ανένταχτος, ένας «ελεύθερος σκοπευτής» μέσα στον ευρύτερο χώρο της Αριστεράς, στρέφει την προσοχή του σε μian άλλη κατηγορία περιθωριοποιημένων. Αυτή που σχηματίζεται αφενός από ανθρώπους μοναχικούς και αφετέρου από βολεμένους μικροαστούς. Και όλ' αυτά, διατηρώντας ζωντανές μνήμες από τον γενέθλιο τόπο του (Μεσολόγγι) και από τη «μάχη» που χάθηκε. Μνήμες τραυματικές και συνάμα καταπραΰντικές, αλλά και ζωογόνες και ενεργοποιές ενός αμυντικού μηχανισμού, απαραίτητου για την επιβίωσή του και για τη διατήρηση των στοιχείων του γνησιότερου εαυτού του.

Κ.Π.



...Και ιδού ίππος χλωρός...

ΤΑΤΙΑΝΑ ΓΚΡΙΤΣΗ-MILLIEUX. Πεζογράφος, δοκιμιογράφος, μεταφράστρια. Γεννήθηκε το 1920 στην Αθήνα όπου και πέθανε το 2005. Σύζυγος του νεοελληνι-

στή R. Millieux. Σπούδασε στο Ελληνικό Ωδείο και Γαλλικά στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών. Το 1941 στρατεύθηκε στο Ε.Α.Μ. και εργάστηκε ως εθελόντρια στον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό. Μετά την Κατοχή ταξίδεψε με τον σύζυγό της στη Γαλλία αναπτύσσοντας φιλελληνική δράση και παρακολουθώντας μαθήματα ιστορίας της τέχνης και αισθητικής στο Λούβρο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | ...Και ιδού ίππος χλωρός... (Εκδόσεις Φέξη 1963, «Κέδρος» 1984). Κατά γενική ομολογία το πιο καλοδοουλεμένο μυθιστόρημα της Τατιάνας Γκρίτση-Millieux, ευτυχές αποτέλεσμα της προσπάθειάς της να συνδυάσει τα προσωπικά της βιώματα με νεωτερικούς εκφραστικούς τρόπους, κι ακόμα να αποδώσει γεγονότα και καταστάσεις της πρόσφατης ιστορίας (της κατοχικής περιόδου), ενεργοποιώντας με έναν εντελώς δικό της τρόπο μηχανισμούς της μνήμης και του συνειρμού.

Στο βιβλίο αυτό, κατά τη Γεωργία Φαρίνου-Μαλαματάρη, «συνυπάρχει η Κατοχή ως ιστορικό στίγμα μαζί με τη νεωτερική παρουσίαση των γεγονότων με τη μέθοδο της συνειδησιακής ροής. Έτσι η μεν Κατοχή παρέχει το υπόβαθρο κατανόησης και δικαιολόγησης των προσωπικών περιστατικών, η δε παρουσίασή της λειτουργεί ως ιδιωτικός και ανεπίσημος σχολιασμός αυτών των δραματικών “πραγματικοτήτων” (απαγορεύσεις, πείνα, βασανιστήρια κ.λπ.) που μ’ αυτόν τον τρόπο δίνουν στην “απολιθωμένη” ιστορική εικόνα καινούργιο περιεχόμενο. Ο μύθος είναι υποτυπώδης αλλά πάντως υπαρκτός και τέτοιος που, παρόλες τις χρονικές ρωγμές, τις αλλαγές στην προοπτική κ.λπ., δεν αφαιρεί τον αέρα της φυσικότητας από τα πράγματα και δε δίνει μια ψεύτικη εικόνα του κόσμου... ως συνόλου».

Κ.Π.

ΤΑΤΙΑΝΑΣ ΓΚΡΙΤΣΗ - ΜΙΛΛΙΞ

Ύαι' ἰδοὺ ἡ πτῶς χωρὸς



Το Βάραθρο

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ Χ. ΓΟΝΑΤΑΣ. Πεζογράφος, ποιητής, μεταφραστής. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1924-2006). Σπούδασε Νομικά στο ΠΑ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το 1959 εξέδωσε μαζί με τον ποιητή Δημήτρη Παπαδίτσα το βραχύβιο περιοδικό *Πρώτη Ύλη – Ποιητικά Κείμενα*. Μπορεί ο ίδιος να διατεινόταν ότι ήταν πεζογράφος και όχι ποιητής, μια ματιά ωστόσο, ένα απλό ξεφύλλισμα των βιβλίων του αρκεί για να συλλάβει κανείς την ποιητική του ιδιότητα. Απόδειξη το *Βάραθρο* (Αθήνα, 1963), που αποτελεί προϊόν μιας από τις σημαντικότερες δημιουργικές στιγμές του. Τα «υλικά» με τα οποία κοσμεί τις αχανείς εκτάσεις της λευκής σελίδας, αλλά και οι τρόποι που μετέρχεται για να τιθασεύσει τα ατιθάσευτα είναι τρόποι ποιητικοί. Τρόποι που συνιστούν μια απολύτως προσωπική, εντελώς ιδιότυπη ονειροτεχνική. Δάνειοι ενδεχομένως από τον υπερρεαλισμό, μεταλλαγμένοι ωστόσο κατά τις επιταγές μιας στέρα δομημένης και προς εαυτήν απαιτητικής ιδιοσυστασίας.

Με μια γλώσσα ικανή να δημιουργεί νέες ενότητες αντικειμένων, καταστάσεων, γεγονότων, ακόμα και αισθημάτων, κατατεθειμένες μπροστά στα κάποτε έκπληκτα μάτια του αναγνώστη-θεατή. Γιατί η γλώσσα του Ε.Χ. Γονατά αποδίδει με μεγάλη φυσικότητα και πληρότητα ό,τι το βλέμμα του συλλαμβάνει στο πεδίο του ονείρου ή της μεταλλαγμένης σε όνειρο πραγματικότητας. Αφομοιώνει και στερεοποιεί, εν ριπή οφθαλμού και κατά τρόπο αδιαμεσολάβητο, συνθέσεις αντικειμένων, αισθημάτων, σκέψεων και ιδεών. Συμβάλλει στην ακινητοποίηση, σαν μέσα σε όνειρο, των ακατάπαυστα μεταβαλλόμενων πραγματικοτήτων που συλλαμβάνουν οι αισθήσεις, η σκέψη και η φαντασία.

Κ.Π.

Σκαραβαίοι και Τερρακόττες



ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΡΥΠΑΡΗΣ. Ποιητής, μεταφραστής. Γεννήθηκε το 1870 στη Σίφνο και πέθανε στην Αθήνα το 1942. Εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του στην

Κωνσταντινούπολη, όπου φοίτησε στην Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή. Το 1888 ήρθε στην Αθήνα και σπούδασε Φιλολογία στη Φιλοσοφική Σχολή του ΠΑ, για να υπηρετήσει στη συνέχεια ως εκπαιδευτικός σε διάφορες πόλεις.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Άρχισε να γράφει ποιήματα από τα παιδικά του χρόνια· μάλιστα, το 1892, φοιτητής, υπέβαλε στον Φιλαδέλφειο Ποιητικό διαγωνισμό την ποιητική συλλογή του με τίτλο *Δειλινά*, η δημοτική του γλώσσα ωστόσο δεν πρέπει να άρεσε και τόσο στους συντηρητικούς κριτές. Το ποιητικό του έργο περιορίζεται στη συλλογή *Σκαραβαίοι και Τερρακόττες* (1919), τα περισσότερα ποιήματα της οποίας είναι σονέτα, γεγονός που τον κατατάσσει, μαζί με τον Λορέντζο Μαβίλη, στους σημαντικότερους εκπροσώπους του πετράρχισμου στην ελληνική ποίηση.

«Ο Γρυπάρης», γράφει ο Κώστας Στεργιόπουλος, «θεωρήθηκε στην εποχή του καινοτόμος κι ανανεωτής· όμως την ανανέωση δεν την έφερνε μόνος του, αλλά μαζί με την ποιητική γενιά του, που σκεπάστηκε απ' τον ίσκιο του Παλαμά και δεν εκτιμήθηκε όσο θα 'πρεπε η ανανεωτική συμβολή της. Σήμερα ίσα-ίσα βλέπουμε ότι αυτός έφερνε λιγότερα ανανεωτικά στοιχεία: μια αλλαγή στη διάθεση, γνώρισμα κοινό στους κυριότερους μεταπαλαμικούς, και μια ακόμα πιο σημαντική οργάνωση στην ποιητική γλώσσα και στην καλλιτεχνική συνείδηση. Από τους συνοδοιπόρους του ο Μαλακάσης, ο Χατζόπουλος, ο Πορφύρας, εκείνοι ναι, έπαιρναν απ' την παράδοση και της έδιναν κάποια συνέχεια. Για τούτο άσκησαν κι αισθητότερη απίδραση. Ο Γρυπάρης μόνον έπαιρνε, τελειοποιούσε και συγχρόνιζε».

Κ.Π.



Federico Garcia Lorca

ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΑΛΛΑΣ. Ποιητής, δοκιμιογράφος και μεταφραστής αρχαίων λυρικών. Γεννήθηκε στη Φιλιππιάδα Ηπείρου το 1924. Σπούδασε Φιλολογία στο ΠΑ και εργάστηκε ως φιλόλογος στην ιδιωτική

εκπαίδευση, πρώτα στα Γιάννινα και από το 1974 στην Αθήνα. Καθηγητής της Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο των Ιωαννίνων (1987-1992).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1944, συνεργαζόμενος με τα περιοδικά *Νεανική φωνή* και *Ηπειρωτικά γράμματα*. Εξέδωσε τα ποιητικά βιβλία: *Οι εφτά πληγές* (1950), *Απόπειρα μυθολογίας* (1952), *Κυκλοδιώκτα* (1956), *Πόρτες εξόδου* (1962), *Εξαγορά 1946-1964* (1965), *Ανατομία* (1971), *Το τίμημα* (1981), *Δόκιμος σε συντεχνία* (1984), *Ο ποιητής και το ποίημα* (1988), *Ποιήματα, 1948-1988* (1990, συγκεντρωτική έκδοση), *Αποθέτης* (1993), *Στοιχεία ταυτότητας* (1999), *Γεννήτριες* (2004) κ.ά.

Από τα θρηνητικά ποιήματα για τον *Federico Garcia Lorca* (1948) ο Γιάννης Δάλλας έδειξε την τάση του προς τον υψηλό ποιητικό λόγο και την πρόθεσή του να συνδυάσει τα μοντερνιστικά δεδομένα της εποχής με τις κλασικότροπες καταβολές του. «Αδιαφορώντας για το ψυχικό ημίφως», γράφει ο Αλέξ. Αργυρίου αναφερόμενος στις πρώτες ποιητικές καταθέσεις του Δάλλα, «δέχεται τη ζωή στην ηρωική της κατάφαση, το αίσθημα στην αρσενική του έκφραση. Κινούμενος σ' έναν κόσμο μικρόχαρο και ταπεινό, μάχεται να μορφώσει ένα σύγχρονο μύθο, πέρα από τις αναθυμιάσεις του μεσοπολεμικού κλίματος, του άγχους των απογνώσεων και του φάσματος της φθοράς. Ξέρει ότι η υψηλή σκόπευση προϋποθέτει μια πίστη. Αλλά πίστη δεν σημαίνει μόνο την αφελή της απλοποίηση. Σημαίνει το ψυχικό σθένος της βεβαιότητας, την πάταξη της αμφιβολίας. Να δέχεσαι ότι τα διαλυμένα σύμβολα, τα θρυμματισμένα είδωλα, είναι μια κατάσταση προσωρινή. Το Αύριο εγκυμονεί την αποκατάστασή τους σε νέα βάθρα [...]».

Κ.Π.

Ο Κήπος με τα εγκαύματα

ΖΕΦΗ ΔΑΡΑΚΗ. Ποιήτρια. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1939. Είναι σύζυγος του ποιητή Βύρωνα Λεοντάρη. Εργάστηκε στη Βιβλιοθήκη του Δήμου Αθηναίων και πρωτοεμφανίστηκε στα Γράμματα το 1954, δημοσιεύοντας ένα ποίημά της στο περιοδικό *Ελληνική Δημιουργία*. Η ποίηση της Ζέφης Δαράκη, μιας από τις πλέον χαρακτηριστικές περιπτώσεις της Β' Μεταπολεμικής γενιάς, είναι ένας σχοινοτενής εσωτερικός και νηφάλιος συναισθηματικός μονόλογος. Νηφάλιος, παρ' όλο που πηγάζει από μια μετέωρη συναισθηματικά και μονίμως φορτισμένη συγκινησιακά κατάσταση της ποιήτριας. Γεγονός που οφείλεται στο ότι ο μονόλογος, στην προκειμένη περίπτωση, αποτελεί ένα πρόσχημα, μια συγκαλυμμένη εκδήλωση της ενδόμυχης προθέσής της να σπάσει τον κλοιό που την απομονώνει από τον «άλλον».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στη μακρόχρονη ποιητική πορεία της μπορεί κανείς να ξεχωρίσει κάποιες μεμονωμένες ποιητικές συλλογές με ιδιαίτερη βαρύτητα στο σύνολο του έργου της, όπως λ.χ. ο *Κήπος με τα εγκαύματα* ή *Κοιμήθηκα η αχάριστη*. Δεν παύει ωστόσο να έχει την αίσθηση ότι βρίσκεται μπροστά σε ένα ποίημα εν εξελίξει. Ότι ακόμα και οι καταθέσεις επιμέρους συναισθημάτων, καθώς και οι αναφορές σε ξεχωριστές καταστάσεις, αποτελούν τμήματα ενός ενιαίου όλου. Και ό,τι φαίνεται διαφοροποιημένο, από ποίημα σε ποίημα και από συλλογή σε συλλογή, οφείλεται σε κάποιες σχεδόν ανεπαίσθητες μετακινήσεις της οπτικής γωνίας της ποιήτριας· όχι σε διαφορετικές καταστάσεις, αλλά σε διαφορετικά επίπεδα, σε διαφορετική πτυχή των ίδιων καταστάσεων.

Η συνεχής αναβάθμιση του αισθητικού αποτελέσματος, στην ποίηση της Ζέφης Δαράκη, οφείλεται στη συναισθηματική ωρίμανση της ίδιας της ποιήτριας, η οποία επιμένει, αταλάντευτη, να πολιορκεί τον ολισθηρό και επίβουλο χώρο του συναισθήματος, προκειμένου να ψαύσει το σκληρό κέλυφος του «ανείπωτου».

Κ.Π.



Στα μυστικά του βάλτου

ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΔΕΛΤΑ. Συγγραφέας. Γεννήθηκε το 1874 στην Αλεξάνδρεια όπου και μεγάλωσε και πέθανε στην Αθήνα το 1941. Κόρη του Εμμανουήλ Μπενάκη και της Βιργινίας Χωρέμη. Το 1895

παντρεύτηκε τον Στέφανο Δέλτα, καλλιεργημένο φιλοδημοτικιστή, ο αδερφός του οποίου, Κωνσταντίνος, άσκησε σημαντική επίδραση στην πνευματική της διαμόρφωση. Αλλά εκείνος που επέδρασε όσο κανένας άλλος στη διάπλαση της πνευματικής της προσωπικότητας ήταν ο Ίων Δραγούμης, γενικός Πρόξενος της Ελλάδας στην Αλεξάνδρεια.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Η Πηνελόπη Δέλτα επιδόθηκε με πάθος στη συγγραφή βιβλίων προορισμένων να διαβαστούν από παιδιά. Βιβλίων πρωτίστως ιστορικών και ηθικοδιδασκικών, γραμμένων στη ζωντανή γλώσσα του λαού, την έλλειψη των οποίων είχε συνειδητοποιήσει από πολύ νωρίς. Το βιβλίο *Στα μυστικά του βάλτου* (1937, 2 τόμοι) έχει για θέμα της τον Μακεδονικό Αγώνα· αφηγείται συμβάντα και καταστάσεις φροντίζοντας να απευθύνεται απ' ευθείας στην ψυχή των παιδιών, πρώτα μιλώντας στη γλώσσα τους και ύστερα διεγείροντας τη φαντασία τους με λόγια και πράξεις ηρώων. «...Ύστερα από τις παλαιότερες προσπάθειες», σημειώνει ο Κ.Θ. Δημαράς, «είτε ανούσιες, είτε γραμμένες σε μια γλώσσα που δεν μιλούσε στην καρδιά και στην φαντασία του παιδιού, έχουμε τώρα ανώτερης πνοής συγγραφέα, που αφοσιώθηκε στη συγγραφή πεζογραφημάτων για παιδιά.

Χαρακτηριστικό είναι ότι στην απαρχή του έργου της Δέλτα συναντούμε μιαν αλληγορία: το *Παραμύθι χωρίς όνομα* εκφράζει την πίστη στις δυνατότητες του νέου ελληνισμού· κάτι ανάλογο συναντήσαμε και στον *Αρχαιολόγο* του Καρκαβίτσα, αλλά στην περίπτωση της Δέλτα η παιδεία της τής επέτρεψε να εργαστεί αποτελεσματικά στο επικίνδυνο τούτο είδος και απ' αυτό να πλάσει μορφές ζωής».

Κ.Π.

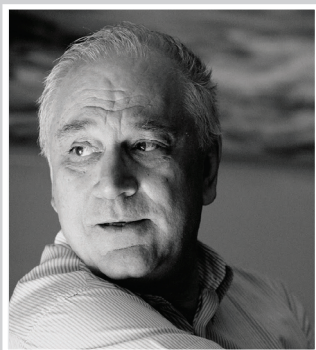
Κάψαμε τα καράβια μας

ΜΗΝΑΣ ΔΗΜΑΚΗΣ. Ποιητής, μεταφραστής. Γεννήθηκε το 1913 στο Ηράκλειο Κρήτης και πέθανε το 1980 στην Αθήνα. Εργάστηκε στην Τράπεζα της Ελλάδος και στα χρόνια της Κατοχής εντάχθηκε στο Ε.Α.Μ. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι η ποιητική του ταυτότητα διαμορφώθηκε κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου. Ποιητής κατά βάθος ρομαντικός, μετεωρίζεται ανάμεσα στο όραμα μιας φευγαλέας και ακατάπαυστα φθίνουσας ομορφιάς και στο αδιέξοδο μιας βαθύτατης όσο και οδυνηρής υπαρξιακής αγωνίας που μονίμως τον διακατέχει.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εξέδωσε τις ποιητικές συλλογές: *Η χαμένη γη* (1939), *Κάψαμε τα καράβια μας* (1946), *Το τελευταίο σύνορο* (1950), *Τα πρώτα ποιήματα* (1951, επιλογή), *Σκοτεινό πέραςμα* (1956), *Το ταξίδι* (1960) κ.ά. Ανάμεσά τους σημαίνουσα θέση κατέχει η συλλογή με τον χαρακτηριστικό τίτλο *Κάψαμε τα καράβια μας*, δηλωτική του υπαρξιακού αδιεξόδου που ταλανίζει τον ποιητή όταν συνειδητοποιεί ότι κάθε επιστροφή στην, έστω ψευδεπίγραφη, παραμυθία των περασμένων είναι ανέφικτη.

Με τη συλλογή αυτή, παρατηρεί ο Πέτρος Σπανδωνίδης, ο ποιητής «δίνει ατομική λύση στο μεταφυσικό πρόβλημα της ύπαρξης μέσα στην απέλπιδη φωνή, ότι η ζωή είναι πτώση οριστική και κάθε προσπάθεια για την ανασύνδεσή μας με την αρχική πατρίδα, με την οικουμενική πατρίδα είναι μάταιη. Όλες οι γέφυρες έχουν καταστραφεί, όλα τα καράβια έχουν καεί. [...] αυτή η ποίηση δεν επιθυμεί να δικαιωθεί από τη μεριά της μαγείας του λόγου, ούτε της συμβολικής υποβλητικής μαγείας, αλλά επιθυμεί να πείσει, ότι η ίδια η ουσία καθεαυτήν μπορεί να είναι ωραία».

Κ.Π.



Πεθαίνω σα χώρα

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ. Πεζογράφος, ποιητής, θεατρικός συγγραφέας, μεταφραστής. Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη

το 1944. Σπούδασε θέατρο και κινηματογράφο στις Βρυξέλλες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εξέδωσε τα αφηγήματα: *Πεθαίνω σα χώρα* (1979), *Η απόρρητη αλήθεια του κόσμου* (1985), *Η ανθρωπωδία. Η ανάθεση. Προοίμιο σε μία χιλιετία* (1986) κ.ά., ενώ μετέφρασε έργα των Ευριπίδη, Balzac, Bataille, Blanchot, Genet, Malraux, Shakespeare κ.ά.

Το αφήγημα *Πεθαίνω σα χώρα* –που, σημειωτέον, παρουσιάστηκε επανειλημμένως από διάφορα θεατρικά σχήματα– είναι, αναμφίβολα, ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα της μεταπολιτευτικής αφηγηματικής πεζογραφίας μας και, βέβαια, του ίδιου του δημιουργού του. Πρόκειται για ένα έργο συμβολικό, αποκύημα, θα μπορούσε να πει κανείς, των δίσεκτων χρόνων της απριλιανής δικτατορίας, διαπερασμένο από την πικρή αίσθηση του αφανισμού και της ταπείνωσης, ατομικής και συλλογικής. Δεν είναι τυχαίο ότι η «χώρα» στην οποία συντελούνται τα αφηγηματικά δρώμενα είναι ένας τόπος που, μολονότι δεν ονομάζεται, παραπέμπει τον αναγνώστη σε μια πατρίδα από κάθε άποψη κατακερματισμένη, όπως ήταν η Ελλάδα στη διάρκεια της επταετίας.

Οι αφηγηματικοί τρόποι, εξάλλου, που μετέρχεται ο Δημητριάδης, η συνειρμική γραφή του, οι συναισθηματικές μεταπτώσεις, η προφανής και η υποδόρια ειρωνεία, ο σαρκασμός, συχνά συνδυασμένα με την τεχνική του εσωτερικού μονολόγου, κάνουν τα αφηγήματά του ιδιαιτέρως γοητευτικό.

Κ.Π.

Ν' ακούω καλά τ' όνομά σου



ΣΩΤΗΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε το 1955 στην Πόβλα Θεσπρωτίας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1985 με μία ποιητική συλλογή, το είδος, ωστόσο, που επρόκειτο να διαπρέψει ήταν η πεζογραφία, όπου εντάσσονται όλα τα μεταγενέστερα βιβλία του (*Ντιάλιθ' ιμ Χριστάκη*, 1987, *Ένα παιδί απ' τη Θεσσαλονίκη*, 1989, *Ν' ακούω καλά τ' όνομά σου*, 1993 *Η φλέβα του λαιμού*, 1998 κ.ά.

Όπως επισημάνθηκε από την κριτική, η οποία, σημειωτέον, υπήρξε ανεπιφύλακτα θετική μπροστά σε όλο, σχεδόν, το σημαντικό αφηγηματικό έργο του Δημητρίου, ο πεζογράφος δημιούργησε με τα βιβλία του έναν ολόκληρο κόσμο αποτελούμενο από λαϊκούς ανθρώπους του περιθωρίου, μετανάστες, φυγάδες, ανυπεράσπιστους μέσα στη φύση ή στα ανοίκια αστικά κέντρα, κοινωνικά απόβλητα μιας κοινωνίας αδιάφορης και ανάλγητης

Σύνηθες χαρακτηριστικό των προσώπων των ιστοριών του είναι η μοναξιά, η αδυναμία να επικοινωνήσουν με το περιβάλλον τους, κάποτε και η ερωτική στέρηση, γεγονός που συχνά τα οδηγεί σε ακραίες, βίαιες και αντικοινωνικές συμπεριφορές, ή σε μια φοβισμένη και αμυντική στάση μπροστά σε μια ανηλεή καθημερινότητα..

Κ.Π.



Λίγο του κόσμου

ΚΙΚΗ ΔΗΜΟΥΛΑ. Ποιήτρια. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1931. Από το 1949 ως το 1974 εργάστηκε στην Τράπεζα της Ελλάδος και για πολλά χρόνια συμμετείχε στη σύνταξη του περιοδικού *Κύκλος*, στις σελίδες του οποίου δημοσίευαν

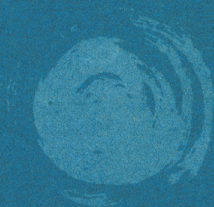
κείμενά τους οι υπάλληλοι της Τράπεζας. Από το 2002 είναι μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Η Κική Δημουλά είναι μία από τις χαρακτηριστικότερες και σημαντικότερες ποιητικές φωνές της Β' Μεταπολεμικής γενιάς αλλά και της μεταπολεμικής μας ποίησης γενικότερα.

Το στοιχείο που προσδίδει ιδιαιτερότητα στην ποίησή της είναι οι διαφορετικοί τρόποι που μετέρχεται προκειμένου να ανταποκριθεί στα εκάστοτε ποιητικά εναύσματα, έτσι καθώς κινείται με εντυπωσιακή άνεση, με την άνεση ενός εν εγρηγόρει υπνοβατούντος, ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν, δίνοντας παροντικές διαστάσεις στα περασμένα και περιβάλλοντας τα τωρινά με τη νοσταλγία των περασμένων. Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης ο τρόπος με τον οποίο «μεταποιεί» καταστάσεις που ανήκουν στον χώρο του υπεραισθητού, κάνοντάς τες προσεγγίσιμες, καθημερινής χρήσεως έννοιες, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο ανάγει πράγματα και καταστάσεις του παρόντος στο επίπεδο του συμβόλου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Τόσο στο *Λίγο του κόσμου* (1971) όσο και στο *Χαίρε ποτέ* (1988) –συλλογές που αποτελούν δύο από τις ποιητικές κορυφώσεις της Δημουλά–, ο αναγνώστης εντυπωσιάζεται ακούγοντας τον γοητευτικό τριγμό του βηματισμού της ποιήτριας επάνω στο επισφαλές, σκοτεινό και συχνά επίβουλο, παρά την οικειότητά του, του συναισθήματος ή μιας συναισθηματικά φορτισμένης νόησης. Μιας νόησης που τη βοηθάει, ακόμα και όταν μοιάζει νοτισμένη από το συναίσθημα, να υποστασιοποιήσει ακόμα και τις πλέον άυλες εκδοχές της πραγματικότητας.

Κ.Π.

κική δημουλά



τὸ Λίγο τοῦ κόσμου

Πολιτείας

ΑΡΗΣ ΔΙΚΤΑΙΟΣ. Λογοτεχνικό ψευδώνυμο του ποιητή, μεταφραστή και δοκιμιογράφου Κωνσταντίνου Κωνσταντουράκη. Γεννήθηκε το 1919 στο Ηράκλειο Κρήτης και πέθανε στην Αθήνα το 1983. Εργάστηκε στο Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας (1946-1951) και ήταν υπεύθυνος των εκδόσεων Φέξη (1960-1965). Ανέπτυξε πλούσια μεταφραστική δραστηριότητα μεταφράζοντας Rilke, Dostoevsky, Gide, Mann, Goethe, Hamsun και πολλούς άλλους.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το ποιητικό του έργο είναι εκτεταμένο και πολύμορφο, όπως προκύπτει από τις ποιητικές συλλογές του (*Δώδεκα εφιαλτικές βινιέτες*, 1935, *Ο αντιφατικός άνθρωπος*, 1938, *Σπουδή θανάτου*, 1948, *Πολιτεία Α΄*, 1956, *Πολιτεία Β΄*, 1958, *Πολιτεία*, 1961, επιλογή από τις συλλογές *Πολιτεία Α΄* και *Β΄*, *Το ταξίδι για τα Κύθηρα*, 1980 κ.ά.). Προσέχοντας όμως κανείς τις κορυφαίες ποιητικές στιγμές του Δικταίου, όπως είναι κατά κύριο λόγο της *Πολιτείας* και κατά δεύτερο της *Σπουδής θανάτου*, θα διαπιστώσει ότι υπάρχει ένας ισχυρός συνεκτικός ιστός, που ενοποιεί την επιφανειακή πολυμορφία. Ένας ιστός που οφείλεται στη βαθύτατη και πηγαία ρομαντική φύση του ποιητή, σε συνδυασμό με τη διαρκή αίσθηση του “ανικανοποίητου” που τον διακατέχει.

Όπως σημειώνει και ο Γιώργος Θέμελης, «το “ανικανοποίητο” του Δικταίου, με την ασίγαστη λαχτάρα του, κατακαίει και διαλύει όλα τα όρια ανάμεσα παρελθόν και παρόν κι ανάμεσα ζωή και θάνατο. Όλα συγχωνεύονται και γίνονται παρόν. Τείνει να τα κατακτήσει, να τα κάμει χώρο του και διάστημά του, για να μπορέσει να βρει ανάπαυση και δεν τη βρίσκει. Τέτοια καταπληκτική πείνα ζωής κυμαίνεται στην ποίηση τούτη».

Κ.Π.

Το γυμνό χρώμα

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΟΥΚΑΡΗΣ. Ποιητής. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1925-1982). Σπούδασε νομικά στο ΠΑ, χωρίς όμως να περατώσει τις σπουδές του. Σε νεαρή ηλικία πήρε μέρος στην Αντίσταση και κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου εκτοπίστηκε στην Ικαρία και τη Μακρόνησο (1947-1950), γεγονός που διαδραμάτισε σημαντικότατο ρόλο στην όλη πνευματική και ποιητική του εξέλιξη. Ποιητής της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς, αριστέρας, ιδιότυπος εκπρόσωπος της γενιάς της ήττας, όπως χαρακτηρίστηκε, αυτό που, πάνω απ' όλα, θέλησε να εκφράσει με το ποιητικό του έργο είναι η βασανιστική αίσθηση της ματαίωσης των νεανικών του οραμάτων – των προσωπικών του αλλά και της γενιάς του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το προσωπικό του δράμα διακρίνεται περισσότερο έντονο αλλά και περισσότερο δικαιωμένο αισθητικά στη συλλογή *Το γυμνό χρώμα* (Αθήνα, 1957), όπου τον αισθάνεται κανείς να συνομιλεί ευθέως με την επανάσταση, για την επιτυχία της οποίας θυσιάσε τα καλύτερά του χρόνια, και να την κατηγορεί γιατί δεν μπόρεσε τελικά να εκπληρώσει τα όσα υποσχέθηκε σ' αυτόν και στους συντρόφους του. Σε όλη τη συλλογή προσπαθεί εναγώνια να καταθέσει την πίκρα και την απογοήτευσή του για όλα όσα βίωσε συμμετέχοντας σε έναν κοινό αγώνα.

Μιλάει για τα βαθύτερα αίτια του προσωπικού του δράματος, το οποίο, όπως επισημαίνει ο Γιώργος Μαρκόπουλος, «πηγάζει από την υποψία ότι όλες οι μεγάλες αξίες αυτού του κόσμου κρύβουν μέσα τους, πολύ βαθιά, μια αποσιωπημένη, ή επιμελώς έστω κρυμμένη κάτω από επίπλαστα συνθήματα, αδυναμία να καλύψουν τις αγωνίες του, απέναντι στη φθορά και το θάνατο».

Κ.Π.



Ιστορία ενός αιχμαλώτου

ΣΤΡΑΤΗΣ ΔΟΥΚΑΣ. Πεζογράφος, ζωγράφος και θεωρητικός της Τέχνης. Γεννήθηκε το 1895 στα Μοσχονήσια Μικράς Ασίας και πέθανε στην Αθήνα το 1983.

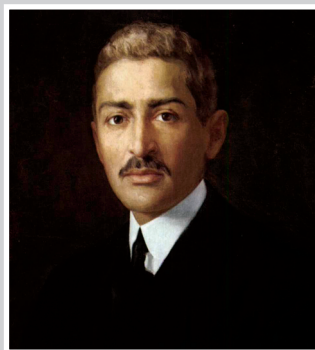
Άρχισε σπουδές στη Νομική Σχολή του ΠΑ που όμως διέκοψε μετά την κήρυξη του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου (1914). Στη συνέχεια επισκέφθηκε το Άγιον Όρος και τη Λέσβο, όπου επιδόθηκε σε μελέτες λαογραφικού ενδιαφέροντος, ως το 1916, οπότε κατατάχθηκε ως εθελοντής στην Εθνική Άμυνα. Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την αποστράτευσή του (1923) ενδιαφέρθηκε για τη μεταφύτευση και τη διάδοση στην Ελλάδα των ανατολίτικων βιοτεχνιών (αγγειοπλαστικής και ταπητουργίας).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Η *Ιστορία ενός αιχμαλώτου* (Εκδ. Χ. Γανιάρης, Αθήνα 1929, «Βιβλιοπωλείον της Εστίας», 1958, «Κέδρος» 1977 κ.ε.) είναι αναμφισβήτητα το σημαντικότερο αφήγημα του Δούκα και ένα από τα σημαντικότερα της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Ένα αφήγημα-ντοκουμέντο· η ιστορία ενός ανθρώπου –του Νικόλα Καζάκογλου– ο οποίος κατόρθωσε να επιζήσει παρά τις πέρα από κάθε φαντασία απάνθρωπες συνθήκες της αιχμαλωσίας του. Ο συγγραφέας τις καταγράφει άμεσα, με τον πιο απλό και ανεπιτήδευτο τρόπο γραφής, χωρίς ανώφελες ωραιολογίες και άσκοπους συναισθηματισμούς, ακριβώς όπως ο ίδιος ο Καζάκογλου του τις αφηγήθηκε το 1925 σε κάποιο χωριό της Κατερίνης. Γι' αυτό και είναι πολύ δύσκολο, αν όχι ακατόρθωτο, να διακρίνει κανείς πού αρχίζει και πού τελειώνει η συμβολή του συγγραφέα.

Όπως και να 'χει, γεγονός είναι ότι το πρόσωπο του αφηγητή δεν προβάλλεται σε κανένα σημείο της αφήγησης· αντίθετα, αναδύεται από την ουσία των γεγονότων που αφηγείται με τέτοιο τρόπο, ώστε να μετατρέπεται το ατομικό σε συλλογικό.

Κ.Π.

Μαρτύρων και ηρώων αίμα



ΙΩΝ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ. Διπλωμάτης, πολιτικός, συγγραφέας. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1878 όπου και δολοφονήθηκε το 1920. Σπούδασε Νομικά στο ΠΑ· έμαθε πολλές ξένες γλώσσες και ακολούθησε τον διπλωματικό κλάδο. Κατά τη διάρκεια της θητείας του στα προξενία Μοναστηρίου, Σερρών, Πύργου και Φιλιππούπολης μερίμνησε για την οργάνωση των ελληνικών κοινοτήτων της Μακεδονίας, πρωτοστατώντας στην προετοιμασία του Μακεδονικού Αγώνα. Εθνική δράση ανέπτυξε και στην Πρεσβεία της Κωνσταντινούπολης, ενεργώντας για την πρόοδο του ελληνικού στοιχείου της Ανατολής, ενώ μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους υπηρέτησε σε διάφορες πρεσβείες της Ευρώπης ως το 1915, οπότε και παραιτήθηκε από το διπλωματικό σώμα, προκειμένου να πολιτευθεί.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εμπνευσμένος από τις τελευταίες αναλαμπές του ευρωπαϊκού ρομαντισμού και τον ριζοσπαστικό στοχασμό του Nietzsche, ο Ίων Δραγούμης, υπήρξε ενθουσιώδης οπαδός του Δημοτικισμού και από τα ιδρυτικά μέλη του Εκπαιδευτικού Ομίλου, συνεργαζόμενος με τους Μ. Τριανταφυλλίδη, Δ. Γληνό και Αλ. Δελμούζο κι εκδίδοντας από το 1916 την *Πολιτική Επιθεώρηση*. Από το πλούσιο συγγραφικό του έργο ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει το βιβλίο με τον χαρακτηριστικό τίτλο *Μαρτύρων και ηρώων αίμα* (1907)· βιβλίο που εμπνεύσθηκε όταν, από τη Φιλιππούπολη όπου υπηρετούσε ως πρόξενος (1904), πληροφορήθηκε τον θάνατο του γαμβρού του Παύλου Μελά. Ζητούσε, σ' αυτό, από τους Έλληνες να μη λησμονήσουν τη θυσία του για τη σωτηρία της Μακεδονίας· να την κρατούν σαν μνήμη εθνεγερτική και να θερμαίνουν μ' αυτή τις ψυχές τους. Παράλληλα, περιγράφει με τα μελανότερα χρώματα τις σκληρές συνθήκες διαβίωσης των Ελλήνων, οι οποίοι βρίσκονται σε συνεχή σύγκρουση με τους Βούλγαρους.

Κ.Π.

Στα ίχνη της παράστασης

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΔΡΑΚΟΝΤΑΕΙΔΗΣ. Πεζογράφος μεταφραστής. Γεννήθηκε το 1940 στη Χαλκίδα. Σπούδασε Γαλλική Φιλολογία στην Αθήνα και κοινωνιολογία και ιστορία στο Παρίσι.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το 1995 αποκήρυξε κάποια από τα βιβλία του και όσα ενέκρινε (*Σχόλια σχετικά με την περίπτωση*, 1978, *Προς Οφρύνιο*, 1980, *Στα ίχνη της παράστασης*, 1982, *Το άγαλμα*, 1984, *Το μήνυμα*, 1990 και *Η πρόσοψη*, 1992) τα επεξεργάστηκε εκ νέου, ως μέρη της ενότητας *Εξάμετρον*. Από αυτά το μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το μυθιστόρημα *Στα ίχνη της παράστασης*, που αποτελεί τον καρπό της γοητείας που ασκεί στη φαντασία ή στη νοσταλγία του συγγραφέα η γραφικότητα ενός οριστικά και αμετάκλητα χαμένου παρελθόντος. «Κόσμος» του μυθιστορήματος είναι η χαμένη με τους σεισμούς του 1953 Ζάκυνθος. «[Ο σεισμός] μέσα στη μυθιστορία του Φ. Δρακονταειδή», γράφει ο Σπύρος Τσακνιάς, «λειτουργεί περισσότερο στο συμβολικό επίπεδο και λιγότερο στο ρεαλιστικό. Είναι τα χρόνια μέσα στα οποία αναμορφώνεται ριζικά η κοινωνική τοπογραφία της Ελλάδας. Η ζωή στην επαρχία φθίνει και, μορφικά τουλάχιστον, αποσυντίθεται· τα μεγάλα αστικά κέντρα γιγαντώνονται και συμπαρασέρνουν μέσα στην αναπτυξιακή δίνη τους και παρακλάδια της υπαίθρου. [...] Οι αριστεροί της επαρχίας σπεύδουν να κρυφτούν στο δαίδαλο της πρωτεύουσας και να προσαρμοστούν όπως-όπως στο χάος της. Κουβαλώντας μαζί τους ελάχιστα μικροπράγματα που περιέσωσαν απ' το μεγάλο σεισμό, πλούσιες μνήμες απ' το χαμένο νησί και τα αφανισμένο παρελθόν, και μια πικρή νοσταλγία για τα σπαραγμένα οράματά τους».

Κ.Π.

Μια δέσμη αχτίδες στο νερό

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΔΡΙΒΑΣ. Ποιητής, δοκιμιογράφος. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1899-1942). Παρακολούθησε Νομικά στο ΠΑ αλλά δεν αποπεράτωσε τις σπουδές του. Προσπάθησε να ζήσει λιτά, από μια μικρή περιουσία που διέθετε, ώστε να αφοσιωθεί απερίσπαστος στη λογοτεχνία, ώσπου πέθανε από τις κακουχίες της γερμανικής Κατοχής.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ολιγογράφος, έμεινε στα Γράμματά μας με την ποιητική συλλογή *Μια δέσμη αχτίδες στο νερό* (1937), σε κάποια ποιήματα της οποίας δείχνει να έχει εντυπώσει σε βάθος στα δεδομένα του μοντερνισμού, τόσο, που μερικοί βιάστηκαν να τον χαρακτηρίσουν και υπερρεαλιστή.

Ενδεικτικά της ιδιαίτερης ευαισθησίας και ξεχωριστής ικανότητας του Δρίβα να παρατηρεί τα συμβαίνοντα, είναι κι αυτά που καταθέτει ο Τέλλος Άγρας στη νεκρολογία του το 1942:

«Στεκόμαστε, ο Δρίβας κι εγώ, στα προπύλαια της Εθνικής Βιβλιοθήκης, ένα μεσημέρι του Απριλίου, που έβρεχε. Οι σταγόνες έπεφταν κάθετες πυκνές στα μάρμαρα και στα μέγαρα, στα φοινικόδεντρα, στην ασφάλτο, όλα όμως είχαν περιχυθεί κιόλας το φως του ήλιου, που δεν θα αργούσε να φανεί.

»–Κοίταξε, μου λέει, δείχνοντας με το χέρι. Γράφουν για τόσα πράγματα, κι αυτή την ευγένεια, αυτό το φως, αυτό το χαμόγελο του μαρμάρου δε βρέθηκε κανείς να το προσέξει. Κι όμως είναι η ατμόσφαιρα της Αθήνας, ο αέρας της Αττικής».

Ο Δρίβας, στην ποίησή του, μοιάζει να θέλει να ακινητοποιήσει πράγματα και καταστάσεις της φευγαλέας πραγματικότητας και, στη συνέχεια, να τα συστηματοποιήσει, κατά τις επιταγές του λεπταίσθητου, «αριστοκρατικού» ψυχισμού του, θησαυρίζοντάς τα όλα «με ευαισθησία ωρολογιοποιού», όπως είπε ο Αλέξ, Αργυρίου.

Κ.Π.

Αρχαίο Δράμα. Αναλύσεις

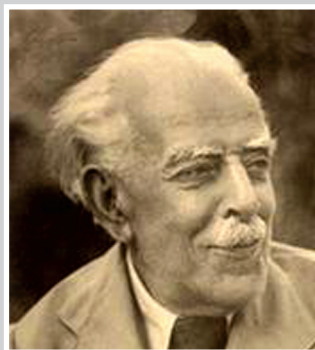
ΣΤΑΘΗΣ ΔΡΟΜΑΖΟΣ. Θεατρικός κριτικός, μεταφραστής. Γεννήθηκε στον Πάνορμο της Δωρίδας το 1915 και πέθανε το 1983 στην Αθήνα. Σπούδασε Νομικά και Φιλολογία στο ΠΑ. Το 1952 καταδικάστηκε σε θάνατο για την υπόθεση Μπελογιάννη, αλλά η ποινή του μετατράπηκε σε φυλάκιση. Υπήρξε αρχισυντάκτης του περιοδικού *Ελεύθερα Γράμματα* και συντάκτης των εφημερίδων *Ριζοσπάστης*, *Ρίζος της Δευτέρας* και *Αυγή*. Εργάστηκε ως κριτικός θεάτρου και λογοτεχνίας στην *Αυγή* και μετά τη μεταπολίτευση (1974) στην *Καθημερινή*.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Η σταθερή ιδεολογική-μαρξιστική του τοποθέτηση αποτέλεσε και τον βασικό, αν όχι τον μοναδικό, γνώμονα των συστηματικών και των ευκαιριακών προσεγγίσεων που επιχειρούσε ο Δρομάζος σε θέματα λογοτεχνίας και θεάτρου. Ό,τι πρωτίστως αναζητούσε και εντόπιζε στο εκάστοτε αντικείμενο της κριτικής ή της μελέτης του ήταν η ιδεολογική του σκευή-δομή. Από μαρξιστική σκοπιά προσέγγισε συστηματικά και το αρχαίο δράμα, επισημαίνοντας και εξαίροντας την πολιτική του υφή. Ανάμεσα στο ενδιαφέρον ιστορικό-θεωρητικό του έργο εξέχουσα θέση καταλαμβάνει το μεταθανάτια εκδοθέν βιβλίο του *Αρχαίο Δράμα. Αναλύσεις* (Αθήνα, 1984).

Πρόκειται για έναν τόμο στον οποίο περιλαμβάνονται κείμενα δημοσιευμένα στην προδικτατορική *Αυγή* και στην *Καθημερινή* την παραμονή της πρεμιέρας –του εκάστοτε προσεγγιζόμενου έργου– στην Επίδαυρο ή στην Αθήνα. Κείμενα, δηλαδή, που αποτείνονταν σε ένα ευρύ αναγνωστικό κοινό, το οποίο ο Δρομάζος θεωρούσε εκ προοιμίου αποδέκτη και κοινωνό του μεγάλου θεάτρου. «Θέατρο μαζών» θεωρούσε το αρχαίο δράμα, γι' αυτό και ήταν της γνώμης ότι, συχνά, οι διάφορες πειραματικές σκηνοθετικές προτάσεις, η εμμονή στην εκδοχή του «αρχαιολογικού ευρήματος», λειτουργούσαν παραπλανητικά για τον σύγχρονο θεατή.

Κ.Π.

Ιστοί Αράχνης

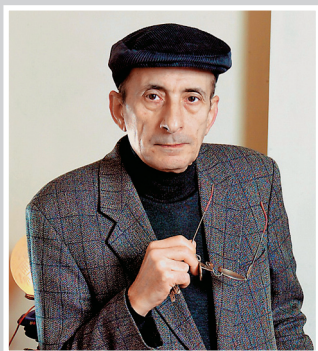


ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ. Ποιητής, πεζογράφος. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1859-1952). Γόνος αρματολών και κλεφτών, αγωνιστών του 1821. Σπούδασε στη Νομική Σχολή του ΠΑ και συνέχισε τις σπουδές του στη Γερμανία (1885-1888), όπου ειδικεύτηκε στην Ιστορία της Τέχνης και στις ξένες λογοτεχνίες. Επιστρέφοντας στην Αθήνα ανέλαβε για ένα χρόνο μαζί με τον Ν.Γ. Πολίτη και στη συνέχεια μόνος του τη διεύθυνση του περιοδικού *Εστία*, που το 1894 παραχώρησε στον Γρ. Ξενόπουλο. Το 1899 ίδρυσε με τον Δημήτριο Βικέλα τον «Σύλλογο προς διάδοσιν ωφελίμων βιβλίων».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα γράμματα εμφανίστηκε το 1878 δημοσιεύοντας στίχους του στην εφημερίδα *Ραμππαγός* με το ψευδώνυμο Αράχνη. Δύο χρόνια αργότερα (1880) εξέδωσε την πρώτη του ποιητική συλλογή *Ιστοί Αράχνης*, που μαζί με τους *Στίχους* του Ανδρέα Καμπά οριοθετούν το τέλος του ρομαντισμού και τις αρχές μιας νέας ποίησης, με θέματα οικεία και καθημερινά.

Το ποιητικό έργο του Δροσίνη καταλαμβάνει ξεχωριστή θέση ανάμεσα στο έργο των σημαντικότερων εκπροσώπων (Παλαμά και Καμπά) της γενιάς του 1880, συμβάλλοντας στην απομάκρυνση από τον ρομαντικό στόμφο και στη στροφή προς τη λαϊκή παράδοση. Ιδιαίτερης μνείας, ωστόσο, αξίζει και η πεζογραφία του, το μεγαλύτερο και σημαντικότερο μέρος της οποίας δημοσιεύτηκε κατά τον εικοστό αιώνα, όπως *Το βοτάνι της αγάπης* (1901), *Διηγήματα των αγρών και της πόλεως* (1904), και κυρίως η *Έρση* (1922)· βασικό χαρακτηριστικό σχεδόν όλων είναι ο συνδυασμός της ελικρίνειας, της απλότητας, του ειδυλλιακού τόνου και της ικανότητας του συγγραφέα να πραγματοποιεί συχνά εντυπωσιακές, ψυχογραφικού τύπου, παρατηρήσεις, συμβάλλοντας στη στροφή προς τη λαογραφική ήθογραφία.

Κ.Π.



Το μυστικό πηγάδι

ΜΑΝΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ. Ποιητής, πεζογράφος, στιχουργός. Γεννήθηκε στην Ερμούπολη της Σύρου το 1938.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1962 με την συλλογή *Συνοικισμός*.

Ακολούθησαν οι συλλογές *Μαθήματα Μουσικής* (1972), *Αγρυπνία στην εκκλησία του προφήτη Ελισσαίου για το σκοτεινό τρυγόνι* (1975), *Τα όρια του μύθου* (1978), *Το μυστικό πηγάδι* (1983) κ.ά. Ιδιαίτερη αίσθηση, εξάλλου, έκαναν τα μυθιστορήματα που εξέδωσε την πρώτη δεκαετία του τρέχοντος αιώνα, αρχής γενομένης από τον *Καιρό των χρυσανθέμων* (2004).

Η ποιητική πορεία του Ελευθερίου υπήρξε εντελώς ξεχωριστή ανάμεσα στους ποιητές της γενιάς του – της δεύτερης Μεταπολεμικής ποιητικής γενιάς. Χωρίς να απομακρύνεται από την τραυματική εμφυλιακή και ψυχροπολεμική περίοδο που διαμόρφωσε τον ψυχισμό και το ποιητικό ιδεώδες των περισσότερων ομηλικών του ποιητών, κατόρθωσε και έδωσε στην ποίησή του μιαν ιδιαίτερη, απολύτως προσωπική λυρική διάσταση, με συχνά διακριτούς απόηχους από το δημοτικό τραγούδι και υπερρεαλιστικούς υπαινιγμούς. Ενδεικτικότερη περίπτωση αυτής της «διασταύρωσης» στην ποίησή του αποτελεί η συλλογή της ωριμότητάς του (*Το μυστικό πηγάδι*, 1983), όπου φαίνεται πλέον παγιωμένη και αισθητικά δικαιωμένη η προσωπική του μυθολογία, διαμορφωμένη από στοιχεία βιωματικά, αλλά και μυθολογικά, ιστορικά κ.λπ. Η συλλογή αυτή», σημειώνει ο Γιώργος Κ. Καραβασίλης, «διατρέχεται κάθε στιγμή, σε κάθε στίχο, από πυκνά στρώματα μνήμης, πληρούνται μες στη στέρεη μυθολογία της και στη στιλπνή ανάδυση των συμβόλων της, ριγεί από τη σφριγηλή αίσθηση της γλώσσας και την οξεία αίσθηση του ρυθμού, πράγματα που εκλείπουν σιγά σιγά μέσα σε νεφελώδη περιγράμματα και ερμητισμούς των νεωτέρων που απευθύνονται πάνω απ' όλα στον εαυτό τους και κάπου, κάποτε οι περισσότεροι χάνουν το παιχνίδι».

Κ.Π.

Ποιήματα



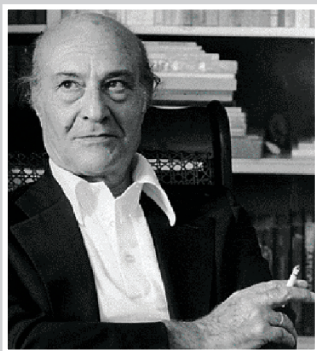
ΓΙΩΣΕΦ ΕΛΙΓΙΑ. Λογοτεχνικό ψευδώνυμο του ποιητή και μεταφραστή Ιωσήφ Καπούλια. Εβραϊκής καταγωγής, γεννήθηκε το 1901 στα Ιωάννινα και πέθανε το 1931 στην Αθήνα, προφταίνοντας, ωστό-

σο, να αφήσει το στίγμα του τόσο ως ποιητής όσο και ως μεταφραστής (μετέφρασε το *Άσμα Ασμάτων*, ένα μεγάλο μέρος από τους *Ψαλμούς* του Δαβίδ και σύγχρονους Εβραίους ποιητές).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1920, δημοσιεύοντας ποιήματά του στο περιοδικό *Ο Νουμάς*, μαρτυρώντας εξ αρχής τη βαθύτατη σχέση του Ελιγιά με την εβραϊκή υμνητική παράδοση. Ενόσω ζούσε δεν εξέδωσε καμία ποιητική συλλογή και μόνο μετά τον θάνατό του (1938) εκδόθηκε το σύνολο της ποιητικής του παραγωγής (*Ποιήματα*), με επιμέλεια του Γ.Κ. Ζωγραφάκη, που ήρθε να εδραιώσει τη γνώμη που ήδη επικρατούσε για την ποίησή του.

Ότι επρόκειτο για μια ποίηση όπου, τόσο στη λυρική όσο και στη στοχαστική, ενορατική, ερωτική ή αγωνιστική εκδοχή της κυρίαρχο στοιχείο ήταν ένας ελεγειακός, μελαγχολικός τόνος. Μία ποίηση που υπήρξε καρπός και έκφραση μιας κάθε άλλο παρά ανώδυνης ζωής, όπως ήταν η ζωή του Ελιγιά, ο οποίος εξ αιτίας των σοσιαλιστικών του πεποιθήσεων αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τα Ιωάννινα και να εγκατασταθεί στην Αθήνα, όπου κατάφερε να ενταχθεί στους πνευματικούς της κύκλους και να αποσπάσει την εκτίμηση του Παλαμά, του Βάρναλη, του Κόντογλου και πολλών άλλων σημαντικών δημιουργών του Μεσοπολέμου.

Κ.Π.



Προσανατολισμοί

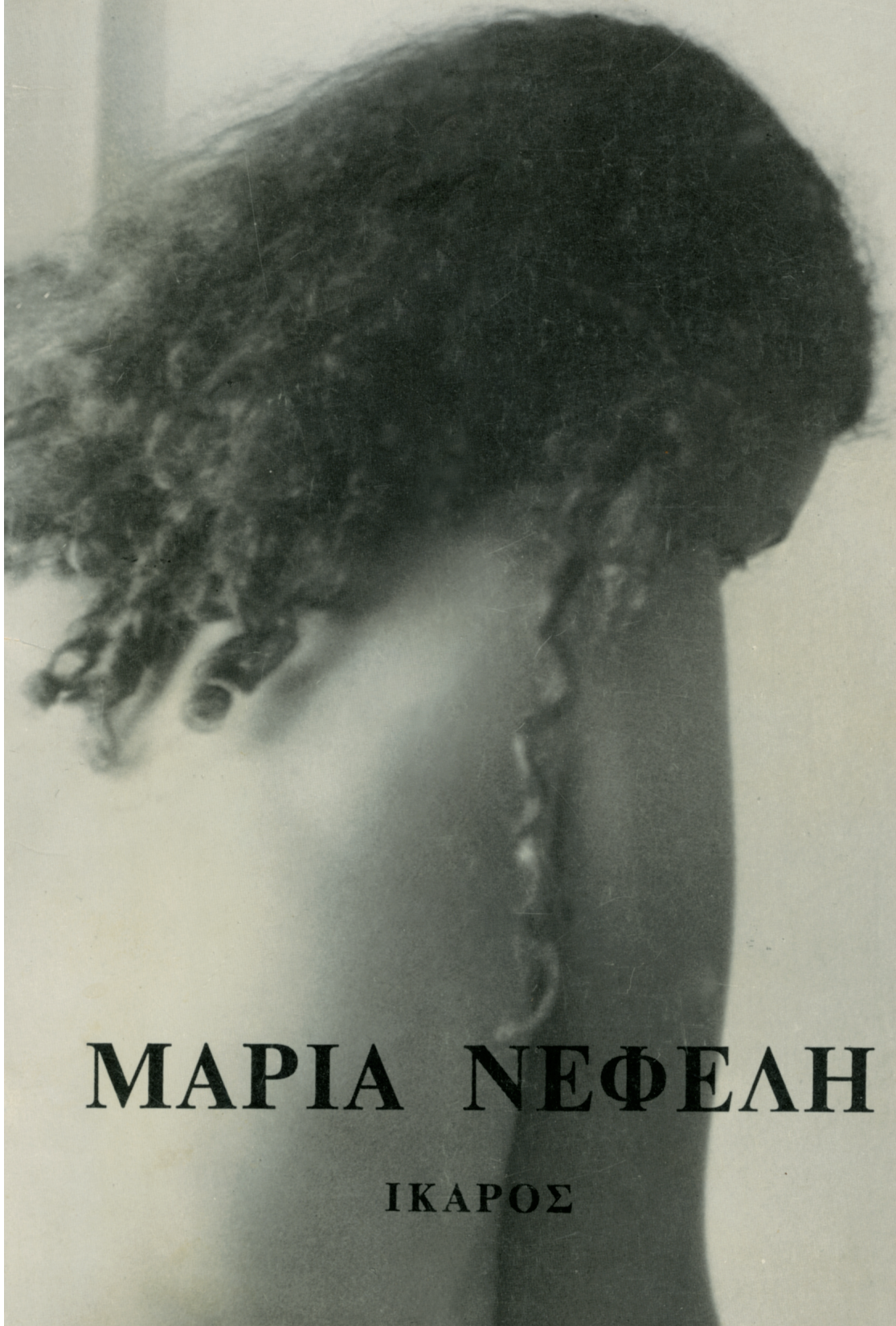
ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ. Φιλολογικό ψευδώνυμο του ποιητή Οδυσσέα Αλεπουδέλη. Γεννήθηκε το 1911 στο Ηράκλειο Κρήτης και πέθανε στην Αθήνα το 1996. Καταγόταν από εύπορη οικογένεια της Μυτιλήνης. Φοιτητής της Νο-

μικής, εγκατέλειψε τις σπουδές του στις πτυχιακές εξετάσεις και κατετάγη στον στρατό (1936). Το 1940, με την έκρηξη του ελληνοϊταλικού πολέμου, κατετάγη στον στρατό ως ανθυπολοχαγός, αποκτώντας συγκλονιστικές εμπειρίες, που κατέγραψε στο κατοπινό έργο του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Είχε προηγηθεί, το 1939, η έκδοση της πρώτης ποιητικής συλλογής του *Προσανατολισμοί*, όπου συγκέντρωνε όσα ποιήματα είχε δημοσιεύσει ως τότε σε λογοτεχνικά περιοδικά της Αθήνας. Το 1944 συμμετείχε στην επανέκδοση του περιοδικού *Τα Νέα Γράμματα*, που εξ αρχής αποτελούσε το βήμα έκφρασης των θέσεων και των αναζητήσεων των εκπροσώπων της γενιάς του '30, ανάμεσα στους οποίους ο Ελύτης, μαζί με τον Σεφέρη, κατείχε κορυφαία θέση, ενώ το 1948 εγκαταστάθηκε στο Παρίσι, όπου ήρθε σε επαφή με εκπροσώπους της γαλλικής διάνοησης και πρωτοπορίας (Ελύάρ, Καμύ, Ουνγκαρέτι, Πικάσο, Σαγκάλ, Τζιακομέτι κ.ά.) Από το 1952, οπότε επέστρεψε στην Ελλάδα, ως το 1954 κατείχε τη θέση του διευθυντή προγράμματος του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας. Το 1979 του απονεμήθηκε το Βραβείο Νόμπελ.

Από την έκδοση των *Προσανατολισμών*, όπου περιλαμβάνονται μερικά από τα πιο χαρακτηριστικά πρώιμα ποιήματά του, ο Ελύτης δείχνει να έχει οριοθετήσει ήδη τον ανταποκρινόμενο στην ιδιοσυγκρασιακή του ιδιαιτερότητα χώρο και να τον έχει κοσμήσει με στοιχεία που θα τα συναντήσουμε περισσότερο σε βάθος ανεπτυγμένα στην ποίηση της ωριμότητάς του: τον ήλιο, τη θάλασσα, το φως στις φυσικές και στις μεταφυσικές διαστάσεις του, τη γυναίκα και τον γήινο έρωτα. Δείχνει, επίσης, την πρώιμη εξοικείωσή του με τον μοντερνισμό σε όλες τις εκδοχές του, σε συνδυασμό με

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ



ΜΑΡΙΑ ΝΕΦΕΛΗ

ΙΚΑΡΟΣ

μία βαθιά αίσθηση ελληνικότητας, γεγονός που εκτιμήθηκε ιδιαίτερα από την κριτική της εποχής, η οποία υπήρξε εξαρχής ενθουσιώδης έως διθυραμβική.

Ο ποιητικός λόγος του Ελύτη, όπως «κατατέθηκε» σ' αυτό το νεανικό του βιβλίο, έμελλε να καταξιωθεί από το έργο που ακολούθησε: *Ήλιος ο πρώτος* (1943), *Το άξιον εστί* (1959), *Έξι και μία τύψεις για τον ουρανό* (1960), *Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας* (1962), *Μαρία Νεφέλη* (1978), *Τρία ποιήματα με σημαία ευκαιρίας* (1982), *Ημερολόγιο ενός αθέατου Απριλίου* (1984), *Ο μικρός ναυτίλος* (1985) κ.ά. Από ένα έργο με αλληπάλληλες κορυφώσεις και σπάνιου ύψους ποιητικά επιτεύγματα, ως την ύστατη κορύφωσή του, που συνιστά κορύφωση και ολοκλήρης της νεοελληνικής ποίησης και που συντελείται με την ποιητική σύνθεση *Τα ελεγεία της εξώπετρας*. Στη σύνθεσή του αυτή, θα έλεγε κανείς ότι ο ποιητής επιχειρεί μian εις Άδη «άνοδον», για την ολοκληρωτική άλωση και κατάκτηση της ομορφιάς, αρματωμένος με όλα τα απαραίτητα ζεύγη των αντιθέτων ενωμένα σε ένα: τα περασμένα και τα μέλλοντα, το φως και το σκοτάδι, το ουράνιο και το γήινο, το είναι και το μη είναι, το πραγματικό και το είδωλο, τα γηρατεία και τη νεότητα, τη σοφία και την αγραμματοσύνη, το παιχνίδι και τη σοβαρότητα. Παγανιστής και ορθόδοξος χριστιανός μαζί, πλάθει τον δικό του μύθο, στήνει τις σκηνές, το σκηνικό, συγκατανεύει στο ενδεχόμενο του αφανισμού του και τολμά, ήρωας αυτός του δράματος που πρόκειται να παιχτεί, το νοητό πέραςμα της γραμμής που χωρίζει το εδώ από το επέκεινα.

Κ.Π.

Η Δυναστεία των χιμαιρών



ΚΑΙΣΑΡ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ. Ποιητής, μεταφραστής. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1902-1970). Γράφτηκε στη Φιλοσοφική Σχολή του ΠΑ, αλλά για διάφορους λόγους διέκοψε τις σπουδές του και εργάστηκε σε διάφορα φροντιστήρια ξένων γλωσσών, εκμεταλλευόμενος την πολυγλωσσία του· πήρε τελικά το πτυχίο του μετά το 1938 και εργάστηκε σε σχολεία της Κύπρου και της Αιγύπτου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1922 με τη δημοσίευση ενός ποιήματός του στο περιοδικό *Ο Νουμάς*. Το 1929 εκδίδει την πρώτη ποιητική συλλογή του *Ο παράφωνος αυλός*, ενώ δύο χρόνια αργότερα (1931) δημοσιεύει τη συλλογή *Δώδεκα σκυθρωπές μάσκες*, ολοκληρώνοντας, κατά κάποιο τρόπο, τη θητεία του στον ρομαντισμό και τον κυρίαρχο, στα χρόνια εκείνα, νεοσυμβολισμό.

Μετά τις δύο πρώτες συλλογές, που αποτελούν την πρώτη ποιητική του περίοδο, ο Εμμανουήλ εκδίδει τη *Δυναστεία των χιμαιρών* (1940), συνοδευόμενη από πρόλογό του υπερασπιστικό της «καθαρής ποίησης» και της άποψης ότι ο ποιητής πρέπει να αδιαφορεί για ζητήματα της καθημερινής πραγματικότητας. «Γεμάτος κούραση και νωχέλεια στην αρχή», σημειώνει ο Κώστας Στεργιόπουλος, «που τονίζεται emphatically από τη μονότονη επανάληψη του ίδιου μέτρου, με κάποιο αέρα καλλιτεχνικής αημελησίας, μ' έναν "ηδυπαθή" στόμφο, διακριτικά μετριασμένο και συνταιριασμένο με τύπους της καθαρεύουσας, και με ισχυρή δόση αισθητισμού και ναρκισσισμού, μεταπηδάει στη συνέχεια σ' έναν άκρατο εκλεκτισμό, σε μια τέχνη υπερφιλτραρισμένη ως την εκζήτηση και τυραννικά επεξεργασμένη, εξουδετερώνοντας την υλική υπόσταση των πραγμάτων και το βάρος των αισθημάτων και των καταστάσεων με το νοητικό παιχνίδι της μαγείας των λέξεων και της αλχημεία του λόγου».

Κ.Π.

Υψικάμινος

ΑΝΔΡΕΑΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΣ. Ποιητής, πεζογράφος – ο εισηγητής του υπερρεαλισμού στην Ελλάδα. Γεννήθηκε το 1901 στη Βράιλα Ρουμανίας και πέθανε το 1975 στην Αθήνα, όπου η οικογένειά του εγκαταστάθηκε το 1909· μετά τις γυμνασιακές του σπουδές γράφτηκε στη Φιλοσοφική Σχολή του ΠΑ, γρήγορα όμως εγκατέλειψε τις σπουδές του, για να σπουδάσει Οικονομικά στην Ελβετία και στη συνέχεια Φιλολογία και Φιλοσοφία στο Λονδίνο (1921-1925), όπου έζησε εργαζόμενος σε οικογενειακές επιχειρήσεις. Το 1925 πήγε στο Παρίσι για να σπουδάσει ψυχαναλυτής· εκεί γνωρίστηκε με τον Αντρέ Μπρετόν και προσχώρησε στον κύκλο των υπερρεαλιστών. Το 1931 επέστρεψε στην Ελλάδα, όπου με τον Ελύτη, τον Καλαμάρη και τον Εγγονόπουλο σχημάτισαν έναν ισχυρό υπερρεαλιστικό πυρήνα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ο Εμπειρικός, μολονότι υπήρξε πολυγραφότατος, ενόσω βρισκόταν στη ζωή δεν δημοσίευσε παρά ένα ελαχιστότατο μέρος του έργου του. Πρώτο του βιβλίο ήταν η ποιητική συλλογή *Υψικάμινος* (1935)· το πρώτο ελληνικό υπερρεαλιστικό βιβλίο, το οποίο προκάλεσε πολλές αντιδράσεις, κυρίως χλευαστικά σχόλια, με συνέπεια ο υπερρεαλισμός, πιο συγκεκριμένα η υπερρεαλιστική γραφή να αντιμετωπίζεται σαν μία χωρίς καμία λογική και αισθητική έκφραση.

Το 1945 εξέδωσε τη δεύτερη ποιητική συλλογή του, *Ενδοχώρα*, ενώ το αμέσως επόμενο βιβλίο του, *Γραπτά, ή Προσωπική μυθολογία*, εκδόθηκε μόλις το 1960· δύο χρόνια αργότερα (1962) εκδόθηκαν σε ένα τόμο οι ήδη εξαντλημένες δύο πρώτες ποιητικές συλλογές του (*Υψικάμινος* και *Ενδοχώρα*). Μετά τον θάνατό του κυκλοφόρησε, ανάμεσα σε άλλα, και το προ πολλού αναμενόμενο ερωτικό του μυθιστόρημα *Ο Μέγας Ανατολικός* (1990-1992, 8 τόμοι). «Βασικό γνώρισμα ολόκληρης της παραγωγής του [του Εμπειρικού] είναι», κατά τον Δημήτρη Δασκαλόπουλο, «το έντονο ερωτικό στοιχείο, ευθέως διακριτό στην ποίησή του και αναφανδόν αποκάλυπτο και τολμηρό στα πεζά κείμενά του. [...]».

Κ.Π.

Και με το φως του λύκου επανέρχονται



ZYRANNA ZATELEH. (Λογοτεχνικό ψευδώνυμο της πεζογράφου Άννας Καρακόλη). Γεννήθηκε το 1951 στον Σοχό Θεσσαλονίκης. Έζησε στη Γαλλία και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες ώσπου να εγκατασταθεί στην Αθήνα, όπου σπούδασε σε Σχολή Θεάτρου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εξέδωσε τα βιβλία: *Στην ερημιά με χάρι* (1986), *Και με το φως του λύκου επανέρχονται* (1993), *Με το παράξενο όνομα Ραμάνθις Ερέβους* (2001) κ.ά., εκμεταλλεζόμενη, χωρίς ωστόσο να μιμείται, τα δεδομένα του μαγικού ρεαλισμού του Márquez και άλλων ισπανόφωνων συγγραφέων της Νότιας Αμερικής. Ο κόσμος της, όπως επισημαίνει ο Αλέξης Ζήρας, «κυριαρχείται απόλυτα από τη δύναμη της φαντασίας, των φυσικών στοιχείων και των αισθήσεων».

Ανάλογες είναι και οι διακυμάνσεις των τρόπων αφήγησης: άλλοτε επικρατεί ο συγκινημένος λόγος του παραμυθιού, άλλοτε ένα συνειρμικός λόγος, που αντιστοιχεί στην αδιάσπαστη ενότητα του χρόνου, μέσα στον οποίο κινούνται τα μέρη της κάθε ιστορίας. Αξίζει, επίσης, να επισημανθεί η ιδιαίτερη σχέση της αφηγηματικής γλώσσας με την αφηγηματική, προφορική και γραπτή, παράδοσή μας».

Κ.Π.



Η αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα

ΑΛΚΗ ΖΕΗ. Συγγραφέας. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1925. Σπούδασε Φιλολογία στο ΠΑ, στη Δραματική Σχολή του Ωδείου Αθηνών και στο Κινηματογραφικό Ινστιτούτο της Μόσχας, δεδομέ-

νου ότι τη δεκαετία 1954-1964 έζησε στη Σοβιετική Ένωση.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Μία από τις σημαντικότερες και αγαπητές, σε μικρούς και μεγάλους, Ελληνίδες πεζογράφους, η Άλκη Ζέη, δημοσίευσε τα πρώτα διηγήματά της το 1944 στο περιοδικό *Νεανική φωνή*, για να κάνει, στη συνέχεια, αισθητή την παρουσία της με μια σειρά βιβλίων προορισμένων για παιδιά (*Το καπλάνι της βιτρίνας*, 1963, *Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου*, *Αρβυλάκια και γόβες*, 1975, *Ο θεός Πλάτων*, 1975 κ.ά.). Ιδιαίτερη αίσθηση δημιούργησε το μυθιστόρημά της για ενήλικες, *Η αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα* (1987), που αποτέλεσε και μία μεγάλη εκδοτική επιτυχία και που θεωρήθηκε από την κριτική ως ένα δείγμα συνδυασμού γυναικείας και πολιτικής γραφής. Η ηρωίδα του μυθιστορήματος, η Ελένη, φτάνει στα πέπρατα της γης για να ξανασμίξει με τον μυθικό αρραβωνιαστικό. «Μονάχα που οι σημερινοί ήρωες δεν έχουν να παλέψουν με δράκοντες και με καστρόπυργους, αλλά με τις συμπληγάδες της Ιστορίας. Αυτή ορίζει τη μοίρα τους, ρυθμίζει και τις ερωτικές συμπεριφορές, πλάθει πρότυπα ή θαμπώνει τη λάμψη των ανθρώπων. Στο διπλό ιστό, λοιπόν, της προσωπικής και της συλλογικής περιπέτειας, πλέκεται αβίαστα το μυθιστόρημα. Πρόσωπα κοινά, αθλητικο πρωταγωνιστές ή ανίδεοι κομπάρσοι του δράματος. Αντίσταση, εμφύλιος, διώξεις. Μεγάλα οράματα και διαψεύσεις, διάλυση πολλών ψευδαισθήσεων. Η Ελλάδα, ο κόσμος. Σ' ένα μεταίχμιο της ζωής της και της πρόσφατης ιστορίας μας –στη διάρκεια της δικτατορίας– η αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα, ανασύροντας τις μνήμες της, πετράδι το πετράδι, συνθέτει το ψηφιδωτό της τριακονταετίας».

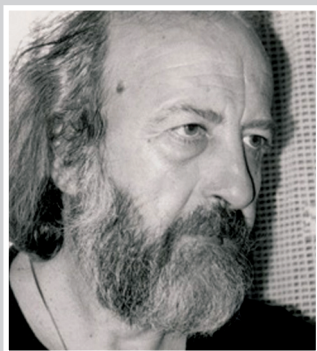
Κ.Π.

ΑΛΚΗ ΖΕΗ

Η αρραβωνιαστικιά
του Αχιλλέα



ΚΕΔΡΟΣ



Η κωμωδία της μύγας

ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΙΩΓΑΣ. Θεατρικός συγγραφέας. Γεννήθηκε το 1935 στη Θεσσαλονίκη και πέθανε το 2001 στην Αθήνα. Σπούδασε στο Αμερικάνικο Κολλέγιο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα πρωτοεμφανίστηκε το 1957, με την ποιητική συλλογή *Εικοσιμία σπουδές*, που σύντομα όμως αποκήρυξε για να στραφεί στο θέατρο. Κατά τη διάρκεια των θεατρικών σπουδών του στη Βιέννη ήρθε σε επαφή με νεωτεριστές καλλιτέχνες, γεγονός που συνέβαλε στη διαμόρφωση του προσωπικού του ύφους και, κυρίως, στην παγίωση των υπερρεαλιστικών του τάσεων και του ποιητικού ρεαλισμού του.

Ο Ζιώγας αποτελεί μια εντελώς ξεχωριστή περίπτωση του μεταπολεμικού μας θεάτρου, γεγονός που οφείλεται κυρίως στον τρόπο με τον οποίο κινείται συνδυαστικά ανάμεσα στον ρεαλισμό, τον νατουραλισμό, τον ποιητικό υπερρεαλισμό και το νεοελληνικό λαϊκό στοιχείο. Κορυφαίες στιγμές στη δημιουργική του πορεία αποτελούν τα θεατρικά έργα *Η κωμωδία της μύγας* (γράφηκε το 1967 και πρωτοπαίχτηκε στη Νέα Σκηνή του Εθνικού Θεάτρου το 1977) και *Τα εφτά κουτιά της Πανδώρας* (πρωτοπαρουσιάστηκε στη Βιέννη το 1982 παίρνοντας διθυραμβικές κριτικές). Και στα δύο αναπτύσσει με άρτιο τρόπο τις, συχνά αντιφατικές, πτυχές της καλλιτεχνικής του προσωπικότητας· στο πρώτο, που η υπόθεσή του διαδραματίζεται σε ένα ανακριτικό γραφείο, ανακριτής και δολοφόνος αποτελούν τους εκπροσώπους και υπερασπιστές δύο εντελώς διαφορετικών κόσμων, με συνέπεια η ανελέητη σύγκρουσή τους να συμβολίζει, με ποικίλους τρόπους, την ακατάπαυστη διαμάχη-πάλη που διεξάγεται ανάμεσα σε δύο εκ διαμέτρου αντίθετους κόσμους. Στο δεύτερο, εξάλλου, ο συγγραφέας υποδηλώνει, με τον γοητευτικά αντιφατικό τρόπο του, την πίστη του στην ανάγκη επιστροφής στη Μάνα-Γαία, πάση θυσία, έναντι οποιουδήποτε ηθικού τιμήματος.

Κ.Π.

Κώστας Καρυωτάκης, Μαρία Πολυδούρη και η αρχή της αμφισβήτησης

ΛΙΛΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ. Πεζογράφος, δοκιμιογράφος. Γεννήθηκε και πέθανε στο Ηράκλειο Κρήτης (1922-1998). Χωρίς ολοκληρωμένες σπουδές, κατά τη διάρκεια της γερμανικής Κατοχής συνελήφθη για την αντιστασιακή της δράση.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1948 με τη νουβέλα *Αγάπη*. Εν συνεχεία δημοσίευσε μυθιστορήματα, δοκίμια και μελέτες, ανάμεσα στις οποίες ξεχωρίζουν: *Ν. Καζαντζάκης, ένας τραγικός* (1959), *Ο ηλιοπότης Ελύτης* (1971), *Κώστας Καρυωτάκης, Μαρία Πολυδούρη και η αρχή της αμφισβήτησης* (1977), κ.ά.

Η Λιλή Ζωγράφου μπορεί να έγινε γνωστή στο ευρύτερο κοινό με την τηλεοπτική προσαρμογή του μυθιστορήματός της *Η αγάπη άργησε μια μέρα* από τον Κώστα Κουτσομύτη, η ουσιαστική προσφορά της ωστόσο εντοπίζεται στον χώρο της μελέτης και του δοκιμίου, όπου την έλλειψη μιας θεωρητικά δομημένης κριτικής σκέψης την υποκαθιστά η βαθιά ανάγκη της να τοποθετηθεί σε επίκαιρα ή διαχρονικού ενδιαφέροντος ζητήματα του καιρού της. Με αυτά τα δεδομένα, θα μπορούσε να πει κανείς ότι ιδιαίτερη θέση στο έργο της κατέχει το βιβλίο *Κώστας Καρυωτάκης, Μαρία Πολυδούρη και η αρχή της αμφισβήτησης*, που πρωτοεκδόθηκε το 1977 και γνώρισε επανειλημμένες επανεκδόσεις. Πρόκειται για μία ιδιαίτερα τολμηρή προσέγγιση δύο εντελώς διαφορετικών μορφών των Γραμμάτων μας, που κάποια στιγμή οι ζωές τους διασταυρώθηκαν, δίνοντας τροφή και λαβή για τη σύνθεση διαστρεβλωμένων εικασιών και ερωτικών ιστοριών: του Καρυωτάκη και της Πολυδούρη. Ενός σημαντικού ποιητή, πλην όμως συντηρητικού και φοβισμένου ανθρώπου και μιας όχι σημαντικής ποιήτριας, αλλά μιας γυναίκας που τόλμησε να αντιπαρατεθεί στις περὶ ηθικής και ευπρέπειας επιταγές της υποκριτικής, μίζερης και μικροαστικά συγκροτημένης κοινωνίας της εποχής της.

Κ.Π.

Persona

ΝΑΝΑ ΗΣΑΪΑ. Ποιήτρια, πεζογράφος, μεταφράστρια, ζωγράφος. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1934-2003). Σπούδασε στη Σχολή Γραμματέων του Λονδίνου και Ζωγραφική στο Ελεύθερο Σπουδαστήριο Καλών Τεχνών στη Σχολή Βακαλό. Υπήρξε γραμματέας του πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Καραμανλή.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1969 με την ποιητική συλλογή *Ποιήματα*. Σε όλη την ποίησή της και ιδιαίτερα στη συλλογή *Persona* (1972), που θα μπορούσε να πει κανείς ότι αποτελεί έναν σταθμό στην ποιητική και, εν γένει, στη συγγραφική της πορεία, το στοιχείο που τη χαρακτηρίζει είναι ότι το πάθος που τη συνέχει ως ποιήτρια απορρέει από τη νόηση· σ' αυτήν υποτάσσεται, σαν από φόβο μήπως προσβληθεί από την ακαθαρσία των συναισθημάτων που γεννά η καθημερινότητα. Πρόκειται για ένα πάθος δημιουργημένο από την επιθυμία της να συγκεκριμενοποιήσει οτιδήποτε την περιβάλλει και την αγγίζει, να το καταστήσει απτό, προκειμένου να απαλλαγεί από τον βραχνά της ασάφειας.

Η ποίησή της διαφέρει από την ποίηση των ποιητών της γενιάς της, της Β' Μεταπολεμικής γενιάς. Διαφέρει γιατί είναι, πρωτίστως, μία ποίηση ναρκισσιστικά ερωτική και, συνάμα, ενδεικτική μιας βαθιάς υπαρξιακής αγωνίας. Τόσο ο ναρκισσισμός όσο και η υπαρξιακή της αγωνία την ωθούν σε μια «σισύφεια» προσπάθεια, ψαύοντας τις πληγές της μοναχικής ζωής της να μπορέσει, εντέλει, να συνθέσει το αληθινό της πρόσωπο, να ανακαλύψει και να φωτίσει όλες τις πτυχές του, ανανεώνοντας διαρκώς το ενδιαφέρον της για τη ζωή της· τη δική της ζωή, γιατί μόνον έτσι –εξαιτίας προφανώς του εγωκεντρισμού της– ανανεώνεται και το ενδιαφέρον της για τον κόσμο που την περιβάλλει.

Κ.Π.

ΝΑΝΑ ΗΣΑΪΑ

ΜΟΡΦΗ



Η ΜΙΚΡΗ ΕΓΝΑΤΙΑ

Το πρόσωπο και το είδωλο

ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ. Ποιητής, δοκιμιογράφος και θεατρικός συγγραφέας. Γεννήθηκε στη Σάμο το 1900 και πέθανε στη Θεσσαλονίκη το 1976. Σπούδασε Φιλολογία στο ΠΑ και εργάστηκε ως εκπαιδευτικός στη δημόσια και στην ιδιωτική μέση εκπαίδευση. Το 1930 εγκαταστάθηκε οριστικά στη Θεσσαλονίκη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1920 με νεανικά του ποιήματα σε περιοδικό της Σάμου, ενώ το 1927 επαινέθηκε σε διαγωνισμό διηγήματος που είχε προκηρύξει το περιοδικό *Νέα Εστία*. Η καθαρά προσωπική ποιητική προσφορά του αρχίζει το 1945 με τη συλλογή *Γυμνό παράθυρο*. Ακολούθησαν αρκετές ακόμα συλλογές, ενώ ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει και για την προσφορά του στο δοκίμιο.

Ο Γιώργος Θέμελης συγκαταλέγεται στους ποιητές εκείνους που χρειάστηκε να προσπαθήσουν πολύ για να βρουν το απολύτως δικό τους πρόσωπο και, κατ' επέκτασιν, να αποκτήσουν μια αποκλειστικά δική τους φωνή. Ενώ στην αρχή η ποίησή του αποδίδει λυρικά τα αισθήματα πένθους που τον διακατέχουν, τα αισθήματα πένθους, απώλειας και ματαιότητας, στη συνέχεια τον βλέπουμε να περνάει οριστικά σε μια ποίηση όπου τον μέγιστο ρόλο τον διαδραματίζει η πνευματική-φιλοσοφική στάση του ποιητικού υποκειμένου και, συγκεκριμένα, οι επιδράσεις που έχει υποστεί από την υπαρξιακή φιλοσοφία του Κίρκεγκωρ. Απ' αυτή την άποψη σημαίνουσα θέση στην ποιητική παραγωγή του Θέμελη κατέχει η ποιητική συλλογή του *Το πρόσωπο και το είδωλο* (1959), στην οποία ολοκληρώνεται, κατά κάποιο τρόπο, η ανθρωποκεντρική σύλληψη του κόσμου, πράγμα που είχε αρχίσει να διαφαίνεται από τη συλλογή *Συνομιλίες* (1953), όπου υπήρχε ο σημαδιακός στίχος: *Έξω από μας αρχίζει η ερημία του κόσμου*.

Κ.Π.

Γ. ΘΕΜΕΛΗ



ΠΟΙΗΜΑΤΑ
I



Η αναζήτηση

ΝΙΚΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1947-2011). Σπούδασε νομικά στο ΑΠΘ και συνέχισε τις σπουδές του στη Γερμανία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στη λογοτεχνία εμφανίστηκε

με σχετική καθυστέρηση, αν σκεφτεί κανείς ότι το πρώτο του βιβλίο ήταν το μυθιστόρημα *Η αναζήτηση*, που εκδόθηκε το 1998, προκαλώντας το ενδιαφέρον της κριτικής και γνωρίζοντας εντυπωσιακή εκδοτική επιτυχία. Στο μυθιστόρημα αυτό έξι πρόσωπα αφηγούνται ισάριθμες ιστορίες και ταυτόχρονα συνθέτουν την ιστορία της ζωής του κεντρικού ήρωα.

Πρόκειται για πρόσωπα που κουβαλούν την ιστορία των προγόνων τους και είναι αποφασισμένα να γράψουν τη δική τους. Να χαράξουν τον δικό τους δρόμο, με γνώμονα τα προσωπικά τους πιστεύω, τις δικές τους αξίες, από τις οποίες αντλούν δύναμη ακόμα και όταν τους έρχονται ανάποδα. Στάσεις ζωής και πάθη μιας ζωής, γνώση και ημιμάθεια, άλλοτε τους πάνε μπροστά και άλλοτε τους βασανίζουν.

Κ.Π.

Ελεύθερο πνεύμα

ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ. Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1905 και πέθανε στην Αθήνα το 1966. Πεζογράφος, δοκιμιογράφος, θεατρικός συγγραφέας. Σπούδασε Νομικά στο ΠΑ και συνέχισε τις σπουδές του στα Πανεπιστήμια του Λονδίνου και του Παρισιού. Το 1929 επέστρεψε στην Αθήνα και εργάστηκε ως δικηγόρος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1928 με άρθρο του που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Αναγέννηση* του Δημήτρη Γληνού. Ένα χρόνο αργότερα (1929) εξέδωσε το δοκίμιο *Ελεύθερο πνεύμα* (Αθήνα, 1929) με το σημαδιακό ψευδώνυμο Ορέστης Διγενής, δημιουργώντας ιδιαίτερη αίσθηση στους λογοτεχνικούς κύκλους της εποχής, εξαιτίας των τολμηρών και ρηξικέλευθων απόψεών του και προπάντων εξαιτίας του επιθετικού-αρνητικού πνεύματος με το οποίο αντιμετώπιζε την παλαιότερη ελληνική λογοτεχνία. Μάλιστα, εντύπωση προκάλεσε η αρνητική του στάση απέναντι στην παραδοσιακή ρεαλιστική πεζογραφία καθώς και οι επιφυλάξεις που διατύπωνε για την περίπτωση του Καβάφη.

Από το πεζογραφικό του έργο ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει για την *Αργώ* (Ολοκληρωμένη έκδοση «Πυρσός», 1936), νεανικό μυθιστόρημα του Γιώργου Θεοτοκά (έργο της νιότης το χαρακτήρισε ο ίδιος) και, σύμφωνα με την άποψη πολλών κριτικών το πιο φιλόδοξο μυθιστόρημα της γενιάς του '30. Επιχειρείται σ' αυτό η συνθετική παρουσίαση της πολιτικής, κοινωνικής, πνευματικής, πανεπιστημιακής, καλλιτεχνικής και οικογενειακής ζωής της Ελλάδας κατά τη δεκαετία του 1920. Είναι ένα μυθιστόρημα ποταμός, στις σελίδες του οποίου ο πεζογράφος, με επίκεντρο τη ζωή του πανεπιστημιακού δασκάλου Νοταρά και των τριών γιών του, επιχειρεί να συνθέσει ένα πολύπλοκο και πολυπρόσωπο πλέγμα συμβάντων και καταστάσεων, με πρωταγωνιστές νέους, φοιτητές του ελληνικού πανεπιστημίου, κυρίως της Νομικής Σχολής, διαφορετικών ιδεολογικών και πολιτικών θέσεων και προτιμήσεων.

Κ.Π.

Κατάδικος

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΟΤΟΚΗΣ. Πεζογράφος, μεταφραστής. Γεννήθηκε και πέθανε στην Κέρκυρα (1872-1923). Απόγονος της παλιάς βυζαντινής οικογένειας των Θεοτόκηδων, έζησε τα παιδικά και εφηβικά του χρόνια στον προγονικό πύργο των Καρουσάδων, εκδηλώνοντας από πολύ νωρίς ποικίλα πνευματικά ενδιαφέροντα. Μετά την αποφοίτησή του από το Γυμνάσιο της Κέρκυρας έφυγε για ελεύθερες σπουδές στο Παρίσι, όπου παρακολούθησε μαθήματα Φιλοσοφίας, Φιλολογίας, Ιστορίας κ.λπ.· στη συνέχεια ταξίδεψε στην Αγγλία, στη Γερμανία, στην Αυστρία και στην Ιταλία, όπου συνδέθηκε με την κατά πολύ μεγαλύτερή του βαρόνη Ερνεστίνα φον Μάλοβιτς, την οποία και παντρεύτηκε στην ηλικία των είκοσι ενός ετών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εξέχουσα θέση, τόσο μέσα στο σύνολο του πεζογραφικού έργου του Θεοτόκη όσο και στην ελληνική μυθιστορία, κατέχουν τα μυθιστορήματα *Κατάδικος* (1919) και *Η ζωή και ο θάνατος του Καραβέλα* (α' έκδοση Βόλος, 1920), στα οποία ο συγγραφέας, με εμφανείς επιδράσεις από τον Τολστόι, παρακάμπτει τις ιδεολογικές του θέσεις και δίνει έμφαση στις συνέπειες της ρήξης των σχέσεων του ατόμου με το κοινωνικό περιβάλλον· εκθειάζοντας, στην περίπτωση του *Κατάδικου*, την εσωτερική δύναμη του ανθρώπου που εντέλει τον εξαγνίζει και ψυχογραφώντας, στη δεύτερη περίπτωση (*Η ζωή και ο θάνατος του Καραβέλα*) τον ήρωά του τη στιγμή της αφύπνισης του ζώου μέσα του. Ανατέμνοντάς τον στην κορύφωση του ηθικού εκπεσμού του. Η *Ζωή και ο θάνατος του Καραβέλα* είναι, αναμφισβήτητα ένα έργο της ωριμότητας του Θεοτόκη, ένα νατουραλιστικό αριστούργημα, παρά το γεγονός ότι ο ίδιος ο δημιουργός του το χαρακτηρίζει ως «ηθογραφία», διεισδύοντας σε βάθη πρωτόγνωρα για την έως τότε πεζογραφία μας.

Κ.Π.

Συζητήσεις με τον εαυτό μου

ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ. Λογοτεχνικό ψευδώνυμο της κριτικού του θεάτρου και της λογοτεχνίας Ελένης Νεγρεπόντη-Ουράνη. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1896-1971). Πολυγραφότατη, πνευματικά και κοινωνικά δραστήρια. Ο Άλκης Θρύλος υπήρξε μία από τις πλέον αντιφατικές και αμφιλεγόμενες μορφές των Γραμμάτων μας. Αλλά και όσοι της καταμαρτυρούν υπερβολική εγκεφαλικότητα, επιστημονική ανεπάρκεια και έλλειψη οργάνωσης στον τρόπο προσέγγισης των θεμάτων της, δεν μπορούν να μην της αναγνωρίσουν εντιμότητα, παρρησία, ειλικρίνεια, αμεροληψία και καλή προαίρεση. Ιδίως, δεν μπορούν να μην αναγνωρίσουν τον βαθύτατο προβληματισμό της σχετικά με τον ρόλο που διαδραματίζει η κριτική, για το αν μπορεί να αποφανθεί με ασφάλεια για την αξία ή την απαξία ενός έργου, για τη δυνατότητά της να διαμεσολαβήσει ανάμεσα στο εκάστοτε κρινόμενο έργο και τον αναγνώστη κ.λπ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ο προβληματισμός της διατυπώνεται αμέσως ή εμμέσως σε πολλά βιβλία της και πολύ περισσότερο διακρίνεται στο βιβλίο της *Συζητήσεις με τον εαυτό μου* (1961), όπου βρίσκονται συγκεντρωμένα κριτικά και άλλα, εξομολογητικής υφής, κείμενα του Άλκη Θρύλου, δημοσιευμένα σε περιοδικά και εφημερίδες. «Δεκαετηρίδες ολόκληρες ασκεί με συνέπεια και συνέχεια το λειτούργημα της κριτικής η κ. Ουράνη», γράφει ο Βάσος Βαρίκας, ανάμεσα στ' άλλα, για το περί ου ο λόγος βιβλίο. «Εκείνο όμως που κυρίως την επέβαλλε, είναι, νομίζω, το ήθος της ως πνευματικού ανθρώπου. Το συνθέτουν και το συνειδητοποιούν σε μας τους τρίτους μερικά από τα γνωρίσματα της κριτικής της εργασίας! Πριν απ' όλα η επίμονη προσπάθειά της να παραμείνει συνεπής προς τον εαυτό της. Μπορεί να αποδέχεται ή να αποκρούει τις παρατηρήσεις της. Δε θα μπορέσεις όμως ποτέ να της αμφισβητήσεις την ειλικρίνεια».

Κ.Π.

Η Μοίρα μιας γενιάς.

Συμβολή στη μελέτη της μεταπολεμικής πολιτικής
ποίησης στην Ελλάδα

ΣΟΝΙΑ ΙΛΙΝΣΚΑΓΙΑ-ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ. Μελετήτρια της ελληνικής λογοτεχνίας, δοκιμιογράφος, πανεπιστημιακός. Γεννήθηκε στη Μόσχα το 1938, σύζυγος του συγγραφέα Μήτσου Αλεξανδρόπουλου. Σπούδασε Κλασική Φιλολογία στη Μόσχα και δίδαξε Νεοελληνική Λογοτεχνία στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων το διάστημα 1983-2004.

Αναμφίβολα υπήρξε μοναδική και πολύτιμη η συμβολή της στη μελέτη των πολιτισμικών επαφών Ελλάδας και Ρωσίας κατά τον 19ο και τον 20ό αιώνα, με βιβλία όπως: *Μιχαήλ Λυκιαρδόπουλος. Ένας Έλληνας στο χώρο του ρωσικού συμβολισμού* (1989), *Κ.Π. Καβάφης και η ρωσική ποίηση του «Αργυρού αιώνα»*. *Τυπολογικές προσεγγίσεις* (1995), *Ελληνορωσικά συναπαντήματα* (2004) κ.ά. Το βιβλίο της ωστόσο που διαδραμάτισε καίριο ρόλο στην προσέγγιση της μεταπολεμικής μας ποίησης και, πιο συγκεκριμένα, στην προσέγγιση της ποίησης των «πολιτικοποιημένων» πρώτων μεταπολεμικών ποιητών, είναι η *Μοίρα μιας γενιάς. Συμβολή στη μελέτη της μεταπολεμικής πολιτικής ποίησης στην Ελλάδα* (1974).

Πρόκειται για ένα σημαντικό βιβλίο, που προσφέρεται για τη συναγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων γύρω από τη διαμόρφωση του μεταπολεμικού ποιητικού μας πεδίου, όπως είναι λ.χ. το συμπέρασμα ότι οι πρώτοι μεταπολεμικοί ποιητές είναι αυτοί που δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για την εκκόλαψη μιας μόνιμης κοινωνικής ποιητικής έκφρασης, καταφεύγοντας σε έναν συμβολισμό γενικότερου προορισμού και ευρύτερης σκοπιμότητας, μολονότι κάτι τέτοιο δεν ήταν στις προθέσεις τους, τη στιγμή που, οι περισσότεροι από αυτούς, διατελούσαν κάτω από το βάρος ενός υπέρογκου και τραυματικού βιωματικού υλικού που, σχεδόν εκβιαστικά, συντελούσε στη διαμόρφωση ενός κοινού ποιητικού μύθου.

Κ.Π.

Λωξάντρα



ΜΑΡΙΑ ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1897 και πέθανε στην Αθήνα το 1989. Έζησε τα παιδικά της χρόνια στην Κωνσταντινούπολη και στον Πειραιά. Το 1914 πήγε στο Βατούμ, όπου τη βρήκε ο πόλεμος και αναγκάστηκε να μείνει στη Ρωσία για πέντε χρόνια. Το 1919 επέστρεψε στην ιδιαίτερη πατρίδα της, απ' όπου, για επαγγελματικούς λόγους, βρέθηκε στην Αλεξάνδρεια, όπου γνώρισε τον κομμουνιστή καθηγητή Ιορδάνη Ιορδανίδη, μετέπειτα σύζυγό της, με τον οποίο ήρθαν στην Αθήνα το 1923. Άρχισε να γράφει σε ηλικία εξήντα πέντε ετών, όταν πια είχε απαλλαχτεί από τις σκληρές συνθήκες της ζωής της.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Πρώτο της βιβλίο η *Λωξάντρα* (1963): Εκτενές αφήγημα με ηρωίδα τη Λωξάντρα, την πληθωρική Πολίτισσα γιαγιά της αφηγήτριας. Μία σχεδόν σαραντάχρονη περίοδος (1874-1914) αναβιώνει με χιούμορ, νεανική φρεσκάδα και θυμοσοφία. Μέσα από την αφήγηση της ζωής της Λωξάντρας και όλων όσοι την περιστοιχίζουν προκύπτει η ψυχολογία των ανθρώπων, η καθημερινές ενασχολήσεις τους, οι έγνοιες τους, τα μεγάλα και τα μικρά τους πάθη, οι συνήθειές τους· προκύπτει με λίγα λόγια ανάγλυφη η ζωή του ελληνισμού της Κωνσταντινούπολης ως τις παραμονές του Α' Παγκόσμιου Πολέμου.

Συμπερασματικά, θα μπορούσε να πει κανείς ότι η *Λωξάντρα* είναι ένα ευχάριστο και εξίσου διδακτικό ανάγνωσμα· είναι το δημιούργημα μιας «απλής» γυναίκας, που οι περιστάσεις της ζωής της και η φύση της δώρισαν την ικανότητα της αφηγηματικής παραμυθίας· το χάρισμα του απλού και συγκινητικού, του αδιαμεσολάβητου αφηγηματικού λόγου.

Κ.Π.



Για ένα φιλότιμο

ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ (Φιλολογικό ψευδώνυμο του Γιώργου Σορολόπη). Πεζογράφος, ποιητής. Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1927 και πέθανε στην Αθήνα το 1985. Σπούδασε στη Φιλοσο-

φική Σχολή του ΑΠΘ· αφού πρώτα εργάστηκε στο Ιστορικό Τμήμα του ίδιου πανεπιστημίου, από το 1960 διορίστηκε στη Μέση Εκπαίδευση, με μεταθέσεις σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας και στη Βεγγάζη της Λιβύης (1961-1963).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα γράμματα εμφανίστηκε το 1954 με την ποιητική συλλογή *Ηλιοτρόπια*· ποιητική συλλογή ήταν και το αμέσως επόμενο βιβλίο του *Τα χίλια δέντρα* (1963). Ακολούθησαν τα πεζά: *Για ένα φιλότιμο* (1964), *Η Σαρκοφάγος* (1971), *Η μόνη κληρονομιά* (1974), *Το δικό μας αίμα* (1978), *Ομόνοια* 1980 (1980), *Επιτάφιος θρήνος* (1980), *Κοιτάσματα* (1981), *Πολλαπλά κατάγματα* (1981), *Εφήβων και μη* (1982). κ.ά.

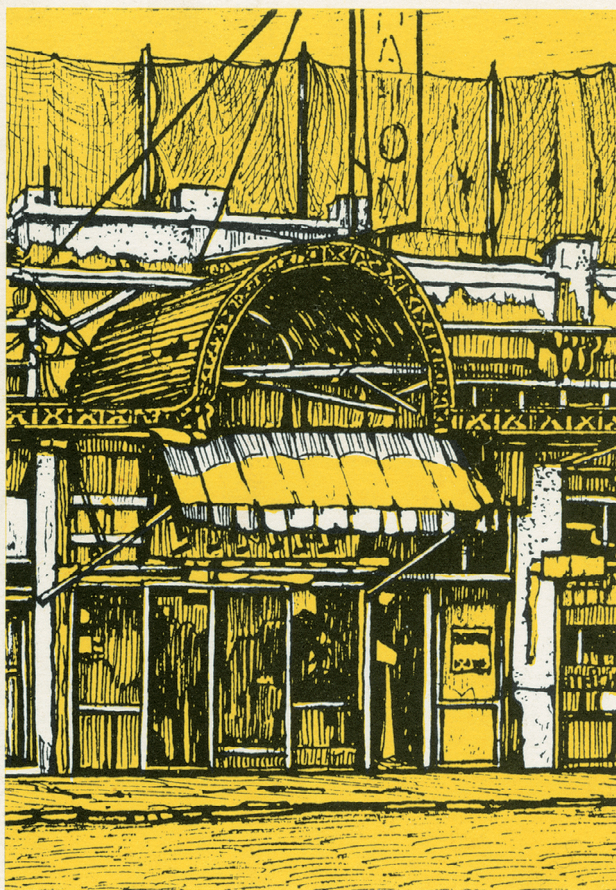
Για ένα φιλότιμο (Διαγώνιος, Θεσσαλονίκη 1964). Είναι η πρώτη συλλογή διηγημάτων του Ιωάννου, που εκδίδει έχοντας μόλις απομακρυνθεί από τον χώρο της ποίησης. Ίσως στο γεγονός αυτό να οφείλεται η συχνά έντονη ποιητική διάθεση που τον διακατέχει ενόσω ανασύρει ατομικές και συλλογικές μνήμες, σε συνδυασμό, βέβαια, και με την πρόθεσή του να προσδώσει στον λόγο του μία διακριτική και ωστόσο αισθητή ποιητική χροιά. Όλα τα κείμενα της συλλογής είναι απόρροια της βαθύτατης ανάγκης του συγγραφέα να καταγράψει συμβάντα και καταστάσεις που σφράγισαν τη ζωή του και καθόρισαν τον τρόπο αντιμετώπισης του παρόντος του. Συμβάντα και καταστάσεις σχετιζόμενες άμεσα με τα χρόνια του πολέμου, της Κατοχής, της Αντίστασης και του Εμφυλίου, όπως τα έζησε όλ' αυτά στον τόπο που μεγάλωσε: στη Θεσσαλονίκη.

Κ.Π.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

ἡ πρωτεύουσα
τῶν προσφύγων

ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ



ΚΕΔΡΟΣ



Ποιήματα

Κ.Π. ΚΑΒΑΦΗΣ. Ποιητής με παγκόσμια ακτινοβολία και μία από τις σημαντικότερες ποιητικές προσωπικότητες της νεότερης Ελλάδας. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αλεξάνδρεια (1863-1933).

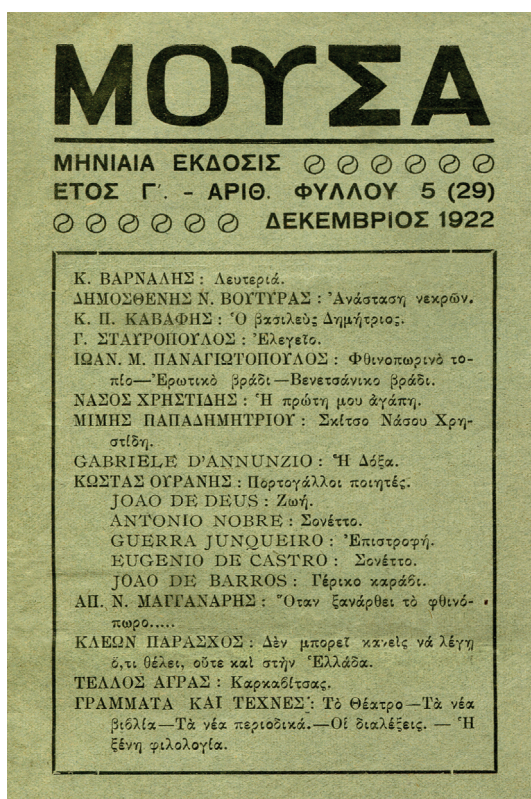
Ένατο και τελευταίο παιδί του πλούσιου

έμπορου Πέτρου Καβάφη και της Χαρίκλειας Φωτιάδη, γόνου φαναριώτικης οικογένειας. Στη ηλικία των επτά ετών έχασε τον πατέρα του και δύο χρόνια αργότερα (1872) η μητέρα του υποχρεώνεται να φύγει με τα παιδιά της στην Αγγλία και συγκεκριμένα το Λίβερπουλ, για να επιστρέψει το 1878 στην Αλεξάνδρεια, όπου ο ήδη δεκαπενταετής ποιητής φοιτά στο Εμποροπρακτικό Λύκειο «Ο Ερμής». Το 1882, εξ αιτίας της εμπόλεμης κατάστασης που επικρατεί στην Αίγυπτο και των ταραχών, που θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή των ευρωπαίων, η μητέρα του ξαναφεύγει και πηγαίνει με τα παιδιά της στην Κωνσταντινούπολη, στο σπίτι του πατέρα της Γ. Φωτιάδη· εκεί ο Καβάφης τελειώνει τις σπουδές του, ενώ παράλληλα αρχίζει να εκδηλώνει το ενδιαφέρον του για την ποίηση.

Επιστρέφοντας μετά από τρία χρόνια (1885) στην Αλεξάνδρεια αποφασίζει να εγκαταλείψει την αγγλική υπηκοότητα, προκειμένου να αποκτήσει την ελληνική και αρχίζει να εργάζεται, αλλάζοντας διάφορα επαγγέλματα, όπως του δημοσιογράφου, του μεσίτη στο Χρηματιστήριο Βάμβακος και του άμισθου γραμματέα στο Γραφείο Αρδεύσεων ως το 1892, οπότε προσελήφθη ως έκτακτος έμμισθος υπάλληλος, για να παραμείνει σ' αυτή την υπηρεσία τριάντα χρόνια (1892-1922), φτάνοντας στον βαθμό του υπομηματούχου.

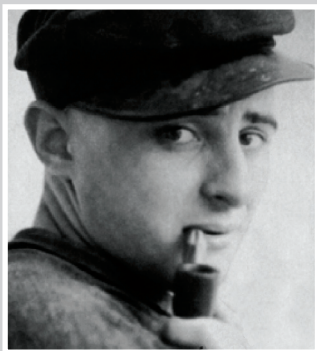
ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ο Κ.Π. Καβάφης εμφανίστηκε στα Γράμματα το 1886 στην εφημερίδα της Πόλης *Κωνσταντινούπολις*· έκτοτε συνεργάστηκε με διάφορα περιοδικά. Όσο ζούσε δεν δημοσίευσε τα ποιήματά του σε βιβλίο, αλλά τα τύπωνε σε μικρά μονόφυλλα, τα οποία διένεμε σε φίλους, καθώς και σε όσους έδειχναν αληθινό ενδιαφέρον για την ποίησή του. Συγκεκριμένα τύ-

πωσε σε φυλλάδια τα ποιήματα «Κτίσται» (1891), «Τείχη», με αντικριστή αγγλική μετάφραση του αδελφού του John (1897), «Δέησις» (1898), «Τα δάκρυα των αδελφών του Φαέθοντος» και «Ο θάνατος του αυτοκράτορος Τακίτου» και τα δύο κάτω από τον γενικό τίτλο «Αρχαίαι ημέραι» (1898), και «Περιμένοντας τους Βαρβάρους» (1904). Εν συνεχεία τύπωσε σε τεύχη



εκτός εμπορίου μία «ενότητα» 14 ποιημάτων (1904), καθώς και μία ακόμη αποτελούμενη από 21 ποιήματα (1910), με τον τίτλο *Ποιήματα*, για να ακολουθήσουν, από το 1912 και ύστερα, δέκα παρόμοιες συλλογές, με τον ίδιο τίτλο και με διαφορετικές χρονολογίες. Η πρώτη συγκεντρωτική έκδοση των αναγνωρισμένων από τον ίδιο ποιημάτων –συνολικά 154–, πραγματοποιήθηκε δύο χρόνια μετά τον θάνατό του (1935) στην Αλεξάνδρεια, με την επιμέλεια της Ρίκας Σεγκοπούλου.

Κ.Π.



Μαραμπού

ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ. Ποιητής, πεζογράφος. Με καταγωγή από την Κεφαλονιά, γεννήθηκε το 1910 στο Χάρμπιν της Κίνας και πέθανε στην Αθήνα το 1975. Το 1914 μετοίκησε με την οικογένειά του

στο Αργοστόλι και το 1921 εγκαταστάθηκε στον Πειραιά, όπου το 1928 τελείωσε τις γυμνασιακές σπουδές του και έδωσε με επιτυχία εξετάσεις στην Ιατρική Σχολή του ΠΑ, γρήγορα όμως, για οικογενειακούς-οικονομικούς λόγους, αναγκάστηκε να διακόψει τις σπουδές του και να αναζητήσει εργασία. Κάπως έτσι άρχισε το 1929 η ναυτική του σταδιοδρομία, στην αρχή δουλεύοντας σε φορτηγά πλοία, ώσπου πήρε το δίπλωμα του ασυρματιστή. Έλαβε μέρος στον πόλεμο του '40 ως διαβιβαστής, ενώ σε όλη τη διάρκεια της Κατοχής έμεινε στην Αθήνα, συμμετέχοντας σε εαμικές αντιστασιακές ομάδες. Αμέσως μετά τον πόλεμο ξανάρχισε τα ταξίδια του με φορτηγά και με εμπορικά καράβια. Ποιήματά του μελοποιήθηκαν από αρκετούς συνθέτες, γεγονός που συνέβαλε στην ευρύτερη γνωριμία και αποδοχή του έργου του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το 1933 εξέδωσε την πρώτη ποιητική συλλογή του (*Μαραμπού*), που έγινε δεκτή με πολύ ευνοϊκά σχόλια από τη λογοτεχνική κριτική. Ακολούθησαν η συλλογή *Πούσι* (1947), το πεζογράφημα *Βάρδια*, ενώ το 1961 εκδόθηκαν μαζί και οι δύο συλλογές (*Μαραμπού* και *Πούσι*).

Ο Νίκος Καββαδίας «σταδιοδρομεί», γράφει ο Αλέξ. Αργυρίου, «με ποίηση μορφικά παραδοσιακή και εκτιμάται ιδιαίτερα σε μια περίοδο που η νεότερη ποίηση αρχίζει να παραμερίζει τους τελευταίους Έλληνες εκπροσώπους του συμβολισμού και του νεορομαντισμού, που από άλλη πλευρά έχει παραμερίσει ο Κ. Καρυωτάκης. Τα ποιήματα της συλλογής *Μαραμπού* είναι περιγραφικά και ιστορούν καταστάσεις, συχνά περισσότερο από ό,τι τις υποβάλλουν, κερδίζοντας με την αυθεντικότητά τους».

Κ.Π.

Κρίσιμες στιγμές

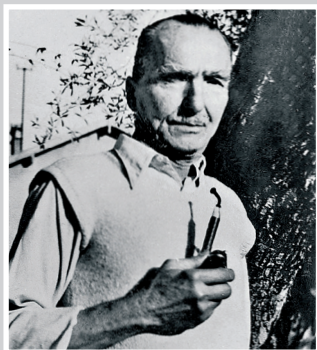


ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ. Γεννήθηκε το 1881 στο Ηράκλειο Κρήτης και πέθανε στην Αθήνα το 1962. Πρώτη σύζυγος του Νίκου Καζαντζάκη και στη συνέχεια του κριτικού Μάρκου Αυγέρη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1906, δημοσιεύοντας ποιήματα και μεταφράσεις της στο περιοδικό *Πινακοθήκη*. Από τις πρώτες συνειδητές φεμινίστριες, η Γαλάτεια Καζαντζάκη, αγωνίστηκε για τις ιδέες της, σε καιρούς δύσκολους, τόσο με το λογοτεχνικό της έργο όσο και αρθρογραφώντας σε περιοδικά και εφημερίδες.

Υπήρξε από τους πρώτους υποστηρικτές του έργου του Καβάφη, στο περιοδικό *Ο Νουμάς* (1910), ενώ αξίζει να μνημονευθεί ότι το 1938, επί δικτατορίας Μεταξά, συνελήφθη για παράνομη δράση στον φοιτητικό χώρο και της απαγορεύτηκε να δημοσιεύει οτιδήποτε ενυπογράφως και αργότερα, μετά την απελευθέρωση, απολύθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Δήμου Αθηναίων, όπου εργαζόταν, λόγω κοινωνικών φρονημάτων. Εξέδωσε τις συλλογές διηγημάτων *11 π.μ. - 1 μ.μ.* (1929), *Άντρες* (1935), *Κρίσιμες στιγμές* (1952), τα μυθιστορήματα *Γυναίκες* (1933), *Άνθρωποι και υπεράνθρωποι* (που αναφέρεται στον Ν. Καζαντζάκη, 1957), το σύνολο του διαπνεόμενου από ουμανιστικές ιδέες θεατρικού της έργου σε έναν τόμο (*Αυλαία*, 1958), κ.ά. Το έργο της, στο σύνολό του, «διακρίνεται για τον κοινωνικό του προβληματισμό, τις ανθρωπιστικές τάσεις και τη ρεαλιστική μορφή. Σε μεγάλο βαθμό», σημειώνει ο Αλέξ. Αργυρίου, «την απασχολούν τα θέματα της καταπίεσης της γυναίκας, τόσο από την κοινωνία όσο και από το άλλο φύλο, ενώ ο ταξικός χαρακτήρας των συγκρούσεων περνάει σε δεύτερο στρώμα. Δεν λείπουν, ωστόσο, από το έργο της ατομικά προβλήματα όπως η μοναξιά, η στέρηση, η ματαιότητα και τα συναφή, με αποτέλεσμα να διαβάζεται και σήμερα επειδή αποδίδει την εποχή της και της ατμόσφαιρά της».

Κ.Π.



Ασκητική

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ. Ο Νίκος Καζαντζάκης γεννήθηκε στο Ηράκλειο Κρήτης το 1883 και πέθανε στο Φράμπουργκ Ελβετίας το 1957. Πεζογράφος, στοχαστής, ποιητής, θεατρικός συγγραφέας και μεταφραστής. Φοίτησε σε σχολεία

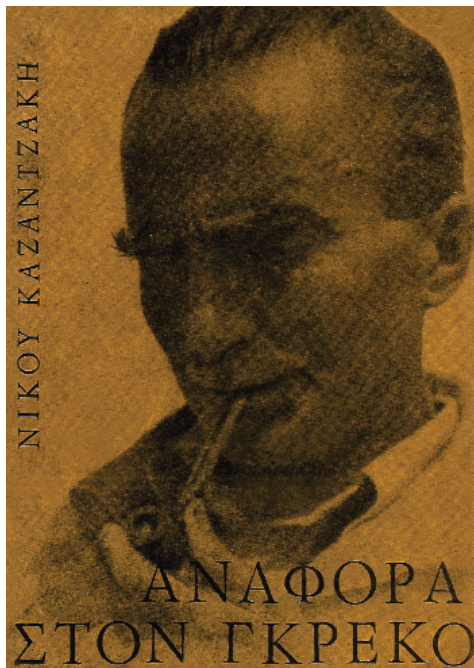
του Ηρακλείου και της Νάξου και σπούδασε Νομικά στο ΠΑ. Έκανε ανώτερες σπουδές στο Πανεπιστήμιο του Παρισιού (1907-1909) και παρακολούθησε μαθήματα φιλοσοφίας κοντά στον Μπερξόν, ο οποίος, μαζί με τον Νίτσε, διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των φιλοσοφικών πεποιθήσεών του.

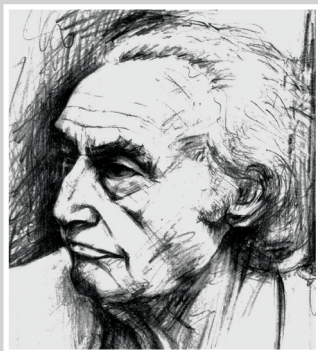
ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1906 με το δοκίμιο «Η αρρώστια του αιώνας» στο περιοδικό *Πινακοθήκη* με το ψευδώνυμο Κάρμα Νιρβαμή και συνεργάστηκε με τις σημαντικότερες εφημερίδες και περιοδικά της εποχής. Έργα του: *Όφης και κρίνο* (1906), *Ασκητική* (1927), *Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά* ((1946), *Ο καπετάν Μιχάλης* (1953), *Ο Χριστός ξανασταυρώνεται* (1954), *Ο τελευταίος πειρασμός* (1955), *Ο φτωχούλης του Θεού* (1956), *Αναφορά στον Γκρέκο* (1961), κ.ά. Το 1956 του απονεμήθηκε το Παγκόσμιο Βραβείο Ειρήνης από το Παγκόσμιο Συμβούλιο της Ειρήνης.

Η *Ασκητική* γράφτηκε στο Βερολίνο από τα τέλη του 1922 ως τις 20 Μαρτίου 1923· δημοσιεύτηκε το 1927 στο περιοδικό *Αναγέννηση* του Δημήτρη Γληνού. Φιλοσοφική διατριβή, όπου συναντά κανείς συγκεντρωμένες τις φιλοσοφικές θέσεις και εσωτερικές συγκρούσεις του συγγραφέα κατά την περίοδο της συγγραφής της. Διαγράφονται σ' αυτήν τα στάδια-κύκλοι που οφείλει να διανύσει ο άνθρωπος, προκειμένου να εκπληρώσει τον προορισμό του. Προκειμένου να διανύσει μιαν απολύτως προσωπική και μοναχική πορεία που οδηγεί από το εγώ στη φυλή, από τη φυλή στην ανθρωπότητα και από την ανθρωπότητα στο σύμπαν. Την αγωνιώδη αυτή διαδικασία ωρίμανσης ακολουθεί η «πράξη», στο πλαίσιο της οποίας ο άνθρωπος οφείλει να διευκρινίσει τη σχέση του με τον Θεό, τον άνθρωπο και τη φύση.

Οδύσσεια: Η «οδύσσεια» της γραφής αυτού του πολυσήμαντου έπους αρχίζει στο Ηράκλειο της Κρήτης, κατά τη διάρκεια της παραμονής του Καζαντζάκη εκεί (1924-’25), οπότε και έγραψε τις έξι πρώτες ραψωδίες. Οι υπόλοιπες δεκαοκτώ (Η-Ω) γράφονται το 1927 στην Αίγινα, η επεξεργασία όμως όλου του έργου θα διαρκέσει ως το 1938. Στους 33.333 δεκαεπτασύλλαβους στίχους αυτού του υπέρμετρα φιλόδοξου εγχειρήματος περικλείονται πολλές από τις πάγιες φιλοσοφικές θέσεις και ανησυχίες του συγγραφέα σχετικά με τον πραγματικό σκοπό και το βαθύτερο νόημα της ανθρώπινης ύπαρξης. Περιλαμβάνονται, ακόμη, και αλληγορικά συγκαλυμμένες, ενίοτε αναγνωρίσιμες, πτυχές του ατομικού, κοινωνικού και πνευματικού βίου του δημιουργού τους. Η νέα Οδύσσεια ξεκινά στο σημείο που τελειώνει η Οδύσσεια του Ομήρου· από την επιστροφή του Οδυσσέα στην Ιθάκη, την εξόπτωση των μνηστήρων και την ανάκτηση του βασιλείου του. Από τη στιγμή που μια υπέρτατη δύναμη τον παρακινεί στον σχεδιασμό ενός άλλου ταξιδιού, μιας άλλης περιπλάνησης στον κόσμο, προκειμένου να πραγματώσει το ιδανικό του της ολοκλήρωσης του σύγχρονου ανθρώπου με την ενεργοποίηση και την εκμετάλλευση όλων των δυνάμεών του. Αποτέλεσμα αυτής της επικής προσπάθειας του σύγχρονου Οδυσσέα θα είναι το κλείσιμο του κύκλου που άνοιξε ο Όμηρος, ο δραματικός συμφυρμός των αξιών που εξέθρεψαν τον ελληνισμό από την αρχαιότητα ως την έλευση του Χριστού και την εδραίωση του χριστιανισμού, και η τραγική πλην λυτρωτική συνειδητοποίηση του καζαντζάκειου ήρωα –εν προκειμένω του σύγχρονου ανθρώπου– ότι δεν ελπίζει τίποτα, δεν φοβάται τίποτα, άρα είναι ελεύθερος.

Κ.Π.





Fuga

ΕΚΤΩΡ ΚΑΚΝΑΒΑΤΟΣ. Ποιητής. Λογοτεχνικό ψευδώνυμο του Γιώργου Κοντογιώργη. Γεννήθηκε στον Πειραιά το 1920 και πέθανε στην Αθήνα το 2011.

Από τους πιο συνεπείς μεταπολεμικούς εκφραστές του υπερρεαλιστικού πνεύματος και ίσως ο στενότερα συνδεδεμένος με τους υπερρεαλιστές ποιητές του Μεσοπολέμου, ιδίως με τον Εμπεϊρίκο και τον Εγγονόπουλο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Από το πρώτο κιόλας βιβλίο του (*Fuga*, 1943) φανέρωνε τις υπερρεαλιστικές καταβολές του, αλλά και την πρόθεσή του να έχει ο λόγος του ένα ιστορικό-μυθολογικό υπόβαθρο και μιαν όσο το δυνατόν μεγαλύτερη απήχηση στο πνεύμα και στην ψυχή του αναγνώστη. Συνδυάζοντας τεχνικές της αυτόματης γραφής με μιαν απολύτως προσωπική μυθολογία, δημιουργημένη από ατομικά και συλλογικά βιώματα, θέλησε –και το κατόρθωσε– να γράψει ποιήματα «ευρύτερνα», προορισμένα να αφυπνίσουν –και να συνδέσουν με το παρόν– μακρινές φυλετικές μνήμες.

«Οι γριφώδεις εικόνες του», γράφει ο Μιχάλης Γ. Μερακλής, «φιλοτεχνούν ένα είδος επικών-ιστορικών συνθέσεων, που υποβάλλουν τις διαχρονικές περιπέτειες της “φυλής”· κοινό σημείο διαχρονικό το πνίξιμο της ελευθερίας, το οποίο καταγγέλλεται σε στίχους προορισμένους μάλλον να ακούγονται παρά να διαβάζονται. Και για τους δύο αυτούς λόγους, –την πρόθεση της διαμαρτυρίας, τη ρητορική πρόθεση–, ο Κακναβάτος απορρίπτει το “χαμηλό τόνο” στην ποίηση, αναρμόδιο να διασαλπίσει, ας πούμε, την αγωνία του καιρού. Συναφώς απορρίπτει κι εκείνους που εισηγούνται μια τέτοια ποίηση».

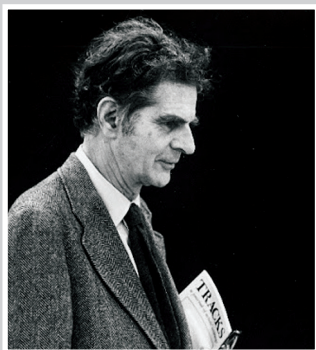
Κ.Π.



διήγηση

ΕΚΤΩΡ ΚΑΚΝΑΒΑΤΟΣ

ῥέκδοση τῆς ΣΥΝΤΕΧΝΙΑΣ



Οδός Νικήτα Ράντου

ΝΙΚΟΛΑΣ ΚΑΛΑΣ (Λογοτεχνικό ψευδώνυμο του ποιητή, δοκιμιογράφου και ιστορικού της τέχνης Νίκου Καλαμάρη). Γεννήθηκε στη Λοζάνη το 1907 και πέθανε στη Νέα Υόρκη το 1988. Σπού-

δασε στη Νομική Σχολή του ΠΑ, ενώ στο Παρίσι, όπου έζησε περίπου δύο χρόνια ανάμεσα στα 1934 και στα 1937, συνδέθηκε με την ομάδα των υπερρεαλιστών. Το 1940 ταξίδεψε στις Η.Π.Α., όπου γνωρίστηκε με εκπροσώπους της καλλιτεχνικής πρωτοπορίας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1929, με τη δημοσίευση ενός δοκιμίου του στην εφημερίδα *Φοιτητική συντροφιά*, για να ακολουθήσει έναν χρόνο αργότερα η δημοσίευση ενός ποιήματός του στο περιοδικό *Νέα Εστία*. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο Παρίσι, κατόπιν υποδείξεως του Breton, εξέδωσε τα υπερρεαλιστικού ενδιαφέροντος δοκίμιά του *Foyers d'incendie* (1938).

Ο Κάλας, στο διάστημα 1930-1936, υπήρξε μία από τις πλέον δραστήριες πνευματικές προσωπικότητες της συντηρητικής προπολεμικής Αθήνας. Γνήσιος υπερρεαλιστής, αρθρογραφεί και γράφει ποιήματα αδιαφορώντας εντελώς για την παραδοσιακή διάκριση ποιητικών και αντιποιητικών λέξεων, χρησιμοποιώντας τρόπους προκλητικά ανατρεπτικούς των καθιερωμένων συμβατικών τρόπων έκφρασης. Μπορεί να πει κανείς ότι στην ποίησή του, όπως αυτή είναι συγκεντρωμένη στον τόμο *Οδός Νικήτα Ράντου* (1977), απεικονίζεται η περιπέτεια του γνήσιου υπερρεαλισμού στην Ελλάδα· ότι ο Κάλας υπήρξε ο μόνος υπερρεαλιστής που, κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου, πιστός στα επαναστατικά ιδεώδη των πρώτων υπερρεαλιστών, προσπάθησε να εμπλουτίσει την αισθητική του με μαρξιστικά δεδομένα. Με συνέπεια ο λόγος του, ακόμα και όταν φαίνεται παραδομένος στις επιταγές του υπερρεαλισμού, διαπερνάται από τον ήχο ή τον απόηχο αιτημάτων εμπνευσμένων από το όραμα της κοινωνικής αλλαγής.

Κ.Π.

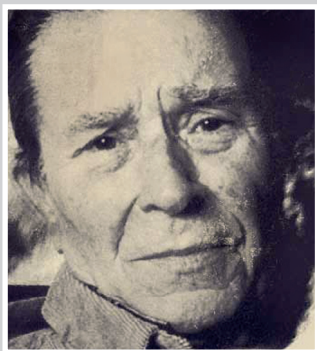
Ο μεσαίος τοίχος

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΛΙΟΤΣΟΣ. Πεζογράφος, συγγραφέας παιδικών βιβλίων. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1925. Η οικονομική του κατάσταση δεν του επέτρεψε να σπουδάσει, υποχρεωμένος καθώς ήταν να ασκήσει διάφορα επαγγέλματα (υδραυλικός, εργάτης κ.λπ.), για καθαρά βιοποριστικούς λόγους.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1958 με το διήγημα *Εδώ κοιτούλησε μια μύγα*, ενώ το πρώτο μυθιστόρημά του, *Ο μεσαίος τοίχος*, δημοσιεύτηκε το 1964. Μυθιστόρημα που, εκτός από την αδιαμφισβήτητη λογοτεχνική του αξία, αποτέλεσε και θέμα ποικίλων σχολίων και συζητήσεων, εξαιτίας της δήλωσης του εκδότη (του Φέξη), ότι ο πεζογράφος «συμπλήρωσε 21 χρόνια από τότε που άρχισε να γράφει χωρίς να δώσει, ως τώρα, ένα δείγμα της εργασίας του, μολονότι είναι 40 χρονών»,· τονίζοντας, επιπλέον, ότι ο *Μεσαίος τοίχος* είναι το πέμπτο από τα επτά ανέκδοτα μυθιστορήματά του.

Όπως και να 'χει, το εν λόγω μυθιστόρημα, παρά τις όποιες αδυναμίες του, παρουσίαζε ασυνήθιστες αφηγηματικές αρετές, που επισημάνθηκαν από την κριτική της εποχής. Αρετές οφειλόμενες, στην πλειονότητά τους, στις γόνιμες επιδράσεις που είχε δεχτεί ο συγγραφέας από το ρωσικό μυθιστόρημα (Ντοστογιέφσκι, κυρίως, και Τολστόι). Με συνέπεια οι ήρωές του (η άγρια δολοφονία μιας γυναίκας από τον εραστή της και η δίκη του τελευταίου αποτελούν τον θεματικό πυρήνα του *Μεσαίου τοίχου*) να σκιαγραφούνται με τρόπο πολυσύνθετο και ρευστό, «έτσι που στο τέλος δεν είναι πια καθόλου σίγουρο», επισημαίνει ο Αλέξανδρος Κοτζιάς, «αν ο φονιάς, που έχει ήδη τρελαθεί, είναι πράγματι φονιάς και το θύμα πράγματι θύμα. [...]».

Κ.Π.



Η αυλή των θαυμάτων

ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΗΣ. Θεατρικός συγγραφέας, ακαδημαϊκός. Γεννήθηκε στη Νάξο το 1922 και πέθανε το 2011 στη Αθήνα. Αυτοδίδακτος, με σπουδές Μέσης Εκπαίδευσης. Στο θέατρο, εμφανί-

στηκε για πρώτη φορά το 1950 με το έργο του *Χορός πάνω στα στάχνα*, που ανεβράστηκε στη σκηνή από τον θίασο του Αδ. Λεμού.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Τα επόμενα έργα του, τα περισσότερα παιγμένα στο «Θέατρο Τέχνης» του Καρόλου Κουν και στο Εθνικό Θέατρο, υπήρξαν αποτέλεσμα μιας συνειδητής προσπάθειάς του αφενός να θέσει επί σκηνής ζητήματα κοινωνικού προβληματισμού, «πάντα μέσα στα πλαίσια της νεοελληνικής πνευματικής ζωής, της λαϊκής υποκριτικής και των οικείων μορφών της παράδοσης». Τέτοια έργα υπήρξαν *Η έβδομη ημέρα της δημιουργίας* (1956), *Το παραμύθι χωρίς όνομα* (1959), κ.ά. (Το σύνολο των θεατρικών του έργων έχει εκδοθεί σε επτά τόμους από τις εκδόσεις «Κέδρος», Αθήνα 1978-1999).

Ο Καμπανέλλης είναι ο πρώτος μεταπολεμικός θεατρικός συγγραφέας που αναζήτησε τα αίτια της ελληνικής κακοδαιμονίας κατά πρώτο σε κοινωνικά και κατά δεύτερο σε οικονομικά αίτια, εντοπίζοντας και διαμορφώνοντας τον αντιπροσωπευτικό τύπο του μικροαστού μεταπολεμικού Έλληνα. Αρχής γενομένης από το πολυπαιγμένο έργο του *Η αυλή των θαυμάτων* (1957), «σχεδίασε με δραματική αποτελεσματικότητα», σημειώνει ο Κώστας Γεωργουσόπουλος, «έναν ονειροπόλο και μικροαπατεώνα, ερωτικό και προδομένο, παγιδευμένο και γενναιόδωρο ταυτόχρονα άνθρωπο, μοιρασμένο ανάμεσα στη λογική και στο συναίσθημα, στην αγάπη και στο χρήμα, στην αλήθεια, στην πλάνη και στο ζωτικό ψεύδος». Η πρώτη παράσταση του συγκεκριμένου έργου, σε σκηνοθεσία Κ. Κουν, σκηνικά Γιάννη Τσαρούχη και μουσική Μ. Χατζιδάκι αποτέλεσε, κατά γενική ομολογία, το πρώτο νεοελληνικό έργο κοινωνικής κριτικής.

Κ.Π.



ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΗΣ
ΜΑΟΥΤΧΑΟΥΖΕΝ

Ιστορία της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας (1000-1900)

ΑΡΙΣΤΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ. Κριτικός, ιστορικός της λογοτεχνίας, δημοσιογράφος. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1883-1956). Γράφτηκε στη Φιλοσοφική Σχολή του ΠΑ, χωρίς ποτέ να τελειώσει τις σπουδές του και ασχολήθηκε επαγγελματικά με τη δημοσιογραφία. Συνεργάστηκε με πολλές εφημερίδες, δημοσιεύοντας επιφυλλίδες, κριτικές βιβλίου και θεάτρου, ενώ υπήρξε και εκδότης της εφημερίδας *Πρωτεύουσα* (1921-1923). Το 1923, μετά την επανάσταση του Ν. Πλαστήρα, έφυγε στην Αίγυπτο, όπου έζησε για δύο χρόνια. Το 1942 εξέδωσε το περιοδικό *Εικοστός αιώνας*, παίρνοντας ανοιχτά θέση υπέρ των δυνάμεων Κατοχής, με συνέπεια μετά την απελευθέρωση να δικαστεί και να καταδικαστεί. Πέθανε στο Δρομοκαΐτειο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε με την ποιητική συλλογή *Προσφορά στον Ήφαιστο* (1914). Ο Άριστος Καμπάνης υπήρξε από τους πρώτους που ασχολήθηκαν με το είδος της Γραμματολογίας. Με την πεποίθηση ότι η σωστή και γόνιμη παιδεία πρέπει να στηρίζεται σε έργα που ερευνούν και συστηματοποιούν τις πηγές της αληθινής γνώσης, σε κάθε τομέα χωριστά, επεσήμανε την ανάγκη συγγραφής επιστημονικών-εισαγωγικών έργων. Από την πεποίθησή του αυτή κινούμενος συνέγραψε τα συνθετικά έργα: *Ιστορία της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας (1000-1900)* (Αλεξάνδρεια, 1925), *Ιστορία της Νέας Ελληνικής Κριτικής* (1935) και *Ιστορία των αισθητικών θεωριών* (1936).

Η *Ιστορία της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας* –που, παρά τις ατέλειές της, γνώρισε πέντε εκδόσεις και υπήρξε για αρκετά χρόνια, μαζί με την *Ιστορία της Νέας Ελληνικής Κριτικής*, ένα σημαντικό βοήθημα για κάθε ενδιαφερόμενο– αποβλέπει «στην κατάταξη, και στην αξιολόγηση, των πεζών ή εμμέτρων έργων, που παρουσιάζουν κάποιο ενδιαφέρον μικρό ή μεγάλο (λογοτεχνικό κυρίως) στη ροή του ιστορικού χρόνου».

Κ.Π.

Η Μεγάλη χίμαιρα



Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ. Φιλολογικό ψευδώνυμο του Δημήτρη Ροδόπουλου). Διηγηματογράφος, μυθιστοριογράφος. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1908-1960).

Σπούδασε Νομικά στην Αθήνα και στο Παρίσι αλλά δεν άσκησε ποτέ το δικηγορικό επάγγελμα, καθώς ασχολήθηκε αποκλειστικά με τη λογοτεχνία και για ένα μικρό διάστημα, χωρίς επιτυχία, με το εμπόριο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εξέδωσε τα μυθιστορήματα: *Ο συνταγματάρχης Λιάπκιν* (1933), *Χίμαιρα* (1936), *Η μεγάλη χίμαιρα*, αναθεωρημένη έκδοση της *Χίμαιρας* (1953), *Γιούγκερμαν* (1938), *Τα στερνά του Γιούγκερμαν* (1941), *Λειτουργία σε λα ύφεις* (1943), *Νυχτερινή ιστορία* (1943), *Το χαμένο νησί* (1943), κ.ά.

Η *Μεγάλη χίμαιρα* (Μαυρίδης, Αθήνα 1953) είναι το δεύτερο μέρος-μυθιστόρημα της τριλογίας *Εγκλιματισμός κάτω από τον Φοίβο*. προηγείται *Ο συνταγματάρχης Λιάπκιν* και έπεται ο *Γιούγκερμαν*. Και το τριών μυθιστορημάτων το θέμα είναι η άφιξη τριών Βορειοευρωπαίων στην Ελλάδα και η προσπάθειά τους να εγκλιματιστούν. Η ηρωίδα, η Μαρίνα Ρεϊζή, είναι Γαλλίδα, σύζυγος Έλληνα καπετάνιου που ερχόμενη στην Ελλάδα προσπαθεί να κατανοήσει τις ιδιαιτερότητες του τόπου και των κατοίκων του· να εντοπίσει τα στοιχεία που συνθέτουν την ταυτότητα αυτού του τόπου και να τα εξετάσει σε συνδυασμό με τα στοιχεία που συνθέτουν τη δική της ταυτότητα. Γεγονός που έχει ως συνέπεια τη δημιουργία μιας ιδιαίτερα παραχώδους εσωτερικής ζωής, καθώς και την αφύπνιση υπέρογκων παθών που θα τη φέρουν αντιμέτωπη με καταστάσεις που δεν είχε υποπτευθεί. Θα βιώσει στον υπέρτατο βαθμό τις κοινωνικές δεσμεύσεις που απορρέουν αποκλειστικά από τη γυναικεία της φύση· θα συνειδητοποιήσει τη χαώδη απόσταση που χωρίζει την ερωτική επιθυμία από την ερωτική απόλαυση, την περιφρούρηση του ερωτικού ενστίκτου από τις κοινωνικές συμβάσεις.

Κ.Π.

Ο ποιητής Γιώργος Σεφέρης

ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ. Κριτικός. Γεννήθηκε το 1910 στην Άνδρο και πέθανε στην Αθήνα το 1982. Το 1923 εγκαταστάθηκε οριστικά στην Αθήνα και φοίτησε στη Νομική Σχολή, χωρίς ωστόσο να περατώσει τις σπουδές του. Εργάστηκε ως υπάλληλος στους Σιδηροδρόμους του Ελληνικού Κράτους και εν συνεχεία (1949-1974) στο Ε.Ι.Ρ. (μετέπειτα Ε.Ρ.Τ.) ως λογοτεχνικός κριτικός. Συνεργάστηκε με τις εφημερίδες *Η Βραδυνή*, *Η Ελλάς*, *Ελληνική Πνοή*, *Ελληνικός αίμα*, *Η Καθημερινή*, *Μεσημβρινή*, *Τα Σημερινά*, τα περιοδικά *Αγγλοελληνική Επιθεώρηση*, *Νέα Εστία*, *Ελληνική Δημοκρατία*, *Ιδέα*, κ.ά. Υπήρξε διευθυντής του περιοδικού *Τα Νέα Γράμματα*, που υπήρξε όργανο των νεωτεριστικών αντιλήψεων για τη λογοτεχνία και την τέχνη της γενιάς του 1930.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το γεγονός ότι στα δεκαεννιά του χρόνια καταπιάνεται με το έργο του Παλαμά και στα είκοσι ένα του με τον πρωτοεμφανιζόμενο στα 1931 Γιώργο Σεφέρη, με το πολύκροτο βιβλίο του *Ο ποιητής Γιώργος Σεφέρης*, μαρτυρούν ένα κάθε άλλο παρά συνηθισμένο, εκ φύσεως, κριτικό χάρισμα, για να χαρακτηριστεί δικαίως ως ο «επίσημος» κριτικός της γενιάς του '30. «Η εμβληματική μελέτη του για τον Γ. Σεφέρη», γράφει ο Αλέξης Ζήρας, «έδειχνε τον κριτικό που έτεινε προς τον προκαθορισμένο στόχο του, καθώς ήταν στηριγμένος σε αρχές που αναλογούσαν με δυσκολία στα επιχειρήματά του. [...] Έτσι, τα επιχειρήματα του Καραντώνη προκύπτουν συνήθως από φανερά και αφανή στοιχεία του κριτικού εγχειρήματος. Με στραμμένο το ενδιαφέρον του σε ορισμένα μόνο από τα σημεία του κρινόμενου έργου, στην ουσία οδηγεί τον αναγνώστη σε μια “γνωριμία” με ένα λογοτεχνικό κείμενο έχοντας ως δίαυλο ένα άλλο λογοτεχνικό κείμενο, αυτό του κριτικού».

Κ.Π.

Εποχή του θανάτου

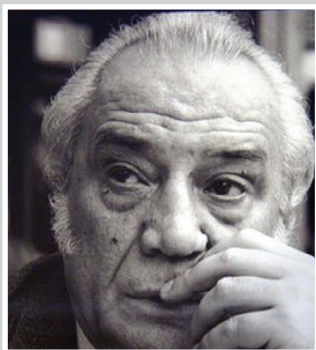


ΖΩΗ ΚΑΡΕΛΛΗ. Φιλολογικό ψευδώνυμο της ποιήτριας, μεταφράστριας, θεατρικής συγγραφέως και δοκιμιογράφου Αργυρούλας Αργυριάδου, το γένος Πεντζίκη. Γεννήθηκε και πέθανε στη Θεσσαλονίκη (1901-1998). Σπούδασε ξένες γλώσσες και μουσική, ενώ αργότερα φοίτησε στη Φιλοσοφική Σχολή του Α.Π.Θ. Ανήκε στην ομάδα του περιοδικού *Κοχλίας* και συνεργάστηκε με τα περιοδικά *Ο Αιώνας μας*, *Καινούρια Εποχή*, *Μακεδονικά Γράμματα*, *Μακεδονικές Ημέρες*, *Νέα Εστία*, *Νέα πορεία*, κ.ά.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1935, με διήγημά της που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Το 3ο Μάτι*. Εξέδωσε τα ποιητικά βιβλία: *Πορεία* (1940), *Εποχή του θανάτου* (1948), *Φαντασία του χρόνου* (1949), *Ο καθρέφτης του μεσονυκτίου* (1958), *Τα ποιήματα* (1973, συγκεντρωτική έκδοση, με την προσθήκη και άλλων, ανέκδοτων συλλογών), κ.ά.

Η Ζωή Καρέλλη είναι μία εντελώς ξεχωριστή ποιητική φωνή όχι μόνο ανάμεσα στους ποιητές της γενιάς της –αυτής του '30– αλλά σε όλη τη νεωτερική μας ποίηση. Τόσο ξεχωριστή, τόσο ιδιόρρυθμη, που χρειάστηκε αρκετός χρόνος για να προσεχθεί και να αναγνωριστεί η αναμφισβήτητη αξία της. Μία από τις κορυφώσεις στην πολύχρονη ποιητική πορεία της πραγματοποιείται με τη συλλογή *Η εποχή του θανάτου* (1948), όπου ο θάνατος αντιμετωπίζεται σαν ο έσχατος, ο αδιαπέραστος περίβολος. «Η Καρέλλη», γράφει ο Γιώργος Θέμελης, «μας έδωσε στη συλλογή *Η εποχή του θανάτου* την αντιμετώπιση αυτού του μυστηρίου σε εξαιρετικά ποιήματα, από τα καλύτερά της, όπου η ποίηση ισορροπεί το σκληρό υλικό. Η ποιήτρια, στη διαδικασία τούτη, καταλήγει σ' ένα συμβιβασμό, σε μια οικείωση ή υποταγή, θεωρώντας το θάνατο ως πλήρωση της ζωής, σαν επισφράγιση ή θρίαμβο».

Κ.Π.



Διάλογοι

ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΟΥΖΟΣ. Ποιητής. Γεννήθηκε το 1926 στο Ναύπλιο και πέθανε στην Αθήνα το 1990. Σπούδασε Νομικά και Πολιτικές Επιστήμες στο ΠΑ, χωρίς να τελειώσει τις σπουδές του. Κατά τη

διάρκεια της Κατοχής εντάχθηκε στο Ε.Α.Μ. και μετά τον πόλεμο εκτοπίστηκε στην Ικαρία και τη Μακρόνησο. Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1949 με τη δημοσίευση ενός ποιήματός του στο περιοδικό *Ο Αιώνας μας*.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ο Νίκος Καρούζος είναι αναμφισβήτητα μία από τις χαρακτηριστικότερες ποιητικές περιπτώσεις της μεταπολεμικής μας ποίησης και, για πολλούς, μια από τις πλέον ενδιαφέρουσες φωνές, που οριοθέτησαν την ελληνική ποίηση των τελευταίων πενήντα χρόνων. Όλο το ποιητικό του έργο αποτελεί το οδοιπορικό της επίπονης πορείας ενός ανθρώπου που άλλο δεν επιθυμεί παρά να μην παρεκκλίνει από τα προδιαγεγραμμένα δικά του ίχνη.

Σημαντικοί σταθμοί αυτού του οδοιπορικού είναι οι συλλογές *Διάλογοι* και *Η έλαφος των άστρων*, συλλογές οι οποίες συνέβαλαν στο να χαρακτηριστεί ως μία από τις πιο γνήσιες μεταπολεμικές ποιητικές φωνές. «Ίσως η πιο γνήσια», σημειώνει το 1956, κρίνοντας τους *Διαλόγους*, ο Αντρέας Καραντώνης. «Πληρώνει πολλά κι αυτός στην ποίηση της εποχής μας, αλλά έχει αρετές που μπορούν να εξαγοράσουν αυτές τις πληρωμές και να μας κάνουν ν' αντικρύσουμε με βεβαιότητα το ποιητικό μέλλον του Καρούζου. Εκείνο που τον ξεχωρίζει πρώτα είναι η ίδια η ποιότητα του λυρικού λόγου. Αισθάνεσαι πως πίσω από τη λέξη αρχίζει ένας κόσμος, υποβάλλεται μια κατάσταση, υποδηλώνεται μια ομορφιά, μια αρμονία».

Κ.Π.



ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΟΥΖΟΣ
ΑΝΤΙΣΕΙΣΜΙΚΟΣ
ΤΑΦΟΣ



ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
Ι.Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.



Μικρά Αγγλία

ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΡΥΣΤΙΑΝΗ. Πεζογράφος, σεναριογράφος. Γεννήθηκε στα Χανιά το 1952 και σπούδασε νομικά.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το πρώτο της βιβλίο (συλλογή διηγημάτων) εκδόθηκε το 1995. Ακο-

λούθησαν τα μυθιστορήματα *Μικρά Αγγλία* (1997), *Κουστουμί στο χώμα* (2000) κ.ά., όπου η πεζογράφος, αντλώντας από τη δεξαμενή των προσωπικών της βιωμάτων, φροντίζει να τα διαστέλλει, εμπλουτίζοντάς τα με πτυχές της ιστορίας και του μύθου.

Η *Μικρά Αγγλία* είναι μία ιστορία που «διαθέτει ναυτικό φυλλάδιο και ταξιδεύει επί μία εικοσαετία μεταφέροντας θαλασσοφαγωμένους άντρες και θαλασσοφαγωμένες γυναίκες στους μεγάλους ή ασήμαντους πλόες της ζωής, από τη Σουραμπάγια στα βυσσινοχώραφα της Άνδρου, από τα τζενεραλάδικα και τα υπερωκεάνια στη χρυσαφένια αμμουδιά του Νειμποριού και στις ασκήσεις μελαγχολίας μιας παρέας κοριτσιών, από το ντοματοπίλαφο στο Μπουένος Άιρες στις πιστές λαρδομούνες που κρέμονται από το στόμα της Μούραινας κι από τις συμμαχικές νηοπομπές κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου στη Ρίβα και στο λευκό διώροφο των Σαλταφέρων με το τσιγκούνικο ταβάνι...».

Κ.Π.

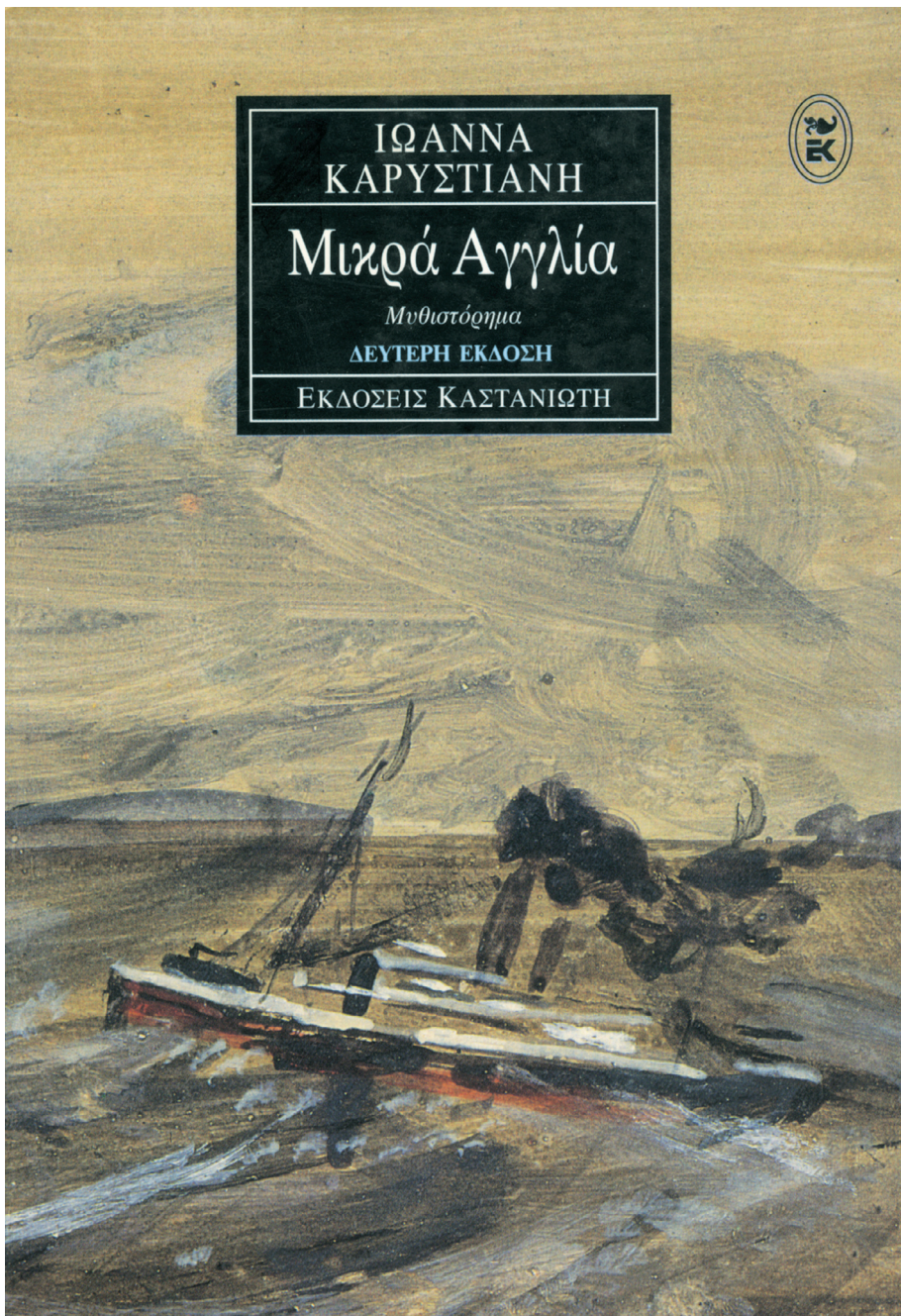
ΙΩΑΝΝΑ
ΚΑΡΥΣΤΙΑΝΗ

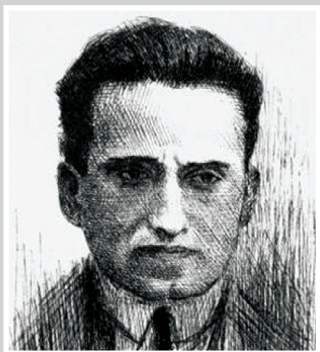
Μικρά Αγγλία

Μυθιστόρημα

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ





Ελεγεία και Σάτιρες

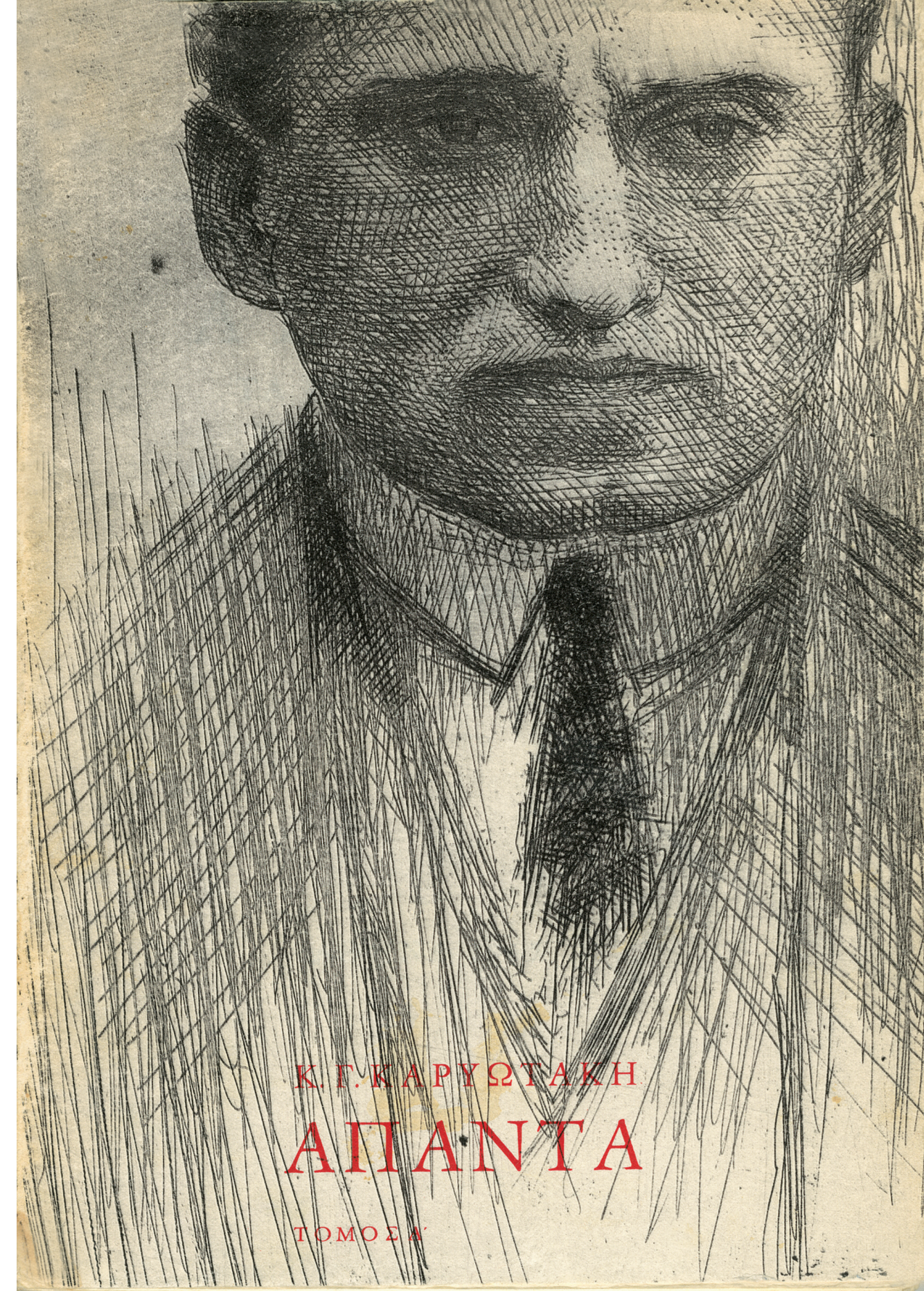
ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ. Ποιητής. Γεννήθηκε στην Τρίπολη το 1896 και πέθανε (αυτοκτόνησε) στην Πρέβεζα το 1928. Φοίτησε τις τελευταίες τάξεις του Γυ-

μνασίου στα Χανιά της Κρήτης και στη συνέχεια ήρθε στην Αθήνα όπου γράφτηκε στη Νομική Σχολή και πήρε το πτυχίο του το 1917.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1913, με συνεργασίες του στα περιοδικά *Ελλάς* και *Εικονογραφημένος Παρνασσός*, αλλά την επίσημη εμφάνισή του την πραγματοποιεί το 1919, με την έκδοση της πρώτης ποιητικής συλλογής του *Ο πόνος του ανθρώπου και των πραγμάτων*. Ακολούθησαν οι ποιητικές συλλογές: *Νηπενθή* (1921) και *Ελεγεία και Σάτιρες* (1927). Στο διάστημα 1965-1966 εκδόθηκαν σε δύο τόμους *Άπαντα τα ευρισκόμενα*, με φιλολογική επιμέλεια του Γ.Π. Σαββίδη.

«Τα ποιήματα του κ. Καρυωτάκη», έγραφε το 1921 ο Κλέων Παράσχος, «όλα σχεδόν πηγούν έχουν τον πόνο, έχουν μητέρα, όπως λέγει ο ίδιος, την Λύπη. Και εκείνα ακόμη τα οποία του έχει εμπνεύσει η χαρά είναι συγκερασμένα με ένα τόνον πικρίας. Η τέχνη, δια τον ποιητήν των *Νηπενθών*, είναι ένα όπλον, το οποίον προβάλλει κατά της σκληρότητος της ζωής. Αλλ' είναι αρκετή η τέχνη και αι ηδοναί που μας παρέχει, όσον μεγάλαι και αν είναι αι ηδοναί αυταί, δια να μας παρηγορήσει δι' ό,τι μας στερεί η ζωή; Η τέχνη μετουσιώνει τον πόνον, τον εξαϋλώνει, τον μουσικοποιεί. Αλλ' η μεταβολή αυτή ολίγας μόνον στιγμάς χαράς μας παρέχει. Όταν παρέλθουν, “τυραννικός και αδυσώπητος μας σφίγγει πάλιν εις τα σιδερένια του αρπάγια ο Πόνος”. Αν πονεί όμως ο ποιητής, δεν καταδικάζει δι' αυτό και την ζωήν».

Κ.Π.



Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗ
ΑΠΑΝΤΑ
ΤΟΜΟΣ Α'



Τα δόντια της μυλόπετρας

ΝΙΚΟΣ ΚΑΣΔΑΓΛΗΣ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε το 1928 στην Κω και πέθανε το 2009 στη Ρόδο. Μετά τον καταστροφικό σεισμό η οικογένειά του μετοίκησε αρ-

χικά στη Ρόδο (1933) και λίγο αργότερα στον Πειραιά (1935). Κατά τη διάρκεια της Κατοχής συμμετείχε σε αντιστασιακές ομάδες της Δεξιάς· μετά την απελευθέρωση (Οκτώβριος 1944) συνελήφθη από τον Ε.Λ.Α.Σ. και φυλακίστηκε επί είκοσι περίπου μέρες. Μετά το 1948-1950, ωστόσο, εξαιτίας των διώξεων που υπέστη η ηττημένη Αριστερά, μετεστράφη ιδεολογικά.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα παρουσιάστηκε το 1952, με τη δημοσίευση ενός διηγήματός του στο περιοδικό *Τα Νέα Ελληνικά*. Το βιβλίο *Τα δόντια της μυλόπετρας* (1955, β' έκδοση αναθεωρημένη από τις εκδόσεις «Κέδρος», 1970), το πρώτο μυθιστόρημα του Νίκου Κάσδαγλη, προξένησε ιδιαίτερη αίσθηση και θεωρήθηκε ένα από τα αντιπροσωπευτικότερα πεζογραφήματα της μεταπολεμικής μας λογοτεχνίας· αναφέρεται στις εφιαλτικές κατοχικές ημέρες στην Αθήνα και στις εσωτερικές αντιπαραθέσεις στον χώρο της Αντίστασης, αντιμετωπίζοντας τα συμβάντα και τις καταστάσεις από την οπτική γωνία της Δεξιάς, γεγονός που προκάλεσε και σχόλια ιδεολογικοπολιτικού χαρακτήρα, ανεξάρτητα από την όποια αισθητική του αξία. Ήρωας εν προκειμένω είναι ένας περιθωριακός τύπος, ο Κοσμάς, που ζει συνεργαζόμενος με τον κόσμο αλλά και με τον υπόκοσμο της Ασφάλειας· στην πραγματικότητα είναι ένα αντιήρωας, μια τραγελαφική φιγούρα που οδεύει, μαζί με το θηλυκό αντίστοιχό του, τη Μύρρα (δηλαδή τη Μοίρα του), προς τη συντριβή. Προς τα δόντια της μυλόπετρας που άλλο δεν συμβολίζουν παρά τα δόντια της Ιστορίας, στην αδυσώπητη δύναμη της οποίας κανείς δεν μπορεί να αντισταθεί, πόσο μάλλον άνθρωποι που αφέθηκαν να γίνουν πiónια στα χέρια κάποιων άλλων, νομιζόμενων ισχυρών.

Κ.Π.

Χατζή Μανουήλ

ΘΡΑΣΟΣ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1901 και πέθανε στο Παρίσι το 1967. Τελείωσε τις γυμνασιακές σπουδές του στο ελληνογαλλικό Λύκειο της Πόλης και στη συνέχεια πήγε στο Παρίσι για ανώτατες σπουδές. Το 1921 πήρε το δίπλωμα της νεοελληνικής γλώσσας και τρία χρόνια αργότερα διορίστηκε επιμελητής στο τμήμα Βυζαντινής και Νεοελληνικής Φιλολογίας στην Ecole Nationale des Langues Orientales Vivantes, με διευθυντή τον Γιάννη Ψυχάρη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1918 δημοσιεύοντας ένα διήγημά του στο περιοδικό της Πόλης *Λόγος*. Μετά την ποιητική συλλογή *Οι ερημίες του Ηλιόχαρου* (1921) ακολούθησε η έκδοση πλήθους πεζογραφημάτων, ανάμεσα στα οποία εξέχουσα θέση κατέχει το μυθιστόρημα *Χατζή Μανουήλ* (Αθήνα, 1956), όπου του δίνεται η δυνατότητα να επιβεβαιώσει την ικανότητά του να ψυχογραφεί τους ήρωές του, ιδίως όταν αυτοί είναι ιδιόμορφοι ή διεστραμμένοι, όπως, στην προκειμένη περίπτωση, ο ομώνυμος ήρωάς του. Η ιστορία εξελίσσεται κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου στην Κωνσταντινούπολη.

Ο Χατζή Μανουήλ εγκληματεί συστηματικά, προκειμένου να πραγματοποιήσει τους υλικούς και τους ερωτικούς στόχους του· γόνος μιας φτωχής και ασήμαντης οικογένειας, με πολλές παιδικές τραυματικές εμπειρίες, επιθυμεί διακαώς να γίνει πλούσιος και να κατακτήσει μια γυναίκα ωραία, που ανήκει στην ανώτερη κοινωνία. Όταν βάζει σε εφαρμογή τα σατανικά του σχέδια είναι ήδη μεσόκοπος, εντούτοις διακατέχεται από μία εντονότατη ερωτική διάθεση και μία εξίσου έντονη επιθυμία να αναρριχηθεί κοινωνικά, μη διστάζοντας να διαπράξει σωρεία εγκλημάτων, κινώντας με δεξιότητες έναν ολόκληρο μηχανισμό εγκλήματος.

Κ.Π.

Κατά Σαδδουκαίων

ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΑΤΣΑΡΟΣ. Ποιητής. Γεννήθηκε το 1919 στην Κυπαρισσία και πέθανε στην Αθήνα το 1998. Σπούδασε μηχανικός αεροπλάνων και κατά τον ελληνοϊταλικό πόλεμο υπηρέτησε ως ιπτάμενος υπαξιωματικός. Σε νεαρή ηλικία συμμετείχε στην Αντίσταση, ενώ μετά τον πόλεμο εργάστηκε ως δημοσιογράφος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1946 με ποιήματά του που δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό *Ελληνικά Γράμματα*. Εξέδωσε τα ποιητικά βιβλία: *Μεσολόγγι* (1949), *Κατά Σαδδουκαίων* (1953), *Οροπέδιο* (1956), *Σύγγραμμα*. *Λυρικά* (1975), *Πρόβα και ωδές* (1975), *Ενδύματα* (1977), *Αλφαβητάριον. Ποιήματα Α-Ω* (1978), *Ανθολογία ποιημάτων* (1979), *Ονόματα* (1980), *3M+3M=6M* (1981), *4 Μαζινό* (1982), κ.ά.

Ο Μιχάλης Κατσαρός υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους και χαρακτηριστικότερους ποιητές της Α΄ Μεταπολεμικής γενιάς, και η ποιητική του σύνθεση *Κατά Σαδδουκαίων* (1953) συγκαταλέγεται στα αξιολογότερα επιτεύγματα της μεταπολεμικής μας ποίησης. «Κλείνοντας τη συλλογή», σημειώνει ο Γιώργος Μαρκόπουλος, «εκείνο που μας μένει είναι μια γεύση, ή μάλλον μια ακαθόριστη εντύπωση, ότι κάτι το διαφορετικό και το ασυνήθιστο συμβαίνει εδώ. Μια εντύπωση, η οποία προέρχεται από την παράξενη μαγεία που κρύβουν οι στίχοι του, και αυτό είναι το χαρακτηριστικό του, και το προνόμιό του. Ύφος “σκληρό”, κατακερματισμός των λέξεων και των εικόνων, δομή στέρεη, πυκνωση των σχημάτων, λες και πρόκειται για γραμμικό σχέδιο αρχιτέκτονα. Οι περιττολογίες δεν έχουν θέση εδώ, και οι φράσεις βγαίνουν “χτυπημένες”, σαν ακρωτηριασμένοι αντάρτες με γάζες, στους διαδρόμους των πρόχειρων νοσοκομείων, ή σαν πυρομαχικά σε στρατιωτικό φορτηγό, ύστερα από τρομακτική φωτιά».

Κ.Π.

Εξώστης

ΝΙΚΟΣ ΚΑΧΤΙΤΣΗΣ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε στη Γαστούνη Ηλείας το 1926 και πέθανε στην Πάτρα το 1970. Τα παιδικά του χρόνια τα έζησε στη Μανωλάδα, στον Πύργο και στην Πάτρα. Το διάστημα 1952-1956 έζησε στο γαλλικό Καμερούν και το 1956 εγκαταστάθηκε στο Μόντρεαλ του Καναδά, όπου άσκησε διάφορα επαγγέλματα (καθηγητής αγγλικών, γαλλικών, δημοσιογράφος σε τοπικές ελληνόγλωσσες εφημερίδες, διερμηνέας στα δικαστήρια κ.ά.). Από τα μαθητικά του χρόνια άρχισε να φτιάχνει χειρόγραφα περιοδικά (*Η Μέλισσα*, *Η Πολιορκημένη Γάνδη*, *Η ουλή*, κ.ά.).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Οι πρώτες ανεξάρτητες εκδόσεις κειμένων του είναι τα ανάτυπα *Ποιοι οι φίλοι* (1956), *Η ομορφάσχημη* (1960) και *Το ενύπνιο* (1960). Ακολούθησαν: *Ο εξώστης* (1964), *Η περιπέτεια ενός βιβλίου* (1964), *Η ήρωας της Γάνδης* (1967). Όπως σε όλο το αφηγηματικό έργο του Νίκου Καχτίτση, έτσι και στον *Εξώστη*, τον πρώτιστο ρόλο τον διαδραματίζει η μνήμη και μέσω της μνήμης ο συνειρμός. Η αφήγηση είναι πρωτοπρόσωπη και η διάθεση του αφηγητή να είναι εξομολογητικός προφανής. Όπως προφανής είναι και η τελειοποίηση των αφηγηματικών του τρόπων, των μεθόδων σύζευξης του πραγματικού με το φανταστικό και το ονειρικό.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος με τον οποίο ο συγγραφέας χρησιμοποιεί όλα όσα αποσπούν την προσοχή του· πώς εντέχνως τα μετατρέπει σε νησίδες που οδηγούν στα σκοτεινά, ανεξερεύνητα και επίβουλα βάθη της ψυχής του. Πώς ξέρει και από τις επιμέρους εκδοχές των εξωτερικών ερεθισμάτων συνθέτει ολοκληρωμένες εικόνες και καταστάσεις· κυρίως πώς ξέρει και προσδίδει σε απλά πράγματα παράδοξες ιδιότητες, μετατρέποντας το από σε κάτι θολό και απροσδιόριστο.

Κ.Π.

Το Πανηγύρι

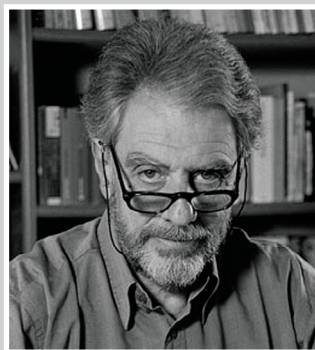
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΕΧΑΪΔΗΣ. Θεατρικός συγγραφέας. Γεννήθηκε στα Τρίκαλα το 1933 και πέθανε στην Αθήνα το 2005. Σπούδασε Νομικά στο ΠΑ. Στο θέατρο εμφανίστηκε το 1957 με τα μονόπρακτα *Μακρινό λυπητερό τραγούδι* και *Παιχνίδια στις αλυκές*, που παίχτηκαν στο Θέατρο Τέχνης. Ένας από τους χαρακτηριστικότερους μεταπολεμικούς θεατρικούς συγγραφείς, συνέβαλε όσο λίγοι και μάλιστα διττά στην εξέλιξη του νεοελληνικού θεάτρου· τόσο στην παγίωση των νεωτερικών στοιχείων που εισηγήθηκαν και καθιέρωσαν ο Ιάκωβος Καμπανέλλης, η Λούλα Αναγνωστάκη, ο Βασίλης Ζιώγας κ.ά., όσο και στην ανταπόκριση του θεάτρου στα απολύτως σύγχρονα κοινωνικά δεδομένα, όπως προκύπτει από το έργο *Με δύναμη από την Κηφισιά* (1994), που έγραψε με την Ελ. Χαβιαρά.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ιδιαίτερη αίσθηση προκάλεσε το *Πανηγύρι*, όταν πρωτοπαρουσιάστηκε το 1964 στο «Θέατρο Τέχνης» σκηνοθετημένο από τον Κάρολο Κουν. Έργο σταθμός στην πορεία του συγγραφέα αλλά και στο μεταπολεμικό μας θέατρο γενικότερα. Η υπόθεσή του διαδραματίζεται στον θεσσαλικό κάμπο· πρωταγωνιστές τα μέλη της οικογένειας ενός παπλωματά (ο Στρατής, η γυναίκα του Δέσποινα, η δεκατετράχρονη κόρη τους, το Χνούδι, ο γιός τους Τριαντάφυλλος, η γυναίκα του τελευταίου και η γιαγιά της), ένας γείτονας και φίλος του παπλωματά (ο Νάτσινας), ο σαραντάρης και ευκατάστατος φραγκοράφτης Βασίλης, που στη συνέχεια παντρεύεται το Χνούδι και δύο στρατιώτες, παλιοί φίλοι του Τριαντάφυλλου. Ότι κυρίως χαρακτηρίζει τα πρόσωπα του έργου είναι η θλίψη, η αίσθηση του αποχωρισμού και η μονίμως ματαιωνόμενη, αστήριχτη, ελπίδα τους για ένα καλύτερο αύριο.

Κ.Π.

Το ίδιο και το άλλο

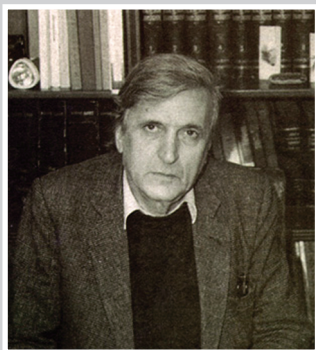
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΙΟΥΡΤΣΑΚΗΣ. Δοκιμιογράφος, πεζογράφος, μεταφραστής. Γεννήθηκε το 1941 στην Αθήνα και σπούδασε νομικά στο Παρίσι· παρακολούθησε μαθήματα Κοινωνιολογίας.



ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε με μελέτες για τον Σεφέρη, τον Καραγκιόζη, την προφορική παράδοση και τον λαϊκό πολιτισμό, εκδίδοντας τα βιβλία: *Ελληνισμός και Δύση στο στοχασμό του Σεφέρη* (1979), *Προφορική παράδοση και ομαδική δημιουργία. Το παράδειγμα του Καραγκιόζη* (1983), *Καρναβάλι και Καραγκιόζης. Οι ρίζες και οι μεταμορφώσεις του λαϊκού γέλιου* (1985), *Το πρόβλημα της παράδοσης* (1989), *Η τρελή σοφία ή τα ανίερα ιερά. Δοκίμιο για το Καρναβάλι και τη γλώσσα του* (2003), κ.ά.

Η δοκιμακή υφή της γραφής του Κιουρτσάκη δεν απουσιάζει ούτε από το αφηγηματικό-μυθιστορηματικό του έργο, ένα έργο με πολυεπίπεδη δομή, αφού συγκλίνουν σε αυτό ποικίλα στοιχεία, αυτοβιογραφικά, επιστολικής λογοτεχνίας, δοκιμακά, εσωτερικού μονολόγου, ημερολογιακά κ.λπ. Εύκολα το διαπιστώνει κανείς αυτό στη σημαντική και ιδιαιτέρως φιλόδοξη μυθιστορηματική τριλογία του, με γενικό τίτλο *Το ίδιο και το άλλο*, που «απλώνεται» σε τρεις ογκώδεις τόμους: *Σαν μυθιστόρημα* (1995) *Εμείς οι άλλοι* (2000) και *Το βιβλίο του έργου και του χρόνου* (2007) και αποτελεί τον καρπό της επίπονης προσπάθειας του συγγραφέα να εξερευνήσει το εγώ και τον άλλο με όχημα τη μυθιστορηματική αφήγηση.

Κ.Π.



Πολιορκία

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΤΖΙΑΣ. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1926 και πέθανε στην Κέα το 1992. Πεζογράφος, κριτικός, δοκιμιογράφος, θεατρικός συγγραφέας, μεταφραστής. Φοίτησε στη Νομική Σχολή του ΠΑ (1943-1947). Από το 1961 ως το

1967 άσκησε λογοτεχνική κριτική στην εφημερίδα *Η Μεσημβρινή*, ενώ κατά το διάστημα 1975-1982 είχε την ευθύνη της *Φιλολογικής Καθημερινής*. **ΕΚΔΟΣΕΙΣ |** Η *Πολιορκία* (1953) είναι το μυθιστόρημα με το οποίο πραγματοποίησε την επίσημη εμφάνισή του στα Γράμματα. Πρόκειται για μια συγκλονιστική μαρτυρία των τελευταίων χρόνων της γερμανικής Κατοχής και για μιαν εξίσου συγκλονιστική αναπαράσταση του πρώτου Εμφύλιου Σπαραγμού. «Το 1943», λέει ανάμεσα στ' άλλα στο προλογικό του σημείωμα ο συγγραφέας, «άρχισε στην πατρίδα μας ένας πόλεμος. Μέσα στην καθολική, τη μεγάλη σφαγή που συνάρπαζε και θέρμαινε τότε τις καρδιές και τα πνεύματα, ετούτα τα "τοπικά", τα "επεισοδιακά", αγνοήθηκαν, σχεδόν απορριγμένα στο περιθώριο, καθώς μάλιστα βρισκόντανε –πράγμα που τόσο συχνά συμβαίνει με τα διαδραματιζόμενα στην πατρίδα μας– ολωσδιόλου έξω από το "κλίμα της εποχής". Οπωσδήποτε, αυτός ήταν ο δικός μας πόλεμος. Γίνηκε εδώ, μέσα στις δικές μας εστίες και με το δικό μας το αίμα καταβλήθηκε το βαρύ του αντίτιμο».

Η *Πολιορκία* (που, εξαιτίας της αφηγηματικής τόλμης και της αντικειμενικότητας του πεζογράφου, για καιρό μετά την έκδοσή της αποτέλεσε το πεδίο σφοδρών κριτικών αντιπαραθέσεων) αναπαριστά τα δρώμενα και το γενικότερο κλίμα της Κατοχής, παρακολουθώντας τα και καταγράφοντάς τα από μιαν εντελώς διαφορετική και, όπως αποδείχτηκε, αναπάντεχη οπτική γωνία. Ο αφηγητής δεν εξαίρει, όπως θα προσδοκούσε ενδεχομένως η κριτική της Αριστεράς, τον ηρωισμό της Αντίστασης, αλλά ρίχνει φως στις αιματηρές συγκρούσεις ανάμεσα στους εθνικόφρονες και τους αριστερούς.

Κ.Π.

Άπαντα

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ. Ποιητής, πεζογράφος, θεατρικός συγγραφέας. Γεννήθηκε το 1909 στην Πλατανούσα Τζουμέρκων και πέθανε στην Αθήνα το 1956. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του ΠΑ κάτω από εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες, εξαιτίας της οικονομικής του εξαθλίωσης, ώσπου το 1934 προσεβλήθη από φυματίωση. Με την είσοδο των Γερμανών επέστρεψε στην πατρίδα του και έλαβε μέρος στην Αντίσταση με τον Ε.Λ.Α.Σ., ακολουθώντας τον Άρη Βελουχιώτη. Το 1943 γυρίζει στις ανταρτοκρατούμενες περιοχές, διευθύνοντας έναν λαϊκό θίασο και παίζοντας διάφορα έργα με σκοπό την ανύψωση του εθνικού φρονήματος του αγωνιζόμενου κατά του κατακτητή λαού.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το ποιητικό και πεζογραφικό του έργο βρίσκεται συγκεντρωμένο σε δύο τόμους (Άπαντα, εκδόσεις Δίφρος, 1956 και 1957).

Ο Κοτζιούλας υπήρξε μια εντελώς ξεχωριστή περίπτωση στην ποίησή μας, μένοντας πιστός στους παραδοσιακούς τρόπους και εκφράζοντας με ιδιαίτερη έμφαση την αντίθεσή του προς οποιαδήποτε «απόκλιση» από την παράδοση, τηρώντας απαρεγκλίτως τους κανόνες της. «Μέσα στη νεοελληνική ποίηση», γράφει ο Μάρκος Αυγέρης, «η φυσιογνωμία του Κοτζιούλα ξεχωρίζει με τη δική της μορφή. Η ποίησή του εκφράζει έναν δικό του κόσμο, έχει δικά της θέματα και δικό της ύφος. Η έκφρασή της είναι λιτή και στέρεη, χωρίς στοιχεία αόριστα και κυμαινόμενα, όπως είναι κι η προσωπικότητα του ποιητή. Ο λόγος του έχει κάτι από τα χαρακτηριστικά των ανώνυμων ποιητών που δημιούργησαν τη δημοτική ποίηση, το φυσικό και το ανεπιτήδευτο, είναι κοφτός και αδρός, σαν πελεκημένος σε σκληρή πέτρα, είναι ρεαλιστικός και θρέφεται από άμεσες παραστάσεις της ζωής, δεν κυνηγάει τα στολίδια κι έχει δωρική απλότητα».

Κ.Π.

Αυτογνωσία

ΓΙΩΡΓΗΣ ΚΟΤΣΙΡΑΣ. Ποιητής, μεταφραστής, δοκιμιογράφος. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1920-1998). Σπούδασε Νομικά και εργάστηκε ως δικηγόρος και ως συμβολαιογράφος. Ποιητής της Πρώτης Μεταπολεμικής γενιάς, κρατήθηκε σε απόσταση ασφαλείας από τα κοσμοϊστορικά γεγονότα που ταλάνισαν ψυχικά τους ομηλίκους του πολιτικά και ιδεολογικά προβληματισμένους ποιητές (πόλεμος, Κατοχή, Εμφύλιος κ.λπ.).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ποιητής της μεταφυσικής και της υπαρξιακής αγωνίας, βυθίστηκε στα βαθύτερα στρώματα της ύπαρξης, προκειμένου να κατακτήσει το έπαθλο της αυτογνωσίας. Τον βλέπει κανείς, από συλλογή σε συλλογή, να κατεβαίνει στα άδυτα της ψυχής, εκεί που ο χρόνος ερωτοτροπεί με το άχρονο, η αγάπη βρίσκεται σε διαρκή σύγκρουση με το μίσος, το ίδιο και η χαρά με τη λύπη, το «εγώ» με το «εσύ». Το βλέπει κανείς στην ποιητική συλλογή που αποτελεί και την κορύφωση της ποιητικής πορείας του Κότσιρα, με τον χαρακτηριστικό τίτλο *Αυτογνωσία* (1959). «*Η Αυτογνωσία*», γράφει ο Γιώργος Θέμελης, «είναι ποίημα εμβάθυνσης. Εκφράζει το πλέγμα της αντινομίας στην ανθρώπινη ύπαρξη. Η ψυχή και ο χρόνος, το έξω και το μέσα [...] το τώρα και το πάντα, όλες οι όχθες που ορίζουν τον “εαυτό” του ποιητή και του ανθρώπου. Και τούτο ακόμα: αποδοχή και κατάφαση, αγωνία ζωής για διέξοδο προς μια σύνθεση πληρότητας. Και η σύνθεση είναι ακριβώς σύνθεση των αντινομιών και όχι απόσβεση, μια επικίνδυνη ισορροπία, που διαρκώς διακυβεύεται σα μια σχοινοβάσια».

Κ.Π.

Βιοτεχνία ναλικών



MENHS KOUMANTAREAS. Πεζογράφος. Γεννήθηκε το 1931 στην Αθήνα. Τέλειωσε το πρότυπο Λύκειο Αθηνών «Κάρολος Μπερζάν» και φοίτησε στη Νομική και στη Φιλοσοφική Σχολή του ΠΑ.

Παρακολούθησε μαθήματα και σε Σχολή Θεάτρου. Εργάστηκε σε ναυτιλιακές και ασφαλιστικές εταιρείες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1961 στο περιοδικό *Ταχυδρόμος* με μεταφράσεις των Hemingway, Joyce και Moravia. Η *Βιοτεχνία ναλικών* (1975, εκδόσεις Κέδρος) είναι το πρώτο μυθιστόρημα του Μένη Κουμανταρέα και ταυτόχρονα ένας σημαντικός σταθμός στην έως τότε συγγραφική του πορεία, καθώς αισθάνεται ότι μπορεί να δοκιμάσει τις δυνάμεις του σε συνθετότερες και απαιτητικότερες αφηγηματικές εκδοχές. Βασικοί ήρωες είναι οι σύζυγοι Μπέμπα και Βλάσης Ταντής, ιδιοκτήτες μιας βιοτεχνίας ναλικών που η Μπέμπα κληρονόμησε από τον πατέρα της και που προσπαθεί με κάθε τρόπο να συντηρήσει μέσα σε ένα σκληρά ανταγωνιστικό περιβάλλον. Τις προσπάθειές τους για τη συντήρηση της βιοτεχνίας κάνουν περισσότερο επίπονες και οδυνηρές οι διαρκείς συγκρούσεις ανάμεσα στις τελεσίδικα ματαιωμένες προσδοκίες του παρελθόντος με ένα ασφυκτικά περιορισμένο και αδιέξοδο παρόν· και βέβαια η διαφορετική ψυχосύνθεση των δύο κεντρικών προσώπων της ιστορίας (μαχητικότητα και η αποφασιστικότητα της Μπέμπας και η ψυχική όσο και σωματική αδυναμία του Βλάση) που τους οδηγεί σε φανερές και σε κρυφές, υφέρπουσες συγκρούσεις.

Η *Βιοτεχνία ναλικών* αποτελεί την αδιάψευστη απόδειξη του περάσματος του Κουμανταρέα σε στάδια αξιοζήλευτης αφηγηματικής ωριμότητας· ωριμότητας που έχει να κάνει τόσο με την εκτύλιξη της ιστορίας, τις αφηγηματικές τεχνικές και την ψυχογράφιση των προσώπων, όσο και με την απολύτως προσαρμοσμένη στις ανάγκες της αφήγησης γλώσσα.

Κ.Π.

Contre-temps

ΜΙΜΙΚΑ ΚΡΑΝΑΚΗ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε στη Λαμία το 1922 και πέθανε στο Παρίσι το 2008. Σπούδασε Νομικά και Πολιτικές Επιστήμες στο ΠΑ (1937-1942) και πιάνο στο Ωδείο Αθηνών. Φοιτήτρια, αναμείχθηκε με την πολιτική, τόσο κατά τη μεταξική δικτατορία όσο και κατά τη διάρκεια της Κατοχής, ως μέλος του Ε.Α.Μ. και του Κ.Κ.Ε. Από το 1946 εγκαταστάθηκε μόνιμα στη Γαλλία και φοίτησε στη Φιλοσοφική Σχολή της Σορβόνης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εξέδωσε τα μυθιστορήματα: *Contre-temps* (1947), *Είκοσι τέσσερα γράμματα μιας Οδύσσειας* (1992) και τη νουβέλα: *Τσίρκο* (1950). Το *Contre-temps* (1η έκδοση Αθήνα 1947, 2η έκδοση «Κέδρος», Αθήνα 1975 και 3η έκδοση Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα 1982) είναι ένα μυθιστόρημα, που συνέβαλε όσο λίγα στην ανανέωση της σύγχρονης ελληνικής πεζογραφίας. Όπως συμβαίνει σε όλα σχεδόν τα λογοτεχνικά κείμενα της Μιμίκας Κρανάκη, έτσι και εδώ, εύκολα διακρίνει κανείς τις φιλοσοφικές και τις ψυχαναλυτικές προθέσεις της συγγραφέως. Ενδεικτικός των προθέσεων της είναι και ο τίτλος· γαλλικός μουσικός όρος που σημαίνει τον «αντιχρονισμό» (αντίστιξη), προκειμένου να προκύψει και να υποστηριχθεί η κεντρική ιδέα της αφηγήτριας, ότι είναι αδύνατος ο εναρμονισμός, η σύμπτωση των επιθυμιών και της δυνατότητας ικανοποίησής τους, καθώς και η σύμπτωση του αντικειμενικού χρόνου με τον υποκειμενικό.

Σημαίνει ακόμη, συμβολίζει μάλλον, την αδυναμία εναρμονισμού των γενικότερων όρων του εξωτερικού κόσμου με την εσωτερική ζωή και τις ενδόμυχες επιθυμίες των ανθρώπων. Η αφήγηση διαπερνάται από εκτενείς μονολόγους και διανθίζεται από ζωηρές συζητήσεις γύρω από ένα πλήθος ζητημάτων, ενδεικτικών των φιλοσοφικών στοχασμών και διαθέσεων της πεζογράφου.

Κ.Π.

Κλειδάριθμοι

ΚΛΕΙΤΟΣ ΚΥΡΟΥ. Ποιητής, μεταφραστής. Γεννήθηκε και πέθανε στη Θεσσαλονίκη (1921-2006). Σπούδασε στη Νομική Σχολή του Α.Π.Θ. Εργάστηκε ως τραπεζίκός και διετέλεσε γενικός γραμματέας του Κ.Θ.Β.Ε.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1945 με ποίημά του δημοσιευμένο στο περιοδικό *Φοιτητής* Θεσσαλονίκης. Στις δύο πρώτες συλλογές του –σημειώνει ο Αλέξης Ζήρας– η φωνή του Κύρου «συγκλίνει με τον οξύ τόνο των ιδεολογικά ενταγμένων ποιητών της γενιάς του. Συναίσθηση του τραύματος και της απώλειας του οράματος είναι οι ανταποκρίσεις προς το ηττημένο ιδεώδες της κοινής θητείας και της συντροφικότητας. Όμως, ο λόγος είναι συμπαγής, κρουστός, με εικόνες αλληλένδετες που αναπέμπουν στην επική ατμόσφαιρα της δεκαετίας του 1940, στοιχείο της ποιητικής του που διακρίνεται και στα επόμενα χρόνια, με τις *Κραυγές της νύχτας*. Αν και εδώ το αγωνιστικό φρόνημα έχει υποστεί σαφή κάμψη και το τοπίο όπου κινείται η ύπαρξη είναι πλέον εχθρικό και άνυδρο, η φωνή του Κ. ακούγεται ως ένα είδος απολογίας ή μαρτυρικής κατάθεσης που αφορά περισσότερο το “εμείς” παρά το “εγώ”». Η αλλαγή της ποιητικής πλευσης, για τον Κλείτο Κύρου, πραγματοποιείται με τη συλλογή *Κλειδάριθμοι* (1963). Διαπιστώνουμε για μια ακόμα φορά ότι ο ποιητής βρίσκεται σ’ ένα μεταίχμιο ανάμεσα στον εξωτερικό και στον εσωτερικό του κόσμο, ότι η αγωνία του μοιράζεται ανάμεσα στο εγώ και στο εμείς, ο λόγος του ωστόσο έχει αλλάξει σε σημαντικό βαθμό· έχει γίνει περισσότερο λιτός και συγκεκριμένος, αποτίνεται άμεσα στον αναγνώστη.

Κ.Π.

Τα ποιήματα

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ. Ποιητής, πεζογράφος. Γεννήθηκε και πέθανε (αυτοκτόνησε) στην Αθήνα (1888-1944). Γόνος αρχοντικής οικογένειας, σπούδασε Νομικά στο ΠΑ, πιάνο, ζωγραφική και ξένες γλώσσες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε πολύ νωρίς (1905) δημοσιεύοντας συνεργασία του στο περιοδικό *Ο Νουμάς*. Ενόσω βρισκόταν στη ζωή δεν τύπωσε παρά ένα μόνο βιβλίο: *Τα Ποιήματα* («Πυρσός», 1939), μια περιορισμένη εκλογή από το ποιητικό έργο του. Πολύ αργότερα (1964), ο Άρης Δικταίος συγκέντρωσε το σκόρπιο, δημοσιευμένο και αδημοσίευτο έργο του και εξέδωσε (εκδόσεις Φέξη) έναν ογκώδη τόμο με τον ίδιο τίτλο (*Τα ποιήματα*). Η ποίηση του Λαπαθιώτη, τόσο η δημοσιευμένη σε διάφορα λογοτεχνικά περιοδικά, όσο κι αυτή που, εντέλει, επιλέχθηκε από τον ίδιο τον ποιητή προκειμένου να απαρτίσει τον τόμο *Τα ποιήματα* (1939), είχε εντυπωσιακή ανταπόκριση στο αναγνωστικό κοινό αλλά και στους λογοτεχνικούς κύκλους. Ήταν μια ποίηση που εύκολα μπορούσε κανείς να εντάξει στο κυρίαρχο νεορομαντικό και νεοσυμβολιστικό πνεύμα του Μεσοπολέμου, επηρεασμένη από τον αισθητισμό του Oscar Wilde και του Walter Pater κι ακόμη με πρόδηλη την πρόθεση του ποιητή να έρθει σε αντιπαράθεση και ρήξη με τον συντηρητισμό και τη σεμνοτυφία της εποχής. «Όλα τα ποιήματα της Πρώτης Επιλογής του κ. Λαπαθιώτη», έγραφε το 1940 ο Μήτσος Παπανικολάου, «παρουσιάζουν την ίδια τελειότητα μορφής και δείχνουν σπάνια μετρική πείρα.

Και είναι αναμφισβήτητο ότι μόνο ένας αληθινός ποιητής μπορεί να χρησιμοποιεί τόσο άνετα και με τέτοια τέχνη όλα τα μέτρα και όλους τους ρυθμούς. Πόσοι, αλήθεια, από τους νεώτερους που βρήκαν το καταφύγιο του ελεύθερου δήθεν στίχου, θα μπορούσαν να το κάνουν αυτό».

Κ.Π.

Πορεία κόντρα στον τυφώνα

ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΕΒΑΝΤΑΣ. Φιλολογικό ψευδώνυμο του πεζογράφου Κυριάκου Χατζιδάκη). Γεννήθηκε το 1904 στον Πειραιά όπου και πέθανε το 1975. Πέρασε δύσκολα παιδικά και εφηβικά χρόνια, με συνέπεια να στερηθεί τη δυνατότητα ανώτερων σπουδών. Από το 1922 άρχισε να ασχολείται επαγγελματικά με τη δημοσιογραφία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1921, με τη δημοσίευση διηγημάτων του στο περιοδικό *Μποέμ*. Συμμετείχε ενεργά στην πνευματική και κοινωνική ζωή του Πειραιά. Η *Πορεία κόντρα στον τυφώνα* (Αλεξάνδρεια, 1956) είναι το καλύτερο και το μόνο κάπως εκτενές αφήγημα του Χρήστου Λεβάντα. Πρόκειται για μια περιπετειώδη θαλασσινή ηθογραφία, με έντονες αποκλίσεις προς την ψυχογραφία, καθώς οι ήρωες ναυτικοί διαγράφονται αδρότατα τόσο ως φυσιογνωμίες, όσο και ιδιαίτερες πνευματικές και κοινωνικές οντότητες, χωρίς ωστόσο να χάνουν την αντιπροσωπευτική τους ιδιότητα.

Στις σελίδες της δίνεται, με εξαιρετική ενάργεια, η σκληρή και γεμάτη κινδύνους ζωή των ανθρώπων της θάλασσας. Με την ίδια ενάργεια, ωστόσο, περιγράφεται και η αγωνιώδης ζωή των ανθρώπων που βρίσκονται στη στεριά και που η μοίρα τους είναι άρρηκτα δεμένη με τη ζωή των ναυτικών: των γονιών, των συζύγων, των αδελφών, των αρραβωνιαστικών και γενικά των συγγενών τους. Σε όλ' αυτά, ας προστεθεί και η εμφανώς συμπαθητική στάση του αφηγητή-συγγραφέα απέναντι στα πρόσωπα της ιστορίας του, στάση που συχνά έχει σαν αποτέλεσμα την εξιδανίκευσή τους.

Κ.Π.



Καντάτα

ΤΑΣΟΣ ΛΕΙΒΑΔΙΤΗΣ. Ποιητής, κριτικός. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1922-1988). Γράφτηκε στη Νομική Σχολή του ΠΑ και κατά τη διάρκεια της γερμανικής Κατοχής εντάχθηκε στο Ε.Α.Μ· ενόσω διαρκούσε ο Εμφύλιος (1948).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το σύνολο της ποίησής του συγκεντρώθηκε σε τρεις τόμους: *Ποίηση*, τόμος 1, 1950-1966, *Ποίηση*, τόμος 2 [1972-1977] (1987) και *Ποίηση*, τόμος 3 [1979-1987] (1988). Ο Τάσος Λειβαδίτης είναι μία από τις αντιπροσωπευτικότερες φωνές της μεταπολεμικής μας ποίησης. Παρακολουθώντας κανείς την ποιητική του πορεία αισθάνεται την αγωνία και την οδύνη του μεταπολεμικού ανθρώπου και, μάλιστα, του ανθρώπου που κάποτε αφυπνίστηκε από τα ηχηρά οράματα ενός άλλου, δικαιότερου και ανθρωπινότερου κόσμου. Η ποίησή του χωρίζεται σε αυτήν της «ιδεολογικής» στράτευσης και στην άλλη, που θα μπορούσε να χαρακτηρίσει κανείς σαν έναν ιδιότυπο εσωτερικό, εξομολογητικό, μονόλογο, η δραματικότητα του οποίου κορυφώνεται όταν, μέσω της μνήμης, συνδέονται αξεδιάλυτα στοιχεία της ατομικής και της ομαδικής ιστορίας. Η *Καντάτα* ανήκει στα τελευταία ποιήματα της πρώτης, της στρατευμένης, ποιητικής περιόδου του Λειβαδίτη. «...είναι ένα δραματικό ποίημα με ήρωες τους καθημερινούς ανθρώπους που εξομολογούνται τα καθέκαστα της ζωής – της ζωής σαν γεγονός του παρόντος και της ζωής στην πορεία της μέσα στο χρόνο. Όλα γίνονται-παίζονται σ' ένα συνοικιακό δρόμο ενός σύγχρονου αστικού κέντρου, μιας πόλης που συγκεντρώνει όλες τις αντιθέσεις της σύγχρονης ζωής», γράφει ο Νικηφόρος Βρεττάκος.

Τα ποιήματα των δύο τελευταίων ποιητικών συλλογών του Τάσου Λειβαδίτη (*Βιολέτες για μια εποχή* και *Μικρό βιβλίο για μεγάλα όνειρα*) συνθέτουν, κατά βάθος, ένα αμετακίνητο παρόν, διασχιζόμενο ακατάπαυστα από μνήμες προσώπων, πραγμάτων και καταστάσεων που δεν υπάρχουν πια.

Κ.Π.

Η καταγωγή των θεσμών, των εθίμων και δοξασιών

ΠΑΝΑΓΗΣ ΛΕΚΑΤΣΑΣ. Εθνολόγος, μεταφραστής. Γεννήθηκε το 1912 στην Ιθάκη και πέθανε στην Αθήνα το 1970. Σπούδασε νομικά, παρά το γεγονός ότι τον ενδιέφερε η αρχαία ελληνική και η ρωμαϊκή ιστορία, την οποία άρχισε να μελετά από τα φοιτητικά του χρόνια, αναπτύσσοντας πλουσιότατη συγγραφική δραστηριότητα και συμβάλλοντας τα μέγιστα στην ανάπτυξη των αδιαμόρφωτων ακόμη στην Ελλάδα επιστημών της εθνολογίας και της θρησκειολογίας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Με δηλωμένες εξ αρχής τις μαρξιστικές ιδεολογικές καταβολές του, συνεργάστηκε με περιοδικά (*Επιθεώρηση Τέχνης*, *Θέατρο*, *Νεοελληνικά γράμματα*) και με εφημερίδες της Αριστεράς, δημοσιεύοντας τις πρώτες μεταφράσεις του: *Πίνδαρος*, *Σαπφώ*, *Θεογονία*, *Έργα και Ημέραι* του Ησίοδου, *Πολιτικά* του Αριστοτέλη κ.ά. Οι πρώτες μελέτες του άρχισαν να εκδίδονται μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο: *Σπάρτακος, ο πόλεμος των μονομάχων* (1945), *Δήμου καταλύσεως και τυραννίδος* (1945), *Η πολιτεία του ήλιου* (1946), *Η προελληνική μητριαρχία και η Ορέστεια* (1946), *Η εποποιία της πάλης των τάξεων στην Αρχαία Ελλάδα. Α΄ Τόμος* (1946), κ.ά.

Η τρίτη και ωριμότερη συγγραφική περίοδος του Παναγή Λεκατσά ξεκινάει κατά τη δεκαετία του '50, οπότε και –έχοντας εισέλθει για τα καλά στα άδυτα της θρησκειολογίας και της εθνολογίας και, κυρίως, έχοντας παγιώσει τον ιδεολογικό προσανατολισμό του προς τον μαρξιστικό τρόπο σκέψης– δημοσιεύει τις βασικές θρησκειολογικές μελέτες του *Η καταγωγή των θεσμών, των εθίμων και δοξασιών* (1951) και *Η Ψυχή* (1957). Μελέτες στις οποίες με ξεχωριστή τόλμη και πρωτοτυπία, συνδυάζονται ιστορικές γνώσεις, εμπειρία, ευαισθησία και διεισδυτικότητα σε θέματα εθνολογίας, λαογραφίας και μεταφυσικής.

Κ.Π.

Μόνον διά της λύπης...

ΒΥΡΩΝ ΛΕΟΝΤΑΡΗΣ. Ποιητής, δοκιμογράφος. Το 1939 εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του στην Αθήνα. Σπούδασε Νομικά και εργάστηκε ως δικηγόρος και νομικός σύμβουλος στον Δήμο Αθηναίων. Δημοσίευσε ποιήματα και κριτικά κείμενά του στα περιοδικά *Μαρτυρίες*, *Επιθεώρηση Τέχνης*, *Κριτική* κ.ά., ενώ διετέλεσε και μέλος της εκδοτικής ομάδας του περιοδικού *Σημειώσεις*. Το 1997 τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Ποίησης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1954 με την ποιητική συλλογή *Γενική αίσθηση*. Από τις σημαντικότερες φωνές της μεταπολεμικής μας ποίησης αλλά και εμβληματικός κριτικός, ο Βύρων Λεοντάρης, αποτελεί τον «κρίκο» που συνδέει ουσιαστικά την Πρώτη με τη Δεύτερη μεταπολεμική γενιά, εκφράζοντας με υπαρξιακή οδύνη και συναισθηματική φόρτιση τα αδιέξοδα του μεταπολεμικού ανθρώπου που βρέθηκε ακάλυπτος μπροστά σε μια από πολλές απόψεις καθημαγμένη πραγματικότητα.

Στην ποίησή του –ιδίως από τη συλλογή *Μόνον διά της λύπης...* (1976) και ύστερα– διακρίνονται, περισσότερο από όλους τους «πολιτικοποιημένους» και ιδεολογικά τραυματισμένους συγκαρινούς ομοτέχνους του, ίχνη ενός προσωπικού επώδυνου περάσματος –με εμφανείς τις ποικίλες τραυματικές επιπτώσεις στον ψυχισμό του– από το στάδιο της βαθμηδόν φθίνουσας ελπίδας (του «αντιστασιακού πεσιμισμού», όπως πολύ χαρακτηριστικά το προσδιόρισε ο ίδιος αναφερόμενος στους ποιητές της Α' Μεταπολεμικής γενιάς) στο τέλμα ενός απέραντου «μουδιάσματος». Σημαδεμένος ανεξίτηλα από τα όσα τραυματικά –για τον ίδιο και τη γενιά του– συνέβησαν τη δεκαετία του '40 και ως το πρώτο μισό της δεκαετίας του '50, απ' όπου φαίνεται να έχει «θηρεύσει» –συναισθηματικά μεταπλασμένο– αρκετό ποσοστό από το πρωτογενές υλικό της ποίησής του, εκφράζει τη βαθύτατη συντριβή που τον διακατέχει στη θέα του προδομένου οράματος που κάποτε τον συνεπήρε.

Κ.Π.

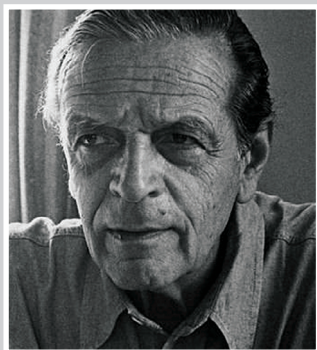
Το ζών και το τέρας

ΤΑΣΟΣ ΛΙΓΝΑΔΗΣ. Κριτικός του θεάτρου, δοκιμιογράφος. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1926-1989). Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του ΠΑ και κατά τη διάρκεια της γερμανικής Κατοχής οργανώθηκε στις τάξεις του πανεπιστημιακού αντιστασιακού κινήματος. Δίδαξε στην ιδιωτική και στη δημόσια εκπαίδευση και διετέλεσε πρόεδρος της Καλλιτεχνικής Επιτροπής του Εθνικού Θεάτρου, καθώς και διευθυντής της Δραματικής Σχολής του. Διετέλεσε ακόμη σύμβουλος εκπαιδευτικών προγραμμάτων της Ε.Ρ.Τ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το πλούσιο κριτικό και δοκιμιακό έργο του κινήθηκε σε δύο επίπεδα: στο λογοτεχνικό και στο θεατρικό. Και στις δυο περιπτώσεις το κυρίαρχο στοιχείο είναι η βαθύτατη ιστορική παιδεία και αίσθηση του συγγραφέα, αλλά και η αντιφιλολογική χροιά του λόγου του, γεγονός που καθιστά τα βιβλία του κατανοητά και προσιτά σε ένα ευρύ αναγνωστικό κοινό, ακόμα και στις περιπτώσεις εκείνες που το αντικείμενο της προσέγγισής του απαιτεί ιδιαίτερες γνώσεις.

Απόδειξη η εκδοτική επιτυχία αρκετών βιβλίων του, όπως *Το «Άξιον εστί» του Ελύτη* (1971), *Διπλή επίσκεψη σε μια ηλικία και σ' έναν ποιητή. Ένα βιβλίο για τον Νίκο Γκάτσο* (1983), *Ο Χουρμούζης. Ιστορία και θέατρο* (1986) και, βέβαια, *Το ζών και το τέρας* (Αθήνα, 1988). Ένα βιβλίο με σημαντική πρακτική αποστολή, που, χωρίς να είναι μέσα στις άμεσες προθέσεις του Λιγνάδη, βοηθάει, στο μέτρο των δυνατοτήτων του, όλους τους ουσιώδεις παράγοντες του ανεβάσματος των έργων του αρχαίου ελληνικού δράματος (σκηνοθέτες, ηθοποιούς, καλλιτεχνικούς συντελεστές, θεατές και κριτικούς).

Κ.Π.



Δοκιμές

Σολωμός. Σεφέρης. T.S. Eliot.
Ένας ορισμός του Σολωμού
για το ύφος.
Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

ΖΗΣΙΜΟΣ ΛΟΡΕΝΤΖΑΤΟΣ. Δοκιμογράφος,
ποιητής, μεταφραστής. Γεννήθηκε και

πέθανε στην Αθήνα (1915-2004). Σπούδασε Φιλολογία στο ΠΑ και παρακολούθησε μαθήματα Αγγλικής Φιλολογίας στη Σορβόνη. Εκπρόσωπος της γενιάς του '30, επιδόθηκε με το ίδιο πάθος στην ποίηση και στο δοκίμιο, επιδεικνύοντας ποιητική ευαισθησία και κριτική οξυδέρκεια και εμβρίθεια.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1936 με τη μελέτη του *Έντγκαρ Πόε. Οι εξαιρέσεις. Η φιλοσοφία της συνθέσεως. Η ποιητική αρχή*. Εν συνεχεία ασχολήθηκε με σημαίνουσες μορφές και ιδιαιτέρως ενδιαφέροντα πνευματικά και λογοτεχνικά ζητήματα, διακατεχόμενος αφενός από έναν ιδιόμορφο ελληνοκεντρισμό και αφετέρου από τη βεβαιότητα ότι η πνευματική κατάπτωση του σύγχρονου κόσμου οφείλεται στον λανθασμένο δρόμο που ακολούθησε ο Δυτικός άνθρωπος από την Αναγέννηση και ύστερα.

Κάπως έτσι, στα συγκεντρωμένα στον τόμο *Δοκιμές. Σολωμός. Σεφέρης. T.S. Eliot. Ένας ορισμός του Σολωμού για το ύφος. Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης* (1966, Αθήνα, εκδόσεις Γαλαξίας) δοκίμιά του επιδίδεται στη μελέτη και στη σπουδή σημαντικών πνευματικών και λογοτεχνικών ζητημάτων της εποχής μας, όπως αυτά συναντώνται στον ποιητικό χώρο της νεοελληνικής πραγματικότητας. «Δεν ξέρω πολλά κείμενα, που να επισημαίνουν και να αναλύουν με τόση ακρίβεια και διεισδυτικότητα τη φθορά και την παρακμή του σύγχρονου ποιητικού λόγου, το αδιέξοδο που έχει οδηγηθεί η ποίηση», σημειώνει ο Βάσος Βαρίκας. «Αναφέρουμε περισσότερο στις σχετικές περικοπές των εργασιών του για τον Σεφέρη και τον Έλιοτ, που είναι και οι πλέον ουσιαστικοί από την πλευρά που μας απασχολεί».

Κ.Π.

Ένα παιδί μετράει τ' άστρα



ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΛΟΥΝΤΕΜΗΣ. (Φιλολογικό ψευδώνυμο του Δημήτρη Βαλασιάδη). Πεζογράφος, ποιητής. Γεννήθηκε στην Αγία Κυριακή Ανατολικής Θράκης το 1912 και πέθανε στην Αθήνα το 1977. Στην Ελλάδα ήρθε με την ανταλλαγή των πληθυσμών το 1924. Από την τρυφερή ηλικία των παιδικών του χρόνων αναγκάστηκε να εργαστεί ως λούστρος, βοσκός και λαντζέρης. Κατά τη διάρκεια του πολέμου εντάχθηκε στην Αριστερά και έλαβε μέρος στην Αντίσταση. Εξορίστηκε στη Μακρόνησο και στον Άη-Στράτη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το 1956 δικάστηκε για το βιβλίο του *Βουρκωμένες μέρες* και δύο χρόνια αργότερα κατέφυγε στη Ρουμανία όπου έζησε ως τη μεταπολίτευση. Το 1962 του αφαιρέθηκε η ελληνική ιθαγένεια. Στην Ελλάδα επέστρεψε το 1975. Το πρώτο του βιβλίο, *Τα πλοία δεν άραξαν*, συλλογή διηγημάτων (1938), τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Πεζογραφίας. Το 1951 στο Παρίσι απέσπασε το βραβείο της Χρυσής Δάφνης Πανευρώπης.

Το μυθιστόρημα *Ένα παιδί μετράει τ' άστρα* (εκδόσεις Δίφρος 1956-1956) είναι ένα από τα πιο ενδιαφέροντα δημιουργήματα του Λουντέμη, ενταγμένο κι αυτό στο είδος που πιστά υπηρέτησε ως συγγραφέας: την προλεταριακή ηθογραφία, με ήρωες χαρακτηριστικούς εκπροσώπους του κοινωνικού περιθωρίου και γενικότερα των λαϊκών στρωμάτων, που βιώνουν με τον εντονότερο τρόπο την κοινωνική αδικία. Στην προκειμένη περίπτωση ο Μέλιος, ο ήρωας του μυθιστορήματος, αποτελεί, ως ένα σημείο, μυθιστορηματική ενσάρκωση της παιδικής ηλικίας του συγγραφέα. Γι' αυτό και αποδίδονται με άμεσο και συχνά συγκινητικό τρόπο οι περιπέτειες και οι συνθήκες διαβίωσης δύο απονήρευτων παιδιών, του Μέλιου και του γύφτου φίλου του, καθώς και το κοινωνικό περιβάλλον-πλαίσιο μέσα στο οποίο δρουν και συμπεριφέρονται οι δύο τελευταίοι.

Κ.Π.

Υπό ξένην σημαία

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ. Ποιητής, εκδότης. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1936. Εργάστηκε ως ναυτικός· ανήκε στη συντακτική ομάδα του περιοδικού *Μαρτυρίες* και είναι μέλος της συντακτικής ομάδας του περιοδικού *Σημειώσεις*. Ποιητής της Β' Μεταπολεμικής γενιάς, εκφράζει την οδύνη του για την ήττα των νεανικών του οραμάτων, όπως και οι περισσότεροι προβληματιζόμενοι ιδεολογικά ποιητές της γενιάς του. Διαφοροποιείται ωστόσο με την πάροδο του χρόνου, καθώς γίνεται όλο και πιο υποκειμενικός και, συνεπώς, δραματικότερος. Έχοντας απεμπολήσει κάθε δυνατότητα καταφυγής σε διαλεκτικά υπαγορευόμενες εκλογικεύσεις, αφήνεται ακάλυπτος στις επώδυνες και παλινδρομικές διακυμάνσεις του συναισθήματος, που απορρέει από την αντιπαράθεση του μυθοποιημένου παρελθόντος με το ζοφερό παρόν.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στη συλλογή του *Υπό ξένην σημαία* (1972), αλλά και στο σύνολο σχεδόν του ποιητικού του έργου, ο σημερινός άνθρωπος, αυτός που κάποτε πίστεψε σε ψεύτικες υποσχέσεις και απατηλά οράματα, βιώνοντας τον καθημερινό του θάνατο, τον ταπεινωτικό θάνατο του γραφείου και της πολυθρόνας, δεν μπορεί παρά να αρνείται το παρόν, βρίσκοντας ερείσματα ζωής σε οριστικά και αμετάκλητα ματαιωμένα οράματα, που όμως κάποτε τον οδήγησαν σε πράξεις και σκέψεις αναιρετικές της θλιβερής και αδιέξοδης καθημερινότητας. Στην περίπτωση του Λυκιαρδόπουλου, αυτό που προσδίδει στην ποίησή του μια επιπλέον αίσθηση δραματικότητας, είναι η ομολογημένη εκ μέρους του επίγνωση ότι η προσκόλλησή του στα περασμένα τον στέρησε από τη δυνατότητα να έχει μια πραγματική εικόνα του παρόντος. Τον έκανε έναν άνθρωπο που «έχασε τη ζωή του στη θάλασσα και τη γυρεύει στις θαλασσογραφίες».

Κ.Π.

Τα ψάθινα καπέλα

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΛΥΜΠΕΡΑΚΗ. Πεζογράφος, θεατρική συγγραφέας. Γεννήθηκε το 1919 στην Αθήνα όπου και πέθανε το 2001. Εγγονή του εκδότη Γεώργιου Φέξη. Σπούδασε Νομικά στο ΠΑ. Λίγο μετά την Κατοχή πήγε στο Παρίσι όπου έζησε για αρκετά χρόνια, ανήκοντας στον κύκλο των Ελλήνων συγγραφέων και διανοουμένων που έφυγαν μετά τον πόλεμο από την Ελλάδα, οι περισσότεροι για πολιτικούς λόγους.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1945 με το μυθιστόρημά της *Τα δέντρα*, ως Μαργαρίτα Καραπάνου (το επώνυμο του συζύγου της). Στη συνέχεια εξέδωσε: *Τα ψάθινα καπέλα* (1946), *Ο άλλος Αλέξανδρος* (1950), *Το μυστήριο* (1976).

Τα ψάθινα καπέλα (Μυθιστόρημα, εκδόσεις «Πυρσός», Αθήνα 1946, «Κέδρος» 1986) είναι το πιο γνωστό και το πιο πολυδιαβασμένο μυθιστόρημα της Λυμπεράκη. Ένα μυθιστόρημα εφηβικό, στο απολύτως προσδιορισμένο, τοπικά και χρονικά, πλαίσιο του οποίου τρεις νεαρές υπάρξεις (τρεις αδερφές, η Μαρία, η Ινφάντα και η Κατερίνα, που είναι και η αφηγήτρια), μέλη μιας αστικής αθηναϊκής οικογένειας, κατά τη διάρκεια τριών συνεχόμενων καλοκαιριών της δεκαετίας του '30, σε κάποιο προάστιο της Αθήνας, στην ειδυλλιακή μεσοπολεμική Κηφισιά, βιώνουν το πέρασμά τους από την εφηβεία στην ενηλικίωση. Η ενηλικίωση, βέβαια, της καθεμιάς συντελείται με διαφορετικό τρόπο, ανταποκρινόμενο στην διαφορετική της ψυχοσύνθεση, στην ιδιαίτερη ευαισθησία της και στον βαθμό που επιτρέπουν οι κρατούσες συνθήκες και οι συνακόλουθοι περιορισμοί της κοινωνικής τους τάξης.

Κ.Π.



Τα Σονέτα

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΒΙΛΙΔΗΣ. Ποιητής. Γεννήθηκε το 1860 στην Ιθάκη και πέθανε στο Δρίσκο Ηπείρου το 1912. Από τους σημαντικότερους ποιητές της Επτανη-

σιακής Σχολής, φοίτησε για λίγο στη Φιλοσοφική Σχολή του ΠΑ και στη συνέχεια πήγε στη Γερμανία, όπου έζησε με διακοπή ενός χρόνου ως το 1890. Επιστρέφοντας στην Κέρκυρα (1893) κατατάχτηκε στο στρατό, ενώ στον πόλεμο του '97 σχημάτισε εθελοντικό ανταρτικό σώμα με δικά του έξοδα. Το 1909 εξελέγη βουλευτής και με την κήρυξη των Βαλκανικών Πολέμων κατατάχτηκε στο σώμα Αλέξανδρου Ρώμα. Σκοτώθηκε στο Δρίσκο το 1912.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ο Μαβίλης καλλιέργησε κυρίως το σονέτο, του οποίου θεωρείται και ο σημαντικότερος εκπρόσωπος στην Ελλάδα. Τα 56 σονέτα του (ανάμεσά τους ξεχωρίζουν η «Λήθη», η «Ελιά» κ.ά.) διακρίνονται για τη μορφική τους τελειότητα και συγκινούν εξαιτίας του ιδανισμού και του προσωπικού τόνου που τα διαπερνά και τα χαρακτηρίζει.

Επιπλέον, συγκινούν και εξαιτίας της έντονης, παρά τη διακριτικότητά της, παρουσίας του θανάτου, με τον οποίο συνδυάζεται και ένα έντονο αίσθημα φιλοπατρίας. Το έργο του εκδόθηκε για πρώτη φορά συγκεντρωμένο το 1915 από το περιοδικό *Γράμματα*, με τη φροντίδα του Κ. Θεοτόκη, και επανεκδόθηκε με τίτλο *Τα Σονέτα* και εισαγωγή-σχόλια του Γεράσιμου Σπαταλά το 1935.

Κ.Π.

Τ' αδέρφια μου οι άνθρωποι

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΓΚΛΗΣ. Πεζογράφος, Μεταφραστής. Γεννήθηκε το 1912 στην τότε τουρκοκρατούμενη Κάλυμνο και από μικρή ηλικία συναναστράφηκε τον κόσμο των σφουγγαράδων. Έζησε στη Γαλλία και φοίτησε σε λύκειο της Χάβρης (1928-1931), ενώ ασχολήθηκε με το εμπόριο των σφουγγαριών στο Παρίσι. Από το 1935 ως το 1943 έζησε στην Αίγινα· το 1943 οργανώθηκε στο Ε.Α.Μ. και μετά την Κατοχή επέστρεψε στην Κάλυμνο, αλλά οι περιπέτειες της υγείας του τον υποχρέωσαν να μείνει στην Αθήνα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | *Τ' αδέρφια μου οι άνθρωποι* (Δωρικός, Αθήνα 1957) είναι ίσως το πιο ενδιαφέρον μυθιστόρημα του Γιάννη Μαγκλή. Βρίσκει κανείς σ' αυτό συγκεντρωμένα και στο έπακρο αναπτυγμένα όλα εκείνα τα στοιχεία που θερμαίνουν την ψυχή και αφυπνίζουν τα αισθήματα ανθρωπισμού του αναγνώστη· στοιχεία που χαρακτηρίζουν το σύνολο σχεδόν του αφηγηματικού έργου του συγγραφέα. Ο οποίος και εδώ, χωρίς να διολισθαίνει προς τον διδακτισμό, εκφράζει την αγάπη του, τη συμπόνια και την κατανόησή του προς τον άνθρωπο της εποχής του, τον άνθρωπο του διαρκούς εσωτερικού αγώνα αλλά και του αγώνα με τις εξωτερικές, κοινωνικές, συνθήκες και περιστάσεις. Κι ακόμη εκφράζει τη βεβαιότητα για την τελική επικράτηση όποιου εντέλει επιστρατεύσει και ενεργοποιήσει τις συνήθως σε νάρκη ευρισκόμενες βαθύτερες πνευματικές και ηθικές του δυνάμεις.

Κ.Π.

Άπαντα

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΓΝΗΣ. Λογοτεχνικό ψευδώνυμο του ποιητή Κωνσταντίνου Γ. Κωνσταντινίδη. Γεννήθηκε το 1880 στη Ζαγορά του Πηλίου και πέθανε στην Αλεξάνδρεια το 1953. Το 1903 εγκαταστάθηκε στην Αίγυπτο όπου εργάστηκε ως υπάλληλος εμπορικού γραφείου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Λίγο πριν την αναχώρησή του (1902) εξέδωσε την πρώτη ποιητική συλλογή του, *Φτερουγίσματα*, ενώ όσο ζούσε στην Αλεξάνδρεια εξέδωσε επτά ποιητικές συλλογές, αποδίδοντας παράλληλα στη δημοτική το «Τροπάρι της Κασσιανής» (1944). Μετά τον θάνατό του, με τη φροντίδα του αδερφού του, εκδόθηκαν δύο τόμοι με τα ποιητικά του *Άπαντα* (1957), γεγονός που επέτρεψε τη συνολική αποτίμηση της ποιητικής προσφοράς του και τη διατύπωση της άποψης ότι ο Μάγνης υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους ποιητές που έζησαν στην Αλεξάνδρεια την εποχή του Καβάφη. Η ποίησή του κινείται ανάμεσα στη μεταπαλαμική παράδοση και τους καθαφικούς τρόπους, άλλοτε σατιρική και άλλοτε λυρική, ενώ κάποτε διολισθαίνει προς τον διδακτισμό.

Αναμφισβήτητα, ο Μάγνης δεν υπήρξε μία βαρύνουσα πνευματική και ποιητική προσωπικότητα, παρουσιάζει ωστόσο ενδιαφέρον το γεγονός του διχασμού του ανάμεσα σε δύο εντελώς διαφορετικές ποιητικές «σχολές», με προφανή την απόκλιση προς αυτήν της Αλεξάνδρειας. Γι' αυτό και ό,τι κυρίως διασώζεται απ' αυτόν και δικαιολογεί την τοποθέτησή του ανάμεσα στους ποιητές που συνέβαλαν στην ανανέωση της ποιητικής μας παράδοσης, είναι η καθαφίζουσα ποιητική συλλογή του *Αρχιλόχεια*.

Κ.Π.

Τα Μεσολογγίτικα



ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ. Ποιητής, μεταφραστής. Γεννήθηκε στο Μεσολόγγι το 1870 και πέθανε το 1943 στην Αθήνα. Σε νεαρή ηλικία εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, όπου σπούδασε Νομικά. Ταξίδεψε στην Ευρώπη (Γαλλία και Ιταλία) και στην Κωνσταντινούπολη. Στο Παρίσι είχε την ευκαιρία να γνωριστεί και να συνδεθεί με στενή φιλία με τον Jean Moréas (Ιωάννη Παπαδιαμαντόπουλο). Από πολύ νέος άρχισε να συνεργάζεται με τα σημαντικότερα περιοδικά της εποχής του (*Εστία*, *Τέχνη*, *Παναθήναια*, *Ο Νουμάς* κ.ά.). Συμμετείχε στην ίδρυση της Εταιρείας Εθνικής Γλώσσας (1904), που σκοπό είχε την προάσπιση και την επικράτηση της δημοτικής γλώσσας. Το 1917 διορίστηκε κοσμήτορας στη Βιβλιοθήκη της Βουλής, διατηρώντας αυτήν τη θέση, με μια σύντομη παύση, ως το 1937.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα γράμματα εμφανίστηκε το 1890 στην εφημερίδα *Εβδομάς*, δύο χρόνια αργότερα (1892) στην *Εστία* του Γεωργίου Δροσίνη με ποίημά του. Εξέδωσε: *Συντρίμματα* (1899), *Η κυρά του Πύργου* (1904, ονειρόδραμα), *Ωρες* (1905), *Πεπρωμένα* (1909), *Ασφόδελοι* (1918), *Ο Μπαταριάς*. *Ο Τάκη-Πλούμας*. *Μπάγρον* (1920), *Αντίφωνα* (1931), *Ερωτικό* (1939), ενώ μεταθανάτια (1946), δημοσιεύτηκε η συλλογή του *Τα Μεσολογγίτικα*, με ποιήματα επιλεγμένα από τον ίδιο και θεματικά σχετιζόμενα με την ιδιαίτερη πατρίδα του, την ιστορία, τους θρύλους και τους μύθους της.

Το 1964 πραγματοποιήθηκε μία δίτομη έκδοση των *Απάντων* του, με επιμέλεια Γ. Βαλέτα, ενώ πιο ολοκληρωμένη κρίνεται η τρίτομη έκδοση που επιμελήθηκε φιλολογικά ο Γιάννης Παπακώστας: *Ποιήματα* και *Πεζά* (δύο τόμοι, 2005).

Κ.Π.

Ο ποιητής Κ.Π. Καβάφης

ΤΙΜΟΣ ΜΑΛΑΝΟΣ. Κριτικός και δοκιμογράφος του παροικιακού ελληνισμού της Αλεξάνδρειας. Γεννήθηκε στον Πειραιά το 1897 και πέθανε στη Λοζάννη το 1984. Το 1906 εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του στην Αλεξάνδρεια, όπου πέρασε τα περισσότερα χρόνια της ζωής του. Το 1966 εγκαταστάθηκε στην Λοζάννη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το 1918 εξέδωσε την πρώτη ποιητική συλλογή του *Ρόδα θαλάμου*. ακολουθούν οι συλλογές *Λυρικά* (1922), *Ρόδα θαλάμου* (1939) και *Ρόδα θαλάμου* (1978). Το ίδιο διάστημα δημοσιεύει πεζά και κριτικά του κείμενα σε περιοδικά και εφημερίδες, ως το 1933, οπότε πραγματοποιεί την επίσημη εμφάνισή του στον χώρο της κριτικής με το βιβλίο *Ο ποιητής Κ.Π. Καβάφης*, μόλις ένα μήνα μετά τον θάνατο του ποιητή, συνδέοντας έτσι άρρηκτα το όνομά του με το όνομα του μεγάλου Αλεξανδρινού.

Ο Μαλάνος δίνει ιδιαίτερη σημασία στην ανορθόδοξη ερωτική ζωή του ποιητή, αναζητώντας σ' αυτήν τα αίτια των ποιητικών του ιδιαιτεροτήτων, γεγονός που εμπεριέχει τον κίνδυνο να περιοριστούν οι οπτικές γωνίες προσέγγισης ενός πολυδιάστατου έργου, όπως είναι το έργο του Καβάφη. Τα μεταγενέστερα βιβλία του Μαλάνου, που εκδίδονται με την πρόθεση της υποστήριξης των αρχικών, γύρω από την καθαφική ποίηση, θέσεών του ή της αντιπαράθεσης με απόψεις άλλων μελετητών της, είναι: *Περί Καβάφη. Συμπληρωματικά σχόλια* (1935), *Η μυθολογία της Καβαφικής πολιτείας* (1943).

Κ.Π.

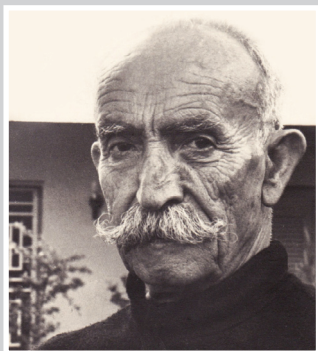
Objet sans valeur

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε στη Μεσσήνη το 1939. Το 1945 εγκαταστάθηκε με την πολυμελή οικογένειά του στην Αθήνα. Φοίτησε στη Σχολή Ναυτοπαίδων Πόρου και στην ηλικία των δεκαεπτά ετών πήγε στο Βέλγιο όπου εργάστηκε για δύο χρόνια σε ανθρακωρυχείο. Το 1957 κατατάχτηκε στη Λεγεώνα των Ξένων, σε μια κρίσιμη φάση του πολέμου της ανεξαρτησίας στην Αλγερία. Στην Ελλάδα επέστρεψε το 1961 μετά από μία περιπετειώδη απόδραση. Το 1963 συμμετείχε στην ίδρυση της Δημοκρατικής Νεολαίας Λαμπράκη, απ' όπου αποχώρησε τον αμέσως επόμενο χρόνο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το *Objet sans valeur* (Νουβέλες, «Κέδρος», 1972) είναι ένα βιβλίο αποτελούμενο από δύο νουβέλες («Φάιαρ-οπ» και «Σέρντιλις»). Από αυτές η πρώτη κερδίζει σε εντυπώσεις τόσο εξαιτίας του θέματός της όσο και εξαιτίας των αφηγηματικών αρετών-τεχνικών της. Χωρίς συγκεκριμένο μύθο, χωρίς οργανωμένη πλοκή, κερδίζει τον αναγνώστη η αφήγηση ενός ναυτικού που ταξίδεψε ως τα πέρατα του κόσμου κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου. Με τρόπο εντελώς φυσικό, με λόγο που διατηρεί θερμή την ανάσα της προφορικότητας, μιλάει για τις περιπέτειες και τους κινδύνους που έζησε στη θάλασσα, για τους συνδικαλιστικούς του αγώνες, για τους έρωτές του.

Πραγματικά, ο λόγος του αφηγητή στη συγκεκριμένη νουβέλα είναι ένας λόγος που καθηλώνει τον αναγνώστη· είναι τόσο ζωντανός που τον κάνει να αισθάνεται ακροατής μιας ιστορίας που συντίθεται, με απόλυτη φυσικότητα, μπροστά στα μάτια του. Είναι ένας λόγος συγκινημένος από τα όσα θυμάται και αναπαριστά, ξέρει και γίνεται όπου και όσο χρειάζεται σκληρός ή τρυφερός, ζυμωμένος καθώς είναι από τις ζωντανές μνήμες των όσων φέρνει στο φως.

Κ.Π.



Ακροναυπλία. Θρύλος και πραγματικότητα

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΝΟΥΣΑΚΑΣ. Συγγραφέας. Γεννήθηκε το 1907 στον Άγιο Κωνσταντί-

νο Ρεθύμνου και πέθανε το 1994 στην Αθήνα. Υποδηματεργάτρης, με πλούσια πολιτική δράση και επανειλημμένες διώξεις, φυλακίσεις και εκτοπίσεις, δημιούργησε ιδιαίτερη αίσθηση με τις αφηγήσεις των περιπετειών του βίου του, τόσο για τα όσα περιέγραφε όσο και για το λαϊκότροπο, γοητευτικό αφηγηματικό ύφος του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Πρώτα η *Ακροναυπλία*. *Θρύλος και πραγματικότητα* (1975), αλλά και τα βιβλία που ακολούθησαν (*Χρονικό από την Αντίσταση*. *Μετά την Ακροναυπλία*, 1976, *Ο Εμφύλιος*. *Στη σκιά της Ακροναυπλίας*, 1977), έγιναν δεκτά με ενθουσιασμό από την κριτική και από τους αναγνώστες τους. «Ο συγγραφέας είναι αυτοδίδακτος [...] όχι όμως και ακαλλιέργητος», γράφει ο Αλέξανδρος Κοτζιάς. «Διάβασε πολύ εγκύπτοντας και σε αριστουργήματα: Όμηρος, Μακρυγιάννης· παρακολούθησε επιπλέον με ιερό πάθος στις φυλακές και τις εξορίες σειρά από μαθήματα: ιστορία, γεωγραφία, πολιτική οικονομία κ.τλ. Διαβάσματα και μαθήματα έπεσαν σε γόνιμο έδαφος. Γιατί αυτός ο αδρά πελεκημένος πολεμιστής είναι προικισμένος με σπάνια προσόντα: ευφυΐα, παρατηρητικότητα, ευαισθησία, απέραντη μνήμη [...] και διαθέτει ακόμη κρίση σωστή, βαθιά ανθρωπιά και ήθος ανυποχώρητο κυριολεκτικά έως θανάτου.

Κοντά σε τούτα, είναι ευλογημένος και με μια εκφραστική ευφορία που τροφοδοτείται από καθαρά γλωσσικά κοιτάσματα, καθώς το απέδειξε όταν γέροντας πια καταπιάστηκε ν' ανιστορήσει τη ματοβαμμένη, τη θηριώδη εποχή του –την εποχή του φασισμού– όπως αυτός την έζησε και πανάκριβα την πλήρωσε».

Κ.Π.

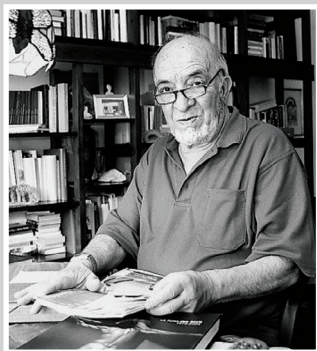
Τα κύματα και οι φωνές

ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΜΑΡΚΟΓΛΟΥ. Ποιητής, πεζογράφος. Γεννήθηκε στην Καβάλα το 1935. Σπούδασε οικονομικά στην Ανωτάτη Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών της Αθήνας. Έζησε στην ιδιαίτερη πατρίδα του ως το 1971, οπότε εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη και εργάστηκε ως ιδιωτικός υπάλληλος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1958 με τη δημοσίευση ποιήματός του στην εφημερίδα *Έρευνα* της Καβάλας, με το ψευδώνυμο Π. Μαρτάκος. Χαρακτηριστικός εκπρόσωπος της Δεύτερης ποιητικής μεταπολεμικής γενιάς, ο Πρόδρομος Μάρκογλου, από την άποψη ότι η ποίησή του αποτελεί την έκφραση μιας βαθύτατης κοινωνικής οδύνης. Πρόκειται για μια ποίηση διαπερασμένη από τραυματικές μνήμες του Εμφυλίου και όλων όσα τον ακολούθησαν (φυλακίσεις, εκτοπίσεις κ.λπ.). «Πάντως», σημειώνει ο Γιώργος Αράγης αναφερόμενος στην περίπτωση του Μάρκογλου, «δεν πρόκειται για ένα έργο μονόχρονου κοινωνικού προσανατολισμού, γιατί και η ερωτική και η υπαρξιακή πτυχή της ζωής έχουν αρκετό μερίδιο μέσα στις σελίδες του.

Ειδικότερα για κάθε συλλογή θα μπορούσαν να ισχύσουν επιγραμματικά τα ακόλουθα: Στην πρώτη (*Εγκλειστοί*, 1962) προέχουν οι αναζητήσεις πάνω στο αντικείμενο και στη μορφή της ποιητικής πράξης. Στη δεύτερη (*Χωροστάθμιση*, 1965) γίνεται αναφορά στο μεροκάματο της προσφυγιάς στα καπνομάγαζα της Μακεδονίας (Καβάλα). Στην τρίτη (*Τα κύματα και οι φωνές*, Θεσσαλονίκη, 1971), που αποτελεί σταθμό για την ωριμότητά της, ο ποιητής ανακαλύπτει οριστικά το κλίμα της γενιάς του που έκτοτε αποτελεί μόνιμο στοιχείο του έργου του».

Κ.Π.



Το φάντασμα του κυρίου Ραμόν Νοβάρο

ΠΑΥΛΟΣ ΜΑΤΕΣΙΣ. Θεατρικός συγγραφέας, πεζογράφος, μεταφραστής. Γεννήθηκε στη Δίβρη Ηλείας το 1933 και πέ-

θανε στην Αθήνα το 2013. Σπούδασε θέατρο και μουσική, ενώ κατά το διάστημα 1972-1973 του είχε ανατεθεί ο καλλιτεχνικός προγραμματισμός του Εθνικού Θεάτρου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε με το θεατρικό έργο *Η τελετή* (1967). Τόσο στο θεατρικό όσο και στο αφηγηματικό του έργο ο Παύλος Μάτεσις συνδυάζει τον ρεαλισμό με την αλληγορία, τον συμβολισμό με έναν εντελώς ιδιότυπο υπερρεαλισμό. Ιδιότυπο επειδή δεν οφείλεται στην ανεπιφύλακτη αποδοχή των επιταγών του, αλλά στην ανατρεπτική, υπερλογική, διάθεση και ματιά του συγγραφέα. Απόδειξη το χαρακτηριστικότερο, ίσως, θεατρικό του έργο, *Το φάντασμα του κυρίου Ραμόν Νοβάρο* –παρουσιάστηκε για πρώτη φορά το 1973 στη Νέα Σκηνή του Εθνικού Θεάτρου, σε σκηνοθεσία Κώστα Μπάκα–, όπου ο ήρωας, ένας καταπιεσμένος μικροαστός, μετά από μια αποτυχημένη απόπειρα να απελευθερωθεί από τα δεσμά της οικογένειάς του, επιλέγει τη φυγή σε έναν τόπο όπου βρίσκει τη θαλπωρή κοντά στους αγαπημένους του νεκρούς.

Το φάντασμα του Ραμόν Νοβάρο είναι, κατά την Ειρήνη Μουντράκη, ένα «έργο πρωτοποριακό, δομικά και μορφολογικά, γραμμένο με ύφος λαϊκής εικονογραφίας, με συνεχείς αναδρομές στο παρελθόν και έντονο το μεταφυσικό και υπερρεαλιστικό στοιχείο, παρά τη φαινομενικά ρεαλιστική του υπόθεση. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η πολυ-τοπική του δράση, καθώς απαιτεί ταυτόχρονα έξι διαφορετικούς τόπους. Το έργο διαθέτει χιούμορ και διαπνέεται από έντονο ανθρωπισμό, βαθιά συμπάθεια και τρυφερότητα για την ανθρώπινη ύπαρξη».

Κ.Π.

Παπαφλέσσας

ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΛΑΣ. Πεζογράφος, θεατρικός συγγραφέας. Γεννήθηκε το 1883 στη Ναύπακτο και πέθανε στην Αθήνα, 1966. Σπούδασε Νομικά χωρίς να τελειώσει, όμως, τις σπουδές του. Εργάστηκε σε πολλές εφημερίδες, όπου και δημοσίευσε πολλά από τα λογοτεχνικά έργα του. Μάλιστα, σύντομα καθιερώθηκε ως ένας από τους καλύτερους χρονογράφους. Ίδρυσε και διηύθυνε τα περιοδικά *Ιδέα* και *Ελληνική Δημιουργία*. Το 1925 ίδρυσε το θνησιγενές Θέατρο Τέχνης και το 1929 ίδρυσε την ομάδα Ελεύθερη Σκηνή, μαζί με τη Μαρίκα Κοτοπούλη και τον Μήτσο Μυράτ. Ιδιαίτερη επιτυχία είχε η ενασχόλησή του με το θέατρο και τη σύνθεση ιστορικών μονογραφιών, με στόχο την επικοινωνία με το ευρύ φιλοθεάμον και αναγνωστικό κοινό.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Έγραψε δράματα και κωμωδίες (*Ο γιος του ίσκιου*, 1907, *Το χαλασμένο σπίτι*, 1909, *Ιούδας*, 1934, *Ο μπαμπάς εκπαιδεύεται*, 1935, *Παπαφλέσσας*, 1937, κ.ά), ενώ αναγνωστική επιτυχία γνώρισαν λόγω της γλαφυρότητας του ύφους του και τα ιστορικά του αναγνώσματα, τα περισσότερα από τα οποία αναφέρονταν σε ήρωες του 1821 (*Ο γέρος του Μοριά*, 1931, *Ο ναύαρχος Μιαούλης*, 1932, *Ματωμένα ράσα*, 1933, κ.ά.). Το έργο του, πάντως, που διακρίθηκε ιδιαίτερα και επαινέθηκε περισσότερο από όλα τα άλλα για τη θεατρική του αρτιότητα, ήταν ο *Παπαφλέσσας*.

Η αξία του, όσο και η επιτυχία του, οφειλόταν, όπως επισημάνθηκε από την κριτική, στο γεγονός ότι «αποδίδει διαφορετικές πλευρές μιας συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου μέσα από τη δράση ολοκληρωμένων και πολυδιάστατων χαρακτήρων».

Κ.Π.



Λυρική εξομολόγηση

ΜΕΛΙΣΣΑΝΘΗ. Φιλολογικό ψευδώνυμο της ποιήτριας και μεταφράστριας Ήβης Κούγια-Σκανδαλάκη. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1907-1990). Σπούδασε Γαλλική και Γερμανική Φιλολογία.

Εργάστηκε στη Μέση Εκπαίδευση ως καθηγήτρια Γαλλικών. Στο διάστημα 1945-1955 ήταν τακτική συνεργάτις της Ελληνικής Ραδιοφωνίας, πραγματοποιώντας διασκευές και μεταφράσεις ελληνικών έργων.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1930 με τη συλλογή *Φωνές εντόμου*. ακολούθησαν: *Προφητείες* (1931), *Φλεγόμενη βάτος* (1935), *Ο γυρισμός του ασώτου* (1936), *Λυρική εξομολόγηση* (1945), *Ανθρώπινο σχήμα* (1961), *Εκλογή, 1930-1950* (1965, συγκεντρωτική έκδοση), *Εκλογή, 1961-1965* (1970, συγκεντρωτική έκδοση), *Τα ποιήματα της Μελισσάνθης, 1930-1974* (1975, συγκεντρωτική έκδοση), κ.ά.

Η Μελισσάνθη, υπήρξε μια εντελώς ξεχωριστή φωνή ανάμεσα στους ποιητές της γενιάς του '30. Χαρακτηριστικό στοιχείο τής προ του πολέμου ποιήσής της ήταν μια θρησκευτικότητα που συχνά προσέδιδε ψυχρότητα, μιαν ακαμψία στον ποιητικό της βηματισμό· η υπαρξιακή αγωνία της ποιήτριας παρέμενε ως έναν βαθμό αμετάδοτη. Τα πράγματα αρχίζουν να αλλάζουν μετά τον πόλεμο· αρχής γενομένης από τη συλλογή *Λυρική εξομολόγηση* (1945), η ποιήτρια δείχνει να συμμερίζεται το άγχος του σύγχρονου μεταπολεμικού ανθρώπου, να «ακούει» την αγωνία του και να αισθάνεται την ανάγκη του για επικοινωνία μέσα σε ένα κόσμο άξενο και αδιάφορο. Με τη συλλογή *Ανθρώπινο σχήμα* (εκδόσεις «Δίφρος», 1961), η ανανεωτική της πορεία τείνει προς την ολοκλήρωση. Η λογική συγκρότηση και η αυστηρή τεχνική διάρθρωση παραχωρούν τη θέση τους σ' έναν στίχο πιο ελεύθερο και πιο ευλύγιστο, που παρακολουθεί τις ψυχικές διακυμάνσεις και, με τις διακεκομμένες εικόνες, τη συναισθηματική και όχι τη λογική συνέπεια.

Κ.Π.

ΜΕΛΙΣΣΑΝΘΗΣ

Λυρική
Εξομολόγηση

ΑΘΗΝΑΙ • 1945

Άλογα στον ιππόδρομο

ΜΑΡΚΟΣ ΜΕΣΚΟΣ. Ποιητής. Γεννήθηκε στην Έδεσσα το 1935. Σπούδασε στο Τεχνολογικό Τμήμα του Αθηναϊκού Ινστιτούτου Δοξιάδη (1968) και εργάστηκε ως γραφίστας σε διάφορα διαφημιστικά γραφεία της Αθήνας. Από το 1981 εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη και κατά το διάστημα 1987-1993 εργάστηκε ως υπεύθυνος του εκδοτικού τμήματος της Α.Σ.Ε.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1956, με τη δημοσίευση ενός ποιήματός του στο περιοδικό *Επιθεώρηση Τέχνης*.

Σε όλη την ποίηση του Μάρκου Μέσκου, και περισσότερο στα ποιήματα της συλλογής *Άλογα στον ιππόδρομο* (1973) –ίσως γιατί η δικτατορία του '67 αφύπνισε με τρόπο έντονο τραυματικές μνήμες– σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν τα παιδικά του χρόνια, το αγροτικό τοπίο και η δημοτική παράδοση. «Τόσο το αγροτικό τοπίο όσο και η δημοτική παράδοση», γράφει ο Βαγγέλης Χατζηβασιλείου, «προκρίνονται εν προκειμένω ως ζωτικές πηγές όχι για να τροφοδοτήσουν μια ηθογραφική ή λαογραφική ιδεολογία, αλλά για να μετατραπούν σε πεδίο προβολής ενός απολύτως σύγχρονου ποιητικού αισθήματος, το οποίο μυθοποιούμενο μέσω της προσφυγής στο παρελθόν αποκτά υποβλητικότερη και πιο παραστατική έκφραση».

Διατηρώντας εν εγρηγόρσει τις μακρινές αναμνήσεις των παιδικών και των νεανικών του χρόνων τις ενεργοποιεί λυρικά, ώστε να μπορεί να διατηρεί το πρόσωπό του ακέραιο, παρά τις απάνθρωπες συνθήκες του σύγχρονου κόσμου και, συνάμα, να είναι σε θέση να μεταδώσει συναισθηματικά την εμπειρία του ιστορικού γίνεσθαι. Όποια κι αν είναι, πάντως, η υφή του εκτοπίσματος που δημιουργούν μέσα του οι τραυματικές μνήμες της ιστορίας –συναισθηματική ή ιδεολογική–, η ποίησή του βρίθκει από αναγνώρισιμες κοινωνικές και ιστορικές αναφορές.

Κ.Π.

Καλαμάς κι Αχέροντας



ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΜΗΑΙΩΝΗΣ. Πεζογράφος, δοκιμογράφος. Γεννήθηκε στο Περιστέρι Πωγωνίου Ιωαννίνων το 1932. Φοίτησε στη Ζωσιμαία Σχολή (1947-1950),

όπου τον έφεραν οι συνθήκες του Εμφυλίου Πολέμου, και σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του ΑΠΘ (1950-1955). Υπηρέτησε στη Μέση Εκπαίδευση (1957-1991) ως καθηγητής, γυμνασιάρχης και σχολικός σύμβουλος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ξεχωριστή θέση ανάμεσα στο σημαντικό αφηγηματικό έργο του Μηλιώνη κατέχει η συλλογή διηγημάτων *Καλαμάς κι Αχέροντας* (Εκδόσεις «Στιγμή», Αθήνα 1985), όπου πρωταγωνιστούν απλοί άνθρωποι, ταπεινοί ήρωες της καθημερινότητας όπως αυτή είναι διαμορφωμένη σήμερα σαν απόσταγμα της ιστορίας των τελευταίων δεκαετιών (πόλεμος του '40, Κατοχή, Εμφύλιος, ψυχροπολεμική περίοδος κ.λπ.). Η αφήγηση, με αφετηρία το παρόν, προεκτείνεται ακατάπαυστα στα περασμένα, απ' όπου ανασύρει σκηνές, γεγονότα, πρόσωπα, πράγματα και καταστάσεις, σχεδόν όλα συνδεδεμένα με τα παιδικά και τα νεανικά χρόνια του αφηγητή, συνεπώς και με τον γενέθλιο τόπο του, ένα ορεινό χωριό της Ηπείρου.

Η συγκίνηση που τον διακατέχει είναι πάντα ελεγχόμενη· μάλιστα μοιάζει να ελέγχεται από το ίδιο το «όργανο» που την προκαλεί, δηλαδή από τον λόγο, ο οποίος διατηρείται σταθερός στο ύψος των περιστάσεων. Εξάλλου, δεν είναι στις προθέσεις του να ωραιοποιήσει το παρελθόν, αλλά να το συσχετίσει, να το συνδέσει οργανικά με το παρόν, που κάθε άλλο παρά ευοίωνο είναι.

Κ.Π.

...Καλά, εσύ σκοτώθηκες νωρίς

ΧΡΟΝΗΣ ΜΙΣΣΙΟΣ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε στην Καβάλα το 1930 και πέθανε στην Αθήνα το 2012. Το 1936 η οικογένειά του εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη. Από πολύ νεαρή ηλικία οργανώθηκε στην Αριστερά και κατά τη διάρκεια της γερμανικής Κατοχής πήρε μέρος στην Αντίσταση, ενώ κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου (1947) συνελήφθη, δικάστηκε και καταδικάστηκε σε θάνατο. Στη συνέχεια εκτοπίστηκε σε διάφορα στρατόπεδα συγκέντρωσης, ενώ μετά το στρατιωτικό πραξικόπημα του 1967 συνελήφθη εκ νέου και έμεινε φυλακισμένος ως το 1973.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1985, μάλλον απρόσμενα, μην έχοντας δώσει προηγουμένως δείγματα γραφής, με το σχεδόν αυτοβιογραφικό αφήγημα *...Καλά, εσύ σκοτώθηκες νωρίς*, που υπήρξε ένα από τα πιο πολυδιαβασμένα βιβλία του δεύτερου μισού του εικοστού αιώνα. Ο τίτλος του, που ακούγεται σαν καλοτύχισμα για κάποιον που έφυγε από τη ζωή νωρίς και άρα δεν πρόλαβε να δει τα οράματα της νιότης ματαιωμένα, έγινε σύνθημα στους τοίχους των Εξαρχείων, ενώ το βιβλίο γνώρισε αλλεπάλληλες επανεκδόσεις και διατηρήθηκε για πολλούς μήνες στην κορυφή των καταλόγων των ευπώλητων.

Πρόκειται για ένα αφήγημα γραμμένο σε πρώτο πρόσωπο, με ύφος οικείο, τόσο που ο λόγος του αφηγητή να ακούγεται με τον ρυθμό του προφορικού λόγου, σαν προσωπική κατάθεση-εκμυστήρευση διώξεων, συλλήψεων, καταδικών, φυλακίσεων, εξοριών και βασανιστηρίων, σε έμπιστους φίλους· με την τραγικότητα και τη σκληρότητα των επεισοδίων να απαλύνονται από το χιούμορ και την τρυφερότητα του εξομολογούμενου συγγραφέα.

Κ.Π.

Νηπιοβαπτισμός

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΜΟΥΝΤΕΣ. Ποιητής. Γεννήθηκε στη Χίο το 1935 και πέθανε στην Αθήνα το 2000. Σπούδασε Θεολογία στο ΠΑ και εργάστηκε ως εκπαιδευτικός.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1956, δημοσιεύοντας ένα ποίημά του στο περιοδικό *Ηπειρωτική Εστία*. Για πολλά χρόνια εργάστηκε ως παραγωγός λογοτεχνικών εκπομπών στην Κρατική Ραδιοφωνία. Εξέδωσε τις ποιητικές συλλογές: *Παρακαταθήκη* (1957), *Ισόπεδος διάβασις* (1963), *Η ανταχή των υλικών* (1971), *Τα αντίποινα* (1982) και *Νηπιοβαπτισμός* (1992).

Ό,τι κυρίως επιδίωξε στο σύνολο σχεδόν του ποιητικού του έργου, ο Ματθαίος Μουντές, ήταν, κινητοποιημένος από τα κελεύσματα ενός ευρύτερα νοούμενου θρησκευτικού ουμανισμού, να προσδώσει στη βαθύτητα –αν και ελεγχόμενη– υπαρξιακή αγωνία του πανανθρώπινες διαστάσεις· να διαστείλει το «εγώ» τόσο, ώστε η προσωπική αγωνία του για τη φθορά, τον θάνατο και για το εφήμερο του επίγειου έρωτα να γίνει ένα με την αγωνία του σύγχρονου πάσχοντος ανθρώπου, που αισθάνεται να τον χωρίζει μεγάλο χάσμα από τον υποδουλωμένο στον τεχνοκρατικό πολιτισμό, κόσμο. Ο ποιητής, σε όλο σχεδόν το ποιητικό του έργο, ιδιαίτερα όμως στην κατά γενική ομολογία ωριμότερη ποιητική του κατάθεση, στη συλλογή *Νηπιοβαπτισμός*, προσπαθεί και κατορθώνει να εκτρέψει την προσωπική του αγωνία από την παράπλευρη κοίτη της μοναχικότητάς του στην κεντρική κοίτη της αγωνίας των ανθρώπων του καθημερινού σωματικού, πνευματικού και ψυχικού μόχθου που, παρά τις αντιξοότητες, δεν παύουν να αποζητούν το αληθινό τους πρόσωπο.

Κ.Π.



Εκείνος και εκείνος

ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΥΡΣΕΛΑΣ. Θεατρικός συγγραφέας, πεζογράφος. Γεννήθηκε στον Πειραιά το 1930. Σπούδασε Νομικά στο ΠΑ και εργάστηκε στο Δημόσιο (1959-1969). Συνεργάστηκε με την εφημερίδα *Τα Νέα*.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Την εμφάνισή του στα Γράμματα την πραγματοποίησε το 1959 ως θεατρικός συγγραφέας· συγκεκριμένα με το μονόπρακτο *Άνθρωποι και άλογα*, που παρουσιάστηκε στη «Δωδεκάτη Αυλαία». Από το πλούσιο θεατρικό του έργο εκδόθηκαν σε βιβλίο: *Επικίνδυνο φορτίο* (1971), *Εκείνος και Εκείνος* (1973), *Ω, τι κόσμος, μπαμπά!* (1974), *Το αυτί του Αλέξανδρου* (1975), *Οι φίλοι* (1981), *Ενυδρείο* (1981), *Μαχαίρι στο κόκαλο* (1987), *Η κυρία δεν πενθεί. Και άλλες 7 κωμωδίες* (συγκεντρωτική έκδοση, 1984), *Αρσενική πόρνη* (1999), κ.ά. Ακόμα εξέδωσε: *Δια της απόπου απαγωγής* (1981), *Βαμμένα κόκκινα μαλλιά* (1989), *Κλειστόν λόγω μελαγχολίας* (1999), *Ο πόθος καίει τα σωθικά* (2004), κ.ά.

Ο Κώστας Μουρσελάς συνέβαλε, μαζί με άλλους θεατρικούς συγγραφείς που έκαναν την εμφάνισή τους τις δεκαετίες του '50 και του '60, στην ανανέωση της θεατρικής γραφής και στη διαμόρφωση ενός νεορεαλιστικού θεάτρου που ανταποκρινόταν στα κοινωνικά και ιδεολογικά δεδομένα της εποχής. Διανύοντας μία πορεία από τον συμβολισμό στον ρεαλισμό, επισημαίνει με την ειρωνική γραφή του τα αδιέξοδα της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας. Μοιάζει να συμπάσχει, με διακριτικότητα, με τους ήρωές του, δείχνοντας κατανόηση για τις ηθικές, τις ιδεολογικές και τις κοινωνικές ασυνέπειές τους, ρίχνοντας το βάρος στο σκοτεινό και απροσδιόριστο κυρίαρχο σύστημα. Ιδιαίτερη αίσθηση προκάλεσε στα χρόνια της δικτατορίας, η σειρά των αυτοτελών τηλεοπτικών επεισοδίων *Εκείνος και εκείνος*, ενώ το μυθιστόρημά του *Βαμμένα κόκκινα μαλλιά* (1989), γνώρισε τεράστια εμπορική επιτυχία και μεταφέρθηκε στην τηλεόραση.

Κ.Π.

Η Μεγάλη πλατεία

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΛΑΣ. Πεζογράφος, μεταφραστής. Γεννήθηκε το 1927 στη Θεσσαλονίκη όπου και πέθανε το 1999. Σπούδασε Μαθηματικά στο ΑΠΘ, αλλά επαγγελματικά ασχολήθηκε κυρίως με τη δημοσιογραφία. Κατά καιρούς εργάστηκε σχεδόν σε όλες τις εφημερίδες της Θεσσαλονίκης· μάλιστα από το 1958 άρχισε να γράφει και κριτικές θεάτρου. Διετέλεσε διευθυντής του τμήματος τύπου της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης, Γραμματέας του Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογράφου της ίδιας πόλης και για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα Πρόεδρος της Καλλιτεχνικής Επιτροπής, εισηγητής δραματολογίου και καλλιτεχνικός διευθυντής στο Κ.Θ.Β.Ε.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1952 συμμετέχοντας και κερδίζοντας με ένα πεζογράφημά του τον β' έπαινο του διαγωνισμού νουβέλας του περιοδικού *Μορφές*. Εξέδωσε: *Μην κλαις, αγαπημένη* (1958), *Ο κήπος των πριγκίπων* (1966), *Εμβατήρια* (τρία πεζογραφήματα, 1972), *Ύπνος θάνατος* (1974), *Εμβατήρια. Ύπνος θάνατος* (1984), *Μυθολογία* (δώδεκα αλληλένδετα διηγήματα, 1977), *Η μεγάλη πλατεία*. Ιστορία των μέσων και νέων χρόνων, 1987), κ.ά.

Η *Μεγάλη πλατεία* (Εκδόσεις «Κέδρος», Αθήνα 1987), ίσως είναι το πιο φιλόδοξο μυθιστόρημα του Νίκου Μπακόλα· χωρισμένο σε δώδεκα κεφάλαια και δοσμένο σε τρία επίπεδα γραφής, το καθένα από τα οποία αποτελεί και μια ξεχωριστή διάσταση όσον αφορά το βιωματικό, το ιστορικό και το μυθιστορηματικό στοιχείο. Στις σελίδες του αισθάνεται κανείς να συνυπάρχουν και να συνδυάζονται οργανικά στοιχεία εκ πρώτης όψεως ετερόκλητα, όπως η δημόδια παράδοση, η λαϊκή αφήγηση, ο μαγικός ρεαλισμός, η ηθογραφία κ.λπ., που όμως έτσι συνδυαζόμενα δημιουργούν το εντελώς ιδιαίτερο αφηγηματικό ύφος του Μπακόλα. Ένα ύφος που συμβάλει στην παγίωση και στην ανανέωση της νεωτερικής γραφής γενικά, αλλά και της Θεσσαλονίκης ειδικότερα.

Κ.Π.



Ο Παπουλάκος

ΚΩΣΤΗΣ ΜΠΑΣΤΙΑΣ. Λογοτεχνικό ψευδώνυμο του συγγραφέα Κ. Μπαστουνόπουλου. Γεννήθηκε το 1901 στη Ερμούπολη Σύρου και πέθανε στην Αθήνα το 1972. Σπούδασε Νομικά στην Αθή-

να και Θεατρολογία στο Παρίσι και εργάστηκε ως δημοσιογράφος σε πολλές εφημερίδες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Από το 1918, οπότε και έκανε την πρώτη εμφάνισή του στα Γράμματα, ανέπτυξε πλουσιότατη συγγραφική δράση, εκδίδοντας μυθιστορήματα, διηγήματα, δοκίμια κ.λπ. Η αξία της λογοτεχνικής προσφοράς του επιβεβαιώνεται και από την απήχηση που είχαν κάποια βιβλία του (*Μηνάς ο Ρέμπελος*, 1939, *Η Μπουμπουλίνα*, 1944, *Ο Παπουλάκος*, 1951, κ.ά) σε ένα ευρύ αναγνωστικό κοινό, επιβεβαιώνεται όμως και από τη θερμή κριτική υποδοχή τους. Αν και συγγραφέας της γενιάς του '30, ο Μπασιτιάς δεν δείχνει να προβληματίζεται πάνω σε ζητήματα νεωτερισμού, όπως κάνουν οι συγκαίρινοί του πεζογράφοι.

Αυτός αφήνεται με εμπιστοσύνη στη διδασκαλία των μεγάλων ηθογράφων της προηγούμενης γενιάς (του Παπαδιαμάντη, του Κονδυλάκη, του Καρκαβίτσα κ.ά.), κρίνοντας ότι αυτοί θα μπορούσαν να τον συνδράμουν στην πρόθεσή του να μιλήσει απλά για την ελληνική φύση, τον ψυχισμό του Νεοέλληνα και τις πατροπαράδοτες ηθικές του αξίες. Ο *Παπουλάκος* ανταποκρίνεται σ' αυτήν ακριβώς την πρόθεσή του. Είναι μία μυθιστορηματική βιογραφία, όπου ο συγγραφέας βρίσκει το κατάλληλο έδαφος να δημιουργήσει ένα ζωντανό ιδεώδες ηθικότητας και πίστης στις γνήσιες παραδόσεις που διαμόρφωσαν τον βαθύτερο ψυχισμό του Έλληνα.

Κ.Π.

Το πλατύ ποτάμι

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΕΡΑΤΗΣ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε το 1904 στην Αθήνα όπου και πέθανε το 1968. Αμέσως μετά τις γυμνασιακές σπουδές του (1921) διορίστηκε στη Εθνική Τράπεζα· πρώτα στους Παξούς, στη συνέχεια στην Κέρκυρα και τέλος στην Αθήνα ως το 1930. Βιοποριστικές ανάγκες τον υποχρέωσαν σε συχνές αλλαγές επαγγελμάτων και τόπων εργασίας και διαβίωσης. Τον Φεβρουάριο του 1941 πήγε εθελοντής στον Αλβανικό Πόλεμο, υπηρετώντας μέχρι την κατάρρευση στην πρώτη γραμμή του μετώπου ως εκφωνητής-προπαγανδιστής, ενώ το 1943 εντάχθηκε στο αντάρτικο κοντά στον Ζέρβα, στην Ήπειρο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | *Το πλατύ ποτάμι*, «Ταχυδρόμος» (1965) θεωρήθηκε από σύσσωμη την κριτική ως η κορυφαία στιγμή του Γιάννη Μπεράτη και μία από τις σημαντικότερες δημιουργίες της Μεταπολεμικής μας πεζογραφίας. Κατατίθενται σ' αυτό οι εμπειρίες του συγγραφέα από το Αλβανικό Μέτωπο· πρόκειται συνεπώς για ένα κείμενο με έντονο αυτοβιογραφικό χαρακτήρα κι ακόμη για ένα κείμενο που εντάσσεται στο είδος «μυθιστόρημα-ντοκουμέντο». Η σκοπιά από την οποία εξετάζονται τα περιστατικά της συναρπαστικής αφήγησης είναι αποκλειστικά βιωματική· είναι προφανές ότι ο αφηγητής, εκμυστηρευόμενος τις δραματικές πολεμικές εμπειρίες του και μιλώντας για τις επιμέρους συνθήκες και περιστάσεις του άνισου πολέμου, στον οποίο εθελοντικά έλαβε μέρος, έζησε υπό την απειλή ενός μόνιμως επικείμενου τέλους.

Εντούτοις ο λόγος του είναι νηφάλιος όταν επιχειρεί λεπταίσθητες, ψυχολογικής υφής, παρατηρήσεις. Αλλά νηφάλιος μόνο όσο χρειάζεται για να μη χάνει τη δραματικότητά του, το δραματικό του βάρος. Σ' αυτό, βέβαια, συμβάλει και η βαρύτητα των περιγραφόμενων πολεμικών καταστάσεων και συμβάντων και ο αντίχτυπός τους στον ψυχισμό του αφηγητή.

Κ.Π.



Η Ζωή εν τάφω

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ (Φιλολογικό ψευδώνυμο του Ευστράτιου Σταματόπουλου). Πεζογράφος. Γεννήθηκε στη Λέσβο το 1890 και πέθανε στην Αθήνα το 1969. Στην Αθήνα ήρθε προκειμένου να σπουδάσει Νομικά και το 1912 στρατεύθηκε

εθελοντικά για να πάρει μέρος στους Βαλκανικούς Πολέμους. Παράλληλα ανέπτυξε εντυπωσιακή δημοσιογραφική και λογοτεχνική δραστηριότητα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Η *Ζωή εν τάφω* (Μυτιλήνη, 1924) είναι το βιβλίο με το οποίο ο Μυριβήλης καθιερώθηκε στον χώρο των Γραμμάτων. Το συνθέτουν επιστολές γραμμένες από τον λοχία Αντώνη Κωστούλα, ο οποίος με άγρυπνο μάτι και με μονίμως ανοιχτό το ενδεχόμενο του θανάτου του καταγράφει και περιγράφει στην αγαπημένη του τις σκληρές δοκιμασίες του μετώπου, ταυτόχρονα σχεδόν με τη βίωσή τους. Μοναδικός ήρωας εν προκειμένω είναι ο επιστολογράφος· ένας απλός άνθρωπος –φοιτητής– ο οποίος, ενθουσιώδης, εμφορούμενος από αισθήματα πατριωτισμού, κατατάσσεται στον στρατό εθελοντικά, για να βρεθεί γρήγορα αντιμέτωπος με μια ανυπόφερτη, κτηνώδη πραγματικότητα, που όχι μόνο δεν ανταποκρίνεται στα υψηλά του περί πατρίδος, δίκιου και μίσους κατά του εχθρού ιδεώδη, αλλά, αντιθέτως, τον οδηγεί στην αναθεώρηση όλων όσα θεωρούσε και ως τότε πίστευε ως απαρασάλευτες αξίες. Οι εμπειρίες του πολέμου και η ταυτόχρονη συνειδητοποίηση κάποιων σκοτεινών μηχανισμών και συμφερόντων μεταστρέφουν τη συνειδησή του και ο ίδιος αρχίζει, αργά αλλά σταθερά, να εμφορείται από αισθήματα αντιπολεμικά και ανθρωπιστικά.

Με τη *Ζωή εν τάφω* αλλά και με άλλα δύο μυθιστορήματά του (*Η δασκάλα με τα χρυσά μάτια* και *Η Παναγιά η γοργόνα*), που το καθένα με τον τρόπο του αναφέρεται στη φρίκη του πολέμου, ο Μυριβήλης εγκαίνιασε την αντιπολεμική λογοτεχνία στην Ελλάδα.

Κ.Π.

Ποιήματα

ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑ. Λογοτεχνικό ψευδώνυμο της ποιήτριας Θεώνης Δρακοπούλου. Γεννήθηκε το 1881 στην Κωνσταντινούπολη και πέθανε στην Αθήνα το 1968. Σε πολύ μικρή ηλικία εγκαταστάθηκε με την οικογένειά της στην Αθήνα, όπου φοίτησε στη Σχολή Χίλλ της Πλάκας. Παρακολούθησε μαθήματα υποκριτικής και συνεργάστηκε με τη «Νέα Σκηνή» του Κ. Χρηστομάνου, ενώ συνέχισε τις σπουδές της αργότερα στο Παρίσι. Ο έρωτάς της για τον Μαβίλη και η γνωριμία της με τον Παλαμά συνέβαλαν στη διαμόρφωση της ποιητικής της έκφρασης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Την πρώτη της ποιητική συλλογή (*Τραγούδια*, 1919), που τη διαπερνά η θλίψη για τον θάνατο του Μαβίλη, ακολούθησαν οι συλλογές *Κίτρινες φλόγες* (1925, με πρόλογο του Παλαμά), *Δώρα της αγάπης* (1932) και *Κραυγές* (1939), ενώ το 1953 εκδόθηκαν τα ποιήματά της συγκεντρωμένα σε ένα τόμο, με τον τίτλο *Ποιήματα*. Τα κυρίαρχα στοιχεία στην ποίηση της Μυρτιώτισσας είναι η φύση, ο έρωτας, ο θάνατος, η φιλία και η μοναξιά· ιδίως ο έρωτας, που τον τραγούδησε και τον ύμνησε με κάθε τρόπο, εκφράζοντας τον βαθύτερο και ειλικρινέστερο εαυτό της.

«Αισθηματικός και ρομαντικός συγχρόνως άνθρωπος», γράφει ο Μ.Γ. Μερακλής, «η Μυρτιώτισσα βρήκε διέξοδο με ειλικρίνεια και πάθος στην ποίησή της, όπου εμφανίζεται απελπισμένη, κυρίως ερωτικά –είχε στη ζωή της ιδιωτικές ατυχίες– αλλά και πάντα γεμάτη τρυφερότητα, στοργή και αγάπη για τη φύση. Κάποτε όμως υπάρχουν και κάποια αισθησιακά ξεσπάσματα, που δεν ξαφνιάζουν μόνο για την τόλμη τους, αλλά και για την αισθητική μετουσίωσή τους».

Κ.Π.

Παραστρατημένοι

ΛΙΛΙΚΑ ΝΑΚΟΥ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε το 1903 στην Αθήνα όπου και πέθανε το 1989. Σε μικρή ηλικία εγκαταστάθηκε με τη μητέρα της στη Γενεύη της Ελβετίας, όπου τέλειωσε τις γυμνασιακές της σπουδές και εν συνεχεία γράφτηκε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου, κάνοντας παράλληλα και μουσικές σπουδές. Το 1923 πήγε στο Παρίσι όπου παρακολούθησε μαθήματα Γαλλικής Λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης και εργάστηκε ως αναγνώστρια σε διάφορους εκδοτικούς οίκους. Στην Ελλάδα επέστρεψε το 1930. Εργάστηκε ως δημοσιογράφος και συνέγραψε αρκετές βιογραφίες προσωπικοτήτων της τέχνης, της επιστήμης και της πολιτικής.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Οι *Παραστρατημένοι* (Αθήνα 1935. Ανατυπώθηκε από τις εκδόσεις Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Ι.Δ. Κολλάρου, το 1970) είναι το πρώτο μυθιστόρημα της Λιλίκας Νάκου, αυτοβιογραφικού χαρακτήρα, όπου η πεζογράφος αναφέρεται στα συμβάντα και στις καταστάσεις που έζησε ως παιδί στην Ελβετία.

Ωστόσο δεν περιορίζεται στο προσωπικό της δράμα αλλά, προεκτείνοντας την οπτική της γωνία απεικονίζει και το δράμα μιας ελληνικής οικογένειας που ζει στο εξωτερικό, καθώς και το δράμα της μοναξιάς και περισσότερο το δράμα της γυναικείας μοναξιάς. Στους *Παραστρατημένους* πρωταγωνιστεί, εκτός από την αφηγήτρια, ένας κόσμος περίεργος, ξεχωριστός, κατατρεγμένος από τις κοινωνικές συνθήκες γενικά αλλά και από μόνος του, από τις προσωπικές αδυναμίες και τα πάθη που κλυδωνίζουν τους ανθρώπους που τον απαρτίζουν.

Κ.Π.

Φυλάττειν Θερμοπύλας

ΓΙΑΝΝΗΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ. Φιλολογικό ψευδώνυμο του ποιητή, στιχουργού και πεζογράφου Γιάννη Ξυνοτρούλια. Γεννήθηκε στη Λάρισα 1930 και πέθανε στην Αθήνα το 1991. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του ΠΑ και παρακολούθησε μαθήματα Υποκριτικής στη Δραματική Σχολή του Ωδείου Αθηνών. Συνεργάστηκε με τα περιοδικά *Ελληνική Δημιουργία*, *Επιθεώρηση Τέχνης*, και με τις εφημερίδες *Η Καθημερινή* και *Αυγή*. Ασχολήθηκε συστηματικά με τη στιχουργική και συνεργάστηκε με τους συνθέτες Μ. Θεοδωράκη, Μ. Λοΐζο, Λ. Κηληδόνη κ.ά.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Κύριο γνώρισμα της ποίησης και της στιχουργικής του Γιάννη Νεγρεπόντη είναι η κοινωνική διαμαρτυρία και ο σαρκασμός. Παρακολουθώντας κανείς την ποιητική του πορεία θα διαπιστώσει μια κάθε άλλο παρά συνηθισμένη κινητικότητα, καθώς η ψυχολογική του στάση και συμπεριφορά εξαρτώνται από την περιρρέουσα κοινωνική πραγματικότητα. Από την πρώτη κιόλας ποιητική συλλογή του (*Πρόσωπα και χώρος*) ακολουθεί το κυρίαρχο πνεύμα της φορτισμένης ιδεολογικά ποίησης. Με την άμβλυνση όμως της συναισθηματικής φόρτισης που τον διακατείχε και σε συνδυασμό με την ανάπτυξη της μετεμφυλιακής μικροαστικής νοοτροπίας, κατά τη δεκαετία 1955-1965, ο στόχος του μετακινείται και ο λόγος του γίνεται σαρκαστικός, ειρωνικός και σατιρικός.

Από την περίοδο της δικτατορίας και ύστερα η ποίησή του, μολονότι εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από το πνεύμα της κριτικής και της διαμαρτυρίας, εμπλουτίζεται και από το ρίγος μιας βαθύτατης, σχεδόν υπαρξιακής υφής, αγωνίας. Αυτό είναι εμφανές κυρίως στην ποιητική του σύνθεση *Φυλάττειν Θερμοπύλας* (1971), που γράφτηκε στη Λέρο, όπου ο ποιητής είχε εκτοπιστεί κατά τη διάρκεια της δικτατορίας.

Κ.Π.

11 διηγήματα

ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ. Πεζογράφος, ζωγράφος. Γεννήθηκε το 1884(;) στη Λευκωσία και πέθανε στο Κάιρο το 1956. Ορφανός από μικρή ηλικία, δεν μπόρεσε να σπουδάσει· φοίτησε στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου, για να βρεθεί στη συνέχεια στη βιοπάλη, μαθαίνοντας τις τέχνες του βιβλιοδέτη και του αγιογράφου. Το 1907 παρακολούθησε μαθήματα στη Σχολή Καλών Τεχνών. Ύστερα από σύντομη παραμονή του στην Αθήνα, και αφού ταξίδεψε σε πολλές χώρες, εγκαταστάθηκε στην Αίγυπτο (1908), πρώτα στην Αλεξάνδρεια και ύστερα μόνιμα στο Κάιρο. Μποέμ και εξαιρετικά λιτοδίαιτος, αφοσιώθηκε στη λογοτεχνία, επιδεικνύοντας σπάνιες αφηγηματικές αρετές.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Μετά τον θάνατό του δημοσιεύτηκε μια επιλογή διηγημάτων του (*11 διηγήματα*, 1980), όπου ο πεζογράφος κατέθετε τον καλύτερο εαυτό του, δημιουργώντας με σύντομες αλλά σταθερές πινελιές εντελώς ξεχωριστούς, σκοτεινούς και απροσάρμοστους ανθρώπινους τύπους που, συχνά, μετεωρίζονται ανάμεσα στο όνειρο και στην πραγματικότητα, βιώνοντας αλλοπρόσαλλες καταστάσεις, μέσα σε ένα περιβάλλον που δεν ανταποκρίνεται στην ιδιοσυγκρασιακή τους ιδιαιτερότητα. «Τοποθετημένος στο ασταθές έδαφος ενός μεταίχμιου, ανάμεσα στην ηθογραφία και την υπέρβασή της, τον συμβολισμό και τον ρεαλισμό, σε σημείο αεικίνητο», γράφει ο Βασίλης Βασιλειάδης, «ο Νικολαΐδης δημιούργησε τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του ως μία διαρκή μετατόπιση, χαμσουνικός “αλήτης” και παρεπίδημος, σε μία συνεχή διαφυγή από τα δεδομένα των ερμηνευτικών μας σχημάτων, μετακινούμενος ανάμεσα σε τόπους έκκεντρους, στην περιφέρεια του ελλαδικού κέντρου, μετακινούμενος ανάμεσα σε διαφορετικά λογοτεχνικά είδη, ετεροχρονισμένος σε σχέση με την πορεία των νεοελληνικών γραμμάτων».

Κ.Π.

Ζ'

Α

Ζ'.

λυόν του Κυρίου
ἐπτάκις τῆς ἡμέρας, >
δικτάσσει ὁ παλαιὸς γρα-
πτὸ κανόνας τῆς Μονῆς:

«Ὁρθρὸς φημί

Τρίτην τε καὶ Ἑκτην

Ἑνάτην τε καὶ Ἑσπέρας

Ὀψίας τε καὶ Μεσονυκτίαν.

Μὰ ἢ εἴτε ψάλλῃς εἴτε κα-
νοναρχοῖς, κάνει ὁδὸν τὸ
στόμα μοναχῶν, καὶ ὁ λογι-
σμός μένει ἐλεύθερος στὴν
τεμπελίαν καὶ τριγυρίαν.

Η'

Θ

Η'.

Θεοσυμμέκτο θιάσον



Οι Συννύπαρχοντες

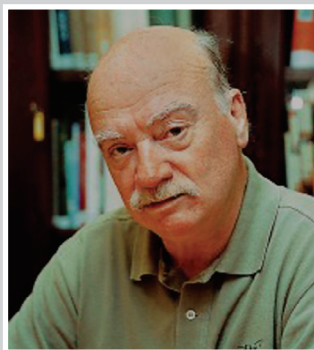
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ. Πεζογράφος, ποιητής, δοκιμιογράφος, μεταφραστής. Γεννήθηκε στη Μυτιλήνη το 1922 και πέθανε στην Αθήνα το 1996. Σπούδασε Ιατρική στο ΠΑ και ειδικεύτηκε στην

Ψυχιατρική. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής συμμετείχε σε αντιστασιακές φοιτητικές ομάδες, με αποτέλεσμα να συλληφθεί από τους Ιταλούς. Υπότροφος της γαλλικής κυβέρνησης συνέχισε τις σπουδές του στο Παρίσι. Από το 1954 ξεκίνησε μία περίοδο συνεχών ταξιδιών σε χώρες της Ευρώπης και στην Αμερική, όπου εργάστηκε ως ψυχίατρος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Οι *Συννύπαρχοντες* (Αθήνα 1969, Καναδάς 1976, «Κέδρος», Αθήνα 1976). Είναι, σύμφωνα με την κριτική, το –από πολλές απόψεις– πιο ενδιαφέρον μυθιστόρημα του Αριστοτέλη Νικολαΐδη. Ίσως επειδή του παρέχεται η δυνατότητα να συνδυάσει, κατά τον ιδανικότερο τρόπο, ιστορία, μυθοπλασία και προσωπικά τραυματικά βιώματα. Ίσως επειδή τα φοβερά ιδεολογικά και ψυχολογικά αδιέξοδα μπροστά στα οποία βρίσκεται ο ήρωας της ιστορίας του, ο Φίλιππος –ένας εξόριστος επαναστάτης που φτάνει παράνομα στην Ελλάδα επιφορτισμένος με μια αδιευκρίνιστη αποστολή–, να υπήρξαν και δικά του αδιέξοδα. Όπως και να 'χει, πρόκειται για ένα μυθιστόρημα από τα χαρακτηριστικότερα της μεταπολεμικής πεζογραφίας μας, η εξέλιξη του οποίου ξεκινάει από το τέλος της Κατοχής και φτάνει ως τις παραμονές της δικτατορίας του '67. Με άλλα λόγια καλύπτει μία περίοδο κατά την οποία, κυρίως, αναπτύχθηκαν και απέκτησαν τεράστιες δυνατότητες οι πολυκέφαλοι –πολιτικοί και άλλοι– μηχανισμοί καταδυνάστευσης και εξουθένωσης του σύγχρονου ανθρώπου, παρεισφρώνοντας σε τομείς και πεδία που μέχρι πρότινος θα φαινόταν σαν κάτι το εντελώς φανταστικό και αδιανόητο: στην ίδια τη συνείδησή του.

Κ.Π.

Ονειρεύομαι τους φίλους μου



ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΟΛΛΑΣ. Πεζογράφος, σεναριογράφος. Γεννήθηκε το 1940 στην Αδριανή Δράμας. Σπούδασε Νομικά στο ΠΑ, Κοινωνιολογία στη Φρανκφούρτη και Κινηματογράφο στις Βρυξέλλες. Ασχολήθηκε επαγγελματικά με τη ραδιοσκοπιοθεσία, την τηλεσκοπιοθεσία και το σενάριο· δίδαξε μάλιστα τεχνική σεναρίου στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1974 με το πεζό *Νεράιδα της Αθήνας*, αποσπώντας θετικές κριτικές· ακολούθησαν οι συλλογές διηγημάτων *Το τρυφερό δέρμα* (1982), *Τα καλύτερα χρόνια* (1984), *Ονειρεύομαι τους φίλους μου* (1990) κ.ά., τα μυθιστορήματα *Ο άνθρωπος που ξεχάστηκε* (1994), *Μικρά ταξίδια* (1998), *Από τη μια εικόνα στην άλλη* (2003), κ.ά., ενώ συμμετείχε με διηγήματά του σε συλλογικές εκδόσεις.

Ανάμεσα στο αναμφισβήτητα πολύ ενδιαφέρον αφηγηματικό έργο του Δημήτρη Νόλλα –ένα έργο στο οποίο προέχει η αγωνία της μορφής και της αφηγηματικής καινοτομίας– κι ακόμη, ανάμεσα στα έργα της μεταπολιτευτικής μας πεζογραφίας, ξεχωριστή θέση καταλαμβάνει η συλλογή εννέα διηγημάτων του *Ονειρεύομαι τους φίλους μου* (1990, Αθήνα, εκδόσεις Καστανιώτη). Πρόκειται για διηγήματα που κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα έχουν την απουσία συγκεκριμένης, ολοκληρωμένης πλοκής, γεγονός που καθόλου δεν ξενίζει τον αναγνώστη, τουλάχιστον αυτόν που έχει, έστω στοιχειωδώς, εξοικειωθεί με νεωτερικές αφηγηματικές εκδοχές και έχει, ως ένα βαθμό, αντιληφθεί την εξάρθρωση των παραδοσιακών κοινωνικών δομών. Η επί μακρόν, εξάλλου, ενασχόληση του συγγραφέα με τον κινηματογράφο και η γνώση των τεχνικών του τον βοηθάει στη σύλληψη και στην αφηγηματική απόδοση του αβέβαιου και του φευγαλέου που χαρακτηρίζει την καθημερινότητα του σύγχρονου ανθρώπου.

Κ.Π.

Το μυστικό της κοντέσσας Βαλέραινας

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ. Πεζογράφος, θεατρικός συγγραφέας, κριτικός και εκδότης. Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1867 και πέθανε στην Αθήνα το 1951. Έζησε στη Ζάκυνθο και ήρθε στην Αθήνα το 1833 όπου φοίτησε στη Φυσικομαθηματική Σχολή, παρακολουθώντας παράλληλα και μαθήματα στη Φιλοσοφική, γρήγορα όμως αφοσιώθηκε ολοκληρωτικά και επαγγελματικά στη λογοτεχνία, με συνέπεια να θεωρείται από τους πρώτους Έλληνες επαγγελματίες συγγραφείς. Συνεργάστηκε σχεδόν με όλες τις εφημερίδες και τα περιοδικά της εποχής του, διηύθυνε το παιδικό περιοδικό *Διάπλασις των παιδών* (1896-1945), και ίδρυσε το λογοτεχνικό περιοδικό *Νέα Εστία*, του οποίου υπήρξε διευθυντής από το 1927 ως το 1934.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ο Γρηγόριος Ξενόπουλος υπήρξε ένας από τους πολυγραφότερους Έλληνες συγγραφείς, συμβάλλοντας στη μεγάλη αλλαγή που πραγματοποιήθηκε στα λογοτεχνικά μας πράγματα κατά την περίοδο 1890-1920. Ως κριτικός εντυπωσιάζει με την κριτική του οξυδέρκεια και τόλμη· φτάνει να σκεφτεί κανείς το πραγματικά ιστορικό κείμενό του για τον Καβάφη (δημοσιευμένο τον Νοέμβριο του 1903 στο περιοδικό *Παναθήναια*), που, μακροπρόθεσμα, συνέβαλε στην πανελλήνια αναγνώριση του Αλεξανδρινού. Οι τομείς, πάντως, όπου ιδιαιτέρως διέπρεψε ο Ξενόπουλος ήταν αυτοί της πεζογραφίας και, βεβαίως, του θεάτρου. Εκεί είναι που αποτυπώνονται πενήντα ολόκληρα χρόνια ελληνικής ζωής (1890-1940). Από το τεράστιο σε όγκο πεζογραφικό και θεατρικό έργο του αξίζει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο ηθογραφικό ζακυνθινό δράμα, που ανεβάστηκε το 1904 στη «Νέα Σκηνή» του Κωνσταντίνου Χρηστομάνου, *Το μυστικό της κοντέσσας Βαλέραινας*. Πρόκειται για ένα έργο σταθμό στη συγγραφική πορεία του Ξενόπουλου, από λογοτεχνική, θεατρική και σκηνική άποψη. Παρουσιάζονται σ' αυτό οι βαθιές αλλαγές που συντελούνται στη ζακυνθινή κοινωνία, με κυρίαρχο στοιχείο τον ξεπεσμό των παλιών αριστοκρατικών οικογενειών.

Κ.Π.

Τα Τετράδια του Παύλου Φωτεινού



ΣΤΕΛΙΟΣ ΞΕΦΛΟΥΔΑΣ. Πεζογράφος, δοκιμιογράφος. Γεννήθηκε στην Άμφισσα το 1901 και πέθανε στην Αθήνα το 1984. Η οικογένειά του εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1913, ενώ ο ίδιος σπούδασε Φιλολογία στο ΑΠΘ και για ένα διάστημα παρακολούθησε μαθήματα Φιλοσοφίας και Αισθητικής στη Σορβόνη. Εργάστηκε σε σχολεία της Μέσης Εκπαίδευσης στη Θεσσαλονίκη και το 1941 ήρθε στην Αθήνα, όπου εργάστηκε στο Υπουργείο Παιδείας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1927 δημοσιεύοντας το οδοιπορικό «Στα Μοναστήρια του Άθωνα» στο *Μακεδονικόν Ημερολόγιον*. Τα *Τετράδια του Παύλου Φωτεινού* (Τυπογραφείο «Ανατολή», Θεσσαλονίκη, 1930) είναι το βιβλίο για το οποίο ο Ξεφλούδας παγίωσε τον χαρακτηρισμό του ως εισηγητή του εσωτερικού μονολόγου στην Ελλάδα. Είναι, σύμφωνα με τα γραφόμενα του ίδιου του συγγραφέα, ένα ημερολόγιο εσωτερικών, «ψυχικών μεταπτώσεων», το αποτέλεσμα της καταβύθισής του στις διάφορες καταστάσεις της εσωτερικής του ζωής. Σε μια τέτοια πεζογραφία είναι φυσικό να απουσιάζει η έννοια του χαρακτήρα των προσώπων της αφήγησης. «Όλα τα πρόσωπα που κινούνται ή, καλύτερα, που ονειροπολούν και στοχάζονται στις σελίδες των βιβλίων του», γράφει για το πεζογραφικό έργο του Σ.Ε. ο Απόστολος Σαχίνης, «δεν μας παρουσιάζονται με διαφοροποιήσεις, που να αποκρυσταλλώνουν μοναδικά, ιδιαίτερα και ανεπανάληπτα γνωρίσματα στις μορφές τους. Έτσι τα βιβλία του μοιάζουν με εξομολογητικά ημερολόγια ή με τετράδια, όπου το ίδιο πάντα πρόσωπο αποτύπωνε, με λόγια αναζητημένα στα βάθη της ψυχής του, τις σκέψεις του ή τη ρευστή και εναλλασσόμενη, αλλά στο βάθος όμοια και ανάλληκτη, στάση του αντίκρου στα προβλήματα της ζωής και της ύπαρξης».

Κ.Π.



Ο κόσμος στη δύση του

ΖΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ. Ποιητής, δοκιμογράφος, θεατρικός συγγραφέας. Γεννήθηκε και πέθανε στη Σκιάθο (1911-2005). Δεν είναι γνωστά πολλά πράγ-

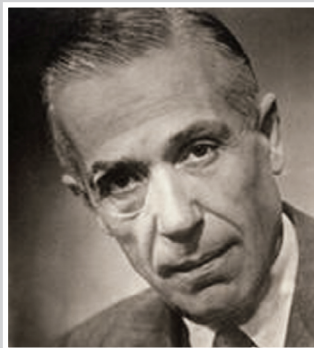
ματα για τις σπουδές του, γνωρίζουμε ωστόσο ότι κατά τον Πόλεμο υπηρέτησε ως διερμηνέας της ιταλικής και της γερμανικής γλώσσας. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του τα έζησε απομονωμένος και αποτραβηγμένος από τα λογοτεχνικά πράγματα στην ιδιαίτερη πατρίδα του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1934 με την ποιητική συλλογή *Η εποποιία των αγενών μετάλλων*, για να ακολουθήσουν οι συλλογές: *Ο κόσμος στη δύση του* (1935), *Ανάρρωση* (1935), *Τοπία* (1936), *Η προσευχή της γης* (1938), *Ωκεάνεια* (1939), *Η συνοδεία του ανέμου* (1945), *Στο σταυροδρόμι του χρόνου* (1946), *Προς τον καθαρό εαυτό* (1953), *Αιθρία σιγή* (1976) κ.ά.

Ποιητής της γενιάς του '30 ο Οικονόμου, πολυγραφότατος, γοητευμένος από τον μηχανικό πολιτισμό, θιασώτης αντιφατικών μεταξύ τους ιδεολογιών, διατύπωσε έναν εντελώς ιδιότυπο ποιητικό λόγο. «Αν ο Σεφέρης έρχεται κατ' ευθείαν από τον Καρυωτάκη –γράφει ο Βάσος Βαρίκας–, προκειμένου για τον Οικονόμου, αν ήταν ανάγκη να ζητήσουμε κάποιο πρόδρομό του στην νεοελληνική ποίηση, θα 'πρεπε να σταθούμε στον Καβάφη. [...] Αν υπάρχει κάποιος σύνδεσμος ανάμεσά τους θα πρόκειται περισσότερο για συνάντηση παρά για επίδραση. Γιατί ο Οικονόμου δεν προέρχεται από τη λογοτεχνική μας παράδοση. Μαθήτεψε σχεδόν αποκλειστικά σε ξένους δασκάλους. Από την πρώτη του εμφάνιση μας έδειξε μαζί με τη δυναμικότητα του ταλέντου του και το πόσο ακόμη κι αυτό το γλωσσικό όργανο που διάλεξε για να εκφραστεί δεν του ήταν καθόλου υπάκουο».

Κ.Π.

Spleen



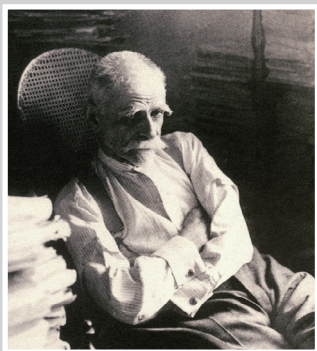
ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ. (Φιλολογικό ψευδώνυμο του Κώστα Νέαρχου). Ποιητής, πεζογράφος. Γεννήθηκε το 1890 στην Κωνσταντινούπολη και πέθανε στην Αθήνα το 1953. Έκανε τις εγκύκλιες σπουδές του στο Ναύπλιο και στην

Κωνσταντινούπολη. Πήγε στην Ευρώπη για σπουδές που ποτέ δεν τέλειωσε, ενώ στο Παρίσι προσβλήθηκε από φυματίωση, γεγονός που τον υποχρέωσε να παραμείνει για δύο χρόνια στο Νταβός. Εν συνεχεία διετέλεσε πρόξενος της Ελλάδας στη Λισαβώνα (1920) και μετά την επιστροφή του στην Αθήνα εργάστηκε ως δημοσιογράφος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εξέδωσε τα βιβλία: *Σαν όνειρα* (1909), *Spleen* (1912), *Κάρολος Μπωντλαίρ* (1918), *Νοσταλγίες* (1920), *Sol y Sombra* (1934), *Σινά, το Θεοβάδιστον όρος* (1944), *Αχιλλεύς Παράσχος* (1944), *Γλαυκοί δρόμοι* (1947), *Ταξίδια στην Ελλάδα* (1949), κ.ά.

Spleen (1912): Τίτλος «δανεισμένος» από τον Baudelaire, από το έργο του οποίου ο Ουράνης δέχτηκε ισχυρές επιδράσεις. Κυρίαρχο στοιχείο της συλλογής αυτής, όπως και όλης της ποίησης του Ουράνη εξάλλου, είναι η αίσθηση του ανικανοποίητου, της ανίας και της πλήξης που τον χαρακτηρίζει – και όχι μόνο στην ποίηση. Γιατί ο Ουράνης, τόσο για λόγους ιδιοσυγκρασιακούς, όσο και εξ αιτίας της περιρρέουσας. κοινωνικής και πνευματικής ατμόσφαιρας, εξέφρασε όσο λίγοι συγkαιρινοί του συγγραφείς το κλίμα της νοσταλγίας, τη διάθεση για ρέμβη και για διαρκείς μετακινήσεις. Υπήρξε εκφραστής ενός ιδιότυπου κοσμοπολιτισμού, του κενού και της απραξίας, κατατρεχόμενος μονίμως από μία ανεξήγητη όσο και γοητευτική τάση φυγής, σε συνδυασμό με μίαν εντονότατη γεύση του ανικανοποίητου.

Κ.Π.



Ο Δωδεκάλογος του Γύφτου

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Ποιητής, κριτικός, ακαδημαϊκός. Γεννήθηκε στην Πάτρα το 1859 και πέθανε στην Αθήνα το 1943. Ανανεωτής της ελληνικής ποιή-

σης, αξιοποίησε αισθητικά στοιχεία που συγκροτούσαν τη λαϊκή παράδοση (ήθη, έθιμα, δημοτικό τραγούδι και πολλά άλλα στοιχεία που έφερνε στο φως η νεοσύστατη, στα χρόνια του, επιστήμη της λαογραφίας) και, βέβαια, τη λόγια παράδοση (αρχαία, μεσαιωνική και νεότερη), της οποίας ήταν βαθύς γνώστης. Κάπως έτσι διαμόρφωσε το γλωσσικό του όργανο, εκμεταλλευόμενος όλα τα στρώματα της ελληνικής λαλιάς, αναζητώντας πάντα την καίρια λέξη και κάποτε, όταν δεν την έβρισκε, μη διστάζοντας να πλάσει μία νέα, δική του, συνεπής στην ιδεατή εικόνα που είχε από πολύ νέος δημιουργήσει για τον ποιητή και για τον υψηλό κοινωνικό-πνευματικό ρόλο του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το ποιητικό του ιδεώδες βρίσκει πρόσφορο έδαφος να εκδηλωθεί και να προκύψει παγιωμένο, μεγάλοπρεπα, σε δύο κυρίως εκτενείς ποιητικές συνθέσεις του: στον *Δωδεκάλογο του Γύφτου* –που πρωτοδημοσιεύτηκε το 1907, ο πρόλογός του είναι γραμμένος το 1906 και η αφιέρωση χρονολογείται από το 1899– και στη *Φλογέρα του βασιλιά* (1910). Ο *Δωδεκάλογος του Γύφτου* είναι μία μεγάλη και φιλόδοξη επικολυρική σύνθεση, χωρισμένη σε δώδεκα λόγους, που θεματικά σχετίζεται με την Άλωση της Κωνσταντινούπολης.

Κεντρικός ήρωας αυτού του ποιήματος, όπου συνδυάζονται ο υψηλός λυρισμός, η αφήγηση, η περιγραφή, η δραματικότητα και η στοχασμός, είναι ο γύφτος, δηλαδή ο ίδιος ο ποιητής. «Ο μετρικός και γλωσσικός πλούτος του έργου», γράφει ο Κ.Θ. Δημαράς, «αποτελεί το όριο όπου έφτασε ο Παλαμάς, και συνάμα το όριο της λογοτεχνίας μας. Τα μέτρα και οι ρυθμοί συνταιριάζουν με τον παλμό της έμπνευσης, κάποτε ορμητικά σαν χει-

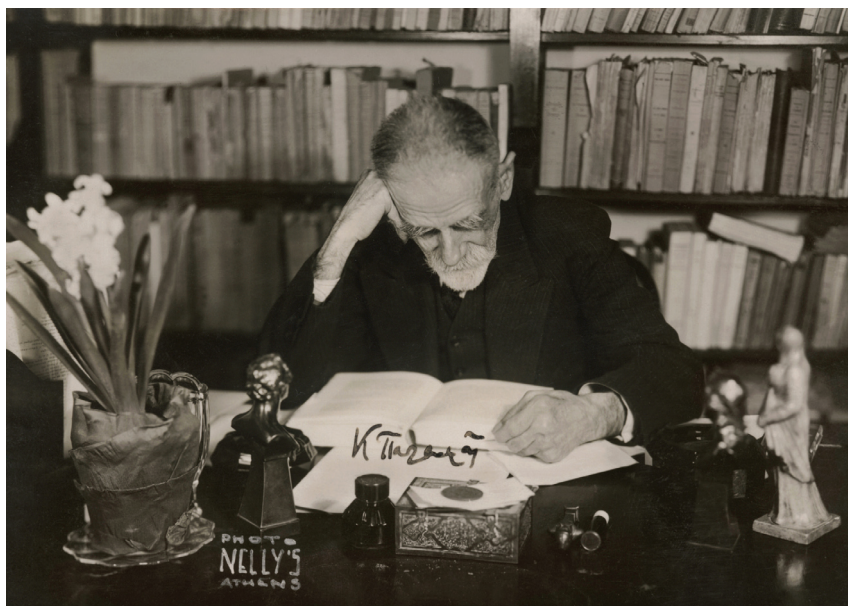
ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ
ΤΑ ΔΕΚΑΤΕΤΡΑΣΤΙΧΑ



ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε.-ΑΘΗΝΑΙ

μαρροι και άλλοτε γαλήνια σαν απλωμένα αργοκίνητα νερά. Στη γλώσσα ο Παλαμάς εκμεταλλεύεται όλη την εθνική κληρονομιά, και ιδιαίτερα το βυζαντινό λεξιλόγιο».

Ταυτόχρονα σχεδόν με τον Δωδεκάλογο επεξεργάζεται την άλλη μεγαλόπνοη ποιητική σύνθεσή του, τη *Φλογέρα του Βασιλιά*. Ένα έργο γραμμένο σε δεκαπεντασύλλαβο στίχο, ενδεικτικό του ενδιαφέροντος του ποιητή για τη βυζαντινή περίοδο, στην οποία αναζητά στοιχεία ενισχυτικά των ελπίδων του για μια εθνική αναγέννηση, αν σκεφτεί κανείς ότι γράφεται τις πα-



ραμονές των Βαλκανικών. Οι πηγές του έργου είναι πολλές και ποικίλες: είναι η εθνική έξαρση της εποχής, ο πόθος για την εθνική αποκατάσταση μετά την ταπεινωτική ήττα των ελληνικών δυνάμεων το 1897, ο αγώνας εναντίον των Βουλγάρων. «Δίπλα όμως σ' αυτή την βασική έμπνευση», σημειώνει ο Δημαράς, «απαντούμε τις συγκαρινές πικρίες και απογοητεύσεις του ποιητή, οι οποίες δίνουν κάποτε σατιρική χροιά στους στίχους του έργου· ύστερα είναι οι γλωσσικοί αγώνες, είναι τα λαογραφικά ενδιαφέροντα που βρίσκουν την θέση τους μέσα στην μερική αυτή σύνθεση».

Κ.Π.

Κούφια καρύδια

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΛΛΗΣ. Πεζογράφος, μεταφραστής. Γεννήθηκε στον Πειραιά το 1851 και πέθανε στο Λίβερπουλ το 1935. Εγκατεστημένος από νωρίς στην Αγγλία, όπου ασχολήθηκε με το εμπόριο, υπήρξε μαζί με τον Αργύρη Εφταλιώτη ταγμένος λάτρης του Ψυχάρη και υποστηρικτής της δημοτικής γλώσσας. Ήταν αυτός που μετέφρασε το 1901 την *Καινή Διαθήκη* στη δημοτική, προκαλώντας λυσσαλέες αντιδράσεις από τους συντηρητικούς πανεπιστημιακούς και εκκλησιαστικούς κύκλους, που κατέληξαν στις αιματηρές συγκρούσεις των «Ευαγγελικών». Επίσης μετέφρασε την *Ιλιάδα* σε δεκαπεντασύλλαβους στίχους, ξεκινώντας από την πεποίθηση ότι τα ομηρικά έπη είναι λαϊκά δημιουργήματα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Επίσης μετέφρασε έργα των Σοφοκλή, Ευριπίδη, Θουκυδίδη, Shakespeare, Kant κ.ά., με την πρόθεση να αποδείξει ότι η δημοτική είναι μία γλώσσα έτοιμη να ανταποκριθεί ακόμη και στις πλέον δύσκολες και απαιτητικές περιπτώσεις, όπως είναι η αρχαία ποίηση και, κυρίως, η φιλοσοφία. Αξιοσημείωτη είναι και η προσφορά του στην παιδική ποίηση, την οποία φρόντισε να απαλλάξει από την ακαμψία της καθαρεύουσας και τον προφανή διδακτισμό της, ενώ ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν αφενός το ταξιδιωτικό του έργο *Μπρουςός* (1923) και η ποιητική συλλογή του *Ταμπουράς και κόπανος* (1907). Καρπός της φιλολογικής και λογοτεχνικής του δραστηριότητας υπήρξε ο καλαίσθητος τόμος που εξέδωσε το 1915 στο Λίβερπουλ, με τον τίτλο *Κούφια καρύδια* και με το ψευδώνυμο Λέκας Αρβανίτης. Περιέλαβε σ' αυτόν το σύνολο του ποιητικού και ένα μέρος του πεζογραφικού και του μεταφραστικού του έργου.

Κ.Π.

Αστροφεγγιά

Ι.Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Ποιητής, πεζογράφος, κριτικός, δοκιμιογράφος. Γεννήθηκε στο Αιτωλικό το 1901 και πέθανε στην Αθήνα το 1982. Σπούδασε Φιλολογία στο ΠΑ και δίδαξε σε διάφορα σχολεία της Μέσης Εκπαίδευσης. Στη συνέχεια, αφού πρώτα υπήρξε στέλεχος της ιδιωτικής Σχολής Μακρή, έγινε ιδρυτής της Σχολής Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου. Την πρώτη ουσιαστικά εμφάνισή του στα Γράμματα την πραγματοποιεί το 1920, όταν μαζί με τους Λέοντα Κουκούλα, Μιχ. Στασινόπουλο και Κλέωνα Παράσχο εκδίδουν το περιοδικό *Μούσα*.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ιδιαίτερη επιτυχία, αναγνωστική και λογοτεχνική, γνώρισε το μυθιστόρημα *Αστροφεγγιά* (Δημητράκος, Αθήνα 1945). Ο συγγραφέας, όπως και ο ίδιος εξάλλου καταθέτει, επιδιώκει σ' αυτό το μυθιστόρημα να δώσει «την πονεμένη ψυχογραφία μιας γενιάς, που βγήκε από την κόλαση του πρώτου παγκόσμιου πόλεμου βαθιά πληγωμένη, μα και με μια σφραγίδα προσδοκίας στο μέτωπο. Αυτά τα νιάτα της μετέωρης ειρήνης, που τόσο τραγικά ξεγελάστηκαν στις μεγάλες ελπίδες τους, που σύρθηκαν απροσανατόλιστα, παιδεμένα, χωρίς βέβαιη πίστη, χωρίς *προορισμό*, ίσαμε τη δεύτερη, φοβερότερη, κοσμοχαλασιά, άξιζαν κάποια στοργή, κάποια συμπόνια». Από τα λεγόμενα του ίδιου του πεζογράφου προκύπτει η πρόθεσή του να μιλήσει εν ονόματι και για λογαριασμό μιας συγκεκριμένης γενιάς, αυτής του '20, δηλαδή της γενιάς του. Γι' αυτό και ο ήρωας του συγκεκριμένου μυθιστορημάτος του, ο Άγγελος –ένας ευαίσθητος νέος, με όνειρα και ιδανικά, που τελικά προσκρούει στα παγερά τείχη της κοινωνικής αδιαφορίας και σκληρότητας–, αν δεν είναι προσωπείο του συγγραφέα είναι, αναμφισβήτητα, φορέας των πνευματικών, κοινωνικών και ιδεολογικών ανησυχιών της γενιάς του Μεσοπολέμου.

Κ.Π.

Βραδιές μπαλέτου



ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1943 και σπούδασε Νομικά.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε ως διηγηματογράφος το 1982 με το βιβλίο *Ιστορίες με σκύλους*, για να ακολουθήσουν τα μυθιστορήματα *Η μεγάλη πομπή* (1985), *Βραδιές μπαλέτου* (1991), *Ζαΐδα ή Η καμήλα στα χιόνια* (1996), *Ο κουτσός άγγελος* (2002), κ.ά. Αν και ξεκίνησε με διηγήματα, όπως αποδείχτηκε στη συνέχεια το είδος που ταίριαζε περισσότερο στην ιδιοσυγκρασία του Πανσέληνου και προσφερόταν για μια απρόσκοπτη ανάπτυξη των συνθετικών αφηγηματικών δυνατοτήτων του ήταν το μυθιστόρημα.

Σ' αυτό είναι που κατάφερε να διοχετεύσει με αξιοσημείωτη επιτυχία τον προβληματισμό του σχετικά με τη διαμόρφωση των κοινωνικών ηθών στη μεταπολεμική Ελλάδα και να κινηθεί στο πεδίο της νεωτερικότητας, συνδυάζοντας το ρεαλιστικό με το φανταστικό. Ξεχωριστή θέση ανάμεσα στα μυθιστορήματά του κατέχουν οι *Βραδιές μπαλέτου*, όπου τα αφηγηματικά δρώμενα περιστρέφονται –και συγχρόνως επηρεάζονται– από την «αδυναμία των νεώτερων γενιών να συνδέσουν τα σημερινά προβλήματά τους με την προϊστορία του τόπου στις δεκαετίες που πέρασαν». «Αν σώνει και καλά πρέπει να βρούμε κάποιο κύριο θέμα στο μυθιστόρημα του Πανσέληνου –ένα από τα σημαντικότερα μυθιστορήματα των τελευταίων ετών [...]–, θα πρότεινα», σημειώνει ο Σπύρος Τσακνιάς, «σαν τέτοιο τη διερεύνηση μιας εποχής στιγματισμένης από ακραία πολιτικά γεγονότα, τα οποία επηρέασαν καθοριστικά τη μοίρα των ανθρώπων της γενιάς που τα υπέστη. Μυθιστορηματική, που σημαίνει βαθιά διεισδυτική, διερεύνηση και αδρή απεικόνιση ανθρώπινων καταστάσεων, που δεν υπέκυψε στον πειρασμό ενός ευανάγνωστου χρονικού με μυθοπλαστική αμφίεση».

Κ.Π.

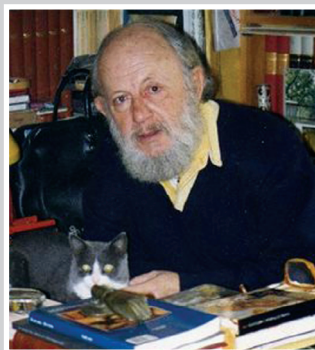
Τότε που ζούσαμε

ΑΣΗΜΑΚΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ. Πεζογράφος, ποιητής, κριτικός. Γεννήθηκε το 1903 στη Μυτιλήνη και πέθανε το 1984 στην Αθήνα. Σπούδασε Νομικά και εργάστηκε ως δικηγόρος· ενταγμένος στον χώρο της Αριστεράς από τα χρόνια της νεότητάς του υπέστη διώξεις και το 1950 εξελέγη βουλευτής. Υπήρξε μέλος της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού *Νέοι Πρωτοπόροι* και τα πρώτα βιβλία που εξέδωσε ήταν ποιητικές συλλογές, με ποιήματα κοινωνικού και πολιτικού χαρακτήρα και με ροπή προς τη σάτιρα και τον ρεαλισμό. «Ο έρωτας κι η αισθησιακή χαρά της ζωής, η σάτιρα των αστών, η κοινωνική δικαιοσύνη, η ελευθερία του ατόμου και η απέχθεια για το θάνατο αποτελούν τα κυριότερα θεματικά του μοτίβα», παρατηρούσε ο Κώστας Στεργιόπουλος. Κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει, όμως και στα πεζά του κείμενα, τα οποία, σύμφωνα με την κριτική, παρουσιάζουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Τα αφηγήματά του *Τότε που ζούσαμε* (1974) και *Νερά και χώματα και άλλα πολλά* (1977), ιδίως το πρώτο, απολύτως βιωματικού χαρακτήρα, συμβάλλουν στην ιστορική, πνευματική και ιδεολογική χαρτογράφηση μιας ολόκληρης εποχής. Γραμμένα με τρόπο άμεσο, με διάθεση εξομολογητική και με προφανή την πρόθεση του αφηγητή να είναι ακριβοδίκαιος στις τοποθετήσεις του, αποδεσμευμένος από ιδεολογικές και άλλες παρεμφερείς προκαταλήψεις, ξεναγεί τον αναγνώστη του σε περιοχές όχι πάντα φωτισμένες και συμβάλλει στην αφύπνιση της ιστορικής του μνήμης.

Κ.Π.

Οδοντόκρεμα με χλωροφύλλη



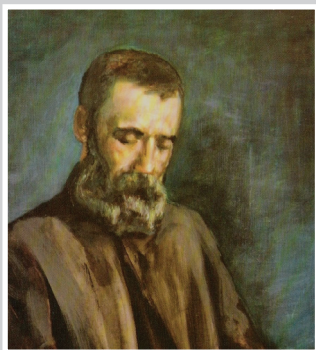
ΗΛΙΑΣ Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ. Δη-
γηματογράφος, δοκιμιογράφος. Γεννή-
θηκε στον Πύργο της Ηλείας το 1930.

Το 1949 εισήχθη στη Στρατιωτική Σχο-
λή Ιατρικής του ΑΠΘ, ενώ διετέλεσε διευθυντής σύνταξης του επιστημο-
νικού περιοδικού *Ιατρική Επιθεώρησης Ενόπλων Δυνάμεων*. Την περίοδο
1959-1968, ενόσω υπηρετούσε στην Καβάλα, ίδρυσε την κινηματογραφική
λέσχη της πόλης. Ήταν συνιδρυτής του περιοδικού *Σκαπτή ύλη*, στο οποίο
δημοσίευε κριτικές για το θέατρο και τον κινηματογράφο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εξέδωσε τα πεζά: *Οδοντόκρεμα με χλωροφύλλη* (1973), *Θερμά
θαλάσσια λουτρά* (1980), *Επιστολαί προς μνηστήν* (1980, με τον Ηλία Πε-
τρόπουλο), *Ο γενικός αρχειοθέτης* (1989), *Α/Π «Ελένη»* (1994), *Ροζαμούν-
δη* (1995), *Τόποι τέσσερεις* (1996), *Τόποι τέσσερεις συν τρεις* (2001), *Ο οβο-
λός και άλλα διηγήματα* (2004). Η συλλογή διηγημάτων *Οδοντόκρεμα με
χλωροφύλλη* («Τραμ», Θεσσαλονίκη 1973, β' έκδοση «Εγνατία», Θεσσα-
λονίκη 1979, γ' έκδοση «Κείμενα» 1984), είναι βιβλίο ενός από τους ση-
μαντικότερους –και αναμφισβήτητα συνεπέστερους– διηγηματογράφους
του μεταπολέμου.

Όλα τα διηγήματα της συλλογής –αλλά και της αμέσως επόμενης
(*Θερμά θαλάσσια λουτρά*, 1980)– κινούνται γύρω από τους ίδιους θεματι-
κούς άξονες, συνθέτοντας έναν ενιαίο κόσμο, όπως τον έζησε και τον δια-
φύλαξε στη μνήμη του ο αφηγητής: τον κόσμο των παιδικών και των νε-
ανικών του χρόνων, στα χρόνια του πολέμου και της Κατοχής, στη γενέ-
τειρά του. «Ωστόσο, η ματιά με την οποία είναι ιδωμένος ο κόσμος», επι-
σημαίνει ο Σπύρος Τσακνιάς, «δεν είναι αμιγώς εφηβική. Το συγγραφικό
εγώ, χωρίς να παρεμβαίνει ανοιχτά μέσα στη διήγηση, μεταγγίζει στη μα-
τιά του αφηγητή τη δική του πείρα ζωής, ακόμη και τη φθορά του».

Κ.Π.



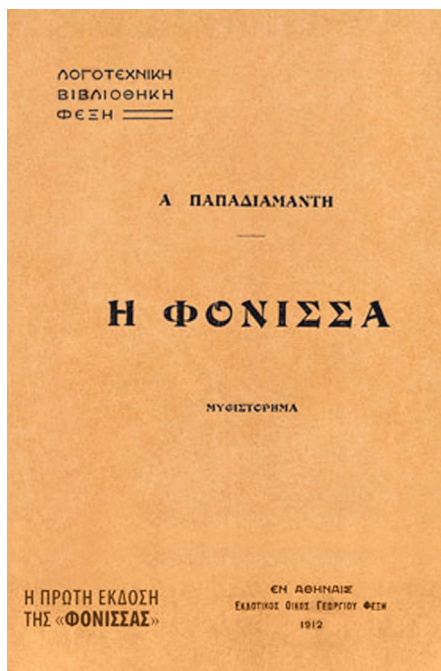
Φόνισσα

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ. Κορυφαίος διηγηματογράφος, μυθιστοριογράφος και μεταφραστής. Γεννήθηκε και πέθανε στη Σκιάθο (1851-1911). Τέλειωσε το Ελληνικό Σχολείο το 1863,

αλλά εστάλη με σχετική καθυστέρηση (1867) στο Γυμνάσιο της Χαλκίδας, όπου «άκουσε» την πρώτη και τη δεύτερη τάξη, ενώ την τρίτη την παρακολούθησε στον Πειραιά· στη συνέχεια επέστρεψε στη γενέτειρά του. Το 1872 έμεινε για λίγους μήνες στο Άγιο Όρος και το 1873 ήρθε στην Αθήνα και φοίτησε στην τέταρτη τάξη στο Βαρβάκειο. Το 1874 γράφτηκε στη Φιλοσοφική Σχολή, όπου παρακολούθησε λίγα φιλολογικά μαθήματα, μαθαίνοντας παράλληλα μόνος του ξένες γλώσσες (αγγλικά και γαλλικά). Το έργο του γνώρισε πολλές, συγκεντρωτικές και άλλες, εκδόσεις, με πληρέστερη και εγκυρότερη την τελευταία εξάτομη έκδοση, με φιλολογική επιμέλεια Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλου, εκδόσεις Δόμος, Αθήνα (1988-1992).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | «Τω 1868», γράφει ανάμεσα στ' άλλα σε ένα σύντομο αυτοβιογραφικό του σημείωμα, «επεχείρησα να γράψω μυθιστορήματα. Τω 1879 εδημοσιεύθη η *Μετανάστις*, έργον μου εις τον *Νεολόγον Κωνσταντινουπόλεως*. Τω 1881 εν θρησκευτικόν ποιημάτων εις το περιοδικόν *Σωτήρα*. Τω 1882 εδημοσιεύθησαν *Οι έμποροι των Εθνών* εις το *Μη χάνεσαι*. Αργότερα έγραψα περί τα εκατόν διηγήματα δημοσιευθέντα εις διάφορα περιοδικά και εφημερίδας». Για να αντιμετωπίσει επείγουσες βιοποριστικές ανάγκες του εργάστηκε σε εφημερίδες της εποχής αρθρογραφώντας και μεταφράζοντας, ιδίως από τα αγγλικά. Εκείνος, πάντως, που πρώτος διέγινωσε το ταλέντο του Παπαδιαμάντη ήταν ο Βλάσης Γαβριηλίδης, ο οποίος τον προσέλαβε στο περιοδικό *Μη χάνεσαι* και αργότερα στην εφημερίδα του *Ακρόπολις*, στις σελίδες της οποίας δημοσίευσε, ως επιφυλλίδες, και τα ιστορικά μυθιστορήματά του *Οι έμποροι των Εθνών* και *Γυφτοπούλα*.

Ένα από τα αρτιότερα, όμως, έργο του Παπαδιαμάντη, που κίνησε το ενδιαφέρον τόσο των συγκαιρινών του όσο και των μεταγενέστερων μελετητών, είναι αναμφισβήτητη η *Φόνισσα*: δημοσιεύθηκε σε συνέχειες στο περιοδικό *Παναθήναια* (15.1-15.6.1903) με τον υπότιτλο «κοινωνικόν μυθιστόρημα». Πρόκειται για ένα έργο ενδεικτικό του κοινωνικού προβληματισμού και των νατουραλιστικών επιρροών του συγγραφέα. Η ιστορία διαδραματίζεται στη Σκιάθο· κεντρική ηρωίδα είναι η Χαδούλα ή Φραγκογιαννού, μια γριά με διαταραγμένο ψυχισμό, η οποία διακατέχεται από τη βεβαιότητα ότι όλα τα κορίτσια (ιδίως των φτωχών οικογενειών) έρχονται στον κόσμο για να βασανιστούν και να δυστυχίσουν. Γι' αυτό και είναι πεισμένη ότι επιτελεί θεάρεστο έργο σκοτώνοντας όσα νήπια ή μικρά κοριτσάκια μπορεί. «Η καλά οργανωμένη αφήγηση της ιστορίας», σημειώνει ο Λάμπρος Βαρελάς, «[...] η συνταρακτική μορφή της κεντρικής ηρωίδας, η διεξοδική παρακολούθηση της ψυχολογίας της (πριν και ύστερα από τους φόνους) και, κυρίως, το “ανοιχτό”/πολύσημο τέλος (όπου ο συγγραφέας φαίνεται να μην καταδικάζει απερίφραστα την ηρωίδα του) αποτελούν τα βασικότερα στοιχεία που κάνουν το κείμενο αυτό να ξεχωρίζει, όχι μόνο μέσα στην πεζογραφία του Παπαδιαμάντη αλλά και σε ολόκληρη τη νεοελληνική λογοτεχνία. Η κριτική και η έρευνα δεν έχουν κλείσει ακόμη τους λογαριασμούς τους με αυτό το έργο, γεγονός που δείχνει και την αξία του».



Κ.Π.

Περιπέτεια

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΔΙΤΣΑΣ. Ποιητής, μεταφραστής. Γεννήθηκε το 1922 στη Σάμο και πέθανε στην Αθήνα το 1987. Σπούδασε Ιατρική στο ΠΑ και ειδικεύτηκε στην ορθοπαιδική. Υπήρξε συνεκδότης (με τον Ε.Χ. Γονατά) του περιοδικού *Πρώτη Ύλη* (1958-1959).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1943 με την ποιητική συλλογή *Το φρέαρ με τις φόρμιγγες*.

Σημαίνων εκπρόσωπος της Α΄ Μεταπολεμικής ποιητικής γενιάς, ξεκίνησε με εμφανή τα ίχνη της επίδρασης που είχε υποστεί από τον υπερρεαλισμό, χωρίς ωστόσο να έχει αφομοιωθεί από τα πρότυπά του, διαμορφώνοντας έναν δικό του τρόπο ανταπόκρισης στις υπερρεαλιστικές επιταγές. Μπορεί να συνέβαλε σ' αυτό και η ισχυρότατη ανάγκη του να γίνει κάπως εξομολογητικός, να μιλήσει για την αγωνία που τον συνέχει μπροστά σε μια πραγματικότητα που δεν ανταποκρίνεται στα οράματα της νεότητάς του, όπως αυτά διαμορφώθηκαν στα χρόνια της Κατοχής και της Αντίστασης. Μια αγωνία με υπόβαθρο σαφώς υπαρξιακό, πράγμα που γίνεται φανερό αρχής γενομένης από τη συλλογή του *Περιπέτεια* (1953), στα ποιήματα της οποίας καταγράφεται η επώδυνη πορεία του ποιητή προς την ανεύρεση μιας εξόδου κινδύνου, προκειμένου να απαγκιστρωθεί από το άγχος και το άγος της υπαρξιακής μοναξιάς.

«Η ποιητική ομιλία του Παπαδίτσα», γράφει ο Γιώργος Θέμελης, «υφασμένη με “πράγματα”, όχι με ωραία λόγια, με λέξεις εμβαπτισμένες στο αίμα βιωματικών εμπειριών και όχι φαντασιώσεων, δημιουργεί ένα παράξενο πλέγμα, που δύσκολα μπορεί κανείς να το διασχίσει, γιατί δεν υπάρχει, όπως στην παλαιά ποίηση, ένα κάποιο όριο διαχωρισμού ανάμεσα σε μορφή και ουσία, όπου θα μπορούσε κανείς εύκολα να περάσει από το πρώτο στο δεύτερο πλάνο των σημασιών από τις σημασιοδοτήσεις».

Κ.Π.

Δ. Π. Παπαδίτσας

ΠΟΙΗΣΗ, Ι



στιγμή



Ποιήματα

ΜΗΤΣΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ. Ποιητής, μεταφραστής. Γεννήθηκε στην Ύδρα το 1900 και πέθανε στην Αθήνα το 1943. Πέρασε τα παιδικά του χρόνια στον Πειραιά, όπου και τέλειωσε το Γυμνά-

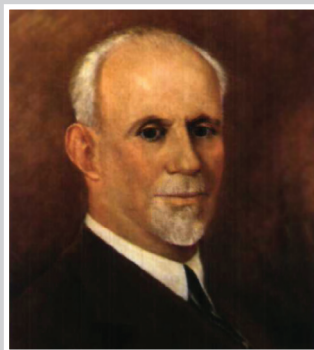
σιο, ενώ παράλληλα με τις μαθητικές του σπουδές ασχολήθηκε με τη λογοτεχνία. Για ένα διάστημα διηύθυνε το περιοδικό *Μπουκέτο*. Ναρκομανής, όπως και ο φίλος του Ναπολέον Λαπαθιώτης, έφθασε στο έσχατο σημείο της φθοράς, ώσπου πέθανε από υπερβολική δόση.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε από τα μαθητικά του χρόνια, δημοσιεύοντας κείμενά του στο περιοδικό *Η Διάπλασις των Παίδων*, ενώ αργότερα συνεργάστηκε με τα σημαντικότερα λογοτεχνικά περιοδικά της εποχής του. Μετέφρασε Milosz, Apollinaire, Baudelaire, Laforgue, Maeterlinck, Valéry κ.ά. Το σκόρπιο ποιητικό και μεταφραστικό έργο του συγκέντρωσε και εξέδωσε ο Τάσος Κόρφης τα *Ποιήματα* το 1966 και τις *Μεταφράσεις* το 1968. Από τις μεταφράσεις του μπορεί κανείς να εικάσει το κλίμα που ανταποκρινόταν στον ιδιαίτερο και ευπαθή ψυχισμό του Παπανικολάου, ο οποίος υπήρξε ένας από τους πλέον ενδιαφέροντες εκπροσώπους του νεορομαντισμού και του νεοσυμβολισμού του Μεσοπολέμου.

Το ποιητικό του ιδεώδες διαμορφώθηκε μέσω των διαβασμάτων και των μεταφράσεων που συστηματικά επιχείρησε Γάλλων, ως επί το πλείστον, ποιητών. Δεν ήταν όμως μόνο οι ξένες επιδράσεις που συνέβαλαν στη διαμόρφωση της ποιητικής αισθητικής του· ήταν και η ιδιοσυγκρασιακή του ιδιαιτερότητα, το καλλιτεχνικό αλλά και το κριτικό του αισθητήριο, που τον βοήθησαν να συλλάβει τα νεότερα μηνύματα. Στο ολιγοσέλιδο έργο του –έγραψε περί τα πενήντα όλα κι όλα ποιήματα– κυρίαρχο είναι το στοιχείο της νοσταλγίας για έναν κόσμο απροσδιόριστο, γοητευτικόν ωστόσο και οριστικά και αμετάκλητα χαμένο.

Κ.Π.

Θεία δώρα



ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ. Ποιητής, κριτικός. Γεννήθηκε στο Καρπενήσι το 1877 και πέθανε το 1940 στην Αθήνα. Διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην υπόθεση του δημοτικισμού και της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1917. Φοίτησε για ένα διάστημα στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Αθήνας και στη συνέχεια, αφού παρακολούθησε μαθήματα ζωγραφικής, ασχολήθηκε με τη δημοσιογραφία. Το διάστημα 1912-1917 υπηρέτησε ως νομάρχης σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας και το 1918 διορίστηκε διευθυντής της Εθνικής Πινακοθήκης, παραμένοντας στη θέση αυτή ως το τέλος της ζωής του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Την εμφάνισή του στον χώρο της λογοτεχνίας την πραγματοποίησε το 1898, με την ποιητική συλλογή *Πολεμικά τραγούδια*, εμπνευσμένα από τον πόλεμο του 1897· ακολούθησαν οι *Πεζοί ρυθμοί* (1923), τα *Θεία δώρα* (1931), τα *Διηγήματα* (1927), κ.ά. Σημαντική θέση πλάι στο λογοτεχνικό του έργο έχουν και βιβλία του προορισμένα για παιδιά σχολικής ηλικίας, όπως *Τα ψηλά βουνά* (1918) και *Χελιδόνια* (1920).

Ολιγογράφος ο Ζαχαρίας Παπαντωνίου, ιδιαίτερα στην ποίηση, όπου συγκέντρωσε ό,τι καλύτερο είχε γράψει στα *Θεία δώρα* (1931). «Μέσα σε μιαν άψογη τεχνική, που δεν φοβάται, κι επιδιώκει μάλιστα, τις δυσκολίες», παρατηρεί ο Κ.Θ. Δημαράς, «η έμπνευση δεν μας φαίνεται πάντα καθαρά· θα είχε κανείς την τάση να μιλήσει για δεξιοτεχνία. [...] Μα η επεξεργασία του στίχου είναι τόσο σοφή, ώστε μας ξαναφέρνει στην απλότητα· η γλώσσα, λόγια καλλιεργημένη, στέκει μακριά από κάθε εκζήτηση, κι έτσι απλή παρουσιάζεται κι αυτή. Τα θέματα της έμπνευσης έχουν ευγένεια, αποφεύγουν την ταπεινότητα χωρίς να φθάνουν στην έξαρση. Ένας κόσμος ψυχικής ηρεμίας παρουσιασμένος όπως του ταιριάζει».

Κ.Π.



Εκλογή Α΄

ΤΑΚΗΣ ΠΑΠΑΤΣΩΝΗΣ. Ποιητής, μεταφραστής, δοκιμιογράφος, ακαδημαϊκός. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1895-1976). Σπούδασε νομικά στο ΠΑ και παρακολούθησε μαθήματα Οικονομικών στη Γενεύη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1913 με τη δημοσίευση ποιημάτων του στην εφημερίδα *Ακρόπολις* και το 1934 κυκλοφόρησε ο πρώτος τόμος ποιημάτων του (συγκεντρωτική έκδοση) με τον τίτλο *Εκλογή Α΄*. Ακολούθησαν τα ποιητικά βιβλία: *Ursa Minor. Κι ένα ακόμη ποίημα* (1944) και *Εκλογή Β΄* (1962)· τα δοκιμιακού περιεχομένου: *Ο τετραπέρατος κόσμος* (1966-1972, δύο τόμοι), *Friedrich Hölderlin, 1770, 1843, 1970* (1970), *Όπου ην κήπος* (1972), κ.ά.

Ο Παπατσώνης, τουλάχιστον ηλικιακά, θα μπορούσε να πει κανείς ότι ανήκει στη γενιά των ποιητών του Μεσοπολέμου. Τα νεωτεριστικά στοιχεία, ωστόσο, που χαρακτηρίζουν την ποίησή του, το γεγονός ότι είναι αυτός που εγκαίνιασε τη χρήση του ελεύθερου στίχου στην ελληνική ποίηση και, βέβαια, η θεματολογία του, υποχρέωσαν τους ειδικούς να τον τοποθετήσουν δίπλα στους νεωτερικούς ποιητές της γενιάς του '30. Πράγματι, ο Παπατσώνης είναι ο πρώτος Έλληνας ποιητής που εγκαταλείπει οριστικά και διά παντός, από το 1920, τον παραδοσιακό στίχο. Μάλιστα, η παράβαση εκ μέρους του των παραδοσιακών ποιητικών κανόνων αποτέλεσε το αντικείμενο της προσοχής πολλών μελετητών της νεωτερικής μας ποίησης, προκειμένου να διαπιστωθεί αν αυτή οφειλόταν σε συνειδητές ή και ασυνειδητές επιδράσεις του ευρωπαϊκού μοντερνισμού ή στην ενδιάθετη τάση του ποιητή να βρει τρόπους ανταποκρινόμενους στις ποιητικές του διαθέσεις-προθέσεις. Όπως και να 'χει, το ζήτημα είναι ότι από το πρώτο κιόλας ποιητικό του βιβλίο (*Εκλογή Α΄*, 1934) ο Παπατσώνης θεωρήθηκε από τους πιο πρωτότυπους Νεοέλληνες ποιητές.

Κ.Π.

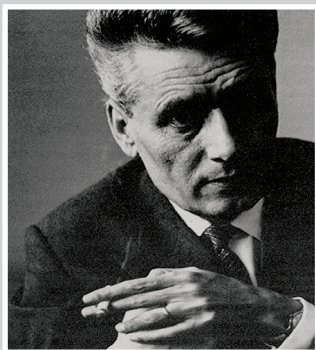
Ο κόκκινος τράγος

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ (Λογοτεχνικό ψευδώνυμο του πεζογράφου Λεωνίδα Σουρέα). Γεννήθηκε το 1878 στο Παρόρι Λακωνίας και πέθανε στην Αθήνα το 1931. Σπούδασε στη Φιλολογική Σχολή του ΠΑ, όπου εγκαταστάθηκε σε πολύ μικρή ηλικία με τους γονείς του. Εργάστηκε ως εκπαιδευτικός σε διάφορες πόλεις· το 1907 παραπέμφθηκε σε απολογία για τις καινοτόμες απόψεις του σχετικά με τον τρόπο διδασκαλίας. Συνεργάστηκε με το περιοδικό *Ο Νουμάς* και το 1909 έγινε μέλος της Σοσιαλιστικής Δημοτικιστικής Ένωσης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στον *Κόκκινο τράγο* (α' έκδοση 1924, για να ακολουθήσουν κι άλλες, ιδίως μετά το 1970) ο Κώστας Παρορίτης καταπιάνεται με τον άνθρωπο που ζει σε μια φρικτή σκλαβιά οικονομική, κοινωνική και πνευματική, προκειμένου να διαπιστώσει τις αντοχές του σε μια καίρια στιγμή, όπως είναι ο χειμώνας του 1916. Αυτόν τον άνθρωπο τον εντοπίζει στον κόσμο του περιθωρίου, στον κόσμο της φτώχειας και της απόγνωσης.

Ο «Κόκκινος τράγος» είναι ένα συνοικιακό καφενείο της Αθήνας, όπου συναντιούνται καθημερινά άνθρωποι διαφορετικοί μεταξύ τους: απόκληροι, άνεργοι και άρρωστοι (μια απολυμένη δασκάλα, ένας απολυμένος καθηγητής, ένας φοιτητής, δυο τρεις εργάτες), που τους ενώνει το όραμα μιας καλύτερης και δικαιότερης ζωής. Αυτοί αποτελούν τον ένα πόλο της ιστορίας· τον άλλο τον αποτελούν άνθρωποι που, παρά τις αγαθές τους προθέσεις, χωρίς ιδεολογικό έρεισμα, παρασύρονται από τις προσωπικές τους φιλοδοξίες, δελεάζονται από υποσχέσεις επιτήδειων καιροσκόπων και χάνουν την ηθική τους υπόσταση, για να βρεθούν, κάποια στιγμή συνειδησιακής κρίσης, αντιμέτωποι με τον ίδιο τον εαυτό.

Κ.Π.



Μεθυσμένη πολιτεία

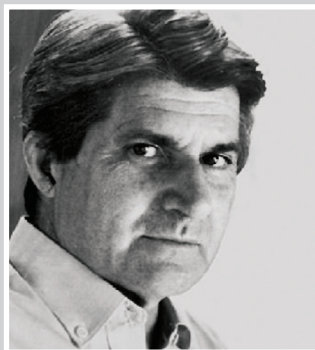
ΣΩΤΗΡΗΣ ΠΑΤΑΤΖΗΣ. Πεζογράφος, θεατρικός συγγραφέας, μεταφραστής. Γεννήθηκε στη Μεσσήνη Μεσσηνίας το 1914 και πέθανε το 1991. Οι σκληρές

ανάγκες επιβίωσης τον ανάγκασαν να σταματήσει τις σπουδές του στη Νομική Σχολή και να δώσει εξετάσεις στη Σχολή Χωροφυλακής. Για ένα διάστημα υπηρέτησε ως ενωμοτάρχης, αλλά τις πρώτες κιόλας μέρες της Κατοχής προσχώρησε στον Ε.Λ.Α.Σ. Μετά τον πόλεμο εγκαταστάθηκε μόλις στην Αθήνα και συνεργάστηκε με διάφορα περιοδικά της εποχής.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Η *Μεθυσμένη πολιτεία* (α' έκδοση «Λογοτεχνική Γωνιά», 1948, β' έκδοση Φέξης, 1963, γ' έκδοση «Βιβλιοπωλείον της Εστίας», 1977) είναι το πρώτο μυθιστόρημα του Σωτήρη Πατατζή, μετά τη συλλογή διηγημάτων *Ματωμένα χρόνια*, από τα πρώτα βιβλία που βασίστηκαν σε εμπειρίες και βιώματα του πολέμου. «Έρχονται, ένα ωραίο πρωί, κάτι ηθοποιοί, στήνουν στην πλατεία τη σκηνή τους και παίζουν Σαίξπηρ...» γράφει ο Jacques Lacarrière προλογίζοντας. «Αυτό είναι όλο; Όχι. Οι ηθοποιοί εκείνοι είναι πλάσματα ανθρώπινα, αρκετά παράξενα, αρκετά ύποπτα ή σαγηνευτικά – ανάλογα με τις περιπτώσεις – και αναγκάζουν τον καθένα να κάμει την εκλογή του: Η μικρή πρωταγωνίστρια προπάντων, μια κοπελίτσα χαμένη στον κόσμο της επαρχίας, σαν το ψάρι της θάλασσας του Νότου που ξεπέφτει σ' ένα ποτάμι κρύο και σκοτεινό, συνδουλίζει τα πάθη ή τα μίσση, αναστατώνει τους άντρες, σκανδαλίζει τις γυναίκες. Δεν πρέπει όμως να πιστέψουμε πως θα ήταν αρκετός ο έρωτας για να εξηγηθούν όλα: οι άντρες της μικρής πολιτείας, μέσα από τον έρωτά τους ή τον πόθο τους για τη Ρένα, αναζητούν τη δική τους αλήθεια».

Κ.Π.

Κατώγι



ΓΙΩΡΓΗΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ. Ποιητής. Γεννήθηκε και πέθανε στον Πύργο Ηλείας (1924-2008). Κατά τη διάρκεια της γερμανικής Κατοχής γράφτηκε στη Νομική Σχολή του ΠΑ χωρίς όμως να τελειώσει τις σπουδές του. Από το 1951 εγκαταστάθηκε στην ιδιαίτερη πατρίδα του και εργάστηκε ως βοηθός λογιστής και στη συνέχεια ως γραμματέας στα Κ.Τ.Ε.Λ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εξέδωσε τις ποιητικές συλλογές *Το κατώγι* (1971), *Το σακί* (1980), *Τα αντικλείδια* (1988), *Τριαντατρία χαϊκού* (1990), *Λίγος άμμος* (1997), *Ποιήματα, 1943-1997* (συγκεντρωτική έκδοση, 2001), κ.ά.

Ποιητής της Πρώτης μεταπολεμικής γενιάς ο Γιώργης Παυλόπουλος, σχετικά oligογράφος, παρουσιάζει στο σημαντικό ποιητικό του έργο πολλά από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των ομηλίκων του ποιητών, αυτών της ήττας. Διαφοροποιείται ωστόσο απ' αυτούς, ίσως εξαιτίας των κάποτε έντονων –τουλάχιστον στις δύο πρώτες ποιητικές συλλογές του– σεφερικών καταβολών του. Τόσο στο *Κατώγι* όσο και στο *Σακί*, δύο είναι τα στοιχεία που κυριαρχούν: της πίκρας και του φόβου. Η πίκρα προβάλλει σαν φυσικό επακόλουθο της απολογιστικής του διάθεσης, της πρόθεσής του να καταμετρήσει τις θυσίες που πήγαν χαμένες και, το κυριότερο, συνέβαλαν στη δημιουργία ενός δυσβάσταχτου, σχεδόν αφόρητου παρόντος.

Ο φόβος εξάλλου αποκτά, τις περισσότερες φορές, σωματικές διαστάσεις. Τον αισθάνεται κανείς να αποκτά σωματική υπόσταση, να παίρνει τη μορφή αρρωστημένων, κακοπαθημένων προσώπων, ή να διογκώνει εξαμβλωματικά πρόσωπα, πράγματα, γεγονότα και καταστάσεις. Από την άποψη αυτή δεν θα ήταν παράτολμο να συσχετιστεί η ποίηση του Παυλόπουλου με αυτήν του Μίλτου Σαχτούρη, δεδομένου ότι και στην ποίηση του τελευταίου ο φόβος αποκτά υπέρογκες, εφιαλτικές διαστάσεις.

Κ.Π.

Αρχιτεκτονική της σκόρπιας ζωής

ΝΙΚΟΣ-ΓΑΒΡΙΗΛ ΠΕΝΤΖΙΚΗΣ. Γεννήθηκε το 1908 στη Θεσσαλονίκη όπου και πέθανε το 1993. Πεζογράφος, ποιητής και ζωγράφος. Σπούδασε Φαρμακευτική και Εφαρμοσμένη Οπτική στα Πανεπιστήμια του Στρασβούργου και του Παρισιού (1926-1929). Μετά την επιστροφή του στη Θεσσαλονίκη εργάστηκε ως φαρμακοποιός και ιατρικός επισκέπτης. Συνδεδεμένος σε όλη τη ζωή του, ψυχή τε και σώματι, με τη γενέτειρά του, τη Θεσσαλονίκη, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του καλλιτεχνικού και του ευρύτερα νοούμενου πνευματικού κλίματός της. Στα Γράμματα παρουσιάστηκε το 1935 δημοσιεύοντας ταυτόχρονα ένα πεζογράφημα και ένα ποίημά του με το ψευδώνυμο Σταυράκιος Κοσμάς.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Η *Αρχιτεκτονική της σκόρπιας ζωής* (εκδόσεις Ίκαρος, 1963). Μία από τις κορυφώσεις της αφηγηματικής περιπέτειας του Πεντζίκη. Έργο αυτοβιογραφικό, βασισμένο στην τεχνική του συνειρμού, γνήσια μαρτυρία ενός ανθρώπου που προσπαθεί να περιγράψει τα σημαντικότερα στάδια της πορείας του προς την αυτογνωσία. Με αφετηρία κάποια παλιά, αναμνηστικά αντικείμενα, η μνήμη του αφηγητή ξετυλίγεται φαινομενικά ασύνδετη, στην πραγματικότητα ωστόσο «αρχιτεκτονείται» συστηματικά η ζωή του.

Η αφήγηση, που τείνει να πάρει τη μορφή ενός εσωτερικού μονολόγου, διακόπτεται από μνήμες παρέμβλητες, που συχνά διαδραματίζουν συνδυαστικό ρόλο του παρελθόντος με το παρόν. Η μνήμη, εξάλλου, στην περίπτωση του Πεντζίκη είναι μία περιοχή απερίφρακτη, όπου μπορεί ο καθένας, στην προκειμένη περίπτωση ο αφηγητής, να εισέρχεται σ' αυτήν και να οικειοποιείται τμήματά της κατά βούλησιν.

Κ.Π.

ΝΙΚΟΥ ΓΑΒΡΙΗΛ ΠΕΝΤΖΙΚΗ

ΜΗΤΕΡΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

“ΚΕΔΡΟΣ,”





Γερές και αδύναμες γενεές

ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΕΤΣΑΛΗΣ-ΔΙΟΜΗΔΗΣ. Γεννήθηκε το 1904 στην Αθήνα, όπου και πέθανε το 1995. Διηγηματογράφος και μυθιστοριογράφος. Ακαδημαϊκός. Σπού-

δασε Νομικά στο ΠΑ και συνέχισε τις σπουδές του στο Παρίσι, απ' όπου επέστρεψε περί τα τέλη της δεκαετίας του 1920. Από το 1929 ως το 1946 εργάστηκε στην Τράπεζα της Ελλάδος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1925 με τη συλλογή διηγημάτων *Μερικές εικόνες σε κορνίζα*.

Γερές και αδύναμες γενεές (1933-1934). Είναι ένα συνθετικό ψυχολογικό μυθιστόρημα, όπου ο συγγραφέας παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς τα μέλη μιας ελληνικής οικογένειας από τα μέσα του 19ου αιώνα ως τον Μεσοπόλεμο. Τα τρία επιμέρους μυθιστορήματα-τμήματα της τριλογίας κινούνται –όπως και το σύνολο εξάλλου του αφηγηματικού έργου του Πετσή-Διομήδη– γύρω από δύο, κυρίως, θεματικές εστίες: την ελληνική αστική κοινωνία και την ιστορία, την οποία ο πεζογράφος προσπάθησε να αναπλάσει μυθιστορηματικά, ξεκινώντας από τη βυζαντινή περίοδο και καταλήγοντας στην εποχή του.

Οι *Γερές και αδύναμες γενεές* θεωρήθηκε από την κριτική ως το πρώτο μυθιστόρημα στο οποίο καταγράφεται, από έναν φύσει και θέσει αστό, η πορεία μιας μεγάλης οικογένειας, με την πρόθεση να δώσει μιαν πλατιά εικόνα της νεοελληνικής αστικής κοινωνίας και με απώτερο στόχο να συμβάλει στον επαναπροσδιορισμό της έννοιας του «Ελληνισμού», που ήταν το κύριο αίτημα των καλλιτεχνικών και πνευματικών, εν γένει, κύκλων της εποχής και, κυριότατα, των εκπροσώπων της γενιάς του '30.

Κ.Π.

ΘΑΝΑΣΗ ΠΕΤΣΑΛΗ-ΔΙΟΜΗΔΗ

ΟΙ ΜΑΥΡΟΥΚΟΙ

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ



ΕΚΔΑΤΗΡΙΑ ΤΗΣ „ΕΣΤΙΑΣ“

Τουμπεκί

ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΚΡΟΣ. Λογοτεχνικό ψευδώνυμο του Π. Γεναρόπουλου. Πεζογράφος και κριτικός. Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1896 και πέθανε στην Αθήνα το 1956. Έζησε σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες (Ελβετία, Γερμανία, Γαλλία). Σπούδασε Ιατρική και ειδικεύτηκε στη Βιοχημεία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε περί το 1920 δημοσιεύοντας πεζογραφήματα και μελέτες, ενώ συνεργάστηκε με τα αξιολογότερα περιοδικά της Αριστεράς, όπως *Νέοι Βωμοί*, *Νέα Επιθεώρηση* και *Πρωτοπόροι*.

Τουμπεκί (1927): Ρεαλιστικό έργο, με πρωταγωνιστές ανθρώπους του υποκόσμου – κακοποιούς, πόρνες και αδυσώπητους εγκληματίες. Η ψυχολογία των περιθωριακών ηρώων του αποδίδεται με τέτοια ζωντάνια, ενάργεια και γνώση, που έχει κανείς την αίσθηση μιας αφήγησης «ρεπορταζιακής» υφής.

Σκοπός του συγγραφέα, εν προκειμένω, δεν είναι να κεντρίσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη του για τους ανθρώπους του κοινωνικού περιθωρίου, αλλά αφενός να τον ειδοποιήσει-ενημερώσει για την ύπαρξη ενός άλλου κόσμου και αφετέρου να του καταδείξει τους δόλιους κοινωνικούς μηχανισμούς που συντελούν στη δημιουργία και τη διατήρησή του. Στο *Τουμπεκί* ο Πικρός επιχειρεί επιτυχώς μια επιστημονική, κοινωνιολογικών προθέσεων προσέγγιση του φαινομένου της εγκληματικότητας.

Όπως καίρια παρατηρούσε, αναφερόμενος σ' αυτό το βιβλίο, ο Αιμίλιος Χουρμούζιος στα 1928, «τα ζητήματα της κληρονομικότητας (που δεν είναι παρά “μια συνισταμένη απ’ τις προγενέστερες επιδράσεις του περιβάλλοντος”) των “τυχαίων” εγκλημάτων, η πρωταρχική αιτία της κλεψιάς και κάθε άλλου παραπλήσιου εγκλήματος (δηλ. η “ατομική ιδιοχτησία”) οι κατά καιρούς αντιλήψεις περί εγκλήματος, ηθικής, οικογένειας, θρησκείας, όλ’ αυτά τα δημιουργήματα της κυρίαρχης τάξης για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της, αναλύονται με αξιέπαινη σαφήνεια και συμπύκνωση ιδεών σε απλό περικάλυμμα».

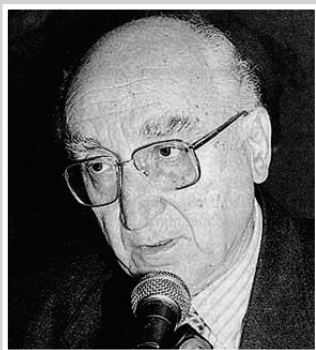
Κ.Π.



ΠΕΤΡΟΥ ΠΙΚΡΟΥ

ΣΑ ΘΑ ΓΙΝΟΥΜΕ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩ. Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ ΑΘΗΝΑΙ



Το φράγμα

ΣΠΥΡΟΣ ΠΛΑΣΚΟΒΙΤΗΣ. Λογοτεχνικό ψευδώνυμο του πεζογράφου και δοκιμιογράφου Σπυρίδωνος Πλασκασοβίτη. Γεννήθηκε στην Κέρκυρα το 1917 και πέθανε στην Αθήνα το 2000. Σπούδασε

Νομικά και το 1951 εισήλθε στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας του '67 συνελήφθη για την αντιστασιακή του δράση και παρέμεινε φυλακισμένος για τέσσερα χρόνια. Χρημάτισε βουλευτής Επικρατείας και ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1948 με τη δημοσίευση ενός διηγήματός του στο περιοδικό *Νέα Εστία*. Στη συνέχεια εξέδωσε διηγήματα, νουβέλες και μυθιστορήματα, αρχής γενομένης με το βιβλίο *Γυμνό δέντρο* (1952). Το βιβλίο όμως με το οποίο ο Πλασκοβίτης κατέκτησε μία σημαντική θέση στον χώρο της μεταπολεμικής πεζογραφίας είναι, αναμφισβήτητα, το μυθιστόρημα *Το φράγμα* (1960), με το οποίο ο πεζογράφος, όπως επεσήμανε η κριτική, συνθέτει με μαεστρία το πολυδύναμο σύμβολο της δομής του σημερινού κόσμου· ένα ελκυστικό και συνάμα τερατώδες κατασκεύασμα, ένα μεγαλειώδες επίτευγμα της επινοητικότητας του ανθρώπου, αλλά και μια αισχρή ύβρη προς τους φυσικούς και ηθικούς νόμους. Χαρίζοντας, όσο στέκεται όρθιο, την ευημερία σε όλους, απειλεί με την κατάρρευσή του να μηδενίσει τα πάντα.

Ένα κρυφό ελάττωμα, έν' απροσπέλαστο ρήγμα φωλιάζει μέσα σε τούτη την εξωτερικά πανίσχυρη κατασκευή. Η πίστη στη σταθερότητά του αρχίζει προοδευτικά να κλονίζεται στην κοινή συνείδηση. Από τους ψιθύρους ανησυχεί και η εξουσία. Κάπως έτσι αρχίζει αυτό το καφκικό μυθιστόρημα, όσο κι αν ο δημιουργός του μας πληροφορεί ότι την περίοδο που το έγραφε δεν γνώριζε, ακόμα, την ύπαρξη του Κάφκα.

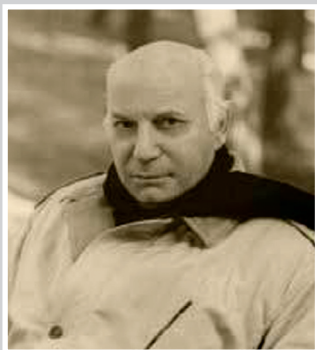
Κ.Π.

ΣΠΥΡΟΣ
ΠΛΑΣΚΟΒΙΤΗΣ

ΤΟ ΦΡΑΓΜΑ

ΚΕΔΡΟΣ





Πρόσωπα του νεώτερου δράματος

ΜΑΡΙΟΣ ΠΛΩΡΙΤΗΣ (Φιλολογικό ψευδώνυμο του Μάριου Παπαδόπουλου). Συγγραφέας, κριτικός, σκηνοθέτης. (Πει-

ραιάς, 1919 - Αθήνα, 2006). Συνιδρυτής του Θεάτρου Τέχνης και του εκδοτικού οίκου Ίκαρος, επί σειρά ετών κριτικός του θεάτρου και του κινηματογράφου, αρθρογράφος και κριτικός θεάτρου στην εφημερίδα *Το Βήμα*, διευθυντής του περιοδικού *Θέατρο*, δάσκαλος στη Θεατρική Σχολή του Θεάτρου Τέχνης, Πρόεδρος της Εταιρείας Συγγραφέων, καθηγητής στο Τμήμα Θεατρολογίας του ΠΑ, μεταφραστής, ο Μάριος Πλωρίτης αποτέλεσε μία πλήρη και χαρισματική προσωπικότητα στον χώρο της τέχνης και του πνεύματος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Την ούτως ή άλλως σημαντική θέση του στα Γράμματα και τις Τέχνες το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα ενίσχυσε και η πλούσια συγγραφική δράση του, με τις εκδόσεις βιβλίων όπως: *Πρόσωπα του νεώτερου δράματος* (1965), *Τα λοφία και οι παγίδες* (1966), *Τα προσωπεία* (1967), *Δυναστείες και δυνάστες* (1974), κ.ά. Απ' αυτά ξεχωρίζουν τα *Πρόσωπα του νεώτερου δράματος*, όπου προσεγγίζει και φωτίζει με έναν απολύτως, σχεδόν βιωματικό τρόπο το πρόσωπο και το έργο μέγιστων θεατρικών συγγραφέων, που συνέβαλαν, ο καθένας με τον τρόπο του, στην ανανέωση της θεατρικής τέχνης: του Στρίντμπεργκ, του Τσέχωφ, του Πιραντέλο, του Μπρεχτ, του Ιονέσκο, του Μπέκετ κ.ά.

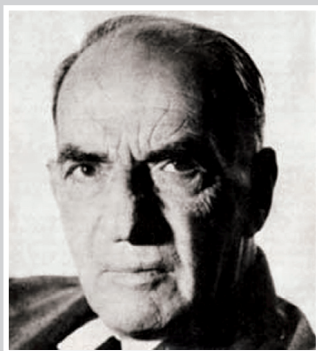
Μιλάει γι' αυτούς κομίζοντας νέα στοιχεία για τη ζωή και το έργο τους, φροντίζοντας ακατάπαυστα για τη σαφήνεια, την ευκρίνεια και την ακρίβεια του λόγου του.

Κ.Π.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ
ΣΤΕ
ΔΟΚΙΜΙΟ



ΜΑΡΙΟΣ ΠΛΩΡΙΤΗΣ
— — —
ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ



Λεμονοδάσος

ΚΟΣΜΑΣ ΠΟΛΙΤΗΣ (Φιλολογικό ψευδώνυμο του Παρασκευά Ταβελούδη). Γεννήθηκε το 1888 στην Αθήνα, όπου και πέθανε το 1974. Φοίτησε στην Ευαγγελική Σχολή και στο Αμερικανικό Κολέγιο της Σμύρνης, σύντομα όμως υπο-

χρεώθηκε να εγκαταλείψει τις σπουδές του και να εργαστεί στην Τράπεζα Ανατολής και αργότερα στη Βίνερ Μπανκ της Σμύρνης. Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή η οικογένειά του εγκαταστάθηκε στο Παρίσι και αυτός λίγο αργότερα διορίστηκε στην Ιονική Τράπεζα του Λονδίνου, ως το 1924, οπότε μετατέθηκε στην Αθήνα. Επιδόθηκε συστηματικά, για βιοποριστικούς λόγους, στη μετάφραση, μεταφέροντας στην ελληνική γλώσσα πολλά και σημαντικά λογοτεχνικά έργα. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Ε.Δ.Α. (1951) και υποψήφιος βουλευτής του κόμματος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το *Λεμονοδάσος* (1930) είναι το πρώτο μυθιστόρημα που εξέδωσε ο Κοσμάς Πολίτης στα σαράντα δύο του χρόνια, ταράζοντας τα λιμνάζοντα νερά της ελληνικής πεζογραφίας. «Όλοι εντυπωσιάζονται και καταγοητεύονται από το βιβλίο», σημειώνει η Νόρα Αναγνωστάκη, «γιατί ανακαλύπτουν σ' αυτό μιαν Ελλάδα που τη γνώριζαν καλά, αλλά δεν τη συναντούσαν στα ελληνικά βιβλία. Μια χώρα μαγευτική και λάμπουσα, με ήλιο, θάλασσα, ουρανό, πρασινάδες, μυρωδιές, ερωτευμένα νιάτα και σύγχρονη αστική ζωή». Στο *Λεμονοδάσος* –που έγινε δεκτό με ενθουσιασμό από όλη σχεδόν τη λογοτεχνική κριτική της εποχής– ξετυλίγεται η παθιασμένη όσο και τραυματική ερωτική ιστορία δύο νέων, του Παύλου και της Βιργινίας. Μία ιστορία που χρονικά τοποθετείται στα χρόνια του Μεσοπολέμου και διαδραματίζεται ένα καλοκαίρι στους Δελφούς, στην Αθήνα και στο «Λεμονοδάσος» του Πόρου, μέσα στην αισθησιακή ατμόσφαιρα που συνθέτουν τα νιάτα και τα ακατασίγαστα πάθη των πρωταγωνιστών, σε συνδυασμό με την οργιαστική φύση.

Κ.Π.

Φώτος Πολίτης. Εκλογή από το έργο του



ΦΩΤΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ. Κριτικός, σκηνοθέτης και μεταφραστής. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1890-1934). Πιος του καθηγητή Νικολάου Γ. Πολίτη και αδελφός του Λίνου Πολίτη. Έφηβος ακόμα δημοσίευσε ποιήματά του στα περιοδικά *Νουμάς* και *Ηγησώ* (1905 και 1907 αντιστοίχως), ενώ το 1908 βραβεύτηκε για το τρίπρακτο δράμα του *Βρυκόλακας*, εμπνευσμένο από το δημοτικό τραγούδι «Του νεκρού αδελφού». Τελειώνοντας το Γυμνάσιο, και αφού προηγουμένως φοίτησε για ένα χρόνο στο Ωδείο Αθηνών, πήγε στη Γερμανία, όπου σπούδασε Νομικά στα Πανεπιστήμια του Μονάχου και της Χαϊδελβέργης, για να παρακολουθήσει στη συνέχεια μαθήματα φιλοσοφίας, θεατρολογίας και σκηνοθεσίας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Δημοτικιστής και ασυμβίβαστος ιδεαλιστής, άσκησε με συνέπεια και αγωνιστικότητα το λειτούργημα του κριτικού –γράφοντας για το θέατρο αλλά και για όλο το φάσμα της καλλιτεχνικής και πνευματικής ζωής– υποστηρίζοντας ότι δεν συντρέχουν οι απαραίτητες κοινωνικές και πνευματικές προϋποθέσεις για τη δημιουργία γνήσιας λογοτεχνίας και τέχνης στην Ελλάδα και προτρέποντας την επιστροφή στις εθνικές πηγές και στην ανόθευτη νεοελληνική παράδοση, όπως αυτή ανανεώθηκε από το Κρητικό θέατρο, τον Διονύσιο Σολωμό, τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη και εν μέρει τον Κωστή Παλαμά.

Το τεράστιο σε ποιότητα και σε έκταση κριτικό έργο του –ένα μικρό μέρος του οποίου εκδόθηκε μετά τον θάνατό του το 1938 με τον τίτλο *Φώτος Πολίτης. Εκλογή από το έργο του*– άσκησε μεγάλη επίδραση στην κριτική του Μεσοπολέμου.

Κ.Π.



Άπαντα

ΜΑΡΙΑ ΠΟΛΥΔΟΥΡΗ. Γεννήθηκε στην Καλαμάτα το 1902 και πέθανε στην Αθήνα το 1930. Τελείωσε το Γυμνάσιο της Καλαμάτας και εν συνεχεία εργάστηκε στη Νομαρχία Μεσσηνίας· το 1920 διορίστηκε στη Νομαρχία Αττικής, όπου

γνωρίστηκε με τον Καρυωτάκη. Το 1922 ενεγράφη στη Νομική Σχολή του ΠΑ, την οποία εγκατέλειψε χωρίς να ολοκληρώσει τις σπουδές της. Παρακολούθησε μαθήματα υποκριτικής στη Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου και στη Σχολή Κουνελάκη. Το 1925 πήγε στο Παρίσι, όπου παρακολούθησε μαθήματα Ραπτικής ως το 1928 που, έχοντας προσβληθεί από φυματίωση, αναγκάστηκε να επιστρέψει στην Ελλάδα. Τα δύο τελευταία χρόνια της ζωής της πέρασε στο σανατόριο «Η Σωτηρία».

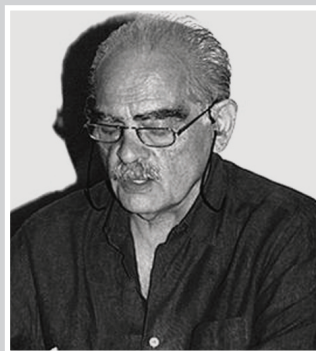
ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Την ίδια περίοδο εξέδωσε και τις ποιητικές συλλογές της *Οι τρίλλιες που σβύνουν* (1928) και *Ηχώ στο χάος* (1929). Μετά τον θάνατό της εκδόθηκαν τα *Άπαντά* της (1961) με επιμέλεια της Λιλής Ζωγράφου και επανεκδόθηκαν (αυτήν τη φορά με την επιμέλεια του Τάκη Μενδράκου) το 1982, με την προσθήκη μιας αδημοσίευτης ως τότε νουβέλας.

Το περιορισμένο σε όγκο ποιητικό έργο της Πολυδούρη εντάσσεται στο πνεύμα του νεορομαντισμού και του νεοσυμβολισμού, όπως και το μεγαλύτερο μέρος, εξάλλου, της ποίησης του Μεσοπολέμου και, πιο συγκεκριμένα, των ποιητών που συγκροτούν τη γενιά του '20 (Καρυωτάκης, Τέλλος Άγρας, Κώστας Ουράνης, Ναπολέον Λαπαθιώτης κ.ά.), από τους οποίους η ποιήτρια είναι επηρεασμένη. Η συναισθηματική κοινοτοπία, η ποιητικά αναποτελεσματική συγκινησιακή φόρτιση που χαρακτηρίζουν τα ερωτικά, ως επί το πλείστον, ποιήματά της, υποχωρούν μετά την αυτοκτονία του Καρυωτάκη. Αυτό είναι προφανές στα ποιήματα που γράφει μετά την επιστροφή της από το Παρίσι κι ενώ η κατάσταση της υγείας της χειροτερεύει.

Κ.Π.

Η γυναίκα του Λωτ

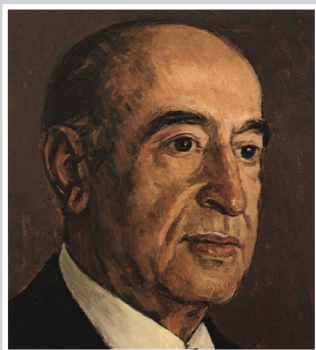
ΜΑΡΙΟΣ ΠΟΝΤΙΚΑΣ. Θεατρικός συγγραφέας, πεζογράφος. Γεννήθηκε το 1942 στη Μυτιλήνη. Ανήκει στους μεταπολεμικούς θεατρικούς συγγραφείς που ανανέωσαν και διεύρυναν το ελληνικό νεορεαλιστικό θέατρο.



ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Έργα του: *Η πανοραμική θέα μιας νυχτερινής εργασίας*, (1971), *Θεατές* (1978), *Εσωτερικά ειδήσεις* (1981), *Η γυναίκα του Λωτ* (1985), *Ο δολοφόνος του Λάιου και τα κοράκια* (2004), κ.ά. Γνήσιο τέκνο του Μεταπολέμου, ο Μάριος Ποντίκας καταθέτει, ειρωνευόμενος και σαρκάζοντας με πικρό χιούμορ –όπως και οι σημαντικότεροι μεταπολεμικοί θεατρικοί συγγραφείς– την άρνησή του να ενταχθεί σε μια πραγματικότητα βυθισμένη στην υποκρισία, την αδικία και την κοινωνική αναληψία.

Οι ήρωές του, αποκομμένοι από τον κοινωνικό περίγυρο, με ηθικές αρχές υπαγορευόμενες από την αδήριτη ανάγκη τους να υπάρξουν και να δικαιωθούν στα δικά τους μάτια και στον μικρόκοσμο που τους περιβάλλει, διαμορφώνουν έναν απολύτως δικό τους, ελαστικό κώδικα συμπεριφοράς, ο οποίος επιτρέπει –χωρίς βεβαίως και να δικαιώνει– ακόμα και το έγκλημα. Στη *Γυναίκα του Λωτ*, π.χ., πατέρας και κόρη δεν θα διστάσουν κάποια στιγμή να πνίξουν τον καρπό του μιανού έρωτά τους, ένα μωρό του οποίου η σκηνική παρουσία δηλώνεται μόνο με το άκουσμα του κλάματός του. Ενώ στους *Θεατές* –την κορυφαία δημιουργική στιγμή του Ποντίκα– η Α' Γυναίκα σκοτώνει τον ανάπηρο από τον Εμφύλιο μικροπωλητή άντρα της και ύστερα αυτοκτονεί. Το περιθώριο, εν προκειμένω, ακόμη και ερήμην των ανθρώπων που περικλείει στους κόλπους του, ακόμη και όταν αγνοούν ή δεν έχουν συνειδητοποιήσει απολύτως την περιθωριοποίησή τους, δρα σαν ένα ενδεχομένως γλυκόπιστο πλην καταστροφικό και θανατηφόρο δηλητήριο.

Κ.Π.



Το χρονικό μιας πολιτείας

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΠΡΕΒΕΛΑΚΗΣ. Γεννήθηκε στο Ρέθυμνο Κρήτης το 1909 και πέθανε στην Αθήνα το 1986. Μυθιστοριογράφος, ποιητής, θεατρικός συγγραφέας

και δοκιμιογράφος. Παρακολούθησε Νομικά και Φιλολογία στο ΠΑ (1925-1930) και στη συνέχεια σπούδασε στο Παρίσι Ιστορία της Τέχνης και Αισθητική. Το 1935 ανακηρύχθηκε διδάκτωρ της Φιλοσοφίας στο ΑΠΘ και το 1937 διορίστηκε διευθυντής Καλών Τεχνών του Υπουργείου Παιδείας. Το 1939 έγινε καθηγητής στην έδρα Επιστήμης και Τέχνης στην Ανωτάτη Σχολή Καλών τεχνών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | *Το χρονικό μιας πολιτείας* (1938). Μυθιστορία, χαρακτηρίζει ο συγγραφέας αυτό το έργο του, με το οποίο αναγνωρίστηκε ως μία σημαντική μορφή της δεκαετίας του 1930. Που σημαίνει ότι συνδυάζοντας μύθο και ιστορία προσπάθησε να εκφράσει τη νοσταλγία που τον διακατείχε για τη γενέθλια πόλη του, το Ρέθυμνο, όταν βρισκόταν για σπουδές στο Παρίσι. Πρόκειται για ένα κείμενο που τον κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζει η μνήμη, αφού ο συγγραφέας επιστρέφει με ελεγχόμενη συγκίνηση στις αναμνήσεις των παιδικών και των εφηβικών του χρόνων, επικαλούμενος τοποθεσίες και πρόσωπα που συνέβαλαν στη διαμόρφωση του ύφους και του ήθους του. Στις μορφές που ανακαλεί, προσπαθώντας να αποδώσει το κλίμα της εποχής που θέλει να αναβιώσει, διακρίνει κανείς μια ευγενική μελαγχολία, μια διακριτική υψηλοφροσύνη και μιαν αίσθηση αρχοντιάς.

Πρόκειται για μορφές εξευγενισμένες από το φυσικό περιβάλλον, από τη ζωντανή και πάντα παρούσα ιστορία που, διεμβολισμένη από μύθους και θρύλους, διδάσκει, ενδυναμώνει και παρηγορεί, καθώς και από τη βεβαιότητα της υψηλής, της αρχοντικής καταγωγής τους.

Κ.Π.

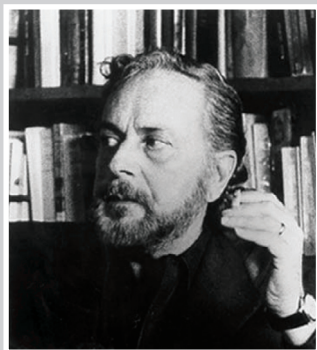
Οι ιδέες και τα έργα

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ. Κριτικός λογοτεχνίας, δοκιμιογράφος. Γεννήθηκε στον Πειραιά το 1924. Από τα χρόνια της εφηβείας του ενεπλάκη με την υπόθεση της Αριστεράς· συμμετείχε στην Εθνική Αντίσταση και στην περιπέτεια του Εμφυλίου, γεγονός που τον υποχρέωσε να διακόψει τις σπουδές του στη Χημεία. Υπήρξε συντάκτης της εφημερίδας *Ελεύθερη Ελλάδα* (1946-1947), ενώ παράλληλα συνεργαζόταν με το περιοδικό της ΕΠΟΝ *Νέα γενιά*. Αργότερα συνεργάστηκε με τις εφημερίδες *Αυγή*, *Ελεύθερος* και *Ωρα*. Υπήρξε από τους πρωτεργάτες του περιοδικού *Επιθεώρηση Τέχνης* (1954-1967).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ο Δημήτρης Ραυτόπουλος είναι ένας από τους χαρακτηριστικότερους μεταπολεμικούς κριτικούς της λογοτεχνίας. Διατρέχοντας κανείς τα κριτικά και τα δοκιμιακά κείμενά του αισθάνεται τις άλλοτε προφανείς και άλλοτε υποδόριες μετακινήσεις της μαρξιστικής κριτικής από το δόγμα στον αντιδογματισμό. Ξεχωριστή θέση ανάμεσα στο σημαντικό κριτικό και θεωρητικό έργο του κατέχει το πρώτο βιβλίο του (*Οι ιδέες και τα έργα*, εκδόσεις «Δίφρος», 1965), όπου προσεγγίζονται βαρύνουσας σημασίας πρόσωπα, κείμενα και καταστάσεις της λογοτεχνίας της δεκαετίας 1955-1965, η οποία κατά τον κριτικό είναι από τις πιο δημιουργικές για την πεζογραφία μας.

Με κριτήριο κυρίως ιδεολογικό συγκεντρώνει «κριτικά δοκίμια, που παρακολουθούν από κοντά τα κυριότερα συμβάντα της πεζογραφίας μας σ' αυτή την περίοδο», με την πρόθεση να δώσει μια γενική άποψή της, επιλέγοντας πρόσωπα και κείμενα που, κατά την κρίση του, «κάτι αντιπροσωπεύουν». Έτσι, εξετάζει την περίπτωση Καζαντζάκη, τη γενιά του '30, τη γενιά της Αντίστασης, το είδος και το ύφος της αγωνίας, την πολεμική ή μαύρη πολιτική λογοτεχνία κ.λπ.

Κ.Π.



Η σονάτα του σεληνόφωτος

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΙΤΣΟΣ. Ποιητής, Πεζογράφος. Γεννήθηκε το 1909 στη Μονεμβασιά και πέθανε στην Αθήνα το 1990. Το 1921 Γράφτηκε στο Γυμνάσιο του Γυ-

θείου. Την ίδια χρονιά πέθαναν από φυματίωση ο αδερφός του και η μητέρα του. Μετά την αποφοίτησή του (1925) κι ενώ έχει συντελεστεί η οικονομική καταστροφή της οικογένειάς του έρχεται στην Αθήνα για να εργαστεί. Τον Ιανουάριο του 1927, έχοντας προσβληθεί από φυματίωση, εισάγεται στο σανατόριο «Σωτηρία», εν συνεχεία στο σανατόριο της Καψαλώνας και τέλος στο σανατόριο του Αγίου Ιωάννη στα Χανιά Κρήτης. Το 1931 επιστρέφει στην Αθήνα και εργάζεται ως ηθοποιός και χορευτής σε διάφορα θέατρα.

Ως το 1943, βιώνοντας σκληρές οικογενειακές περιπέτειες και με διαρκείς αναζωπυρώσεις της αρρώστιας του εργάζεται στο Εθνικό Θέατρο και στη Λυρική Σκηνή· το 1945, μετά τα Δεκεμβριανά, οργανωμένος στο Ε.Α.Μ., συνεργάζεται με το Λαϊκό Θέατρο Μακεδονίας. Δύο χρόνια μετά την έναρξη του Εμφυλίου συλλαμβάνεται και εξορίζεται πρώτα στη Λήμνο, στη συνέχεια στη Μακρόνησο και τέλος στον Άη-Στράτη (1948-1952). Μετά την απελευθέρωσή του προσχωρεί στην Ε.Δ.Α. (1952). Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας του '67 εκτοπίστηκε στη Γυάρο, στη Λέρο και στη Σάμο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε στην ηλικία των δεκαπέντε χρόνων, δημοσιεύοντας ποιήματά του στο περιοδικό *Η Διάπλασις των παιδων* (1924-1927) και στο περιοδικό της *Μεγάλης Ελληνικής Εγκυκλοπαιδείας* (1927-1928). Θεωρείται ο πλέον πολυγράφος Νεοέλληνας ποιητής, δημοσιεύοντας πάρα πολλά ποιητικά βιβλία (συνθέσεις ή συλλογές), εννέα αφηγηματικά βιβλία υπό τον γενικό τίτλο *Εικονοστάσιο ανωνύμων αγίων* (1982-1986) και δύο θεατρικά, ενώ άφησε και πλουσιότατο μεταφραστικό έργο.

Γιάννης Πίτσος

Τὰ ἐρωτικά

Μπαίνει τό βουνό στό σπίτι,
κάθεται στά γόνατά μου.
Ἡ μέρα καπνίζει.
Ὁ αέρας πάλι δικός σου.
Πιό πέρα τίποτα.

Ἔρχονται πιό μεγάλες νύχτες.
Σαρκοβόρα φυτά
τυλίζουν τό σπίτι,
τυλίζουν τό κρεβάτι.
Τά χεῖλη σου ἀπόντα
μέ ἀπομυζοῦν.

Στό κέντρο τοῦ στίχου
ἐσύ κ' ἐσύ.
Ἡ ἀνάσα σου γεμίζει
ὅλες τίς λέξεις,
ὅλη τή σιωπή.

Ἡ κάθε σου χειρονομία

Μπαίνει τό βουνό στό σπίτι,
κάθεται στά γόνατά μου.
Ἡ μέρα καπνίζει.
Ὁ αέρας πάλι δικός σου.
Πιό πέρα τίποτα.

Ἔρχονται πιό μεγάλες νύχτες.
Σαρκοβόρα φυτά
τυλίζουν τό σπίτι,
τυλίζουν τό κρεβάτι.
Τά χεῖλη σου ἀπόντα
μέ ἀπομυζοῦν.

Γιό κέντρο τοῦ στίχου
ἐσύ κ' ἐσύ.
Ἡ ἀνάσα σου γεμίζει
ὅλες τίς λέξεις,
ὅλη τή σιωπή.

Ἡ κάθε σου χειρονομία

Συμνο' σῶμα

Σονάτα του σεληνόφωτος (Εκδόσεις Κέδρος, 1956). Συνθετικό ποίημα –για πολλούς η κορυφαία δημιουργική στιγμή του Γιάννη Ρίτσου– που εντάσσεται στον κύκλο ποιημάτων με τον γενικό τίτλο *Τέταρτη διάσταση*. Τίτλο δηλωτικό των νέων τάσεων και αναζητήσεων του ποιητή, προκειμένου να εντοπίσει και να καταδείξει τους βαθύτερους ψυχικούς, πνευματικούς, αλλά και εξωτερικούς-αντικειμενικούς της φθοράς των προσώπων και των αντικειμένων.

Η «Τέταρτη διάσταση» είναι η υπέρτατη διάσταση που αποκτούν κάποια στιγμή πρόσωπα και πράγματα –στη συγκεκριμένη περίπτωση τα πράγματα– στην αίσθηση και στη συνείδηση ενός ανθρώπου, όταν, με τρόπο που μοιάζει ανεξήγητος, αποδεσμεύονται από τα περιοριστικά της ύλης και της μορφής τους όρια, αποκτώντας ιδιότητες και δυνατότητες καταπληκτικές, επίφοβες και επίβουλες. Προϋπόθεση για να συμβεί αυτό είναι, πρωτίστως, η αποδέσμευση και του χρόνου από τις αντικειμενικές, περιοριστικές της ουσίας του διαστάσεις: το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον· η αδιάπτωτη ρευστότητά του και, κατά συνέπεια, η απροσδιοριστία του, ώστε να μπορεί, έχοντας χάσει την αντικειμενικότητά του, να καθίσταται υποκειμενικός.

Ο χρόνος στη *Σονάτα* δεν είναι απλώς υποκειμενικός· είναι απολύτως προσωπικός. Υπάρχει και λειτουργεί μόνο για τη μονολογούσα ηρώίδα του ποιήματος, τη γυναίκα με τα μαύρα. Αυτή είναι, εν αγνοία της, ο μοναδικός φορέας του χρόνου, γι' αυτό και αδυνατεί να τον κατανοήσει ως αντικειμενικώς υπάρχοντα. Όσο για τον χρόνο των πραγμάτων, αυτός μοιάζει να είναι ακινητοποιημένος στο σημείο εκείνο που σταμάτησε, για ποικίλους λόγους, αντικειμενικούς ή υποκειμενικούς, ο χρηστικός προορισμός τους, οπότε και αποδεσμεύτηκαν από τις καθηλωτικές των διαστάσεών τους συνθήκες της καθημερινής πραγματικότητας, αλλά και της πραγματικότητας εν γένει.

Κ.Π.

Το βυσσινί τριαντάφυλλο

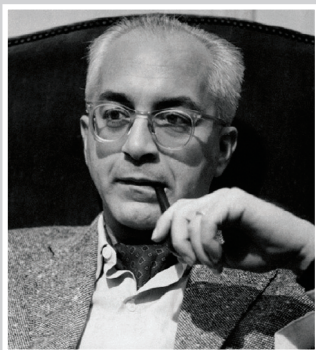
ΠΛΑΤΩΝ ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗΣ. Πεζογράφος, θεατρικός συγγραφέας. Γεννήθηκε στη Σμύρνη το 1883 και πέθανε στην Αθήνα το 1919. Φοίτησε στην Ευαγγελική Σχολή και στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης, αλλά πολύ νωρίς εγκατέλειψε τις σπουδές του για να έρθει στην Αθήνα όπου εργάστηκε ως δημοσιογράφος πρώτα στην εφημερίδα *Ακρόπολις* και ύστερα σε άλλες εφημερίδες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1908 με τα πεζοτράγουδα *De Profundis*, υπογράφοντας ως Πλάτων Σουλιώτης-Ροδοκανάκης. Την ίδια περίοδο δημοσίευε σε συνέχειες στην εφημερίδα *Ακρόπολις* το αυτοβιογραφικό κείμενό του *Το φλογισμένο ράσο*.

Το βυσσινί τριαντάφυλλο (διηγήματα, Αθήνα 1912. Τελευταία έκδοση «Νεφέλη», Αθήνα 1988). Γοητευτικά διηγήματα ενός αμφιλεγόμενου συγγραφέα, ενδεχομένως του γνησιότερου εκπροσώπου του αισθητισμού στην Ελλάδα. Σε όλα τα διηγήματα του βιβλίου –ιδίως στο ομότιτλο– ο αναγνώστης διακρίνει τις έντονες επιδράσεις που υπέστη ο Ροδοκανάκης από τον Ουάιλντ, τον Ντ' Αννούντσιο και τον Νίτσε· διακρίνει, με άλλα λόγια, μιαν ωραιολατρεία και έναν διογκωμένο λυρισμό στην υπηρεσία ενός ασύλληπτου ονείρου, που καμία σχέση δεν έχει με την πραγματικότητα, με την αληθινή ζωή. «Ό,τι γράφει ο κ. Ροδοκανάκης», επισημαίνει ο Κωστής Παλαμάς, «σφραγίζεται από μιαν ωραία ορμή, που νέα είναι ακόμη, και δεν έδειξε όλη της την πλαστική χάρη, μα τραβά ανυπόμονα προς το δημιούργημα κάποιας διαλεχτής ομορφιάς».

Στο *Βυσσινί τριαντάφυλλο* βρίσκετε στοιχεία από τη ζωή, το σχέδιο μιας ιστορίας, κάτι σαν ψυχολογική ανάλυση, κάποιο δράμα, κάτι σα χαρακτήρες, λίγη ειρωνεία, λίγη φιλοσοφία, ξέρω κ' εγώ τι».

Κ.Π.



Χρονικό μιας σταυροφορίας

ΡΟΔΗΣ ΡΟΥΦΟΣ. Πεζογράφος, δοκιμιογράφος. Γεννήθηκε το 1924 στην Αθήνα όπου και πέθανε το 1972. Γιος του υπουργού επί κυβερνήσεως Ελ. Βενιζέ-

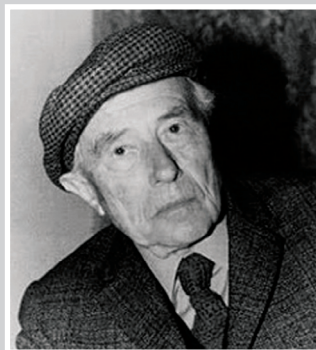
λου, Λουκά Κανακάρη-Ρούφου. Το 1942 ενεγράφη στη Νομική Σχολή του ΠΑ συμμετέχοντας παράλληλα στην Εθνική Αντίσταση, ενώ αργότερα εντάχθηκε στις ένοπλες ομάδες του Ε.Δ.Ε.Σ. του στρατηγού Ζέρβα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1954 με την έκδοση του πρώτου μέρους της τριλογίας *Χρονικό μιας σταυροφορίας*, του μυθιστορήματος *Ρίζα του μύθου*. Ακολούθησαν τα άλλα δύο μέρη: *Πορεία στο σκοτάδι* (1955) και *Η άλλη όχθη* (1958)· (και τα τρία κυκλοφόρησαν με το ψευδώνυμο Ρόδης Προβελέγγιος).

Στο τρίτομο αυτό έργο ο συγγραφέας παρουσιάζει την κατοχική Αντίσταση από την πλευρά της αστικής παράταξης και ιδεολογίας, όπως την έζησε ο ίδιος στον φοιτητικό χώρο. Πρόκειται, δηλαδή, για ένα έργο με έντονο βιωματικό χαρακτήρα, όπου ο αφηγητής βρίσκει πρόσφορο έδαφος να χαρτογραφήσει την ιστορική, πολιτική και ιδεολογική περιπέτεια της Ελλάδας κατά τη δεκαετία του 1940. Έτσι, ενώ στην αρχή το έργο χαρακτηρίζεται από έναν εντονότατο αντικομμουνισμό, στη συνέχεια το στοιχείο αυτό, χωρίς να απαλειφθεί, αμβλύνεται αισθητά, για να καταλήξει στην δικαίωση της Αντίστασης, παραμερίζοντας τις όποιες ιδεολογικές διαφορές.

Κ.Π.

Κολοκοτρώνης



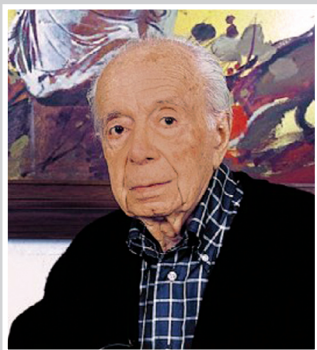
ΒΑΣΙΛΗΣ ΡΩΤΑΣ. Θεατρικός συγγραφέας, μεταφραστής, κριτικός, ποιητής. Γεννήθηκε το 1889 στο Χιλιομόδι Κορινθίας και πέθανε στην Αθήνα το 1977. Σπούδασε Φιλολογία στο ΠΑ και παράλλη-

λα παρακολούθησε μαθήματα υποκριτικής στο Ωδείο Αθηνών. Το 1910 ίδρυσε, μαζί με άλλους δημοτικιστές, τη «Φοιτητική Συντροφιά». Ήταν ιδρυτής του Λαϊκού Θεάτρου Αθηνών, το οποίο διηύθυνε ως το 1937, συμβάλλοντας στην προώθηση του νεοελληνικού θεάτρου, ενώ κατά τη διάρκεια της Κατοχής εντάχθηκε στο Ε.Α.Μ. Μετά τον πόλεμο αφοσιώθηκε στη συγγραφή και στη μετάφραση, μεταφράζοντας στα ελληνικά το σύνολο των έργων του Σαίξπηρ (ορισμένα σε συνεργασία με τη σύζυγό του Βούλα Δαμιανάκου).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Πολυσχιδής πνευματική προσωπικότητα, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στα θεατρικά μας πράγματα ως δάσκαλος, ως θιασάρχης (το 1944 είχε σχηματίσει θίασο της ΕΠΟΝ, δίνοντας παραστάσεις στις απελευθερωμένες περιοχές), ως συγγραφέας και ως μεταφραστής του Σαίξπηρ αλλά και άλλων συγγραφέων στα ελληνικά. «Ως θεατρικός συγγραφέας», γράφει ο Κώστας Γεωργουσόπουλος, «ο Ρώτας, καλλιέργησε τρία είδη γραφής: είτε μιμήθηκε τη δομή, την τυπολογία και το ήθος του Καραγκιόζη, είτε την τεχνική των ιστορικών δραμάτων του Σαίξπηρ, είτε την αρχαία τραγωδία.

Ο Κολοκοτρώνης του π.χ. είναι τυπικό παράδειγμα της θητείας του στο σαιξπηρικό θέατρο. [...] Την αρχαία τραγωδία μιμείται κατά τρόπο έξοχο στο έργο του *Ελληνικά νιάτα* με θέμα ένα πραγματικό επεισόδιο της Κατοχής. Η δομή θυμίζει την *Εκάβη* του Ευριπίδη με κεντρικό πρόσωπο μια ελληνίδα μάνα που ο γιος της απαγχονίζεται. Τα χορικά είναι έξοχα και η αγγελική ρήση μία πράγματι δραματουργική κατάκτηση».

Κ.Π.



Το λάθος

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΑΜΑΡΑΚΗΣ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1919 και πέθανε στην Πύλο το 2003. Σπούδασε Νομικά στο ΠΑ και για ένα διάστημα εργάστηκε στο Υπουργείο Εργασίας. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής έλαβε μέρος στην

Εθνική Αντίσταση, ενώ μετά την απελευθέρωση επανήλθε στο Υπουργείο Εργασίας, απ' όπου παραιτήθηκε οριστικά το 1963.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1932 δημοσιεύοντας ποιήματά του, μερικά με το ψευδώνυμο Ιωσήφ Κυπριανός. Η ουσιαστική παρουσία του ωστόσο χρονολογείται το 1954, με τη δημοσίευση της συλλογής διηγημάτων *Ζητείται ελπίς*. Το *λάθος* (μυθιστόρημα, Αθήνα 1965). Θεωρείται το σημαντικότερο έργο του Αντώνη Σαμαράκη. Κύριο χαρακτηριστικό του είναι η χωρίς συγκεκριμένη ιδεολογική ταυτότητα αγωνία του συγγραφέα για τη μοίρα του σύγχρονου ανθρώπου· που σε κάποια καίρια στιγμή της ζωής του θα βρεθεί αντιμέτωπος με ένα σκοτεινό και επίβουλο, αλλοτριωτικό της προσωπικότητάς του σύστημα. Όπως σε όλο σχεδόν το έργο του Σαμαράκη, έτσι και στο *Λάθος*, ο αναγνώστης θα ακούσει την εναγώνια φωνή του αφηγητή να τον προϊδεάζει για τους κινδύνους που καιροφυλακτούν στο κάθε του βήμα, προτρέποντάς τον να βρίσκεται σε διαρκή ηθική και «ανθρωπιστική» επαγρύπνηση. Το ενδιαφέρον στην προκειμένη περίπτωση βρίσκεται στο γεγονός ότι η ιστορία ξετυλίγεται σε κάποια φανταστική στρατοκρατούμενη χώρα, μόλις δύο χρόνια πριν την επιβολή της δικτατορίας στην Ελλάδα. Ευδιάκριτη είναι και εδώ η πρόθεση του συγγραφέα να στηλιτεύσει τη σύγχρονη καθημερινότητα και να καταγγείλει, με τη γνωστή ειρωνεία του, τους απάνθρωπους μηχανισμούς και τις συναφείς δομές της όποιας κρατικής εξουσίας. Από τον απλό καθημερινό άνθρωπο, εξάλλου, επιζητεί έναν αναπτυγμένο αλτρουισμό, τον θέλει συνυπεύθυνο για τη ζωή και τον θάνατο του συνανθρώπου του.

Κ.Π.

Ποιήματα

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΡΑΝΤΑΡΗΣ. Ποιητής, φιλόσοφος και δοκιμιογράφος. Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1908 και πέθανε στην Αθήνα το 1941. Εγκατεστημένος οικογενειακώς στην Ιταλία, σπούδασε Νομικά στα πανεπιστήμια της Μπολόνια και της Ματσεράτα. Το 1931 ήρθε στην Αθήνα, σε μια εποχή όπου έκαναν την εμφάνισή τους ή εκκολάπτονταν οι κυριότεροι εκπρόσωποι της γενιάς του '30· σε μια εποχή, δηλαδή, που κυριαρχούσε το αίτημα του ποιητικού νεωτερισμού. Σύντομα αναμείχθηκε στα λογοτεχνικά πράγματα, κάνοντας την παρουσία του ιδιαίτερα αισθητή μεταξύ των νεωτερικών ποιητών του Μεσοπολέμου. Προδόθηκε όμως από την ασθενική του φύση και πέθανε στην Αθήνα μόλις σε ηλικία 33 ετών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα πρωτοεμφανίστηκε με δημοσιεύσεις ποιημάτων του σε διάφορα ιταλικά περιοδικά και στην Ελλάδα το 1933 δημοσιεύοντας το διήγημά του *Μάρθας Βίος* στο περιοδικό *Νέα Εστία*· ενόσω ζούσε δημοσίευσε αρκετές ολιγοσέλιδες ποιητικές συλλογές και μόλις το 1961 εκδόθηκε η πρώτη επίτομη συγκεντρωτική έκδοση των ποιημάτων του με επιμέλεια του φίλου του Γιώργου Μαρινάκη. *Ποιήματα* (συγκεντρωτική έκδοση, επιμέλεια Γιώργος Μαρινάκης, εκδόσεις «Βιβλιοπωλείον της Εστίας», Αθήνα 1961). Πανόραμα της πολυδιάστατης ποιητικής και πνευματικής προσωπικότητας του Γιώργου Σαραντάρη. Ενός ποιητή που προσπάθησε με «εναγώνια νηφαλιότητα» να συνδυάσει την ποίηση και τον μονίμως εν εγρηγόρσει φιλοσοφικό στοχασμό του. «Το ποιητικό του έργο», παρατηρεί ο Αλέξης Ζήρας, «συναφές και ομοούσιο με τον φιλοσοφικό στοχασμό του, προκάλεσε ιδιαίτερη αίσθηση στους κύκλους των μεσοπολεμικών γραμμάτων. Αποδεδειγμένος από την παλαμική παράδοση αλλά και από τον γαλλικής επίδρασης ελληνικό συμβολισμό, προσπάθησε να εισαγάγει ένα ποιητικό λεξιλόγιο αποκαθαρμένο από παλαιολυρικά επίθετα, καίριο στη βαρύτητα των νοημάτων και με επιγραμματικές εικόνες. [...] τρία από τα βασικά χαρακτηριστικά της εκφραστικής του πρωτοτυπίας είναι η δωρικότητα του στίχου του, η λιτότητα και η αφαίρεση της φράσης και η πεζολογική της ανάπτυξη».

Κ.Π.

Αναζητήσεις της μεσοπολεμικής πεζογραφίας

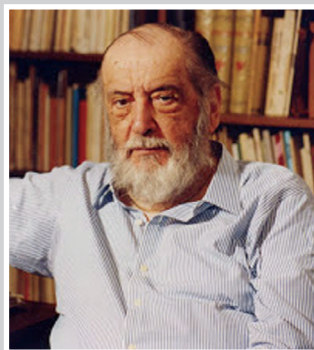
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΣΑΧΙΝΗΣ. Κριτικός λογοτεχνίας, πανεπιστημιακός, ακαδημαϊκός. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1919-1997). Από νωρίς (1944) εμφανίστηκε ως κριτικός και μελετητής ανεξερευνήτων περιόδων της λογοτεχνίας μας, ξεκινώντας από τα περιοδικά *Νέα Γράμματα* και *Νέα Εστία*, ενώ στη συνέχεια τον συναντάμε στα περιοδικά *Αγγλοελληνική επιθεώρηση*, *Εποχές*, στην εφημερίδα *Έθνος* και αλλού. Υπήρξε συστηματικός μελετητής και κριτικός της νεοελληνικής λογοτεχνίας, αφήνοντας ένα αξιολογότερο έργο, κύρια χαρακτηριστικά του οποίου είναι η αντικειμενική θεώρηση και η αναλυτική προσέγγιση του εκάστοτε αντικειμένου του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Αυτό είναι ευδιάκριτο σε μια από τις σημαντικότερες μελέτες του, που έχει τον τίτλο *Αναζητήσεις της μεσοπολεμικής πεζογραφίας* (1945, 1978). Πρόκειται για μία εμβριθή –παρά το γεγονός ότι ήταν η πρώτη συνθετική εργασία του Σαχίνη και παρά το νεαρό της ηλικίας του– μελέτη, η οποία θεωρήθηκε από την κριτική της εποχής ως μια εύγλωττη μαρτυρία ότι οι μεσοπολεμικοί πεζογράφοι εξετέλεσαν το χρέος τους στην καλλιέργεια της αφηγηματικής πεζογραφίας, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι παραμέλησαν τα άλλα λογοτεχνικά είδη. Αποδεικνύει ότι η γενιά του Μεσοπολέμου καλλιέργησε και εξέλιξε το διήγημα και το μυθιστόρημα που μέχρι τότε ήταν προσκολλημένα στην ηθογραφία.

«Πριν απ' αυτήν», επισημαίνει ο Άλκης Θρύλος αναφερόμενος στο εν λόγω βιβλίο, «ελάχιστοι και σποραδικοί συγγραφείς είχαν αντιληφθεί ότι σκοπός του διηγήματος και του μυθιστορήματος είναι να εκφράσουν την πολύπλευρη ζωή και την προσωπικότητα του δημιουργού τους κι όχι να παρουσιάσουν στατικά ιδιόρρυθμα, γραφικά στοιχεία».

Κ.Π.

Η λησμονημένη



ΜΙΛΤΟΣ ΣΑΧΤΟΥΡΗΣ. Ποιητής. Γεννήθηκε το 1919 στην Αθήνα όπου και πέθανε το 2005. Κατάγεται από την ιστορική οικογένεια των Υδραίων Σαχτούρηδων. Το 1937 γράφτηκε στη Νομική Σχολή του ΠΑ που όμως εγκατέλειψε το 1940 για να αφοσιωθεί στην ποίηση.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εμφανίστηκε στα Γράμματα το 1944 με ποιήματά του στο περιοδικό *Τα Νέα Γράμματα*, και τον αμέσως επόμενο χρόνο δημοσίευσε την πρώτη ποιητική συλλογή του, *Η λησμονημένη*, που είναι η αφετηρία μιας εντελώς προσωπικής ποιητικής πορείας ενός από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της Πρώτης μεταπολεμικής γενιάς και της μεταπολεμικής μας ποίησης γενικότερα. Στη συλλογή αυτή συναντά κανείς, ήδη αφομοιωμένα, τα στοιχεία εκείνα που έμελλε να χαρακτηρίσουν όλη την κατοπινή ποίηση του Μίλτου Σαχτούρη: τις καταβολές του από τον ευρωπαϊκό και τον ελληνικό υπερρεαλισμό, διαπερασμένες ωστόσο από μιαν απολύτως προσωπική αγωνία, σε συνδυασμό με την αγωνία του σύγχρονου κατακερματισμένου ανθρώπου.

Τα ποιήματα της *Λησμονημένης* τα γράφει προς το τέλος της Κατοχής και είναι, όπως έχει δηλώσει ο ίδιος, η περιπέτεια ενός ματαιωμένου έρωτα. Ενόσ έρωτα που δεν πρόλαβε να αρχίσει, αφού το πρώτο ραντεβού τού ποιητή με κάποιο νεαρό κορίτσι, τη «λησμονημένη», δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ, εξ αιτίας μιας αιμόπτυσης. Εξ αιτίας ενός συμπτώματος της ίδιας αρρώστιας που ανεπαίσθητα τον ώθησε στο αντίδοτό της: στην ποίηση. «Η ποίηση με βοήθησε να γιατρευτώ από τη φυματίωση, χωρίς να το καταλάβω», λέει. «Ακόμα σ' όλες τις δυσκολίες που απάντησα στη ζωή μου, η ποίηση μου στάθηκε το αντίδοτο και η μεγάλη παρηγοριά».

Κ.Π.

Αγγέλα

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΒΑΣΤΙΚΟΓΛΟΥ. Θεατρικός συγγραφέας και σκηνοθέτης, σύζυγος της Άλκης Ζέη. Γεννήθηκε το 1913 στο Φανάρι Κωνσταντινούπολης και πέθανε το 1990 στην Αθήνα. Φοίτησε στη Νομική Σχολή του ΠΑ και στην Ανώτερη Λογοτεχνική Σχολή της Μόσχας. Μαθήτευσε κοντά στον Κάρολο Κουν και υπήρξε ιδρυτικό μέλος του Θεάτρου Τέχνης. Μετά τη λήξη του Εμφυλίου Πολέμου, κατέφυγε στη Σοβιετική Ένωση· από το 1949 ως το 1956 στην Τασκένδη, οργανώνοντας τον θίασο των πολιτικών προσφύγων από την Ελλάδα, και ύστερα στη Μόσχα όπου συνεργάστηκε με το θέατρο Βαχτάνγκοφ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Έγραψε τα θεατρικά έργα: *Κόκκινη κλωστή δεμένη* (1940), *Κωνσταντίνου και Ελένης* (1943), *Σε μαρμαρένια αλώνια* (1954), *Αγγέλα* (1958), *Θάνατος βασιλικού επιτρόπου* (1961), κ.ά. Σε όλα σχεδόν τα έργα που έγραψε μετά τον Εμφύλιο κυριαρχεί η σκοτεινή ατμόσφαιρα της μετεμφυλιακής εποχής. «Στο έργο του», σημειώνει η Στέλλα Αλιγιζάκη, «βλέπουμε τα προβλήματα της μεταπολεμικής εποχής, την ανέχεια, την αστυφιλία, τη μετανάστευση, τους απαρχαιωμένους θεσμούς, τις αποστεωμένες αντιλήψεις και την ηθική διαφθορά να ταλανίζουν τον συγγραφέα και τους συγχρόνους του. Ο συγγραφέας τα εντοπίζει, τα καταγγέλλει και αναζητά τις αιτίες τους».

Τα στοιχεία αυτά τα συναντά κανείς και στο σημαντικότερο θεατρικό έργο του Σεβαστίκογλου, *Αγγέλα*, που γράφτηκε ανάμεσα στα 1956-1958 και παίχτηκε, την ίδια περίοδο, στο θέατρο Βαχτάνγκοφ της Μόσχας καθώς και σε πολλά θέατρα της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και της Ανατολικής Ευρώπης. Στη Ελλάδα παρουσιάστηκε για πρώτη φορά το 1964 από το Θέατρο Τέχνης, σε σκηνοθεσία Κάρουλου Κουν.

Κ.Π.

Στροφή

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΦΕΡΗΣ. Φιλολογικό ψευδώνυμο του ποιητή Γιώργου Σεφεριάδη. Γεννήθηκε στη Σμύρνη το 1900 και πέθανε στην Αθήνα το 1971. Σπούδασε Νομικά στο Παρίσι και ακολούθησε το διπλωματικό στάδιο. Κατά τη διάρκεια

της γερμανικής Κατοχής (1941-1944) ακολούθησε την ελληνική κυβέρνηση στα Χανιά, στη Νότια Αφρική, στην Αίγυπτο και στην Ιταλία. Διετέλεσε διευθυντής Τύπου και Πληροφοριών της ελληνικής κυβέρνησης στο Κάιρο (1942) και διευθυντής του Πολιτικού Γραφείου του αρχιεπισκόπου-αντιβασιλέα Δαμασκηνού (1945-1946). Το 1947 τιμήθηκε με το Έπαθλο Παλαμά, το 1961 με το Βραβείο Foyle και το 1963 με το Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | *Στροφή* (1931). Η πρώτη ποιητική συλλογή του Γιώργου Σεφέρη που, σύμφωνα με την άποψη των περισσότερων μελετητών της νεοελληνικής λογοτεχνίας, αποτελεί το πέραςμα της ελληνικής ποίησης από την παράδοση στον μοντερνισμό· με τη *Στροφή* συντελέστηκε η «στροφή» της ποίησής μας, όπως ειπώθηκε χαρακτηριστικά.

Τα ποιήματα της συλλογής διακρίνονται σε δύο, κυρίως, κατηγορίες: σ' αυτά που αποδεικνύουν την πρόθεση του ποιητή να μην έρθει σε ρήξη με την ελληνική ποιητική παράδοση· απεναντίας, να εκδηλώσει τον σεβασμό του προς αυτήν και στη συνέχεια να επιχειρήσει την ανανέωσή της, και στα άλλα, όπου κυρίαρχη είναι η απόφασή του να πειραματιστεί επάνω σε εντελώς καινούργιες, για τα έως τότε ελληνικά ποιητικά δεδομένα, εκφραστικές εκδοχές. Ανάμεσα στα ποιήματα της πρώτης κατηγορίας δεσπόζει το εκτενέστερο ποίημα της συλλογής, ο *Ερωτικός Λόγος*, στο οποίο, όπως έχει επανειλημμένα επισημανθεί, ο δεκαπεντασύλλαβος αγγίζει τα απώτατα όρια της τελειότητας, γεγονός που δεν μπορεί παρά να ωθήσει τον ποιητή στην αναζήτηση άλλων δρόμων. Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν ποιήματα τα οποία αποδεικνύουν την ουσιαστική, σχεδόν ιδιосу-

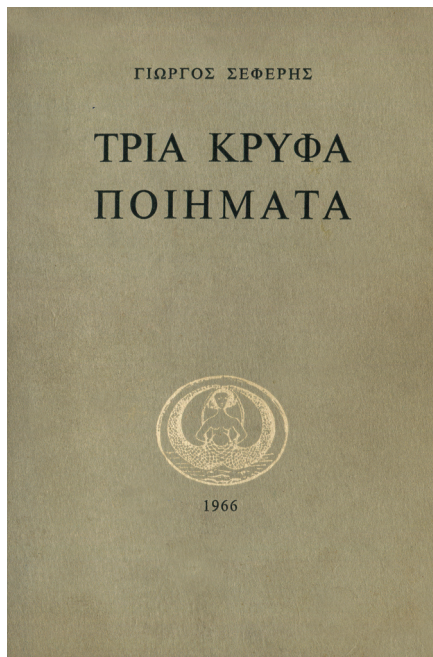


γκρασιακά επιβαλλόμενη, σχέση του δημιουργού τους με τα σύγχρονα ευρωπαϊκά ρεύματα («Fog», «Το ύφος μιας μέρας», «Ρίμα» κ.ά.).

Η *Στροφή* προκάλεσε, όπως ήταν αναμενόμενο, πολλές συζητήσεις σχετικά με την αξία των ποιημάτων της, για να δικαιωθούν εντέλει εκείνοι που εξ αρχής θεώρησαν αυτό το βιβλίο σαν ένα βιβλίο ορόσημο για τη νεοελληνική ποίηση. Ένα βιβλίο που αφενός σηματοδοτούσε την εμφάνιση μιας νέας ποιητικής γενιάς, αυτής του '30 και αφετέρου που έμελλε να ανοίξει νέους ορίζοντες τόσο στη μορφή όσο και στο περιεχόμενο της ποίησής μας.

Δοκιμές (Α' έκδοση 1944, Β' έκδοση ολοκληρωμένη σε δύο τόμους, 1974 και τρίτος τόμος 1992). Δεν είναι λίγοι εκείνοι που ισχυρίζονται ότι το δοκιμιακό έργο του Σεφέρη είναι ίσης αξίας με το ποιητικό. Τον ισχυρισμό τους αυτόν τον βασίζουν αφενός στη σιλπνότητα και τη διαύγεια που χαρακτηρίζουν τον σεφερικό λόγο και αφετέρου στον τρόπο με τον οποίο ο ποιητής πραγματεύεται τα θέματά του, συνδέοντας τις οξυ-

δερκείς παρατηρήσεις του για τα πρόσωπα και τα έργα που προσέγγιζε με το επίκεντρο ζήτημα της εποχής του γενικότερα και της γενιάς του ειδικότερα: αυτό της ελληνικότητας και της σχέσης της με τον ευρύτερα νοούμενο Δυτικό πολιτισμό. Κείμενα ιδιαίτερης σημασίας, που άσκησαν γόνιμες επιδράσεις στους συγχαιρινούς του και στους μεταγενέστερους κριτικούς και δοκιμιογράφους, θεωρούνται αυτά που αναφέρονται στον *Ερωτόκριτο*, τον Μακρυγιάννη, τον Θεόφιλο, τον Παλαμά, τον Καβάφη, τον Σικελιανό και άλλους.



Κ.Π.



Ο αλαφροΐσκιωτος

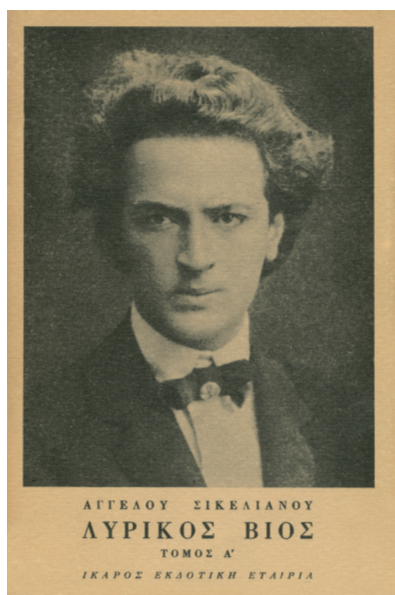
ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ. Ποιητής από τους σημαντικότερους του εικοστού αιώνα, θεατρικός συγγραφέας, δοκιμιογράφος. Γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1884 και πέθανε στην Αθήνα το 1951. Τελείωσε τις εγκύκλιες σπουδές του στην ιδιαίτε-

ρη πατρίδα του και το 1900 γράφτηκε στη Νομική Σχολή του ΠΑ, χωρίς να πάρει τελικά το δίπλωμά του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Η πρόωρα εκδηλωμένη τάση του προς τα Γράμματα και τις Τέχνες τον έφερε στην Αθήνα, όπου πολύ γρήγορα ήρθε σε επαφή με τους πλέον ενδιαφέροντες πνευματικούς ανθρώπους. Από το 1902 άρχισε να δημοσιεύει ποιήματά του σε περιοδικά της εποχής (*Ο Διόνυσος*, *Παναθηναία*, *Ο Νουμάς* κ.ά.). Το 1907 ταξίδεψε με την Αμερικανίδα Εύα Πάλμερ στην Αμερική όπου παντρεύτηκαν, ενώ δύο χρόνια αργότερα (1909) εκδόθηκε σε πολυτελή έκδοση το πρώτο ποιητικό του έργο, *Ο αλαφροΐσκιωτος* –τίτλος ενδεικτικός της πρόθεσης του ποιητή να συνδεθεί με τον μεγάλο Ζακύνθιο, τον Σολωμό– που έγινε δεκτό με ευνοϊκότατα σχόλια. Κατά τους Βαλκανικούς πολέμους στρατεύθηκε, γράφοντας μάλιστα επικαιρικά ποιήματα· σημαντική για την πνευματική του εξέλιξη, εξάλλου, στάθηκε η γνωριμία του (1914) με τον Καζαντζάκη, με τον οποίο πραγματοποίησε ταξίδια ανά την Ελλάδα, «σε μια προσπάθεια εθνικής και πνευματικής αυτογνωσίας».

Τον Μάιο του 1927, με την πολύτιμη βοήθεια της γυναίκας του διοργάνωσε στους Δελφούς τις πρώτες Δελφικές Γιορτές· εκδήλωση που αποσκοπούσε στην πραγματοποίηση της περίφημης Δελφικής Ιδέας του Σικελιανού. Στην ένωση, δηλαδή, των λαών με κέντρο τους Δελφούς, τον αρχαίο ομφαλό της Γης, όπου όλα τα πνεύματα, απαλλαγμένα από εθνικές, θρησκευτικές και γλωσσικές προκαταλήψεις θα μπορούσαν να συναντηθούν και να συνυπάρξουν ειρηνικά. Κατά τη διάρκεια της γερμανικής Κατοχής κυκλοφόρησαν γραμμένα με το χέρι τα *Ακριτικά* (1942) και τον αμέ-

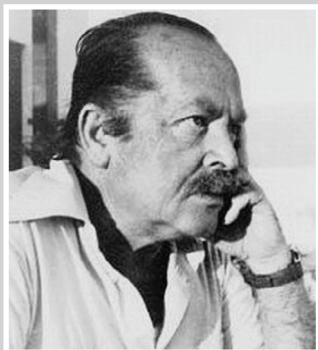
σως επόμενο χρόνο το *Αντίδωρον*, που ήταν μια εκλογή από όλη την ως τότε ποιητική του παραγωγή. Κατά τα Δεκεμβριανά (1944) και λίγο αργότερα έγινε ο στόχος συκοφαντικών επιθέσεων και από τις δύο αντιμαχόμενες παρατάξεις, γεγονός που είχε ως συνέπεια να μην υποστηριχθεί από το επίσημο κράτος η υποψηφιότητά του για το Βραβείο Νόμπελ.



Ο *αλαφροΐσκιωτος* (1909). Συνθετικό ποίημα, κατά γενική ομολογία ο πρώτος μεγάλος σταθμός του τεράστιου σε έκταση και αξία έργου του Σικελιανού. «Ολότελα κάτοχος των εκφραστικών του μέσων, κυρίαρχος της δημιουργικής του ιδιοτυπίας», γράφει ο Κ.Θ. Δημαράς, «ο ποιητής παρουσιάζεται εδώ ακεραιωμένος λυρικός οργανισμός. Θα έχουμε στα κατοπινά χρόνια θαυμαστές εξελίξεις, χωρίς να ξεφύγουμε από τον κόσμο που καθορίζει ο *Αλαφροΐσκιωτος*. Προέχει βέβαια το θάμπωμα του νέου ανθρώπου μπροστά στις εμορφιές που του προσφέρονται, την εμορφιά του κόσμου και την εμορφιά του λόγου· ξέχειλα μας δίνονται αυτά, ακράτητα μέσα σε μια μέθη:

*Τον στίχον άπλωσα ηχηρό,
πολύθροο σαν πλατάνι».*

Κ.Π.



Νεκρόδειπνος, 1962-1971

ΤΑΚΗΣ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ. Ποιητής, μεταφραστής, κριτικός. Γεννήθηκε στην Αγουλινίτσα Πύργου Ηλείας το 1917 και πέθανε στον Πύργο το 1981. Σπούδασε Ια-

τρική στο ΠΑ. Πολύ νωρίς εκδήλωσε το ενδιαφέρον του για τα Γράμματα και σε ηλικία δεκαεπτά ετών δημοσίευσε ποίημα και διήγημά του στην εφημερίδα *Νέα Ημέρα* του Πύργου. Επιστρατεύτηκε στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο αλλά και αργότερα, κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου Πολέμου. Μετά το 1949 εγκαταστάθηκε οριστικά στην Αθήνα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το ποιητικό του έργο είναι συγκεντρωμένο σε δύο τόμους: *Συλλογή I (1951-1964)* (1976) και *Συλλογή II (1965-1980)* (1980).

Νεκρόδειπνος, 1962-1971 (1972). Ποιητική σύνθεση ενός από τους σημαντικότερους ποιητές της Πρώτης μεταπολεμικής γενιάς. Πρόκειται για ένα ποίημα ενδεικτικό της εναγώνιας προσπάθειας του ποιητή να υποτάξει τη βαθύτατη υπαρξιακή του αγωνία στο υψηλό ποιητικό του όραμα. Να ενώσει την προσωπική του φωνή με τις φωνές ποιητών που, ο καθένας με τον τρόπο του, συνέβαλε στη διαμόρφωση της απολύτως προσωπικής του ποιητικής (του Σεφέρη, του Τ.Σ. Έλιοτ, του Πάουντ). Είναι ένα ποίημα σταθμός στην ποιητική του πορεία, αφού εντοπίζονται σ' αυτό σαφή ίχνη περάσματος από τον εφιαλτικό κόσμο του πολέμου, της Κατοχής και του Εμφυλίου σε έναν άλλο κόσμο, σε ένα άλλο πεδίο: στο πεδίο της γραφής, στις διαστάσεις του οποίου οι τραυματικές μνήμες, τα οδυνηρά βιώματα, τα πρόσωπα και τα πράγματα πρέπει να υποταχτούν στις αυστηρές απαιτήσεις του παρόντος· χωρίς να χάσουν τον πρωταρχικό-καθοριστικό χαρακτήρα τους, να εσωτερικευτούν και να διαπεραστούν από τις αναθυμιάσεις μιας ζοφερής πραγματικότητας, όπως αυτή είναι διαμορφωμένη από τη δικτατορία του '67.

Κ.Π.

Μαριάμπας



ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ. Πεζογράφος, θεατρικός συγγραφέας, ποιητής. Γεννήθηκε στην Αγία Ευθυμία Παρνασσίδος το 1893 και πέθανε στη Χαλκίδα το 1984.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε νωρίς (1914), με ποιήματά του που δη-

μοσίευσε στην εφημερίδα *Εύβοια* με τα ψευδώνυμα Γιάγκος Ε. Σκαρίμπας και Κάλλις Εσπερινός. Ως επίσημη πάντως πρώτη παρουσία του θεωρείται αυτή που πραγματοποίησε το 1929, συμμετέχοντας στον διαγωνισμό διηγήματος που διοργάνωσε το περιοδικό *Ελληνικά Γράμματα* και πήρε το Α' Βραβείο με εισήγηση του Κόντογλου, ενώ το 1930 εξέδωσε τη συλλογή του *Καὺμοί στο Γριπονήσι. Μαριάμπας* (1935). Μυθιστόρημα το οποίο μαζί με το αμέσως επόμενο (*Το σόλο του Φίγκαρω*) αποτελούν, κατά την Κατερίνα Κωστίου, μια από τις συναρπαστικότερες στιγμές της νεότερης λογοτεχνίας μας, ενώ για τον Ηλία Χ. Παπαδημητρακόπουλο ο *Μαριάμπας* αποτελεί ορόσημο στην πορεία του νεοελληνικού μυθιστορήματος, καθώς «με επιδεξιότητα μάγου σε συνάθροιση ομοτέχνων του, ο Σκαρίμπας ανακατεύει συνεχώς τα χαρτιά του [και] τα πρόσωπα της μυθιστορίας αποκτούν και χάνουν σταθερώς τα πρόσωπά τους». «Ο Μαριάμπας περπατεί ανάμεσα στην τέχνη και στην προσποίηση, στο πνεύμα και στη φάρσα, στη χάρη και στην ανοησία, στο τέλειο και στο περιττό», παρατηρούσε ο Τέλλος Άγρας. «Να γίνει ελληνικός ένας τύπος του Χάμσουν, ήταν ένα πρώτο κατόρθωμα. Να ήταν φιλολογικός, θα ήταν το δεύτερο...» Ο Σκαρίμπας διέθετε «Τα μέσα όμως για να την φανερώσει, παντού, με την εξαίσια φόρμα που μόνο τής στέκει, αυτά δεν τα έχει εντελώς. Εχρησιζόταν γι' αυτό μακρότατη άσκηση και πολλή μόρφωση, η λατινική μόρφωση ενός Πιραντέλο· εχρησιζόταν ίσως κι ένας άλλος πολιτισμός ανώτερος από τον τωρινό δικό μας, ένας πολιτισμός, όπου το μεταφυσικό αίσθημα της φόρμας να έχει γίνει τόσο σχεδόν αισθητό, τόσο κτήμα του λογοτέχνου, ώστε να μην ξεφύγει, να μην παραπατήσει ποτέ».

Κ.Π.

Θεατρικό λεξικό. Πρόσωπα και πράγματα στο παγκόσμιο θέατρο

ΑΛΕΞΗΣ ΣΟΛΟΜΟΣ. Σκηνοθέτης, συγγραφέας, μελετητής του ελληνικού θεάτρου. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1918-2012). Από τα χρόνια της Κατοχής εργάστηκε ως ηθοποιός, ενδυματολόγος, μεταφραστής και κριτικός κινηματογράφου. Η σκηνοθετική του σταδιοδρομία ξεκίνησε στη Νέα Υόρκη το 1947, συνεχίστηκε στο Λονδίνο και τελικά στην Αθήνα. Ως μόνιμος στην αρχή και έκτακτος στη συνέχεια σκηνοθέτης του Εθνικού Θεάτρου σκηνοθέτησε εκατόν δύο θεατρικά έργα, ενώ άλλα εξήντα πέντε σκηνοθέτησε σε διάφορους ιδιωτικούς θιάσους, μεταξύ των οποίων και στον δικό του («Προσκήνιο»). Ακαταπόνητος εργάτης και μελετητής του θεάτρου, ο Αλέξης Σολομός, έγραψε περί τα δεκαπέντε βιβλία με θεατρικά θέματα, συνδυάζοντας προσωπική εμπειρία και θεωρητική γνώση, με συνέπεια ο λόγος του να είναι άμεσος και προσιτός.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ανάμεσα στο πλούσιο συγγραφικό έργο του διακρίνει κανείς έργα μεγάλης σημασίας για τα παλιά και τα σύγχρονα θεατρικά μας πράγματα, όπως: *Ο ζωντανός Αριστοφάνης* (1961), *Τι προς Διόνυσον. Σημειώσεις για την Τραγωδία* (1972), *Η ηλικία του θεάτρου. Ένδεκα σταθμοί στην ιστορία της θεατρικής τέχνης* (1973), *Βίος και παίγνιον, αυτοβιογραφία. Σκηνή – Προσκήνιο – Παρασκήνιο* (1980), κ.ά.

Ιδιαίτερης σημασίας, ωστόσο, πραγματική προσφορά στη νεοελληνική θεατρική βιβλιογραφία, είναι το άκρως φιλόδοξο έργο του *Θεατρικό λεξικό. Πρόσωπα και πράγματα στο παγκόσμιο θέατρο* (1989, Αθήνα, εκδόσεις Κέδρος). Πρόκειται για ένα βιβλίο εντελώς πρωτότυπο για τα ελληνικά δεδομένα, «για ένα εράνισμα από πληροφορίες, ένα θεατρικό αλφαβητάρι, που αποσκοπεί σε στοιχειώδη κατατόπιση του αναγνώστη και που ίσως ν' αποτελέσει πρόκληση για μελλοντική συγγραφή ανάλογων βοηθημάτων, πιο τεκμηριωμένων και σοφών».

Κ.Π.

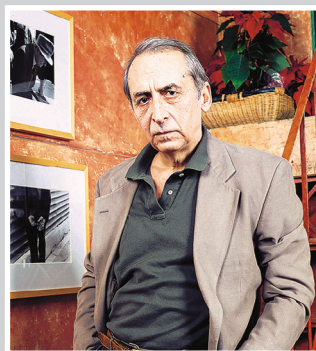
Οι συμπαίχτες

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΟΥΡΟΥΝΗΣ. Πεζογράφος. Γεννήθηκε το 1942 στη Θεσσαλονίκη και το 1960 εγκαταστάθηκε στη Γερμανία, όπου είχαν ήδη μεταναστεύσει οι γονείς του. Άσκησε διάφορα επαγγέλματα ως το 1970, οπότε επέστρεψε στη Θεσσαλονίκη, για να εγκατασταθεί στην Αθήνα το 1987.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1969 με το μυθιστόρημα *Ένα αγόρι γελάει και κλαίει*. ακολούθησαν τα μυθιστορήματα *Οι συμπαίχτες* (1977), *Οι πρώτοι πεθαίνουν τελευταίοι* (1985), *Πάσχα στο χωριό* (1991), *Υπ' όψιν της Λίτσας* (1992) κ.ά., και οι συλλογές διηγημάτων *Μερόνυχτα Φρανκφούρτης* (1982), *Τα τύμπανα της κοιλιάς και του πολέμου* (1983), *Κυριακάτικες ιστορίες*, κ.ά.

Ξεχωριστή θέση ανάμεσα σε όλ' αυτά κατέχουν αναμφισβήτητα *Οι συμπαίχτες*. Το μυθιστόρημα που καθιέρωσε τον Σουρούνη ως μια ξεχωριστή αφηγηματική φωνή της σύγχρονης πεζογραφίας μας και που αποτέλεσε την απαρχή του ανοίγματος ενός θεματικού κύκλου άμεσα συνδεδεμένου με τα βιώματα του συγγραφέα στην ξενιτειά και, πιο συγκεκριμένα, στη Δυτική Γερμανία, όπου εργάστηκε ως εργάτης, οδοκαθαριστής, υπάλληλος, μπάρμαν, κ.λπ. «Στα πρώτα βιβλία του Σουρούνη», σημειώνει ο Αλέξης Ζήρας, «τα πιο “ηρωικά” από την άποψη της περιπετειώδους ζωής του στη Γερμανία και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, περιβάλλον του είναι οι άνθρωποι της νύχτας. Άτομα λαϊκά ή άλλα, άντρες και γυναίκες, που ζουν ασκώντας τα πιο ετερόκλητα και απίθανα επαγγέλματα, σε συνθήκες δύσκολες και βρίσκονται γενικά στο περιθώριο της κοινωνικής αποδοχής: χαρτοπαίκτες, άνεργοι ναυτικοί, μαστροποί, ναρκομανείς, πόρνες, βιομηχανικοί εργάτες, τυχοδιώκτες και μικροαπατεώνες».

Κ.Π.



Απομνημονεύματα

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΠΑΘΑΡΗΣ. Καραγκιοζοπαίχτης, συγγραφέας. Γεννήθηκε το 1883 στην Αθήνα όπου και πέθανε το 1974. Έδρασε κατά την περίοδο 1910-1940, περιοδεύοντας σε πολλές πόλεις της Ελλάδας. Οι αφίσες και τα έργα του –οι φιγούρες του– προκάλεσαν τον ανεπιφύλακτο θαυμασμό σημαντικών καλλιτεχνών, όπως ο Χατζηκυριάκος-Γκίκας και ο Τσαρούχης, ενώ τα κείμενά του διακρίνονταν πάντα από ένα γνήσιο λαϊκό αίσθημα που έβρισκε άμεση απήχηση στους ανθρώπους του λαού αλλά και σε συγγραφείς που διατηρούσαν ζωντανή τη σχέση τους με την παράδοση και, κυρίως, με τον λαϊκό προφορικό λόγο, όπως λ.χ. ο Άγγελος Σικελιανός, ο Δημήτρης Πικιώνης, ο Κάρολος Κουν, ο Στρατής Δούκας και κάποιοι άλλοι, οι οποίοι δεν δίστασαν να τον συσχετίσουν ακόμη και με τον Αριστοφάνη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ιδιαίτερης αξίας είναι τα αυτοβιογραφικά *Απομνημονεύματά* του, που εξέδωσε το 1960, και που, κατά γενική ομολογία, αποτελούν μία πολύτιμη πηγή πληροφοριών γύρω από την ιστορία και την τέχνη του Καραγκιοζή στην Ελλάδα· για τη ζωή του και γενικά για τη ζωή των λαϊκών καλλιτεχνών, καθώς και για τις δυσκολίες που αυτοί αντιμετώπιζαν κατά τις πρώτες δεκαετίες του εικοστού αιώνα.

Πρόκειται για μια από πρώτο χέρι μαρτυρία για τα κρατούντα ήθη στο περιθώριο της κοινωνίας και για τους νόμους που καθόριζαν τη συμπεριφορά στο περιθώριο του λαϊκού πολιτισμού. Η αξία του όλου εγχειρήματος, ωστόσο, επαυξάνεται από το ύφος του συγγραφέα, από την πνευματική του οξυδέρκεια, από τη συναισθηματική του ετοιμότητα και, βέβαια, από την έντονα προφορική-λαϊκότροπη υφή του κειμένου του, που καθιστά την ανάγνωσή του πραγματική απόλαυση.

Κ.Π.



ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΠΑΘΑΡΗΣ

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΚΑΙ
Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗ ΑΓΡΑ

Η πεζογραφία των νέων (1929-1933)

ΠΕΤΡΟΣ ΣΠΑΝΔΩΝΙΔΗΣ. Φιλολόγος, μελετητής και κριτικός της λογοτεχνίας. Γεννήθηκε στο Βουκουρέστι το 1890 και πέθανε στη Θεσσαλονίκη το 1964. Το 1908 εγκαταστάθηκε μόνιμα στη Θεσσαλονίκη. Σπούδασε Φιλολογία στο ΠΑ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εργάστηκε ως εκπαιδευτικός στη Μέση Εκπαίδευση και συμμετείχε στην έκδοση του περιοδικού *Μακεδονικές Ημέρες* (1932), στις σελίδες του οποίου δημοσίευσε τακτικά κριτικά κείμενα.

Μορφή αναμφισβήτητα δεσπόζουσα στην πνευματική ζωή της Θεσσαλονίκης επί μία πεντηκονταετία, με σημαντική προσφορά στον τομέα της ιστορίας της λογοτεχνίας και της λογοτεχνικής κριτικής, συνέβαλε σε σημαντικό βαθμό στην οριοθέτηση του χώρου της μεσοπολεμικής μας πεζογραφίας με το βιβλίο του *Η πεζογραφία των νέων (1929-1933)* (1934). Στο βιβλίο αυτό διατυπώνει με τόλμη, μεθοδικότητα και φιλολογική ευαισθησία τις απόψεις του για πεζογράφους που δεν είχαν ακόμα ολοκληρωμένο το αφηγηματικό τους πρόσωπο, παρείχαν ωστόσο με το έργο τους στοιχεία ενδεικτικά των νέων τάσεων της πεζογραφίας μας.

«Ο κ. Π. Σπανδωνίδης γράφει», επισημαίνει ο Πέτρος Χάρης, «σχεδόν για όλα τα πεζογραφικά λογοτεχνήματα των νέων που τυπώθηκαν την τελευταία πενταετία, δηλαδή διάβασε, ξεκαθάρισε, βαθμολόγησε, χιλιάδες σελίδες, που έχουν –οι περισσότερες τουλάχιστον– τα γνωρίσματα των πρώτων προσπαθειών: γλώσσα ανώμαλη, παρατηρήσεις και σκέψεις που θέλουν να επιδείξουν πρωτοτυπία και να καταπλήξουν ενώ δεν είναι παρά απλές απηχήσεις από έργα με αμφίβολη αξία...[...] Ο νέος μελετητής είχε την επιμονή και την αγάπη που χρειάζεται για μια κατάταξη αυτού του είδους».

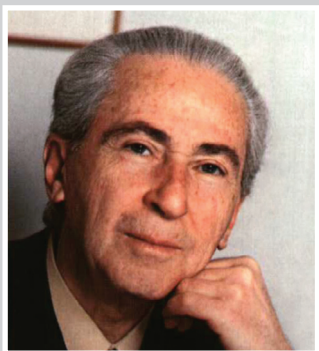
Κ.Π.

ΠΕΤΡΟΥ Σ. ΣΠΑΝΔΩΝΙΔΗ

Η
ΝΕΩΤΕΡΗ ΠΟΙΗΣΗ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

δοκίμιο

ΙΚΑΡΟΣ



Έκλειψη

ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ. Ποιητής, πεζογράφος, μελετητής, κριτικός. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1926. Σπούδασε Φιλολογία στο ΠΑ. Για ένα διάστημα εργάστηκε ως καθηγητής στην ιδιωτική Μέση Εκπαίδευση. Την περίοδο 1966-

’69 εργάστηκε ως λέκτωρ στην έδρα της Νεοελληνικής Φιλολογίας στο ΠΑ και στη συνέχεια έγινε βοηθός στο Σπουδαστήριο Βυζαντινής και Νεοελληνικής Φιλολογίας. Μετά τη Μεταπολίτευση εξελέγη καθηγητής της Νέας Ελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο των Ιωαννίνων, απ’ όπου συνταξιοδοτήθηκε το 1984.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το ποιητικό του έργο βρίσκεται συγκεντρωμένο σε τρεις τόμους (*Τα Ποιήματα Α΄*, 1944-1965, 1988, *Τα Ποιήματα Β΄*, 1965-1983, 1992 και *Τα Ποιήματα Γ΄*, 1983-2005, 2006), ενώ από τις μελέτες του άξιες ιδιαίτερης μνείας είναι: *Ο Τέλλος Άγρας και το πνεύμα της παρακμής* (1962), *Από τον Συμβολισμό στη «νέα ποίηση»* (1967), *Οι επιδράσεις στο έργο του Καρυωτάκη* (1972), *Περιδιαβάζοντας* (1982-2004, έξι τόμοι), κ.ά.

Ο ποιητικός λόγος του Κώστα Στεργιόπουλου, ειδικά της ώριμης περιόδου του στην οποία εισέρχεται με την ποιητική του συλλογή *Έκλειψη* (1968-1973), διακρίνεται για τη μουσική της υποβλητικότητα, γεγονός που έκανε την κριτική να τον διαφοροποιήσει από τους συνοδοιπόρους του ποιητές, της Πρώτης μεταπολεμικής γενιάς, και να μιλήσει για έναν ιδιότυπως ανανεωμένο συμβολισμό. «Η ελεγχόμενη συγκίνηση ή ο στοχαστικός λόγος», σημειώνει ο Αλέξης Ζήρας, «διακρίνονται εκτός από την ποιησή του και στο πεζογραφικό έργο του Στεργιόπουλου. Κάτι που σημαίνει, εκτός των άλλων, ότι υπάρχει ένα ιδιοσυγκρασιακό στίγμα του συγγραφέα, το οποίο εντοπίζεται ως δομικό στοιχείο μέσα σε κάθε λογής έκφραση και δραστηριότητά του, από την καθαρά λογοτεχνική ως την κριτική».

Κ.Π.

ΚΩΣΤΑ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

Ἔκλειψη



ΕΚΔΟΣΕΙΣ “ΒΑΚΩΝ,,



Η Πριγκηπέσσα Ιζαμπώ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΕΡΖΑΚΗΣ. Πεζογράφος, θεατρικός συγγραφέας, δοκιμιογράφος. Γεννήθηκε στο Ναύπλιο το 1907 και πέθανε στην Αθήνα το 1978. Σπούδασε στη Νομική Σχολή του ΠΑ και δικηγόρησε ως

το 1931. Από το 1947 εργάστηκε ως επιφυλλιδογράφος στην εφημερίδα *Το Βήμα*, ενώ το 1963 ανέλαβε τη διεύθυνση του μηνιαίου περιοδικού *Εποχές*. **ΕΚΔΟΣΕΙΣ |** Υπήρξε πολυγραφότατος, με βιβλία πεζογραφίας (μυθιστορήματα και διηγήματα), θεατρικά και δοκίμια. Ανάμεσά τους η *Πριγκηπέσσα Ιζαμπώ* («Οι φίλοι του βιβλίου», 1945) κατά πολλούς το καλύτερο ιστορικό μυθιστόρημα της νεοελληνικής πεζογραφίας. Η δράση του ξεδιπλώνεται στη φραγκοκρατούμενη Ελλάδα, τη στιγμή ακριβώς που το φράγκικο κάστρο της Καλαμάτας καταλαμβάνεται πρόσκαιρα, το 1293, από Ελληνες και Σλάβους, όταν στο πριγκιπάτο της Αχαΐας αφέντευε η Ιζαμπώ, κόρη του Γουλιέλμου Β' Βιλαρδουίνου και της Άννας Κομνηνής Δούκαινας. Πρόκειται για την ιστορία του άτυχου έρωτα ανάμεσα στην Ιζαμπώ (που είναι πρόσωπο ιστορικό) και του αρχοντόπουλου του Ναυπλίου Νικηφόρου Σγουρού (που είναι πρόσωπο φανταστικό), απόδειξη ότι ο πεζογράφος συνδυάζει με τρόπο ιδανικό ιστορία και μυθοπλασία, προκειμένου να αποδώσει το κλίμα της εποχής και, κυρίως, για να προσδώσει την απαραίτητη αληθοφάνεια στην ερωτική περιπέτεια των δύο ηρώων του. Το μυθιστόρημα αυτό, που χαρακτηρίστηκε ως «μυθιστορηματικός άθλος», δέχτηκε γόνιμες επιδράσεις από το *Χρονικόν του Μορέως* καθώς και από τον *Αυθέντη του Μωρέως* του Αλέξ. Ρίζου Ραγκαβή, ενώ τα «λογοτεχνικά μέσα του συγγραφέα», κατά τον Άρη Μπερλή, «είναι στέρεα και δοκιμασμένα επινοήματα του κλασικού μυθιστορήματος του 19ου αιώνα και ο χειρισμός τους τόσο επιτυχής ώστε ο Τερζάκης να αναδεικνύεται ικανότατος χειριστής ενός δόκιμου λογοτεχνικού λόγου μάλλον παρά πλάστης ενός προσωπικού ύφους».

Κ.Π.

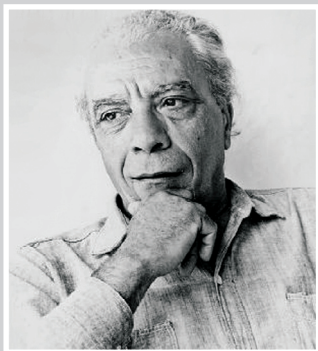
ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΕΡΖΑΚΗ

*Ἡ μενεξεδένια
Ποιτεία*

3

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"
Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.





Ακυβέρνητες Πολιτείες

ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ. Λογοτεχνικό ψευδώνυμο του πεζογράφου, ποιητή, μεταφραστή και κριτικού Γιάννη Χατζηανδρέα. Γεννήθηκε στο Κάιρο το 1911 και πέθανε το 1980 στην Αθήνα. Το 1930 δημο-

σίευσε το πρώτο του ποίημα στο περιοδικό *Παναγιώπτια*. Μεγάλη υπήρξε η συμβολή του στην ανάλυση και ερμηνεία του καβαφικού έργου. Φώτισε με έναν εντελώς ιδιαίτερο τρόπο το έργο και τη ζωή του Καβάφη, συσχετίζοντας τα ιστορικά, κυρίως, ποιήματά του με συγκεκριμένα ιστορικά συμβάντα και συνακόλουθες καταστάσεις, ερευνώντας και μελετώντας τον ημερήσιο και τον περιοδικό τύπο της Αιγύπτου και το αρχείο του ποιητή.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το βιβλίο, ωστόσο που, κατά γενική ομολογία, αποτελεί το επιστέγασμα των αισθητικών, των ιδεολογικών και των κοινωνικών θέσεων και προθέσεων του, αλλά και ένα από τα κορυφαία επιτεύγματα της ελληνικής πεζογραφίας του 20ού αιώνα, είναι η τριλογία *Ακυβέρνητες Πολιτείες* (*Η Λέσχη*, 1960, *Αριάγνη*, 1962 και *Η Νυχτερίδα*, 1965). Εδώ, ο Τσίρκας «επιχείρησε και σ' ένα σημαντικό βαθμό πέτυχε», κατά τον Αλέξη Ζήρα, «να δημιουργήσει στο μυθιστορηματικό επίπεδο ένα πανόραμα των γεγονότων που διαδραματίστηκαν στη Μ. Ανατολή, στην Ιερουσαλήμ, στο Κάιρο και στην Αλεξάνδρεια, κατά τη διάρκεια του πολέμου. Όχι όμως των γεγονότων με τη μορφή που έγιναν γνωστά και άφησαν τα ίχνη τους στην ιστορία της περιόδου αυτής, αλλά περισσότερο παρουσιάζοντας τις δυνάμεις και τους διάφορους συσχετισμούς τους, οι οποίοι έδωσαν αυτή ή εκείνη την τροπή στις πολιτικές και πολεμικές εξελίξεις. Και οι δυνάμεις αυτές δεν είναι απρόσωπες· στην τριλογία αντιπροσωπεύονται από χαρακτήρες πλασματικούς αλλά αληθοφανείς και ανταποκρινόμενους με ρεαλιστική ζωντάνια σε ανθρώπινους τύπους, με τη δική του ο καθένας κοινωνική, ιδεολογική και ιδιοσυγκρασιακή προσωπικότητα».

Κ.Π.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ

1 - ΑΚΥΒΕΡΝΗΤΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ - 1

Η ΛΕΣΧΗ





Αστραδενή

ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ. Πεζογράφος, συγγραφέας παιδικής λογοτεχνίας. Γεννήθηκε το 1945 στην Αλεξάνδρεια και από πολύ νεαρή ηλικία εγκαταστάθηκε με την οικογένειά της στην Αθήνα, όπου το 1975 δημιούργησε μία εντελώς πρωτότυπη

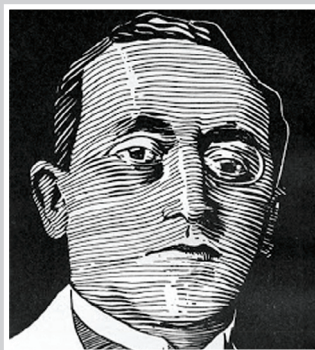
παιδική θεατρική σκηνή, το «αντικειμενοθέατρο», που αγαπήθηκε ιδιαίτερα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το 1982, μετά από μία σειρά πολύ επιτυχημένων βιβλίων για παιδιά (*Ντενεκεδούπολη*, 1977, *Στο Κουρδιστάν*, 1978, *Ξύπνα*, *Ντενεκεδούπολη*, 1979, κ.ά.), άρχισε να γράφει βιβλία για ενήλικες, αρχής γενομένης με το μυθιστόρημα *Αστραδενή*, που εντυπωσίασε και κίνησε αμέσως το ενδιαφέρον της κριτικής και του αναγνωστικού κοινού. Η Αστραδενή, η ενδεκάχρονη ηρωίδα από τη Σύμη που εγκαθίσταται με τους γονείς της στην Αθήνα, νοσταλγεί τη ζωή της στο νησί και περιγράφει τα αισθήματα που τη διακατέχουν στην αφιλόξενη πρωτεύουσα, όπου ελάχιστα πράγματα την καλύπτουν πνευματικά και συναισθηματικά.

«Η αντιστικτική σύγκριση του αστικού χώρου και της επαρχίας», γράφει η Όλγα Τσαντσάνογλου, «και μάλιστα της απομονωμένης και δυσπρόσιτης, καθίσταται αναπόφευκτη για τον αναγνώστη. Παράλληλα, ο ναΐφ λόγος, γεμάτος παιδικές απορίες και ενστικτώδεις φοβίες, σχολιάζει λιτά και πικρά την ελληνική κοινωνία της εποχής, τη φτώχεια, την ανεργία, την υποκρισία, το μίζερο μικροαστικό περιβάλλον, την αυξανόμενη και αδιέξοδη αστική συγκέντρωση και την αναπόφευκτη ερήμωση της περιφέρειας».

Κ.Π.

Άπαντα



ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΥΡΑΣ. Λογοτεχνικό ψευδώνυμο του ποιητή Ιωάννη Οικονομόπουλου. Γεννήθηκε στο Κιάτο Κορινθίας το 1888 και πέθανε στην Αθήνα το 1942. Σε νεαρή ηλικία εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, όπου και ολοκλήρωσε τις γυμνασιακές του σπουδές. Από τα μαθητικά του χρόνια άρχισε να δημοσιεύει κείμενά του σε διάφορα λογοτεχνικά περιοδικά, ενώ αργότερα συνεργάστηκε με περιοδικά που αποτείνονταν σε ένα ευρύτερο αναγνωστικό κοινό, όπως *Μπουκέτο* και *Οικογένεια*. Το 1927 εισήχθη στο Δρομοκαΐτειο Ψυχιατρείο, όπου και πέθανε μετά από δεκαπέντε χρόνια εγκλεισμού.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εξέδωσε τις ποιητικές συλλογές: *Τα ρόδα στον αφρό* (1911), *Γυρισμοί* (1919), *Οι ερχόμενες* (1920), *Κλεψύδρα* (1921), *Ο πιερρότος* (1922), *Η θυσία* (1923), κ.ά. Τα Άπαντά του εκδόθηκαν το 1939 με εισαγωγή του Αμίλιου Χουρμούζιου.

Ποιητής του Μεσοπολέμου, ο Ρώμος Φιλύρας, «μεγαλωμένος σε χρόνια σκληρά –στα χρόνια του Μεσοπολέμου– χωρίς στηρίγματα, με μόνα του εφόδια έναν θερμό ψυχισμό –κληρονομιά από τη μάνα του– και το σαράκι της πνευματικής αναζήτησης που πήρε από τον πατέρα του [...]», γράφει ο Τάσος Κόρφης, «εύκολα θα μπορούσε, αν δεν είχε μια τόσο έντονη προσωπικότητα, ν' ακολουθήσει τα πρότυπα της εποχής του. Ποιητές της παλαμικής σχολής, που κυριαρχούσαν στα νιάτα του, εύκολα μπορούσαν να επηρεάσουν το δεκαεξάχρονο αγόρι με το αθώο, πάντα, χαμόγελο και τα μπιρμπιλωτά μάτια, που έστελνε στο *Νουμά* τους πρώτους του στίχους. Όμως εκείνο, αποφεύγοντας κάθε δεσμό, προσπάθησε, όσο μπορούσε, να ταξιδέψει κατάμονο στ' άγονα εκείνα χρόνια, και, ακολουθώντας την εποχή του με τις υποκειμενικές της τάσεις, να εκφράσει το δικό του κόσμο».

Κ.Π.



Η καγκελόπορτα

ΑΝΤΡΕΑΣ ΦΡΑΓΚΙΑΣ. Πεζογράφος, μεταφραστής. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1921-2002). Από το 1940 ασχολήθηκε με τη δημοσιογραφία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εξέδωσε τα μυθιστορήματα: *Άνθρωποι και σπίτια* (1955), *Η καγκελό-*

πορτα (1962) και *Λοιμός* (1972). Από το πρώτο κιόλας μυθιστόρημά του, *Άνθρωποι και σπίτια*, ο Αντρέας Φραγκιάς έδειξε να θέλγεται από τη δύναμη του παραδόξου, προκειμένου να καταστήσει τον αναγνώστη του κοινωνό των προβλημάτων-αιτημάτων της εποχής με τρόπο φυσικό και αβίαστο. Το διαπιστώνει αυτό κανείς στο αμέσως επόμενο μυθιστόρημά του (*Καγκελόπορτα*, 1962). Αλλά το μυθιστόρημα που, κατά γενική ομολογία, αποτελεί μία από τις σημαντικότερες στιγμές της μεταπολεμικής πεζογραφίας είναι ο *Λοιμός* (1972). Πρόκειται για ένα συγκλονιστικό μυθιστόρημα, που δεν έχει συγκεκριμένη υπόθεση, ούτε αναδεικνύει χαρακτήρες. Τα πάντα εκτυλίσσονται μέσα σε ένα στρατόπεδο όπου κυριαρχούν οι σκοτεινοί, παράλογοι, κάποτε και γελοίοι μηχανισμοί της εξουσίας, τα εκτελεστικά όργανα της οποίας αποσκοπούν στον σωματικό και ψυχικό εξανδραποδισμό των όσων υπάγονται στην κτηνώδη δικαιοδοσία τους.

«Ο συγγραφέας της *Καγκελόπορτας* εγκαταλείπει τον χώρο του», επισημαίνει ο Αλέξ. Κοτζιάς, «την αθηναϊκή φτωχογειτονιά, τον φορτωμένο κατανάγκη με στοιχεία αναγνωρίσιμα σε περιορισμένη μόνο εμβέλεια, και “ξεναγεί” τον αναγνώστη του σ’ ένα ανώνυμο “κρανίου τόπο”, που πέρα από τις όποιες σχέσεις του με συγκεκριμένο γεωγραφικό στίγμα, αναγνωρίζεται ως τυπικός “κρανίου τόπος” από τον κάθε άνθρωπο του καιρού μας, όπου γης. [...] Το αποτέλεσμα είναι –χωρίς περιφράσεις– αριστουργηματικό. Ο *Ιβάν Ντενίσοβιτς* που χάρισε επάξια το Νόμπελ στον Σολζε-νίτσιν δεν βαραίνει τη συνείδησή μας περισσότερο από το *Λοιμό*».

Κ.Π.

Δυο φορές τ' όνειρο



ΝΙΚΟΣ ΦΩΚΑΣ. Ποιητής, δοκιμιογράφος, μεταφραστής. Γεννήθηκε στα Φωκάτα Κεφαλονιάς το 1927. Σπούδασε Ιστορία και Αρχαιολογία στο ΠΑ και Γερμανική γλώσσα στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου. Έζησε χρόνια στο Λονδίνο και εργάστηκε στη ελληνική υπηρεσία του BBC· στην Ελλάδα επέστρεψε μετά τη μεταπολίτευση. Ένας από τους χαρακτηριστικότερους εκπροσώπους της Πρώτης μεταπολεμικής ποιητικής γενιάς.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Εμφανίστηκε στα Γράμματα το 1947 με το αργότερα αποκηρυγμένο *Ποίημα*· ακολούθησαν οι συλλογές: *Κυνήγια από σύγχρονα γεγονότα* (1954), *Δυο φορές τ' όνειρο* (1957), *Προβολή πάνω σε γαλάζιο* (1972), *Συλλυπητήρια σε μια μέλισσα* (1976), *Παρτούζα, ή ένα κλείσιμο ματιού* (1991), *Το μέτρο της κραυγής μας* (2000), *(Ποιητικές συλλογές, 1954-2000* (2002, συγκεντρωτική έκδοση), κ.ά.

Με τη συλλογή *Δυο φορές τ' όνειρο* σταθεροποιούνται τα στοιχεία που έμελλε να χαρακτηρίσουν την ποίησή του και να του δώσουν μια σημαίνουσα και εντελώς ξεχωριστή θέση στο πεδίο της μεταπολεμικής μας ποίησης. Διδαγμένος από τον αγγλοσαξωνικό μοντερνισμό, κρατώντας αποστάσεις ασφαλείας από τον υπερρεαλισμό, ο Νίκος Φωκάς, στο κέντρο ενός επισφαλούς και επίφοβου περιβάλλοντος, παρακολουθεί τα «σύγχρονα γεγονότα» και, με νηφαλιότητα, καταγράφει συμβάντα και καταστάσεις της καθημερινότητας, με έναν τρόπο ιδιότυπως ποιητικά αφηγηματικό, με έναν λόγο διακριτικά φορτισμένο από τους ενδόμυχους πόθους και την καλά κρυμμένη υπαρξιακή αγωνία του πάσχοντος ποιητικού υποκειμένου.

Κ.Π.

Τα ηρωικά χρόνια

ΣΤΡΑΤΗΣ ΧΑΒΙΑΡΑΣ. Ποιητής, πεζογράφος. Γεννήθηκε στη Νέα Κίο Αργολίδας το 1935. Το 1967 πήγε στην Αμερική όπου σπούδασε συγγραφική τέχνη και μετάφραση στο Πανεπιστήμιο Goddard. Διηύθυνε την αίθουσα σύγχρονης ποίησης «Woddberry» του Πανεπιστημίου Harvard και ήταν υπεύθυνος για την έκδοση του λογοτεχνικού περιοδικού *Harvard Review*. Για αρκετά χρόνια διηύθυνε το εργαστήριο συγγραφικής τέχνης στο θερινό πρόγραμμα του Harvard.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Τα μυθιστορήματά του –που πρωτοκυκλοφόρησαν στα αγγλικά και στη συνέχεια μεταφράστηκαν στα ελληνικά– *Όταν τραγουδούσαν τα δέντρα* (1980) και *Τα ηρωικά χρόνια* (1985) είναι χαρακτηριστικές αφηγηματικές συνθέσεις ενός ανθρώπου που προσπαθεί εναγωνίως να ψαύσει τις ρίζες της βιολογικής και της ιστορικής καταγωγής του. Πρόκειται για μια συγκινητική αναφορά στη φρίκη του πολέμου και ταυτόχρονα για μια λυρική ιστορία ενηλικίωσης.

Μια ομάδα παιδιών περιπλανιούνται στη ρημαγμένη ύπαιθρο στα χρόνια του εμφύλιου σπαραγμού και προσπαθούν να επιβιώσουν κάτω από τις πιο απάνθρωπες συνθήκες. Είναι μεγάλα για να θεωρηθούν παιδιά και μικρά για να στρατευτούν, οπότε αποφασίζουν όλα μαζί να ξεκινήσουν κατά τον Βορρά, με την ελπίδα να περάσουν τα σύνορα και να σωθούν, αλλά καταλήγουν στα λημέρια των ανταρτών, στο Γράμμο, όπου διεξάγονται οι πιο τραγικές μάχες του πολέμου.

Κ.Π.

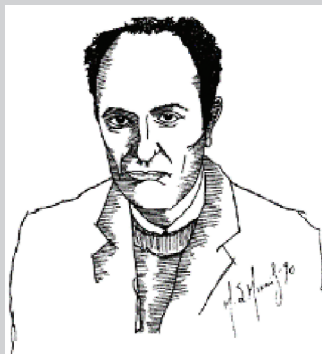
Αυτοβιογραφία

ΝΙΚΟΣ ΧΑΓΕΡ-ΜΠΟΥΦΙΔΗΣ. Ποιητής, θεατρικός συγγραφέας, πεζογράφος. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1899-1950). Μεγάλωσε και σπούδασε στο Κάιρο· πήρε μέρος στην Αντίσταση, ενώ κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου διώχθηκε για τα αριστερά του φρονήματα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Συνεργάστηκε με πολλά λογοτεχνικά περιοδικά, ενώ το 1925, σε συνεργασία με τον Λαπαθιώτη, εξέδωσε την εφημερίδα *Καλλιτεχνική και Φιλολογική Ζωή*. Κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου ανέπτυξε αξιόλογη λογοτεχνική δράση και διαδραμάτισε κάποιον ρόλο στο θέατρο, στην αφηγηματική πεζογραφία, αλλά και στον τομέα της κριτικής και του δοκιμίου. Αλλά εκεί που κινήθηκε με περισσότερη επιτυχία ήταν το πεδίο της ποίησης, επιδεικνύοντας αξιοσημείωτες αρετές, όπως η έλλειψη στόμφου και κάθε μορφή μεγαληγορίας.

Στα ποιήματά του διακρίνει κανείς μια απλότητα και έναν συνδυασμό του φευγαλέου με το σταθερό και το μόνιμο, της ειρωνείας με την τρυφερότητα. Ενταγμένος στο νοσηρό ποιητικό κλίμα του Μεσοπολέμου, βρίσκεται στην ποιητική του κορύφωση με τη συλλογή *Αυτοβιογραφία* (1943), «οπότε», όπως παρατηρεί ο Κώστας Στεργιόπουλος, «πλάι στα λυρικά και τα συμβολιστικά μοτίβα, πλάι στις σειρήνες και τις “γόησες των νεανικών του χρόνων”, με την ψευδίζουσα ξενική προφορά, κάνουν την εμφάνισή τους μερικές πεζογραφικότερες συνθέσεις, βγαλμένες από κοινωνικές καταστάσεις, κάποια πρόσωπα από τον κόσμο των αδικημένων και των αδυνάτων: άρρωστα κι ανάπηρα παιδιά, ανυπεράσπιστα υπηρετριάκια, καρωτακικοί γραφιάδες “καμπουριαμένοι από το σκύψιμο”, πιστά κι αφοσιωμένα ζώα – κι εκεί στρέφει κυρίως τη συμπάθειά του».

Κ.Π.



Ο μπιντές και άλλες ιστορίες

ΜΑΡΙΟΣ ΧΑΚΚΑΣ. Γεννήθηκε το 1931 στη Μακρακώμη Φθιώτιδας και πέθανε στην Αθήνα το 1972.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε

το 1965 με την έκδοση της ποιητικής συλλογής *Όμορφο καλοκαίρι*· δεν ήταν η ποίηση, ωστόσο, το είδος που ταίριαζε στην ιδιοσυγκρασία του. Γι' αυτό και τα βιβλία που τον καθιέρωσαν ως έναν από τους πλέον ιδιότυπους μεταπολεμικούς συγγραφείς μας είναι συλλογές διηγημάτων: *Τυφεκιοφόρος του εχθρού* (1966) και, κυρίως, *Ο μπιντές και άλλες ιστορίες* (1970) και *Το κοινόβιο* (1972). Στο βιβλίο *Ο μπιντές και άλλες ιστορίες* προβάλλει πια καθαρά η συγγραφική ταυτότητα του Χάκκα, ενώ παράλληλα παγιώνεται και ο κύκλος των θεμάτων και των ζητημάτων που τον ενεργοποιούν αφηγηματικά-εξομολογητικά. Θεμάτων τα οποία, στο σύνολό τους, συνθέτουν μιαν ιδιότυπη αυτοβιογραφία, αλλά και μια μαρτυρία για τη νεοελληνική πραγματικότητα. «Η Καισαριανή, που στα χρόνια της Κατοχής στάθηκε θρύλος αγωνιστικής αυτοθυσίας για να παραδοθεί κατόπιν σαν ευνούχος στην κατανάλωση αγαθών», γράφει ο Αλέξ. Κοτζιάς, «[...] η φυλακή και οι πολιτικοί κρατούμενοι· η ιδεολογία που ναυάγησε· εξάνσταση του έντιμου ανθρώπου μπροστά στις κάθε λογής ποταπές ή γελοίες σκοπιμότητες· το καταλυτικό ερωτικό πάθος· η θαλπωρή της φιλίας· η πάλη για την ποιητική έκφραση· τέλος η αρρώστια και η αποτίμηση των πραγμάτων από τη σκοπιά εκείνου που γνωρίζει την ανέκκλητη καταδίκη του και πασχίζει να φύγει από αυτόν τον δίχως νόημα κόσμο διασώζοντας την αξιοπρέπειά του και την απιστία του». Αμέσως μετά τον θάνατό του, σχεδόν την επομένη μέρα της ταφής του, εκδόθηκε το βιβλίο *Το κοινόβιο*, όπου ο συγγραφέας, με την αγωνία του επικείμενου θανάτου του, αναφέρεται σε ζητήματα που τον ταλάνισαν στη σύντομη ζωή του.

Κ.Π.

Αχαιών Ακτή



ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ. Ποιητής. Γεννήθηκε στην Αμμόχωστο Κύπρου το 1940. Σπούδασε Αρχαιολογία στο ΠΑ και παρακολούθησε μαθήματα στη Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου. Για μερικά χρόνια εργάστηκε ως φιλόλογος στην κυπριακή Μέση Εκπαίδευση, ενώ διετέλεσε και διευθυντής ραδιοφωνίας στο Ρ.Ι.Κ. Στον ελλαδικό χώρο εμφανίστηκε το 1960 με τη δημοσίευση ενός ποιήματός του στο φοιτητικό περιοδικό *Εστίας*.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ένα χρόνο αργότερα εξέδωσε την πρώτη ποιητική συλλογή του, *Πρώτη πηγή*. Η τουρκική εισβολή στην Κύπρο και οι τραγικές, άμεσες και έμμεσες συνέπειές της, επέδρασαν καταλυτικά στην ούτως ή άλλως ιστορικά ευαισθητοποιημένη συνείδησή του, προσδίδοντας στην ποίησή του μια νέα δραματικότητα. Έτσι, σχεδόν όλες οι μετέπειτα συλλογές του, αρχής γενομένης από την *Αχαιών Ακτή* (Λευκωσία, 1977), αισθάνεται το βαρύ χρέος να μιλήσει για τις ανοιχτές και ανεπούλωτες πληγές της ιδιαίτερης πατρίδας του. Να αναφερθεί στην ιστορία του τόπου του και, συνάμα, να θρηνησει για τις συμφορές και τα δεινά που τον έπληξαν.

«Ο ποιητικός του κώδικας ελάχιστα τροποποιείται στις καινούριες αυτές συνθέσεις. Δυναμώνει ωστόσο ο τόνος της φωνής, γιατί η πληγή καίει, η πληγή είναι ανοιχτή. [...] Από αισθητικής άποψης στους στίχους των συλλογών αυτών, όπως και στους προηγούμενους τόμους, βρίσκονται κάποιες ιδιορρυθμίες γραφής, η ιδιαιτερότητα και το προσωπικό ύφος του ποιητή», γράφει ο Κλείτος Ιωαννίδης.

Κ.Π.

Ημέρες οργής

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ. Πεζογράφος, δοκιμιογράφος, κριτικός. Ο Πέτρος Χάρης (φιλολογικό ψευδώνυμο του Νικόλαου Μαρμαριάδη), γεννήθηκε το 1902 στην Αθήνα όπου και πέθανε το 1998. Σπούδασε Νομικά στο ΠΑ και το 1930 διορίστηκε γραμματέας της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών, εν συνεχεία διευθυντής Γραμματείας και τέλος Γενικός Γραμματέας, θέση που διατήρησε ως το 1964, οπότε και συνταξιοδοτήθηκε. Από το 1927 ήταν τακτικός συνεργάτης του περιοδικού *Νέα Εστία*, του οποίου το 1933 ανέλαβε τη διεύθυνση ως το 1987, δημιουργώντας μία σημαντική παράδοση στον χώρο του λογοτεχνικού περιοδικού τύπου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Πολυγραφότατος, εξέδωσε μυθιστορήματα, συλλογές διηγημάτων, ταξιδιωτικά, δοκίμια και μελέτες. Ανάμεσά τους το μυθιστόρημα *Ημέρες οργής* («Βιβλιοπωλείον της Εστίας», Αθήνα 1979), όπου διαμορφώνει και παγιώνει την αφηγηματική-υφολογική του ταυτότητα, με συνέπεια να συναντά κανείς, στο εν λόγω μυθιστόρημα, γνώριμους από τα διηγήματα εκφραστικούς τρόπους: Χαμηλούς τόνους ακόμα και όταν οι περιστάσεις της αφήγησης θα απαιτούσαν μια υψηλότερων τόνων αφηγηματική προσέγγιση, λυρικότροπη, μουσική διάχυση των συναισθημάτων. *Ημέρες οργής* είναι οι μέρες του Δεκέμβρη του 1944, που η Αθήνα βυθίστηκε στο εμφύλιο αίμα.

Κι όμως, οι μέρες αυτές, μέρες της οργής και της οιμωγής, αναβιώνουν στις σελίδες του μυθιστορήματος με νηφαλιότητα και με σχετική αντικειμενικότητα, προκειμένου να καταδειχθεί ότι, εντέλει, και τις δύο αντίπαλες παρατάξεις αποτελούσαν άνθρωποι που, κατά βάθος, ήταν ανυπεράσπιστα θύματα του πολιτικού τους φανατισμού και των ιδεολογικών του προκαταλήψεων.

Κ.Π.

Η παληά αυλή

ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗΣ. Πεζογράφος, θεατρικός συγγραφέας. Γεννήθηκε στο Χαρτούμ του Σουδάν το 1912 και πέθανε στην Αθήνα το 1963. Όταν ήταν δύο ετών η οικογένειά του εγκαταστάθηκε στον Βόλο, που ήταν τόπος καταγωγής του πατέρα του. Ασχολήθηκε συστηματικά με το θέατρο και τη μουσική και υπήρξε ιδρυτικό μέλος του Θεάτρου Τέχνης, το οποίο και ενίσχυε οικονομικά για μεγάλο χρονικό διάστημα. Από το 1941 και ως το τέλος της ζωής του εργαζόταν ως λινοτύπης. Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1947 με τη δημοσίευση του μυθιστορήματος *Μειδιάματα και αγωνίες*.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Από τα πρώτα κιόλας αφηγήματά του ο Κώστας Χατζηαργύρης έδειξε ότι αντιμετώπιζε και ανέπτυξε τα θέματά του έχοντας αφομοιώσει θεατρικές μεθόδους. Η νουβέλα του *Η παληά αυλή* είναι, στην πραγματικότητα, μία θεατρόμορφη αφήγηση, κατά τη διάρκεια της οποίας είναι φανερό ότι ο αφηγητής δίνει μεγαλύτερη προσοχή και σημασία στους διαλόγους παρά στην εξέλιξη της υπόθεσης, μεριμνώντας περισσότερο για τη δημιουργία της ατμόσφαιρας παρά για τη σύνθεση και την εξέλιξη της πλοκής. Η εν λόγω νουβέλα είναι μία σκηνικά συγκροτημένη ιστορία που εκτυλίσσεται στο σκηνικά περιορισμένο πλαίσιο μιας λαϊκής αυλής, με πρωταγωνιστές και δευτεραγωνιστές χαρακτηριστικούς τύπους της εποχής, πρόσφορους για την επισήμανση και την κατάδειξη των κοινωνικών συνθηκών που διαμόρφωναν και επέβαλλαν τρόπους και συμπεριφορές σε ένα περιβάλλον το οποίο αλλάζει με ανεξέλεγκτη ταχύτητα, και συχνά ερήμην των απλών ανθρώπων που έχουν την ψευδαίσθηση ότι το ορίζουν.

Κ.Π.



Οδόσημα Στοιχεία προσανατολισμού στο τοπίο της νεοελληνικής λογοτεχνίας

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Κριτικός της λογοτεχνίας. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1959. Τα πρώτα του κείμενα στον Τύπο δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα *Αυγή* και στη συνέχεια συνεργάστηκε με την *Πρώτη*, την *Ελευθεροτυπία* –συμμετέχοντας στην ομάδα σύνταξης του ένθετου «Βιβλιοθήκη»– και τέλος στο *Κυριακάτικο Βήμα*. Παράλληλα δημοσιεύει κριτικές του σε διάφορα λογοτεχνικά περιοδικά, διατυπώνοντας έναν ιδιαιτέρως βαρύνοντα κριτικό λόγο για τη νεοελληνική, ιδίως για τη μεταπολεμική, λογοτεχνία, συνδυάζοντας και ενισχύοντας το προσωπικό του γούστο με κριτικές θεωρίες των τελευταίων δεκαετιών του 20ού αιώνα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Δημοσίευσε τη μονογραφία *Μίλτος Σαχτούρης: η παράκαμψη του υπερρεαλισμού* (1992) και τη συλλογή δοκιμίων *Οδόσημα. Στοιχεία προσανατολισμού στο τοπίο της νεοελληνικής λογοτεχνίας* (1999), όπου, πράγματι, επιχειρεί να ορίσει τις κατευθυντήριες γραμμές, τους οδοδείκτες, για τον προσανατολισμό του αναγνώστη στο τοπίο της νεοελληνικής λογοτεχνίας, από τον Σολωμό, τον Παλαιολόγο, τον Βικέλα, τον Καλλιγά, τον Μητσάκη, τον Παλαμά, τον Εγγονόπουλο, τον Ελύτη και τον Σεφέρη ως τον Αλεξάνδρου, τον Κάσδαγλη, τον Κοτζιά, τον Μπακόλα, τον Φραγκιά, τον Χατζή, τον Χειμωνά, τον Βαλτινό, τον Μηλιώνη και τον Παπαδημητρακόπουλο. Φιλοδοξώντας να διαβαστούν τα κείμενά του ως ένα είδος ελεύθερης διαπραγμάτευσης ορισμένων κάποτε λιγότερο και κάποτε περισσότερο κρίσιμων μορφολογικών και θεματικών ζητημάτων, που απασχόλησαν, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, τους Έλληνες συγγραφείς κατά τη διάρκεια του 19ου και του 20ού αιώνα.

Κ.Π.

Έρως μελαχρινός

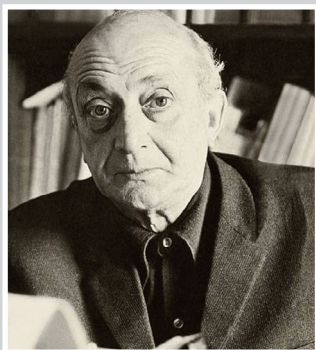


ΜΑΤΣΗ ΧΑΤΖΗΛΑΖΑΡΟΥ. Ποιήτρια. Γεννήθηκε το 1914 στη Θεσσαλονίκη και πέθανε το 1987 στην Αθήνα. Γόνος ευκατάστατης οικογένειας, έζησε πολλά χρόνια στο Παρίσι, ενώ το 1939 παντρεύτηκε τον Ανδρέα Εμπειρίκο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1944 με τη συλλογή *Μάης, Ιούνης και Νοέμβρης*, υπογράφοντας με το ψευδώνυμο Μάτση Ανδρέου. Η Μάτση Χατζηλαζάρου είναι, μαζί με τη Μέλπω Αξιώτη, οι πρώτες Ελληνίδες υπερρεαλίστριες. Ποιήτρια πάνω απ' όλα ερωτική, δεν διστάζει να μιλήσει, κάποτε με εντυπωσιακή αφέλεια, για τις πιο μύχιες ερωτικές επιθυμίες της, μια και το ερωτικό στοιχείο είναι αυτό που διατρέχει όλη την ποίησή της. Η ποίησή της κίνησε εξ αρχής το ενδιαφέρον των ομοτέχνων της και των κριτικών της λογοτεχνίας, ευρύτερα γνωστή ωστόσο έγινε με την έκδοση της συλλογής *Έρως μελαχρινός* (1979), όπου παλιά της ποιήματα αναδημοσιεύονται μαζί με κάποια νεότερα.

«Η ποίηση της Μάτσης Χατζηλαζάρου» γράφει η Άντεια Φραντζή, «έχει γένος γιατί κυοφορεί διαρκώς το ποίημα. Το γεννά και το ξαναγεννά κάθε φορά για να το κάνει πλήρες. Το οφείλει στο ανδρικό σπέρμα, μα το ορίζει ως γυναικεία φύση. Και όταν το ποίημα αποσπάται δεν διαχωρίζεται από τους πόνους της γέννας του, κουβαλά πάντα κομμάτια από τη σάρκα της και το αίμα περισσεύει. Δεν είναι ένα ποίημα λαμπρό· είναι ένα ποίημα τσαλακωμένο αλλά και υγρό που φέρει όλα τα σημάδια της προσπάθειάς του να δημιουργηθεί. Του λείπει η κομψότητα με την έννοια της όποιας μορφής επιτήδευσης· και έτσι αφτιασίδωτο μας το παραδίδει».

Κ.Π.



Φωτιά

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΤΖΗΣ. Πεζογράφος, δοκιμιογράφος. Γεννήθηκε στα Ιωάννινα το 1913 και πέθανε στην Αθήνα το 1981. Γράφτηκε στη Νομική Σχολή του ΠΑ, αλλά δεν τελείωσε τις σπουδές του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Βιβλίο σταθμός στην πεζο-

γραφική πορεία του Δημήτρη Χατζή και μία από τις σημαντικότερες στιγμές της μεταπολεμικής μας πεζογραφίας είναι, κατά γενική ομολογία, το μυθιστόρημα *Φωτιά*, στις σελίδες του οποίου καταγράφονται, συχνά με τόνους επικούς και ιδιότυπο ρεαλιστικό τρόπο, πτυχές της Αντίστασης κατά τη γερμανική Κατοχή. Αξιοποιούνται σ' αυτό, γόνιμα και καθόλου σχηματικά, στοιχεία του σοσιαλιστικού ρεαλισμού· κυρίως δίνεται έμφαση στον ρόλο που διαδραμάτισε ο αγώνας και η αριστερή ιδεολογία στη διαμόρφωση μιας νέας γενιάς γυναικών. Η πρωταγωνίστρια της ιστορίας, με το χαρακτηριστικό όνομα «Αυγερινή», είναι μία νεαρή χωριατοπούλα που, ακολουθώντας το παράδειγμα του αδελφού της, πηγαίνει με τους αντάρτες και, υπό τις πλέον αντίξοες συνθήκες, επιδεικνύει ιδιαίτερες αρετές και ικανότητες. Η μήνη της, ωστόσο, στον κόσμο των ανδρών δεν της στερεί το δικαίωμα να διεκδικήσει τα δικαιώματά του φύλου της· η μαχητικότητα και η αυτοθυσία της, η αποδοχή των κινδύνων δεν αναστέλλουν αλλά αφυπνίζουν την αγνή γυναικεία της φύση, με συνέπεια να συνδεθεί ερωτικά με έναν συναγωνιστή της. «Ο Χατζής», σημειώνει η Αγγέλα Καστρινάκη, «επεδίωξε να δείξει τις δυσκολίες της νέας γυναίκας σε αυτή την έξοδό της από το σπίτι. Πρώτα-πρώτα, τα πονηρά βλέμματα των ανδρών: αυτά τα κατανικά η νέα, επιβάλλοντας σεβασμό. Έπειτα, την υποτίμηση των ανδρών για τις γυναικείες ικανότητες: “Σκασίλα που την είχαν οι Γερμανοί, όσο δεν ερχόσασταν!”, λέει κοροϊδευτικά ο αγωνιστής που είχε αναλάβει την εκπαίδευση της Αυγερινής και της φίλης της. Αλλά αυτή η φίλη, μέλος ήδη του κόμματος, ξέρει να του κλείσει αποφασιστικά το στόμα».

Κ.Π.

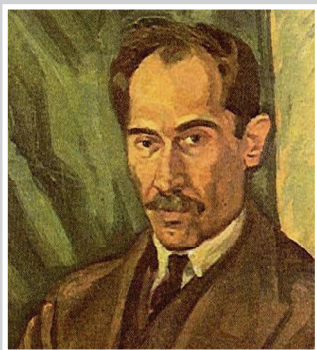
Η τέχνη είναι δύσκολη

ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΙΝΗΣ. Δοκιμιογράφος, κριτικός της λογοτεχνίας. Γεννήθηκε το 1900 στον Μαραθόκαμπο Σάμου και πέθανε στην Αθήνα το 1975. Επί πολλά χρόνια άσκησε κριτική από τις στήλες του περιοδικού *Νέα Εστία*, συνεργαζόμενος παράλληλα και με άλλα λογοτεχνικά περιοδικά.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Από τα βιβλία του ξεχωρίζουν: *Τρεις σταθμοί: Ψυχάρης, Παπαδιαμάντης, Παλαμάς* (1943), *Λογοτεχνία 1900-1950* (1950), *Η Αλεξάνδρεια του Καβάφη* (1961), κ.ά. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ωστόσο, παρουσιάζει το δοκιμιακού περιεχομένου βιβλίο του με τον χαρακτηριστικό τίτλο *Η τέχνη είναι δύσκολη* (1962), όπου καταπιάνεται με το πολυσυζητημένο θέμα της καλλιτεχνικής δημιουργίας, δημιουργώντας εναύσματα για μια εποικοδομητική συζήτηση.

Η τέχνη, πιο συγκεκριμένα η λογοτεχνία, κατά την άποψη του συγγραφέα, δεν είναι δύσκολη μόνο για τον δημιουργό, αλλά και για τον αποδέκτη της, τον αναγνώστη και, κατά προέκταση, για τον κριτικό. Δημιουργός και κοινό αποτελούν δύο εξίσου απαραίτητες προϋποθέσεις για την ύπαρξη ενός λογοτεχνικού έργου. «Ο λογοτέχνης», λέει, «εκπέμπει ένα μήνυμα ανάλογο με το S.O.S. του καραβιού που βρίσκεται σε κίνδυνο. Αν δεν υπάρξουν κεραίες για να το συλλάβουν, το μήνυμα είναι ανύπαρκτο». «Ο κ. Χατζίνης», γράφει ο Βάσος Βαρίκας, «είναι ο νηφαλιότερος, ίσως, από τους κριτικούς μας. [...] Διατηρεί το μέτρο και την ηρεμία στην έκφραση, ξέρει τον τρόπο, χωρίς τίποτε να κρύβει από όσα πιστεύει, να τα προσφέρει έτσι, που να μην προκαλεί βίαιες και ζωηρές αντιδράσεις. Η σκέψη του, πάντα συγκεκριμένη και διαυγής, αναζητάει και στα πιο τολμηρά της θεωρητικά πετάγματα, την θεμελίωση στην άμεση παρατήρηση. Μια παρατήρηση διεισδυτική και καίρια».

Κ.Π.



Φθινόπωρο

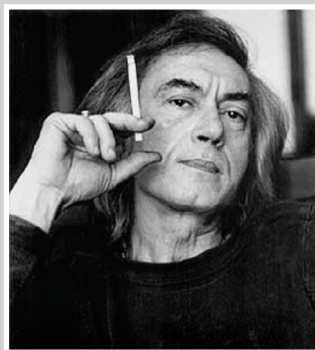
ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ. Πεζογράφος, ποιητής, μεταφραστής, εκδότης. Γεννήθηκε το 1868 στο Αγρίνιο και πέθανε το 1920 στο Ιόνιο Πέλαγος. Σπούδασε στη Νομική Σχολή του ΠΑ· και

γρήγορα αφοσιώθηκε στη λογοτεχνία. Το 1900 έφυγε για τη Γερμανία, με σκοπό να μελετήσει σε βάθος τη γερμανική λογοτεχνία και φιλοσοφία· εκεί επηρεάστηκε από τις σοσιαλιστικές ιδέες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Ως ποιητής, ο Κωσταντίνος Χατζόπουλος ξεκίνησε έχοντας υποστεί –ιδίως στις δύο πρώτες συλλογές του– έντονες επιδράσεις από τον Κωστή Παλαμά. Με την πάροδο του χρόνου, ωστόσο, παγιώνεται μέσα του το συμβολιστικό ιδεώδες, του οποίου υπήρξε ο εισηγητής και ο συνεπέστερος οπαδός του στην Ελλάδα. Πολλά ποιήματά του αποτελούν τα χαρακτηριστικότερα, ως τότε, δείγματα συμβολισμού στην ελληνική ποίηση. Αλλά εκεί που τα δεδομένα του συμβολισμού αναπτύσσονται κατά τρόπο εντυπωσιακό είναι το μυθιστόρημα *Φθινόπωρο* (1917) το οποίο, κατά γενική ομολογία, αποτελεί το χαρακτηριστικότερο συμβολικό έργο της ελληνικής λογοτεχνίας. Όλα σ' αυτό συντείνουν στη δημιουργία μιας ατμόσφαιρας άκρως γοητευτικής για τον αναγνώστη. Η πλοκή του ξετυλίγεται αργά και θα έλεγε κανείς ότι πολλές φορές έρχεται σε δεύτερη μοίρα, αφού το κυρίαρχο στοιχείο είναι η ατμόσφαιρα που περιβάλλει τα πρόσωπα, τα πράγματα και τις καταστάσεις. Ο ήρωας είναι ένας νέος που, συναισθηματικά μετέωρος, αμφιταλαντεύεται ανάμεσα σε δύο εντελώς διαφορετικές μεταξύ τους γυναίκες: την αρραβωνιαστικιά του και την εξαδέλφη του, σε κάποια παραθαλάσσια επαρχιακή πόλη που δεν κατονομάζεται. Η δράση υπακούει στους ρυθμούς μιας μουσικότητας αφήγησης, ενώ οι διάλογοι παραμένουν σχεδόν ανολοκλήρωτοι, γεμάτοι υπαινιγμούς και υπονοούμενα, ενώ η σιωπή, που αποδίδεται με τρόπο εκπληκτικό, διαδραματίζει σημαντικότατο ρόλο.

Κ.Π.

Πεισίστρατος



ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ. Πεζογράφος, μεταφραστής. Γεννήθηκε στην Καβάλα το 1938 και πέθανε στο Παρίσι το 2000. Σπούδασε Ιατρική στο ΑΠΘ και στη συνέχεια ειδικεύτηκε στη Νευρολογία και την Ψυχιατρική στα πανεπιστήμια της Αθήνας και του Παρισιού.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1960 με το αφήγημα *Πεισίστρατος*, με το οποίο ο Χειμωνάς κίνησε το ενδιαφέρον της λογοτεχνικής κριτικής αλλά και του αναγνωστικού κοινού, παρά το γεγονός ότι ο λόγος του κάθε άλλο παρά εύκολος είναι για τον ανυποψίαστο αναγνώστη, γεγονός που αποδόθηκε στις υφέρπουσες, σε όλο το αφηγηματικό του έργο, κοινές μνήμες από την παλιά αλλά και από τη σχετικά πρόσφατη ιστορία μας.

«Σπανιότατα ένας νέος συγγραφέας με το πρώτο του κιόλας βιβλίο προσφέρει τόσο εγγυημένα και απαραχάρακτα δείγματα γραφής», έγραφε το 1961 για τον *Πεισίστρατο* ο Παν. Μουλλάς. «Τις πιο πολλές φορές οι πρώτες εμφανίσεις, αυτές οι απόπειρες ανίχνευσης ή δοκιμές δυνατοτήτων, κι όταν ακόμη δεν απηχούν καταθλιπτικά ένα συγκεκριμένο πρότυπο και δεν εκφράζουν μόνο ένα αφορμάριστο πάθος για έκφραση, αναλώνονται σε συλλήψεις και θεωρήσεις κατά το μάλλον ή ήττον επιδερμικές. Από την άποψη αυτή ο *Πεισίστρατος* του Γιώργου Χειμωνά δεν είναι μόνο μια εξαίρεση· είναι και μια κάτοψη εσωτερικού τοπίου, όπου τα βιώματα επισωρεύονται σαν ώριμοι καρποί, είναι και ημερολόγιο της ηλικίας, χρονικό της μοναξιάς, δοκίμιο, ομολογία κι εξομολόγηση, κυρίως όμως μια πλούσια συγκομιδή από εμπειρίες που εκτινάσσονται σαν σπινθήρες από την αδιάλειπτη τριβή με τα πράγματα. Και μολοντούτο ο *Πεισίστρατος* είναι ένα βιβλίο νεανικό».

Κ.Π.

Φιντανάκι

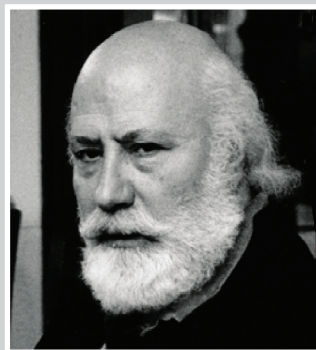
ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΧΟΡΝ. Θεατρικός συγγραφέας. Γεννήθηκε το 1881 στην Τεργέστη και πέθανε το 1941 στην Αθήνα. Αποφοίτησε το 1899 από τη σχολή Ναυτικών Δοκίμων και υπηρέτησε στο Πολεμικό Ναυτικό, απ' όπου το 1919 πήρε μετάταξη για το Λιμενικό Σώμα. Επιστρατεύθηκε με την κήρυξη του Α' Βαλκανικού πολέμου το 1912 και αποστρατεύθηκε το 1926 με τον βαθμό του υποναυάρχου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Συνεργάστηκε με πολλές εφημερίδες (*Βραδυνή, Ελεύθερον Βήμα, Ελεύθερος Λόγος, Εμπρός* κ.ά.) και με τη *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαιδεία*. Στο θέατρο εμφανίστηκε το 1906 με το μονόπρακτο δράμα *Ο Ξένος*. Την ίδια περίοδο έγινε ευρύτερα γνωστός εξαιτίας κάποιων πολύ τολμηρών για την εποχή φράσεων στο τρίπρακτο έργο του *Ανεχτίμητο*, και δύο χρόνια αργότερα καθιερώθηκε ως θεατρικός συγγραφέας με τους *Πετροχάρηδες*. Έκτοτε και έως τον θάνατό του βρισκόταν αδιαλείπτως στο θεατρικό προσκήνιο συγγράφοντας θεατρικά έργα, μονολόγους και άλλα θεατρικών προοπτικών κείμενα, που παραστάθηκαν από τους σημαντικότερους θιάσους και ηθοποιούς της εποχής (Κοτοπούλη, Κυβέλη, Παξινοῦ κ.ά.), συμβάλλοντας όσο ελάχιστοι στην ανάπτυξη του νεοελληνικού θεάτρου.

«Ο Χορν», σημειώνει η Έφη Βαφειάδη, «υπήρξε συγγραφέας ιδιοφυής, όσον αφορά στη δημιουργία δραματικών καταστάσεων και συγκρούσεων, υστερούσε όμως στο επίπεδο της ποιότητας του λόγου και της ιδεολογικής διαύγειας. Αξιολογότερες στιγμές της δραματουργίας του αποτελούν το κοινωνικό δράμα *Φιντανάκι* (1910) και η αισθηματική κομεντί *Μελτεμάκι* (1927), έργα που συνέβαλαν στη δημιουργία κάποιας παράδοσης στα είδη τους και επέζησαν ως σήμερα στο ρεπερτόριο του νεοελληνικού θεάτρου· επίσης η σημαντική κωμωδία *Σέντζας* που μετά το σκάνδαλο που δημιούργησε για την εποχή του για το τολμηρό του θέμα παρέμεινε στην αφάνεια».

Κ.Π.

Ο Λούσιας



ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ. Πεζογράφος, ζωγράφος, μουσικοσυνθέτης. Γεννήθηκε το 1940 στα Ιωάννινα. Σπούδασε στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών και αναδείχτηκε ως μια από τις πιο χαρακτηριστικές μεταπολιτευτικές περιπτώσεις στον εικαστικό χώρο, ενώ διέπρεπε και στη μουσική σύνθεση και εκτέλεση τραγουδιών, ενταγμένος στον χώρο του «νέου κύματος», διασκευάζοντας παράλληλα και δημοτικά τραγούδια της Ηπείρου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στην πεζογραφία εμφανίστηκε με το μυθιστόρημα *Ο Λούσιας* (1979), με το οποίο δημιούργησε ιδιαίτερη αίσθηση τόσο στον χώρο της κριτικής όσο και στο αναγνωστικό κοινό. Κεντρικός ήρωας και αφηγητής είναι ένα παιδί καθυστερημένο νοητικά, με έναν ιδιότυπο εσωτερικό κόσμο και ένα επίσης ιδιότυπο, αλλοπρόσαλλο βλέμμα, με το οποίο παρακολουθεί τις ζωές, τα πάθη και τις συμπεριφορές των ανθρώπων που κινούνται στο περιορισμένο κοινωνικό περιβάλλον του. Παρακολουθεί και καταγράφει με τρόπο ιδιότυπο, άμεσο και αδιαμεσολάβητο, με λόγο ελλειπτικό και αποσπασματικό τις εντυπώσεις του, ενώ παράλληλα προσπαθεί να δώσει εξήγηση σε αντικρουόμενες, για το φτωχό μυαλό του, καταστάσεις και σε ακατανόητα συμβάντα.

Τόσο στον *Λούσια* όσο και στα μεταγενέστερα έργα του, παρατηρεί ο Αλέξης Ζήρας, «φαίνεται ότι το τοπίο της ορεινής και “κλειστής” Ηπείρου καθόρισε τους τόνους, την ατμόσφαιρα και τους ανθρώπινους τύπους του, σε σημείο που να θεωρείται σωστή η παρατήρηση ότι η αφηγηματική τέχνη, τα πρόσωπα και η εικαστική αντίληψη του Χουλιάρá για τα σχήματα και τα χρώματα έχουν πολλούς κοινούς τόπους».

Κ.Π.



Η δοκιμασία του πνεύματος

ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΟΣ. Κριτικός, δοκιμιογράφος, μεταφραστής. Γεννήθηκε το 1904 στη Λεμεσό Κύπρου και πέθανε το 1973 στην Αθήνα. Εγκαταστάθηκε στην

Αθήνα το 1925, μεταφέροντας και την έδρα της εφημερίδας *Σάλπιγγα*. Εργάστηκε στην εφημερίδα *Εστία*, ενώ από το 1930 ως το 1967 διετέλεσε στην αρχή συντάκτης και στη συνέχεια διευθυντής σύνταξης της εφημερίδας *Καθημερινή*. Μετά τον πόλεμο διετέλεσε Γενικός Διευθυντής του Εθνικού Θεάτρου (1955-1964), συμβάλλοντας από τη θέση του στην ίδρυση του Φεστιβάλ Αθηνών και της Επιδαύρου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Υπήρξε ένας δραστήριος κινητήριος μοχλός των πολιτιστικών μας πραγμάτων επί πενήντα ολόκληρα χρόνια, αναπτύσσοντας σημαντικές απόψεις για τα ποιητικά κινήματα της Ευρώπης και της Ελλάδας, αλλά και ιδιαίτερα πρωτότυπες θεωρίες γύρω από το αρχαίο δράμα και τη σύγχρονη σκηνική του παρουσίαση. Έργα του: *Ο φουτουρισμός στο φως της διαλεκτικής* (1930), *Κωνσταντίνος Θεοτόκης. Ο εισηγητής του κοινωνικού μυθιστορήματος στην Ελλάδα* (1941), *Ο Παλαμάς και η εποχή του* (1944-1950, 3 τόμοι), *Η δοκιμασία του πνεύματος* (1950), κ.ά.

«Οι πνευματικοί άνθρωποι ζουν σήμερα το πιο τραγικό δράμα που τους έλαχε ποτέ, το δράμα της αδυναμίας τους», γράφει ανάμεσα στ' άλλα ο Άλκης Θρύλος για ένα από τα σημαντικότερα δοκίμια του Χουρμούζιου, τη *Δοκιμασία του πνεύματος*. «Η κόλαση στην οποία έχει καταδικαστεί η εποχή μας, δεν τους παιδεύει μόνον γιατί ζουν μέσα σ' αυτήν, αλλά και γιατί έχει εισχωρήσει μέσα στα μύχια του είναι τους. Τα μαρτύρια του Δάντη ήταν εξωτερικά· μέσω του σώματος τυραννούσαν την ψυχή. Για πρώτη φορά σήμερα έχει η κόλαση για τον άνθρωπο, τον πνευματικό τουλάχιστον άνθρωπο, το επίκεντρό της μέσα του».

Κ.Π.

Η κερένια κούκλα

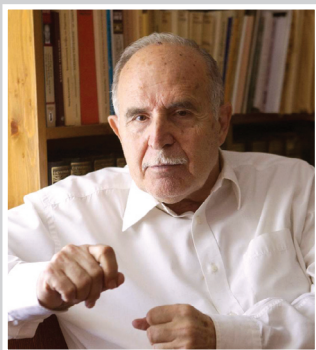
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ. Πεζογράφος, θεατρικός συγγραφέας, ιδρυτής της «Νέας Σκηνης». Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα ((1867-1911). Σπούδασε Φιλολογία στη Βιέννη, όπου εργάστηκε ως δάσκαλος ελληνικών της αυτοκράτειρας Ελισάβετ (1891-1893).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Το 1901 επέστρεψε στην Αθήνα, όπου με δική του πρωτοβουλία και άλλων ιδρύθηκε η «Νέα Σκηνή» (1901-1905).

Το βιβλίο με το οποίο ο Χρηστομάνος μνημειώνει την παρουσία του στα ελληνικά γράμματα είναι η *Κερένια κούκλα* (1911)· ένα «αστικό μυθιστόρημα», όπως χαρακτηρίστηκε, επειδή η πλοκή του εξελίσσεται σε μια πρωτόγνωρα δοσμένη Αθήνα, με τα σπίτια, τις γειτονιές, τα στέκια, τους ερημικούς και τους πολυσύχναστους δρόμους της. Όλα συμβαίνουν στη «σκιά» της Ακροπόλεως και παρά τον βράχον του Φιλοπάππου». Εκεί κατοικεί ο ήρωας της ιστορίας, ο Νίκος, με τη βαριά άρρωστη γυναίκα του τη Βιργινία, και τη Λιόλια, ένα όμορφο νεαρό κορίτσι, μακρινή συγγενή της Βιργινίας.

Γράφοντας αυτό το μυθιστόρημα, ο Χρηστομάνος θέλησε να «επινοήσει ένα μύθο, να μας δώσει τη ζωή με τα γεγονότα, τη δράση και την περιπέτεια, στηριγμένος στην παρατήρηση του εξωτερικού κόσμου, να κρατήσει μια ρεαλιστική απάθεια συνθέτοντας ανθρώπινους χαρακτήρες χωρίς να επεμβαίνει ο ίδιος», σημειώνει ο Στέλιος Ξεφλούδας. «Όμως δεν μπόρεσε στο τέλος να ξεχάσει τον εαυτό του. Αγάπησε τους ήρωές του κι έτσι ήταν αδύνατο να μη λάβει κι ο ίδιος μέρος στην πλοκή, μιλώντας, εξηγώντας, προτρέποντας, συμπονώντας· κι ενώ δε χρειάζεται καθόλου, ενώ η δραματική πλαστικότητα των προσώπων είναι αυτονόητη, αυθύπαρκτη, τέλεια, ξεχύνεται αυτός συχνά σε σφοδρά λυρικά ρεύματα, ακατάσχετα, τρικυμισμένα». Γι' αυτό και πολύ συχνά ο αναγνώστης της *Κερένιας κούκλας* αισθάνεται ότι ο ιδιότυπος ρεαλισμός της επικαλύπτεται από τα ορμητικά κύματα ενός πηγαίου λυρισμού, καθώς και από τις συναισθηματικές εκρήξεις του αφηγητή, γεγονός που καθιστά το μυθιστόρημα αυτό ένα αμάλγαμα ρεαλισμού, ηθογραφίας και ποίησης.

Κ.Π.



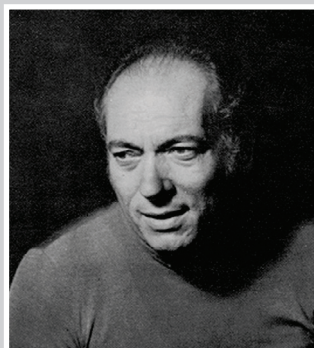
Εποχή των ισχνών αγελάδων

ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ. (Φιλολογικό ψευδώνυμο του Κωνσταντίνου Δημητριάδη). Ποιητής. Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1931. Σπούδασε Φιλολογία στο ΑΠΘ και στο διάστημα 1957-1965 εργάστηκε ως βιβλιοθηκάριος στη Δημοτική Βιβλιοθήκη της γενέτειράς του. Ασχολήθηκε επαγγελματικά με την τυπογραφική επιμέλεια εκδόσεων και με την οργάνωση εκθέσεων ζωγραφικής στη «Διαγώνιο» – από το 1974. Επίσης ήταν υπεύθυνος των εκδόσεων της «Διαγώνιου». Συνεργάστηκε με εφημερίδες της Θεσσαλονίκης, ενώ συνέβαλε δραστικά στα λογοτεχνικά-πολιτιστικά πράγματα της πόλης με την έκδοση του περιοδικού *Διαγώνιος*.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στην πρώτη ποιητική συλλογή του Ντίνου Χριστιανόπουλου, *Εποχή των ισχνών αγελάδων* (1950), δεν θα συναντήσει κανείς ούτε εξομολογητική διάθεση, ούτε πρόκληση, ούτε ερωτισμό (στοιχεία που έμελλε να αποτελέσουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της μεταγενέστερης ποίησής του). «Όλα αυτά υπάρχουν κι εδώ», επισημαίνει ο Ξ.Α. Κοκόλης, «αλλά καλύπτονται πίσω από προσωπεία (personae), δανεισμένα είτε από το χριστιανικό κόσμο (τα περισσότερα), είτε από αλλού». Στη δεύτερη συλλογή του ωστόσο, στα *Ξένα γόνατα* (1954), συνεχίζει ο ίδιος μελετητής, «θα εγκαταλειφθούν τα προσωπεία, οριστικά. Από δω κι ύστερα ο λόγος του Χριστιανόπουλου θα απογυμνώνεται όλο και περισσότερο, μέσα σε μια διάθεση αυτοκαταστροφικής εξομολόγησης (που ως ένα σημείο αποτελεί κληρονομιά της θητείας του στα χριστιανικά σωματεία της εποχής του Εμφυλίου)· η γλώσσα του θα κερδίζει σε αμεσότητα, κι η αμεσότητα αυτή θα καταφέρνει, σχεδόν πάντα, να ξεπερνά τον κίνδυνο που την πα-
ραμονεύει: την αντιποιητική χυδαιότητα».

Κ.Π.

Ποιήματα



ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ. Ποιητής, στιχουργός, πεζογράφος και θεατρικός συγγραφέας. Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα (1924-1991). Σπούδασε στη Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου και παρακολούθησε μαθήματα στην Πάντειο Σχολή. Κατά τη διάρκεια της γερμανικής Κατοχής πήρε μέρος στην Αντίσταση και κρατήθηκε για τρεις μήνες σε αγγλικό στρατόπεδο της Αιγύπτου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ | Στα Γράμματα εμφανίστηκε το 1952 με τη δημοσίευση ενός ποιήματός του στο περιοδικό *Μακεδονικά Γράμματα*. Υπήρξε πολυγραφώτατος· εξέδωσε πολλές ποιητικές συλλογές, συγκεντρωμένες σε δύο τόμους *Ποιήματα* (1980), ενώ στίχους του μελοποίησαν οι Θεοδωράκης, Πλέσσας, Ζαμπέτας, Λοΐζος, Μαρκόπουλος κ.ά.

Ο Χριστοδούλου, σε όλο το έργο του, καταθέτει με τρόπο άμεσο τα σκληρά βιώματα που αποκόμισε από τον πόλεμο, την Κατοχή και την Αντίσταση. Αυτό γίνεται περισσότερο προφανές και προκύπτει περισσότερο δικαιωμένο ποιητικά στη συλλογή του *Εκ του συστάδην*, όπου το ποιητικό υποκείμενο, μιλώντας για τον εαυτό του, για τα προσωπικά του πάθη και τις προσωπικές του αγωνίες, εκπροσωπεί, κατά τρόπο φυσικό και αβίαστο, τη γενιά του (την Πρώτη μεταπολεμική), αλλά και τον μεταπολεμικό άνθρωπο εν γένει, εκφράζοντας τον πόθο του για μια καλύτερη και, κυρίως, ελεύθερη και ανθρωπινότερη ζωή. «Με μια έκφραση παρατεταμένη αλλ' εναργή», γράφει ο Πάνος Θασίτης το 1958, «ο κ. Χριστοδούλου διατυπώνει οπωσδήποτε ποιητικά, την σκληρή στάση του, την στάση ενός κόσμου κλειστού αλλά επίμονα μαχητικού. Κατέχεται από τα τυπικά αισθήματα της γενιάς του, αισθήματα άρνησης προς την περιβάλλουσα πραγματικότητα και ταυτόχρονα αισθήματα τρυφερής αγάπης που μοιράζονται διακριτικά, στον εξορισμένο κόσμο του καλού».

Κ.Π.

Επίμετρο

Η ελληνική λογοτεχνία μετά το 1970

Α. ΠΟΙΗΣΗ

1. Η ποίηση της γενιάς του '70

Οι ποιητές που συναπάρτισαν τη γενιά του '70 εμφανίζονται εξ αρχής μέσα σε ένα ενιαίο ποιητικό κλίμα. Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτού του αρχικού κλίματος έχουν να κάνουν με την εμπειρία μιας παιδικής και εφηβικής ηλικίας αναβλαστημένης μέσα στο μετεμφυλιακό κλίμα μιας κοινωνίας που οι πληγές της είναι ανοιχτές. Η εμπειρία αυτή γεννάει ένα στοιχείο φόβου καθώς επίσης κι ένα στοιχείο (παθητικής ή επιθετικής) αμφισβήτησης απέναντι και σε κάθε μορφής κοινωνική χειραγώγηση (κορυφαίο δείγμα της οποίας είναι η περίοδος της χούντας) και απέναντι στην λαίλαπα της καταναλωτικής μετάλλαξης, μιας κοινωνίας που φαντάζει άρριζη.

Λίγο πριν ή λίγο μετά το 1970 ποιητές όπως ο Γιάννης Κοντός, ο Γιώργος Μαρκόπουλος, ο Κώστας Γ. Παπαγεωργίου, ο Λευτέρης Πούλιος, ο Γιάννης Πατίλης, ο Βασίλης Στεριάδης, ο Μιχάλης Γκανάς, ο Χριστόφορος Λιοντάκης, ο Γιώργος Χρονάς, ο Νάσος Βαγενάς, η Μαρία Λαϊνά, η Μαρία Κυρτζάκη, αρχίζουν να δημοσιεύουν τις πρώτες ποιητικές τους συλλογές με έναν τρόπο καταγιστρικής εμφανίσεως. Στην πορεία, βεβαίως, παρά την κοινή αφετηρία και τα κοινά συμφραζόμενα, οι ποιητές της γενιάς αυτής οριστικοποιούν το προσωπικό τους ιδίωμα μέσα από μια διαφοροποίηση εκπηγάζουσα από τα νέα κοινωνικά δεδομένα, αλλά και από την προσωπική ενδοσκόπηση.

Ο Πάννης Κοντός, αναμειγνύοντας στοιχεία της τρέχουσας γλώσσας με τις σαχτουρικές και σεφερικές καταβολές ως προς την εικονοποιία, με έναν ενστικτώδη τρόπο ανασυνθέτει τα θραύσματα του ανθρώπινου προσώπου, όσο περνάει ο καιρός με πληθωρικότητα επινοήσεων που θυμίζει την αντίστοιχη του Γιάννη Ρίτσου. Από την αμφισβήτηση της *Περιμετρικής* (1970) μέχρι το *Ανωνύμου μοναχού* (1985) και μέχρι τον *Αθλητή του τίποτα* (1997), ο Κοντός εκφράζει την υπαρξιακή του ένταση μέσα από μία πρωτεϊκή γκάμα χρήσεως των στοιχείων της καθημερινότητας σε εικαστικά απροσδόκητες εικόνες. Η πορεία του αυτή βαθιάει και πλουτίζεται μετά την *Υποτείνουσα της σελήνης*, 2002, την *Ηλεκτρισμένη πόλη*, 2004, κ.ά.

Σολωμικός και σεφερογενής στις αρχικές του καταβολές, συνομιλώντας και με το δημοτικό τραγούδι και με όλη την προγενέστερη ποιητική παράδοση ξεκινά ο Κώστας Γ. Παπαγεωργίου. Η αμφισβήτηση της καθημερινότητας και το παράλογο της ύπαρξης μέσα στην επικράτεια της κατανάλωσης, δίνεται στην αρχή της πορείας του με όρους συνομιλίας με την προαναφερθείσα παράδοση. Αυτό είναι πρόδηλο στις πρώτες του συλλογές: *Ποιήματα*, 1966, *Συλλογή*, 1970, *Επί πυγμήν καθίσαι*, 1972. Η έντονα διακριτή ποιητική του ιδιοσυγκρασία, συνδυασμένη με τη στέρη φιλολογική και κριτική πανοπλία, βρίσκει τρόπους να μεταλλαχθεί γόνιμα, προϊόντος του χρόνου, σε μian έκφραση που φτάνει στα όρια αντοχής της γλώσσας, μέσα από την οποία αναδύεται ο ζόφος και το σκότος της υπαρξιακής αγωνίας.

Ο Νάσος Βαγενάς, με πολυποίκιλο δοκιμακό και κριτικό έργο, αποτελεί μια από τις επιφανέστερες περιπτώσεις ποιητών που εμπλέκουν το προσωπικό βίωμα και την αντίδραση απέναντι στα κοινωνικά τεκταινόμενα με μian αδιάκοπη συνομιλία με την προγενέστερη ποιητική παράδοση στις κορυφώσεις της. Την ποιητική παράδοση ο Βαγενάς τη βλέπει ως ενότητα. Η επίδραση του Σεφέρη και των μοντερνιστικών κατακτήσεων συνδέεται με την επίδραση μεγάλων ποιητών του ευρωπαϊκού μοντερνισμού, ήδη από τη συλλογή *Πεδίον Άρεως*, (1974). Ασκείται στην εμμετρότητα και στη ρίμα από την πρώτη του κιόλας ποιητική συλλογή, ωστόσο μετά τη συλλογή του *Η πτώση του ιπτάμενου* (1997) καταλήγει σε ένα προσωπικό ιδίωμα όπου κυριαρχεί η τέχνη της προσωδίας και οι παλαιότερες μορφές σε μία μοντέρνα εκδοχή. Με το σονέτο και την ομοιοκαταληξία καταγίνεται, μέσα από τη βιωμένη αίσθηση των ρυθμών του δημοτικού τραγουδιού,

και ο Μιχάλης Γκανάς. Ποιητής της εσωτερικής μετανάστευσης, της μνήμης των μαρτυριών του αγροτοποιομενικού κόσμου από τον οποίο προέρχεται, από τον *Ακάθιστο δείπνο* (1978) μέχρι τα *Μαύρα λιθάρια* (1980), τα *Γυάλινα Γιάννενα* (1989) και την *Παραλογή* (1993), ο Γκανάς αναζητά την αγάπη, που θα μας γλυτώσει τόσο από την αλλοτρίωση, όσο και από την καταστροφή του περιβάλλοντος και του κοινωνικού ιστού.

Με την έμμετρη παράδοση άλλωστε συνομιλεί και ένας από τους νεότερους –ηλικιακά– ποιητής της γενιάς του 1970, ο Διονύσης Καψάλης (1952). Μετά τα *Μύρτα του φωτός* (1978) και το *Με μια τρελλή σοδειά* (1982), ο Καψάλης μας δίνει μερικά από τα πιο ενδιαφέροντα σύγχρονα σονέτα και ομοιοκατάληκτα ποιήματα, όπως λόγου χάριν στις συλλογές *Δίγαμα*, 1988, *Αισθηματική αγωγή*, 1993, κ.ά.

Υπαρξιακή ενδοσκόπηση ως τα ακρότατα πολλές φορές όρια της γλώσσας αναπτύσσεται και στην ποίηση της Μαρίας Κυρτζάκη, ήδη από το πρώτο έργο της *Σιωπηλές Κραυγές* (1966), μέχρι τη *Μαύρη Θάλασσα* (2002) κ.ά. Αν ο Γκανάς εκφράζει τη μνήμη της απωλεσμένης κοινότητας και της εναγώνιας προσπάθειάς της να ριζώσει στην αστικοποιημένη μεγαλούπολη, ο ποιητής Γιώργος Μαρκόπουλος εμφανίζεται ως οργισμένο παιδί της μικρής επαρχιακής πόλης και της συνοικίας των μεγαλουπόλεων. Η οργή αυτή, αναμειγμένη με μιαν εκφραστική θλίψεως που οι καταβολές της ανιχνεύονται στον Τάσο Λειβαδίτη, στον Μιχάλη Κατσαρό και σε άλλους μεϊζονες ποιητές της Α' μεταπολεμικής γενιάς, είναι εμφανής από τις πρώτες του συλλογές: *Έβδομη συμφωνία*, 1968, *Η κλεφτουριά του κάτω κόσμου*, 1973, *Η θλίψις του προαστίου*, 1976. Ωστόσο η θλίψη γίνεται οντολογική κατηγορία ανίχνευσης των ορίων της ύπαρξης από τους ευρηματικούς *Πυροτεχνουργούς* (1979), την *Ιστορία του ξένου και της λυπημένης* (1987), και κορυφώνεται στα τελευταία έργα του *Η φοβερή πατρίδα* (1994), και *Μη σκεπάζεις το ποτάμι* (1998).

Η ειρωνεία για τη νεοελληνική συνθήκη που καταλήγει στον σκληρό αυτοσαρκασμό μέσα από τη μυθοποίηση των παιδρών περιστατικών του δημόσιου και ιδιωτικού βίου, συνθέτουν το ιδίωμα του Γιάννη Πατίλη. Από την ποιητική συλλογή *Ο μικρός και το θηρίο* (1970) μέχρι την *Αποδρομή του αλκοόλ* (2013), οι αναβαθμοί από την ειρωνεία και τον αυτοσαρκασμό μέχρι τη μελέτη θανάτου δίνουν ένα ποιητικό τοπίο συνείδησης εν εγρηγόρσει.

Ο Βασίλης Στεριάδης μπαίνει ορμητικά στο τοπίο της γενιάς του '70 με μια εκφραστική που χαρακτηρίστηκε εξ' αρχής αλλόκοτη. Το ποδόσφαιρο ως χώρος συνολικής μεταφοράς, τα κόμικς, το τηλεοπτικό καθεστώς των διαφημίσεων, δίνουν την αντίδραση απέναντι στον καταναλωτικό μηδενισμό από τις πρώτες συλλογές, *Ο κ. Ίβο* (1970), *το ιδιωτικό αεροπλάνο* (1971), μέχρι και τα ακροτελεύτια *Ο προπονητής παίκτης* (1992) και *Χριστούγεννα της ισοπαλίας* (2002).

Ο Λευτέρης Πούλιος, από την αντίδραση στην παράνοια του σύγχρονου βίου φτάνει στο μεταφυσικό αίτημα μιας αποκάλυψης, που θα μπορέσει να δώσει νόημα και προοπτική. Η επαναστατικότητα των πρώτων συλλογών, *Ποίηση* (1969), *Ποίηση 2* (1973), εισέρχεται στον ζόφο της απόγνωσης κι από κει στη διερώτηση για μια ρωγμή νοήματος αποκαλυπτικού χαρακτήρα. Η ειρωνεία και η ανατρεπτική υπονόμηση της αυτάρκειας του ποιητικού προσώπου μέσω της συνομιλίας με όλη την ποιητική και θεατρική ευρωπαϊκή γραμματεία, είναι το ποιητικό *modus vivendi* του Γιάννη Βαρβέρη· (βλ. συλλογές *Εν φαντασία και λόγω*, 1975, *Το Ράμφος*, 1978, *Αναπήρων πολέμου*, 1982, *Ο θάνατος το στρώνει*, 1986, κ.ά.). Κλειστό σε φώτα και νερά δικής της επινόησης το έργο της Τζένης Μαστοράκη, με κορυφαία τη συλλογή *Μ' ένα στεφάνι φως* (1989), ενώ ο Χριστόφορος Λιοντάκης, από την απόγνωση του *Υπογείου γκαράζ* (1978) φτάνει στη λεπταίσθητη αποτύπωση λυρικών ιριδισμών σε έργα όπως *Ο Ροδώνας με τους χωροφύλακες* (1988) και *Με το φως* (1989).

Ο Αντώνης Φωστιέρης προσφέρει τη δική του δημιουργική εκδοχή στην ποίηση και στη γλώσσα, μέσω της συγκράσεως της λυρικής παράδοσης με τα φιλοσοφικά ερωτήματα και τη μελέτη θανάτου ενός σπαρασσόμενου νου. Το ποίημα για τον Φωστιέρη παραμένει ιδιότυπα μια αποτύπωση ρυθμικά σκεπτόμενων αισθημάτων· (χαρακτηριστικές οι συλλογές *Ποίηση μες στην ποίηση*, 1977, και *Το θα και το να του θανάτου* 1987).

Ο Γιώργος Χρονάς μυθολογεί με τρόπο αρχαϊκού επιτυμβίου τους ανθρώπους των λαϊκών συνοικιών και τους παρίες του περιθωρίου και της νύχτας· (βλ. συλλογές *Τα μαύρα τακούνια*, 1979, *Ο αναιδής Θρίαμβος*, 1984, *Κατάστημα νεωτερισμών* 1997 κ.ά.).

2. Η ποίηση της γενιάς του '80

Ενόσω η γενιά του '70, με την ενότητα του αρχικού της στίγματος ως γενιά της αμφισβήτησης, προχωρεί με τον τρόπο που προσπαθήσαμε στα όρια αυτού του κειμένου να περιγράψουμε, περί τα τέλη της δεκαετίας του '70 –κυρίως μετά τα τέλη του 1978– κάνει την εμφάνισή της μια νέα γενιά ποιητών. Καθώς πολλά από τα ιδεολογικά στερεότυπα τα οποία κυριαρχικά συνέχουν την ελληνική κοινωνία εκ των πραγμάτων αποσαθρώνονται και δείχνονται ατελέσφορα, στους ποιητές αυτούς διευρύνεται συνεχώς ο ένδον χώρος. Χαρακτηρίστηκαν η γενιά του ιδιωτικού οράματος (Ηλίας Κεφάλας). Αυτό δεν σημαίνει ολωσδιόλου αδιαφορία για τη συλλογικότητα. Αντιθέτως, σημαίνει εσωτερική αυτοάμυνα απέναντι στην κυρίαρχη, ψευδή, περί κοινωνικότητας συνείδηση. Ο Στρατής Πασχάλης, από το πρώτο του κιόλας βιβλίο (*Ανακτορία*, 1977) και περισσότερο σε συνθέσεις όπως ο *Μιχαήλ* (1996), διαλέγεται ουσιαστικά με την παράδοση του «καθαρού λυρισμού» στην ελληνική και στη γαλλική γραμματεία. Ο Ηλίας Κεφάλας μεταποιεί σε σύγχρονη κιβωτό συμβολισμών τη φυσική παράδοση του γενέθλιου τόπου (*Μεταλλαγή στο απροσδόκητο*, 1982 κ.ά.). Ο Γιάννης Τζανετάκης, σε συλλογές όπως το *Όσο ακούω σε χρώμα* (1985) ή *Τα ζώα της Κυριακής* (1988) κ.ά., στο έδαφος της νοσταλγίας μιας απωλεσμένης παιδικής ιθαγένειας οικοδομεί ένα τοπίο τραυματικών και απρόσμενων εικόνων. Ο Γιώργος Γώτης, από τα πρώτα του κιόλας βιβλία όπως το *Όρθρου βαθέος*, θεμελιώνει έναν λυρικό διάλογο με την ιστορία και τη μνήμη. Ο Παντελής Μπουκάλας (*Αλγόρυθμος*, 1980, *Σήματα λυγρά*, 1992, κ.ά.) προβάλλει το αίσθημα του πνιγμού και της φθοράς. Ο Χάρης Βλαβιανός (*Υπνοβασίες*, 1983, *Τρόπος του λέγειν*, 1986, κ.ά.) αποπειράται μια πεζολογική τιθάσευση του λυρικού στοιχείου σε διαρκή διάλογο με την αγγλοσαξονική παράδοση. Ο Θανάσης Χατζόπουλος αναπτύσσει μια διαρκώς ανελλισσόμενη ποιητική διερώτηση οντολογικής τάξεως για τα όρια του λόγου και του είναι (*Ιδίσις σώμασι*, 1986, *Στον ήλιο μοίρα*, 1986, κ.ά.). Οντολογικού προσανατολισμού είναι και το ποιητικό κλίμα του Παναγιώτη Κερασίδη (*Η σκιά μου σαν σώμα*, 1985, *Οι άκρες των δαχτύλων* 1992, κ.ά.). Ο Δημήτρης Χουλιαράκης, από το πρώτο του βιβλίο (*Υπέρ θηλών και ραμφών*, 1983) αναζητά ρωγμές στο καθεστώς της φθαρτότητας και στην προοπτική του θανάτου. Ο Γιώργος Μπλάνας (*Η ζωή κολυμπά σαν φάλαινα ανύποπτη*

πριν τη σφαγή. Ποιήματα 1985-1986, 1987 κ.ά.), ο Γιώργος Κοζίας (Ζωολογικός κήπος, 1989), η Μαρία Κούρση (Κουκκίδα διαστάσεων, 1983), ο Σπύρος Λ. Βρεττός (Ως Αζτέκοι στις Αζόρες, 1985), συνδυάζουν το λυρικό υπαρξιακό στοιχείο με μιαν ιστορική αίσθηση που αναζητά εναγωνίως προοπτικές. Ο Σταύρος Ζαφειρίου (Το ευλύγιστο πέλμα, 1983 κ.ά) αποπειράται μια λυρική, σύγχρονη πρόσληψη των στοιχείων της παράδοσης. Ο Κωστής Γκιμοσούλης (Ο ξυλοκόπος πυρετός, 1983, κ.ά) εμφανίζεται με πέντε ποιητικές συλλογές πριν στραφεί στην πεζογραφία, επιτυγχάνοντας μια πληθωρική, εικονοποιητική αναπαράσταση του έξω και του έσω κόσμου.

Στην πεζογραφία μετά το 2003 στρέφεται και ο Νίκος Δαβέττας (Γεννήθηκα την 15η Οκτωβρίου..., 1987, κ.ά) με χαρακτηριστικά στοιχεία την καφκικού τύπου υπαρξιακή αγωνία και το πένθος. Ιδιότυπες περιπτώσεις ως προς τις μορφικές αναζητήσεις μέσα σ' αυτήν τη γενιά αποτελούν οι Γιώργος Κοροπούλης και Ηλίας Λάγιος. Ο πρώτος, με περισσή ειρωνεία, μεταμορφώνει με όρους εμμετρότητας το σύγχρονο μηδέν όπως το βιώνει (Αρχή σοφίας, 1983, Γεθσημανή, 1985, κ.ά)· ο δεύτερος, μετεωριζόμενος υπαρκτικά ανάμεσα στο κενό και το νόημα, στην πίστη και την απιστία, στην επανάσταση και στη ματαίωση, έχοντας ταυτοχρόνως και μιαν γλωσσική και ποιητική παιδεία που μπορεί να συγκροτεί σύγχρονο ιδίωμα μέσα από όλα τα στρώματα της ελληνικής ποίησης και γλώσσας, μας χάρισε ευρηματικά δείγματα για το πώς μπορεί να λειτουργήσει στα όρια του σύγχρονου σπαραγμού η έμμετρη προσωδία· (Ασκήσεις I-XI 1984, Το βιβλίο της Μαριάννας, 1993, Μουζικούλες, 1997, κ.ά).

Β. ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Η Ρέα Γαλανάκη, ξεκινώντας τη συγγραφική της κατάθεση με την ποίηση, περνά στην πεζογραφία καλλιεργώντας ένα είδος που συναρτά την προσωπική εμπειρία με δεδομένα ιστορικών περιόδων. Στην πορεία το είδος αυτό, το οποίο καλλιεργεί με εξαιρετικά μοναδικό τρόπο, μας δίνει κάποια δείγματα του λεγόμενου ιστορικού μυθιστορήματος· (*Ο Βίος του Ισμαήλ Φερίκ Πασά*, 1989, *Θα υπογράψω Λουί*, 1993, κ.ά.).

Ο Γιώργος Συμπάρδης εμφανίζεται περί τα τέλη της δεκαετίας του '80, γόνιμος συνεχιστής της πεζογραφίας προσωπικού κλίματος και ατμόσφαιρας, που εσωτερικεύει στην προοπτική του προσωπικού βλέμματος και τα ιστορικά γεγονότα. Το δίχως άλλο, θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για έναν από τους σημαντικότερους μεταπολεμικούς μας πεζογράφους, σε ανοικτή συνομιλία με τον Γιώργο Ιωάννου, τον Θανάση Βαλτινό και τον Μένη Κουμανταρέα, αλλά και αντίστοιχα ευρωπαϊκά μεγέθη· (*Ο άχρηστος Δημήτριος*, 1998, και *Μέντιουμ*, 1987).

Την ίδια εποχή εμφανίζεται και ο Γιώργος Σκαμπαρδώνης. Η γενέθλια πόλη Θεσσαλονίκη, το υπερρεαλιστικό στοιχείο που υποκρύπτεται στη νεοελληνική πραγματικότητα, συνδυασμένα με μιαν αυτοειρωνική αλλεγροσύνη σκαριμπικών αλλά και πεντζικικών καταβολών, η συνομιλία με την ευρύτερη ελληνική παράδοση, αποτελούν τα στοιχεία που χρωματίζουν το ύφος του (*Μάτι φώσφορο, κουμάντο γερό*, 1989, *Η στενωπός των υφασμάτων*, 1992, κ.ά.).

Η Μαρία Μήτσορα από την άλλη πλευρά, με ξεχωριστό και αριστοτεχνικό τρόπο μιας γραφής μείζονος ως προς την έντασή της, καταγράφει και ιστορεί τις πιο σκοτεινές πλευρές του σύγχρονου και άρριζου νεοελληνικού, αστικού εφιάλτη, μέσα από την καταβύθιση σε μιαν εσωτερική μονολόγηση δια της οποίας αναδύονται στην επιφάνεια οι πιο οδυνηρές πλευρές του σύγχρονου βίου· (*Ο ήλιος δύω*, 1997, *Σκόρπια δύναμη*, 1997).

Ξεχωριστές περιπτώσεις αποτελούν και τα βιβλία κάποιων συγγραφέων που σηματοδότησαν –παρά την ολιγογραφία των δημιουργών τους– τη συζήτηση για τη λογοτεχνία και την κοινωνία, αλλά και κατά έναν τρόπο

επηρέασαν τα πεζογραφικά πράγματα. Ο πεζογράφος Γιάννης Πάνου λόγω χάρη, κυρίως με το έργο *Από το στόμα της παλιάς Remington* (1983). Οι οδυνηρές αναμετρήσεις του με το ιστορικό δράμα και σώμα της μνήμης, η μη γραμμική αφήγησή του, δημιούργησαν την ανάλογη αίσθηση. Το ίδιο συνέβη και με το βιβλίο του Ηλία Κουτσούκου *Βόλτα με πιτζάμες* (1985), όπου σε μικρές αφοριστικές παραγράφους προβάλλεται η επίδραση της νεότερης –μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο– ιστορίας, αλλά και της παράδοσης συνολικά στη σύγχρονη ζωή.

Από τις αρχές της δεκαετίας του '80 εμφανίζονται νεότεροι πεζογράφοι στο προσκήνιο. Γεννημένοι στα τέλη της δεκαετίας του '60, ο Πέτρος Τατσόπουλος (*Οι Ανήλικοι*, 1980, *Παυσίπονο*, 1982, κ.ά) και ο Βαγγέλης Ραπτόπουλος (*Κομματάκια*, 1979, *Διόδια*, 1982, κ.ά), ενσωματώνουν την άμεση γλώσσα της εποχής, τις χαρές και τα πολλά αδιέξοδα μιας γενιάς που έχει μόνη της χαρά να παρωδεί και να λοιδορεί, μέσα σε ένα κατακρημνισμένο αξιακό σύστημα, εαυτούς και αλλήλους.

Στις αρχές του '90 ο Χρήστος Χωμενίδης, με τη μυθιστόρηση ενός προσωπικού κυνισμού (*Το σοφό παιδί*, 1993, *Το ύψος των περιστάσεων*, 1995, κ.ά) επεκτείνει αυτή την πεζογραφική ιδιόλεκτο των νεοτέρων, που έρχονται να απομυθοποιήσουν αλλά και να αναζητήσουν μύθο. Γιατί τελικά ο μύθος δεν είναι παρά τα φτερά αυτού που νομίζουμε αλήθεια.

Δημήτρης Κοσμόπουλος